

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

**TÜRKİYE’DE SOSYAL HİZMETLER VE SOSYAL
YARDIMLARIN YENİDEN YAPILANMASI ÜZERİNE BİR
DEĞERLENDİRME**

Hüsamettin Çetin

Doktora Tezi

Ankara, 2014

TÜRKİYE'DE SOSYAL HİZMETLER VE SOSYAL YARDIMLARIN YENİDEN
YAPILANMASI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Hüsamettin Çetin

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

Doktora Tezi

Ankara, 2014

KABUL VE ONAY

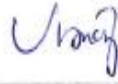
Hüsamettin ÇETİN tarafından hazırlanan "Türkiye'de Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımların Yeniden Yapılanması Üzerine Bir Değerlendirme" başlıklı bu çalışma, 23.01.2014 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Uğur ÖMÖRGÖNÜLŞEN (Başkan)

Doç. Dr. Nilgün KÖÇÜKKARACA (Danışman)

Prof. Dr. Vedat IŞIKHAN

Prof. Dr. Kasım KARATAŞ

Doç. Dr. Hakan ACAR

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Prof. Dr. Yusuf ÇELİK

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıyı kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezimin sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin 5 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimi tamamı her yerden erişime açılabilir.

23.01.2013

Hüsamettin Çetin

TEŞEKKÜR

Doktora öğrenciliğim süresince, bana vermiş olduğu desteği, rehberliği, sabrı ve anlayışı için hocam ve danışmanım Doç. Dr. Nilgün KÜÇÜKKARACA'ya ne kadar teşekkür etsem azdır. Kendisinden çok şey öğrendim. Bu tezin her aşamasında değerli hocamın ilgi, emek ve çabası çok büyüktür.

Tez konusunun belirlenmesine katkı veren, görüş, öneri ve düşünceleri ile ufkumu açan, Tez İzleme Komitesinde yer alan değerli hocam Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Kasım KARATAŞ'a çok teşekkür ederim. Kendisinden aldığım dersler, bu çalışmanın temelini oluşturmuştur.

Tez İzleme Komitesinde yer alarak görüş ve önerileri ile rehberlik eden, katkıda bulunan değerli hocalarım Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Uğur ÖMÜRGÖNÜLŞEN'e ve Kocaeli Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Sosyal Hizmet Bölümü Başkanı Doç. Dr. Hakan ACAR'a ayrı ayrı teşekkür ediyorum.

Hem doktora öğrenciliğim süresince verdiği destek hem de jürideki görüş ve önerileri için değerli hocam Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü Başkanı Prof. Dr. Vedat IŞIKHAN'a çok teşekkür ederim. Bu tezin konusunun ve yönteminin ilk ortaya çıkışı, kendisinden aldığım "Nicel Araştırma Tasarımı" dersidir.

Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümünde Araştırma Görevlisi Gökhan TOPÇU ve Araştırma Görevlisi Çağrı SEVİN'e katkılarından dolayı ayrı ayrı teşekkür ediyorum.

Gerek çalışma hayatımın her aşamasında, gerekse doktora öğrenimim süresince bana destek olan arkadaşım, meslektaşım ve büyüğüm Ahmet Naci SARIGÖL ile araştırma sürecindeki yardım ve katkılarından dolayı arkadaşım ve meslektaşım Hakan ERDOĞAN'a çok teşekkür ederim. Ayrıca, anket formlarının hazırlanması ile verilerin toplanmasındaki katkılarından dolayı arkadaşlarım ve meslektaşlarım Hasan GÜNEŞ, Mustafa DERNEK, Eyüp MEDET ve Dr. Nilay OĞULTÜRK'e de çok teşekkür ederim.

Araştırmanın her aşamasında süreci kolaylaştıran tüm meslektaşlarım, çalışma arkadaşlarım ile anket formu için değerli zamanlarını ayıran ve sorulara içten ve samimi yanıtlar veren tüm katılımcılara ayrı ayrı teşekkür ediyorum.

Doktora öğrenciliğimin her aşamasında hep yanımda olan, beni sürekli destekleyen ve yüreklendiren, tez sürecinde sabır gösteren, görüş ve önerileri ile katkı veren, tez metnini sürekli okuyarak düzeltmeler yapan, sevgili eşim ve meslektaşım Seval ÖZKURT ÇETİN'e sonsuz teşekkürler...

ÖZET

ÇETİN, Hüsamettin. *Türkiye’de Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımların Yeniden Yapılanması Üzerine Bir Değerlendirme*, Doktora Tezi, Ankara, 2014.

Bu çalışma, sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar alanında merkezi ve yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri ile özel sektördeki yöneticilerin, Türkiye’de sosyal hizmetler ve yardım sisteminin mevcut durumu ile yeniden yapılanması konusundaki düşünce, görüş ve önerilerini belirlemeyi amaçlamıştır.

Genel tarama modeli ile gerçekleştirilen araştırmanın çalışma evrenini, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı Ankara İl Müdürlüğü ve Ankara Büyükşehir Belediyesi sınırları içindeki Ankara İl Müdürlüğüne bağlı sosyal hizmet kuruluşları, Ankara İl Özel İdaresi, Ankara Büyükşehir Belediyesi ve Ankara Büyükşehir Belediyesi sınırları içindeki ilçe belediyeler, sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar alanındaki sivil toplum örgütleri ile özel sosyal hizmet kuruluşları oluşturmuştur.

Veriler araştırmacı tarafından geliştirilen “Mevcut Durum Analiz Anket Formu” ve “Yeniden Yapılanma Analiz Anket Formu” aracılığıyla toplanmıştır. Söz konusu anket formları merkezi, yerel yönetim, sivil toplum örgütleri ile özel sektördeki sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar alanında 108 yöneticiye uygulanmıştır.

Araştırmada elde edilen temel sonuçlar şu şekilde özetlenebilir: Araştırmaya katılanların yaklaşık yarısı kadın, yarısı erkektir. Merkezi ve yerel yönetimden katılanların yaklaşık 3/4’ünü erkekler, sivil toplum örgütleri ve özel sektörden katılanların yaklaşık 3/4’ünü ise kadınlar oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılanların çoğunluğu (%83,3), hizmet sunucular (aktörler) arasındaki koordinasyon ve işbirliğini kısmen yeterli veya yetersiz görmektedir. Araştırmaya merkezi ve yerel yönetimden katılanların çoğunluğu (%76,2) ise aynı unvandaki personelin farklı statülerde istihdam edilmesinin sevk ve idareyi olumsuz etkileyeceğini belirtmiştir.

Araştırmaya katılanların çoğunluğu, Türkiye’de sosyal hizmetler (%93,5) ve sosyal yardımlardan (%74,8) esas olarak merkezi yönetimin sorumlu olması gerektiğini düşünmektedir. İl düzeyinde sosyal hizmetler (%83,3) ve sosyal yardımların (%66) koordinasyonu ile özel sosyal hizmet kuruluşların denetiminin (%89,7) merkezi yönetim tarafından yapılması; hizmetlerin ise hizmet gruplarının özelliklerine göre merkezi, yerel yönetim, sivil toplum örgütleri ve özel sektörün ağırlıklarının değiştiği, karma bir yapıda sunulması görüşü ortaya çıkmıştır.

Merkezi yönetime bağlı sosyal hizmet kuruluşlarının yerel yönetimlere devredilmesi halinde, araştırmaya katılanlar; müracaatçıların hizmetlere (%57,9) ve hizmetlerin müracaatçılara (%57,9) ulaşmasının kolaylaşacağını, ancak hizmetlerde uygulama birliğinin azalacağını (%65,4) ve hizmetlerin yurt düzeyinde eşit biçimde sunumunun zorlaşacağını (%71) düşünmektedir.

Anahtar Sözcükler

Sosyal Hizmetler, Sosyal Hizmet Yönetimi, Sosyal Yardımlar, Sosyal Yardımların Yönetimi, Yeniden Yapılanma.

ABSTRACT

ÇETİN, Hüsamettin. *An Evaluation of the Restructuring of Social Services and Social Assistance in Turkey*, Ph.D. Thesis, Ankara, 2014.

This study aims to determine the ideas, views and suggestions of managerial personnel working in governmental and local administration, non-governmental organizations and private agencies in the field of social services and social assistance.

The study which uses general screening model covers the target population from Ankara General Directorate of the Ministry of Family and Social Policy besides the social work agencies under the Ankara General Directorate of the Ministry of Family and Social Policy which are located within the administrative limits of Ankara Metropolitan Municipality. Moreover, Ankara Provincial Special Administration, Ankara Metropolitan Municipality, district municipalities of Ankara, non-governmental organization and private agencies related with social services and social assistance are included in the sample groups of the study.

Data had been gathered via "Current Situation Analysis Questionnaire" and "Restructuring Analysis Questionnaire" which had been developed by the researcher. These questionnaires had been submitted to 108 manager working at the central and local government agencies, non-governmental organizations and the private sector which are carrying out activities in the field of social services and social assistance.

The main results obtained in this study can be summarized as follows: Nearly half of respondents were female and half were male. About 3/4 of participants from central and local government agencies were men while nearly 3/4 of participants from non-governmental organizations and private sector agencies were women.

Majority of respondents (83,3%) consider the coordination and cooperation between service providers' (actors) partially sufficient or insufficient. Most of the respondents from central and local government agencies (76,2%) pointed out that the employment of the personnel having the same title into positions with different status would affect management negatively.

Majority of the respondents think that social services (93,5%) and social assistance (74,8%) should mainly be provided by the central government in Turkey. According to the study, a view

stating that, at the provincial level the coordination of social services (83,3%) and social assistance (66%) together with supervision of the private social service organizations (89,7%) are carried out by the central government while the services are provided via central or local government agencies, non-governmental organizations and private agencies as a composite structure, had been revealed.

In the case of the transfer of social service agencies under the central government to the local governments; respondents stated that clients have easier access to services (57,9%) and services will be more accessible (57,9%) but the unity of application of services will decrease (65,4%) and it will become more difficult to realize egalitarian service provision throughout the country (71%).

Key Words

Social Services, Social Work Administration, Social Assistance, Social Assistance Management, Restructuring.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR LİSTESİ	xiv
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	xv
ŞEKİL LİSTESİ.....	xviii
TABLO LİSTESİ.....	xix
I. BÖLÜM.....	1
KURAMSAL ÇERÇEVE.....	1
1.1. GİRİŞ.....	1
1.2. TEMEL KAVRAMLAR	5
1.2.1. Refah Devleti	5
1.2.1.1. Refah Devleti/Sosyal Devlet Kavramı	5
1.2.1.2. Refah Devletinin Kaynağı, Ortaya Çıkışı ve Gelişimi	8
1.2.2. Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımlar	12
1.2.2.1. Sosyal Hizmetler	12
1.2.2.2. Sosyal Yardımlar	14
1.2.3. Sosyal Haklar Bağlamında Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımlar	16
1.2.4. Uluslararası Düzenlemelerde Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımlar.....	20
1.3. AVRUPA'DA REFAH DEVLETİ, SOSYAL HİZMETLER VE SOSYAL YARDIMLAR.....	23
1.3.1. Refah Devleti Sınıflandırmaları.....	23
1.3.2. Esping-Andersen'in Refah Rejimi Sınıflandırması ve Güney Avrupa Modeli	25
1.3.2.1. Liberal Model	25
1.3.2.2. Korporatist Model	26
1.3.2.3. Sosyal Demokrat Model	26
1.3.2.4. Güney Avrupa Modeli	28
1.3.3. Avrupa'da Sosyal Hizmetlerin Sınıflandırılması.....	28
1.3.4. Avrupa'da Sosyal Yardımlar ve Asgari Gelir Desteği	30

1.3.5. Refah Devletinin Değişimi ve Sosyal Hizmetler İle Sosyal Yardımlar	36
1.3.5.1. Refah Devletinin Değişimi	36
1.3.5.2. Refah Devletindeki Değişimin Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımlara Yansıması	40
1.4. TÜRKİYE’DE SOSYAL HİZMETLER VE SOSYAL YARDIMLAR	45
1.4.1. Devlet/Kamu	47
1.4.1.1. Merkezi Yönetim	47
1.4.1.1.1. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Öncesinde Örgütlenme	48
1.4.1.1.2. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	51
1.4.1.1.3. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu	53
1.4.1.1.4. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları	54
1.4.1.1.5. Vakıflar Genel Müdürlüğü	55
1.4.1.1.6. Sosyal Güvenlik Kurumu	56
1.4.1.1.7. Genel Sağlık Sigortası	56
1.4.1.1.8. Milli Eğitim Bakanlığı	57
1.4.1.1.9. Gençlik ve Spor Bakanlığı	58
1.4.1.1.10. Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü	59
1.4.1.2. Yerel Yönetimler	59
1.4.1.2.1. Belediyeler	61
1.4.1.2.2. İl Özel İdareleri	65
1.4.1.2.3. Köyler	66
1.4.2. Sivil Toplum Örgütleri	66
1.4.3. Özel Sektör	71
1.4.4. Sosyal Hizmet ve Sosyal Yardımlara Yönelik Sayısal Veriler	74
1.5. TÜRKİYE’DE KAMU YÖNETİMİ REFORMU ÇERÇEVESİNDE SOSYAL HİZMETLER VE SOSYAL YARDIMLAR	77
1.5.1. Yönetim	78
1.5.1.1. Merkezden Yönetim	79
1.5.1.2. Yerinden Yönetim	79
1.5.2. Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma	82
1.5.2.1. Yeniden Yapılanma Kavramı	82
1.5.2.2. Yeniden Yapılanma İhtiyacı	83

1.5.3. Kamu Yönetimi Reformu Öncesinde Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımların Örgütlenmesi	84
1.5.4. 2000’li Yılların Başında Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımların Yeniden Yapılanması.....	89
1.6. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ.....	94
1.7. ARAŞTIRMANIN AMACI	96
1.8. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	97
1.9. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI	98
1.10. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI.....	98
1.11. TANIMLAR	98
II. BÖLÜM	100
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	100
2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	101
2.2. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ.....	101
2.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI VE VERİ TOPLAMA SÜRECİ	102
2.4. VERİLERİN ANALİZİ	104
III. BÖLÜM	105
BULGULAR VE YORUM	105
3.1. ANKARA İLİNDE SOSYAL HİZMETLERİN ÖRGÜTLENMESİ.....	105
3.1.1. Merkezi Yönetim: Ankara Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü	106
3.1.2. Yerel Yönetimler	107
3.1.2.1. Belediyeler.....	107
3.1.2.1.1. Ankara Büyükşehir Belediyesi	107
3.1.2.1.2. İlçe Belediyeleri.....	110
3.1.2.2. Ankara İl Özel İdaresi.....	117
3.2. ALAN ARAŞTIRMASINA YÖNELİK BULGULAR.....	119
3.2.1. Araştırmaya Katılanların Sosyo-Demografik Özellikleri İle İlgili Bulgular.....	120
3.2.1.1. Araştırmaya Katılanların Bazı Demografik Özellikleri	120
3.2.1.2. Araştırmaya Katılanların Eğitim Durumları ile Eğitim/Meslek Alanları	122
3.2.2. Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımların Mevcut Durumunun Değerlendirilmesi İle İlgili Bulgular.....	123
3.2.2.1. Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardım Hizmetlerinin Planlanması	124
3.2.2.2. Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardım Hizmetlerinin Koordinasyonu ve İşbirliği.....	127

3.2.2.3. Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardım Hizmetlerinde İnsan Kaynakları/Personel	130
3.2.2.4. Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardım Hizmetlerinde Finansman ve Bütçe	138
3.2.2.5. Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardım Hizmetlerinde Denetim	145
3.2.3. Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımların Yeniden Yapılanması İle İlgili Bulgular	148
3.2.3.1. Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımların Yeniden Yapılanmasında Hizmet Sunumu, Koordinasyon, İnsan Kaynakları/ Personel ve Denetim	148
3.2.3.2. Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımların Yeniden Yapılanmasında Yerelleşme	166
IV. BÖLÜM	177
SONUÇ VE ÖNERİLER	177
4.1. SONUÇ	177
4.1.1. Araştırmaya Katılanların Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Sonuçlar	178
4.1.1.1. Araştırmaya Katılanların Bazı Demografik Özellikleri	178
4.1.1.2. Araştırmaya Katılanların Eğitim Durumları ile Eğitim/Meslek Alanları	179
4.1.2. Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımların Mevcut Durumunun Değerlendirilmesi İle İlgili Sonuçlar	179
4.1.2.1. Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardım Hizmetlerinin Planlanması	179
4.1.2.2. Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardım Hizmetlerinin Koordinasyonu ve İşbirliği	179
4.1.2.3. Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardım Hizmetlerinde İnsan Kaynakları/Personel	180
4.1.2.4. Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardım Hizmetlerinde Finansman ve Bütçe	182
4.1.2.5. Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardım Hizmetlerinde Denetim	183
4.1.3. Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımların Yeniden Yapılanması İle İlgili Sonuçlar	184
4.1.3.1. Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımların Yeniden Yapılanmasında Hizmet Sunumu, Koordinasyon, İnsan Kaynakları/ Personel ve Denetim	184
4.1.3.2. Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımların Yeniden Yapılanmasında Yerelleşme	186

4.2. ÖNERİLER	188
4.2.1. Araştırmaya Katılanların Sosyo-Demografik Özellikleri İlişkin Öneriler.....	188
4.2.2. Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımların Mevcut Durumunun Değerlendirilmesi	188
4.2.3. Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımların Yeniden Yapılanması	189
4.2.4. Akademik Öneriler	191
 KAYNAKLAR	 192
EKLER	
EK 1. SOSYAL HİZMET KURULUŞLARININ TANIMLARI.....	215
EK 2. MEVCUT DURUM ANALİZ ANKET FORMU (MERKEZİ YÖNETİM).....	217
EK 3. MEVCUT DURUM ANALİZ ANKET FORMU (YEREL YÖNETİM).....	221
EK 4. MEVCUT DURUM ANALİZ ANKET FORMU (SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİ ..	226
EK 5. MEVCUT DURUM ANALİZ ANKET FORMU (ÖZEL SEKTÖR)	228
EK 6. YENİDEN YAPILANMA ANALİZ ANKET FORMU (TÜM HİZMET SUNUCULAR-AKTÖRLER)	231
EK 7. ÖZGEÇMİŞ.....	235

KISALTMALAR LİSTESİ

ASAGM	Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel M¼d¼rl¼ę¼
ASPB	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
ÇEK	Çocuk Esirgeme Kurumu
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
KHK	Kanun H¼km¼nde Kararname
KMYKK	Kamu Mali Y¼netimi ve Kontrol Kanunu
KSGM	Kadının Stat¼s¼ Genel M¼d¼rl¼ę¼
Md.	Madde
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
ÖİB	Öz¼rl¼ler İdaresi Başkanlığı
SGK	Sosyal G¼venlik Kurumu
SHÇEK	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
SSYB	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı
SYDV	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları
SYDTF	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu
SYDGM	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel M¼d¼rl¼ę¼
T. C.	T¼rkiye Cumhuriyeti
TODAİE	T¼rkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstit¼s¼
VGM	Vakıflar Genel M¼d¼rl¼ę¼

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 1.	Araştırmaya Katılanların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı.....	120
Çizelge 2.	Araştırmaya Katılanların Yaşlarını Tanımlayıcı İstatistikler	121
Çizelge 3.	Araştırmaya Katılanların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı.....	122
Çizelge 4.	Araştırmaya Katılanların Meslek/Eğitim Alanlarına Göre Dağılımı	123
Çizelge 5.	İlçe Belediyelerinde Stratejik Plan Hazırlanma Durumu	124
Çizelge 6.	Stratejik Planların Hazırlanmasında Birim/Kuruluş Görüşünün Alınması	125
Çizelge 7.	Stratejik Planlama Sürecine Paydaş Olarak Katılma Durumu	126
Çizelge 8.	Koordinasyon ve İşbirliği İçinde Çalışılan Hizmet Sunucuları (Aktörler)	127
Çizelge 9.	Diğer Hizmet Sunucular (Aktörler) İle Koordinasyon ve İşbirliğinin Yeterlilik Durumu	128
Çizelge 10.	Ortak Proje Yürütme veya Ortak Projede Yer Alınan Hizmet Sunucular (Aktörler).....	129
Çizelge 11.	Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Sahip Oldukları Proje Kaynakları Konusunda Sivil Toplum Örgütlerine Yönelik Rehberlik ve Bilgilendirme Çalışmalarının Yeterlilik Durumu.....	130
Çizelge 12.	Merkezi ve Yerel Yönetimlerin Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardım Hizmetlerinde Çalışan Personelin Statüsü	131
Çizelge 13.	Merkezi Yönetime Bağlı Sosyal Hizmet Kuruluşlarında Ücreti İl Özel İdaresi Tarafından Karşılanarak Özel Hizmet Alımından Çalıştırılan Personelin Durumu.....	132
Çizelge 14.	Merkezi Yönetime Bağlı Sosyal Hizmet Kuruluşlarında Ücreti İl Özel İdaresi Tarafından Karşılanarak Özel Hizmet Alımından Çalıştırılan Personelin Dağılımı.....	132
Çizelge 15.	Personel Statüsündeki Çeşitliliğin Çok Olmasının Sevk ve İdareyi Etkileme Durumu	133
Çizelge 16.	Aynı Unvandaki Personelin Farklı Statüde İstihdamının Sevk ve İdareyi Etkileme Durumu	133
Çizelge 17.	Merkezi ve Yerel Yönetimlerde Sosyal Hizmetler ve/veya Sosyal Yardımlar Alanında Gönüllü Çalışma Durumu	134
Çizelge 18.	Merkezi ve Yerel Yönetimlerde Sosyal Hizmetler ve/veya Sosyal Yardımlar Alanında Gönüllü Çalışana İhtiyaç Durumu.....	135
Çizelge 19.	Merkezi, Yerel Yönetim ve Özel Sektörde Personel İhtiyaç Durumu	135

Çizelge 20.	Merkezi, Yerel Yönetim ve Özel Sektörde En Çok İhtiyaç Duyulan Personel Durumu.....	136
Çizelge 21.	Sivil Toplum Örgütlerinde Ücret Karşılığı Çalışanlar	136
Çizelge 22.	Sivil Toplum Örgütlerinde Stajyer Öğrenciler	137
Çizelge 23.	Sivil Toplum Örgütlerinde Stajyer Öğrenci Çalıştırma İhtiyacı	137
Çizelge 24.	Yeni Kamu Mali Yönetimi Mevzuatı İle İlgili Hizmet İçi Eğitim Alınma Durumu	138
Çizelge 25.	Yeni Kamu Mali Yönetimi Mevzuatı İle İlgili Hizmet İçi Eğitimin Yeterliliği	139
Çizelge 26.	Vatandaşlar Tarafından Ayni ve Nakdi Yardım Yapılma Durumu.....	139
Çizelge 27.	Vatandaşlar Tarafından Yapılan Ayni ve Nakdi Yardımların Yeterliliği	140
Çizelge 28.	Merkezi Yönetime Bağlı Sosyal Hizmet Kuruluşlarına Gelen Ödeneklerin Yeterlilik Durumu	141
Çizelge 29.	Yerel Yönetimlere Bağlı Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardım Birimlerine Sosyal Hizmetler İçin Ayrılan Mali Kaynağın Yeterliliği	141
Çizelge 30.	Yerel Yönetimlere Bağlı Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardım Birimlerine Sosyal Yardımlar İçin Ayrılan Mali Kaynağın Yeterliliği	142
Çizelge 31.	Sivil Toplum Örgütleri Tarafından Kamu Kurum ve Kuruluş Bütçelerinden Ayni ve Nakdi Yardım Alınarak Yürütülen Proje Durumu	142
Çizelge 32.	Sivil Toplum Örgütleri Tarafından Kamu Kurum ve Kuruluş Bütçelerinden Ayni ve Nakdi Yardım Alınarak Yürütülen Projelerin Mali Yapıya Katkı Sağlama Durumu.....	143
Çizelge 33.	Özel Sosyal Hizmet Kuruluşlarına İlk Yıllarında Mali Teşvik/Destek Sağlanması	144
Çizelge 34.	Yapılacak Mali Teşvik/Desteğin Sosyal Hizmetler İçindeki Özel Sektörün Payını Artırma Durumu.....	144
Çizelge 35.	Komisyonlarca Tespit Edilen Aylık Ücretin Yeterlilik Durumu	145
Çizelge 36.	Merkezi, Yerel Yönetim ve Özel Sektördeki Birimlerin/Kuruluşların Hizmetlerinin Denetlenme Durumu	146
Çizelge 37.	Merkezi, Yerel Yönetim ve Özel Sektördeki Birimlerin/Kuruluşların Hizmetlerinin Denetlenmesinde Rehberlik Hizmetleri	146
Çizelge 38.	Merkezi, Yerel Yönetim ve Özel Sektördeki Birimlerin/Kuruluşların Kamuoyu Denetimi	147
Çizelge 39.	Sivil Toplum Örgütlerinin Denetim İşlevini Yerine Getirme Durumu	148

Çizelge 40.	Yaşlılık Alanında Yatılı Kuruluş Hizmeti.....	149
Çizelge 41.	Yaşlılık Alanında Gündüzlü Kuruluş Hizmeti	149
Çizelge 42.	Engellilik Alanında Yatılı Kuruluş Hizmeti.....	150
Çizelge 43.	Engellilik Alanında Gündüzlü Kuruluş Hizmeti	151
Çizelge 44.	Bakıma Muhtaç Engellilere Yönelik Evde Bakım Hizmeti	152
Çizelge 45.	Koruyucu, Önleyici, Değiştirici ve Geliştirici İşlevleri Olan Hizmetler	153
Çizelge 46.	Kadınlara Yönelik Yatılı Kuruluş Hizmeti	154
Çizelge 47.	Ailelere Yönelik Gündüzlü Kuruluş Hizmeti.....	154
Çizelge 48.	Çocuklara/Gençlere Yönelik Yatılı Kuruluş Hizmeti	155
Çizelge 49.	Çocuklara Yönelik Gündüzlü Kuruluş Hizmeti	157
Çizelge 50.	Türkiye’de Sosyal Hizmetlerin Sunumunda Rol Alması Gereken Hizmet Sunucuları (Aktörler)	158
Çizelge 51.	Türkiye’de Sosyal Yardımların Sunumunda Rol Alması Gereken Hizmet Sunucuları (Aktörler)	159
Çizelge 52.	İl Düzeyinde Sosyal Hizmetlerin Koordinasyonundan Esas Sorumlu Hizmet Sunucusu (Aktör).....	160
Çizelge 53.	İl Düzeyinde Sosyal Yardımların Koordinasyonundan Esas Sorumlu Hizmet Sunucusu (Aktör).....	161
Çizelge 54.	Merkezi ve Yerel Yönetimlerde Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımlarda Görevli Meslek Elemanlarının Statüsü.....	162
Çizelge 55.	Merkezi ve Yerel Yönetimlerde Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımlarda Görevli Yardımcı Personelin Statüsü	163
Çizelge 56.	Özel Sosyal Hizmet Kuruluşlarının Denetimi.....	163
Çizelge 57.	Türkiye’de Sosyal Hizmetlerden Esas Olarak Sorumlu Hizmet Sunucusu (Aktör).....	164
Çizelge 58.	Türkiye’de Sosyal Yardımlardan Esas Olarak Sorumlu Hizmet Sunucusu (Aktör).....	165
Çizelge 59.	Planlamaya İlişkin Düşünceler	166
Çizelge 60.	Koordinasyon ve İşbirliğine İlişkin Düşünceler	167
Çizelge 61.	İnsan Kaynağı/Personele İlişkin Düşünceler	169
Çizelge 62.	Mali Kaynaklar ve Bütçeye İlişkin Düşünceler	170
Çizelge 63.	Hizmetlere İlişkin Düşünceler	173
Çizelge 64.	Denetime İlişkin Düşünceler	175

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1.	İngiltere’de Yerel Yönetimlerde Sosyal Hizmetlerin Örgütlenmesi.	42
Şekil 2.	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Merkez Teşkilatı	52
Şekil 3.	Büyükşehir veya İl Belediyesinde Örnek Sosyal Hizmet Teşkilatlanması.....	60
Şekil 4.	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Taşra Teşkilatı.....	106
Şekil 5.	Ankara Büyükşehir Belediyesinin Sosyal Hizmet ve Sosyal Yardımlara İlişkin Teşkilatı.....	108

TABLO LİSTESİ

Tablo 1.	Esping-Andersen'in Üç Tür Refah Kapitalizmi	27
Tablo 2.	Yeni Vakıfların Hedef Kitlelerine Göre Dağılımı (2012).....	70
Tablo 3.	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına Bağlı Sosyal Hizmet Kuruluş Sayıları ve Kapasiteleri (2010-2013).....	75
Tablo 4.	Sosyal Hizmet Sunan Kamu Kuruluşlarının Sosyal Hizmet Harcamaları (2010-2012).....	75
Tablo 5.	Sosyal Yardım Hizmeti Veren Kuruluşların Sosyal Yardım Harcamaları (2009-2012).....	76
Tablo 6.	İlçe Belediyelerinin Çocuk ve Gençlere Yönelik Hizmetleri.....	112
Tablo 7.	İlçe Belediyelerinin Yaşlılara Yönelik Hizmetleri	113
Tablo 8.	İlçe Belediyelerinin Engellilere Yönelik Hizmetleri.....	113
Tablo 9.	İlçe Belediyelerinin Kadınlara Yönelik Hizmetleri.....	115

BÖLÜM I

KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. GİRİŞ

Geleneksel toplumlarda insanlar, bireysel ve sosyal sorunların çözümünü; “yardımlaşma”, “dayanışma” anlayışı ve gönüllülük yaklaşımı içinde ele almışlardır. Bu yaklaşım içinde aile, akrabalık, komşuluk, inanç vb. sistem ve kurumlar önemli bir yer tutmuştur.

Endüstri devrimine kadar sosyal refah hizmetleri, büyük ölçüde resmi olmayan tarzda ve dini kurumlar, aileler, mesleki birlikler ve gönüllü organizasyonlar tarafından karşılanmaya çalışılmıştır. Ancak, endüstri devriminin yol açtığı sefalet, 19. yüzyıldaki sivil sektörün ve gönüllü organizasyonların potansiyeli ile çözümlenemeyecek boyutlara ulaşmıştır. Bu açıdan sorunların çözümü için kamu erkine sahip olan yönetim birimlerine ve bu birimlerin sistemli müdahalelerine ihtiyaç duyulmuştur (Ersöz, 2003, s. 124, 126). Bu çerçevede oluşturulan sistemlerin başında “sosyal refah hizmetleri”, “sosyal güvenlik”, “sosyal hizmetler” ve “sosyal yardımlar” gelmektedir. Bu sistemler siyasal, ekonomik, toplumsal ve kültürel yapılardan ve bu yapılardaki değişimden etkilenmektedir.

Bu bağlamda, Dünyada birbiriyle ilişkili ve biri diğerini tamamlayan şu dört süreç ile büyük bir dönüşüm yaşanmaktadır (Tekeli, 1996, s. 49):

- Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş
- Fordist üretimden esnek üretime geçiş
- Moderniteden modernite-sonrasına geçiş
- Ulus devletler dünyasından küresel dünyaya geçiş.

Dünyada yaşanan büyük değişim ve dönüşüm süreçlerinin devletin rol ve işlevleri ile kamu yönetimine etkisi değişik yazarlar tarafından ele alınmıştır. Eryılmaz (2002, s. VII-VIII)’a göre, sanayi toplumunun ihtiyaçları dikkate alınarak oluşturulan günümüz toplumlarındaki siyasi ve idari kurumlar, sanayi sonrası toplumun ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kalmaktadır. Bu durum, bürokrasiyi hem yapısı ve işleyişi, hem de toplum ve siyaset ile olan ilişkilerini yeniden biçimlendirmeye zorlamaktadır.

Fordist birikim biçiminden esnek birikim biçimine dönüşümü sağlayan temel özellik, genel olarak postmodern düşünürlere göre bilişim ve iletişim alanında yaşanan teknolojik devrimdir (Şaylan, 2009, s. 173). Bu sürecin istihdam ile ilişkisi bağlamında, Aslan (2005, s. 410)'a göre, 1980'lerden itibaren fordist personel rejiminden, esnek/post-fordist kamu personel rejimine geçilmiştir. Fordist kamu personel rejiminde, statü hukukuna bağlı memur tek istihdam biçimi iken, post-fordist personel rejiminde “memur” sözleşme esaslarına bağlanmış ve parçalı/çoklu istihdam biçimi oluşmuştur. Bu yeni rejimde sözleşmeli personel statüsü, temel istihdam biçimi olmuştur.

Ergun (2004, s. 347)'a göre kamu bürokrasileri, ulusal devlet bütünü içinde ussallığı, merkezçiliği ve bütünselliği temsil eden yapılardır. Postmodernizm ise ussallık, merkezçilik ve bütünselliğe karşı; merkezden kaçışı, orantısızlığı, çoğulculuğu, bölünmeyi ve parçaları ön plana çıkarmaktadır. Eryılmaz (2002, s. VIII)'a göre ise, postmodernizm ile Devletin merkeziyetçiliği, yerini piyasaya, yerele ve sivil topluma bırakmaktadır.

Polatoğlu (2003, s. 59)'na göre, küreselleşme ile hükümetlerin ve kamu sektörünün kaynak tahsisi, milli gelirin adil dağılımı, ekonomik büyüme ve istikrarı sağlamadaki yönlendirici rolü, özel sektörün ve küresel egemen sınıfın etkisi altına girmiştir. Refah devleti uygulamalarına, özel sektör sıcak bakmamakta ve ilgi duymamaktadır. Küçükkaraca (2004, s. 21; 2010, s. 38)'ya göre ise, ulusal ve bölgesel sınırları aşan ekonomik ve sosyal politikayı ilgilendiren küreselleşme sürecinde, sosyal hizmete ihtiyaç duyan birey ya da gruplara yönelik devletin koruyuculuğu azalmakta, hatta hiç kalmamaktadır.

Tecer (2005, s. 184)'e göre, “Ekonomik küreselleşmenin, siyasal ve yönetsel alanlardaki yansımaları, ulus devletlerin katı, merkezci yetkilerinin sınırlandırıldığı, çok aktörlü, etkileşimli bir yönetim modelinin (governance) ve yerel yönetimlerin güçlendiği bir küresel liberalizm ve katılımcılık anlayışıdır”.

Frahm ve Martin (2009)'e göre de, son yirmi yılı aşan süreçte, “yönetim” paradigmasından, “yönetişim” paradigmasına doğru bir değişim yaşanmaktadır. Bu değişim ile sosyal ve diğer kamu politikalarının ele alınmasında, oluşturulmasında ve yürütülmesinde, kamunun tek aktörlüğü sona ermektedir. Söz konusu alanlarda, kamunun yanında, kar amacı güden kuruluşlar (özel sektör), kar amacı gütmeyen kuruluşlar (sivil toplum örgütleri), inanç temelli kuruluşlar ve diğerleri yer almaktadır.

Yönetişim kavramı, kamunun yönetim yetkisinin doğrudan devlet eliyle kamusal mekanizmalara göre değil, devlet - özel sektör - sivil (üçüncü sektör) adı verilen kesimlerce piyasa mekanizmalarına göre yönetilmesini öngören bir politikadır. Bu politikanın öngördüğü yönetsel ilkelerden biri, yetkilerin üst birimden alt birimlere, merkezden yerele devri, devletten özel-sivil sektörlerle terki kapsamında yetki bırakımı, yerindenlik'tir (Güler, 2009, s. 316-317). Kuzey'in gelişmiş ülkelerinde sosyal politika ortamını belirleyen üç temel özellikten biri, devlet, sivil toplum örgütleri ve özel sektör ortaklıklarının sosyal hizmet sunumunda oynadığı rolün önemidir (Buğra, 2010, s. 82).

Çevik'e göre, kamu yönetiminin sosyal nitelikteki temel kamu hizmetlerini (eğitim, sağlık, konut, sosyal hizmetler) sağlamadaki yetersizliği ve başarısızlığı, sosyal refah çoğulculuğu yaklaşımı ile giderilebilir. Kamu yönetiminin hizmetlerin sunulması ve üretilmesi konusundaki yetersizliği; gönüllü örgütler ve kuruluşların (vakıf, dernek ve toplumsal birlikler gibi), özel sektörün (özel işletmeler ve şirketler) ve sivil sektörün (aile, komşuluk, arkadaşlık) harekete geçirilmesi ile kapatılabilir (Çevik, 2010, s. 203).

Kısaca, son yıllarda Dünyada yaşanan ekonomik ve siyasal değişim ile birlikte, kamu yönetiminde merkezden yönetim yerine yerinden yönetim; kamu-özel sektör ayrımında özel sektör; yönetim anlayışında tek aktörlülük yerine, yönetim anlayışı ile devletin/kamunun yanında, özel sektör ve sivil toplum örgütlerinin yer aldığı çok aktörlülüğün ön plana çıktığı görülmektedir. Bu değişim ve dönüşüm, ülkelerin kamu yönetimlerinin yapısını ve işleyişini etkilemekte ve yeniden yapılanma içine girmelerine yol açmaktadır.

“Günümüzde kamu yönetiminde yeniden yapılanma (reform) küresel bir olgudur ve hızla değişen dünyanın gerektirdiği baskılara ve gerekliliklere uyarlanma anlamını taşımaktadır” (Ergun, 2004, s. 364). Bu çerçevede, 1980'li yıllardan sonra birçok ülkede, genelde kamu yönetimi özelde sosyal refah hizmetleri, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar alanında yeniden yapılanma (reform) içine girilmiştir. Munday (t.y., s. 15)'a göre, 2003 yılında Avrupa'nın politik ve ekonomik şartlarında, bütün ülkeler, çeşitli sektörler tarafından sunulan sosyal hizmetlerdeki devlet katkısının azaltılması ve uygun bir karma yapı için çaba göstermektedir. Finlandiya'da kar amaçlı hizmet sağlayıcılar artmakta; İspanya'da daha önce hükümet dışı kuruluşlar (NGO) tarafından sağlanan hizmetler, kar amaçlı hizmet sağlayıcılar tarafından üstlenilmekte; İsveç'te ise sosyal hizmetlerde özelleştirmenin sınırları sorgulanmaktadır.

Türkiye'nin de genelde kamu yönetimi, özelde ise sosyal güvenlik, sosyal hizmetler ve sosyal yardımların yeniden yapılanma sürecine girmesi, 2000'li yılların başında hız kazanmıştır. Bu çerçevede, 2011 yılındaki 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname¹ (KHK) ile “Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı” (ASPB) kurularak, sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar ilk defa Bakanlık düzeyinde örgütlenmiştir.

Ancak, bir taraftan gerek söz konusu KHK'da yapılan değişiklikler², gerekse Anayasa Mahkemesi süreci³ ve yerel yönetimler hakkındaki son yasal düzenlemeler; diğer taraftan yeni Anayasa arayışları, Türkiye'de sosyal hizmetler ve sosyal yardımların yeniden yapılanmasını gündemde tutmaktadır.

Bu çerçevede, Türkiye'de sosyal hizmetler ve sosyal yardımların kamu, sivil toplum örgütleri ve özel sektör açısından mevcut durumu ile yeniden yapılanma ihtiyacının ortaya çıkarılmasını amaçlayan bu araştırmanın problemi, Sistem Yaklaşımı çerçevesinde ele alınacaktır.

Bu araştırmanın amacı ise, sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar alanında merkezi ve yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri ile özel sektördeki yöneticilerin, Türkiye'de sosyal hizmetler ve sosyal yardımların mevcut durumu ile yeniden yapılanması konusundaki görüşlerinin belirlenmesidir.

Bu amaçla kuramsal çerçevenin yer aldığı “*Temel Kavramlar*” bölümünde; refah devleti, sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar üzerinde durulmuştur. “*Avrupa'da Refah Devleti, Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımlar*” bölümünde; refah devleti sınıflandırmaları, Avrupa'da sosyal

¹ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. (2011). T. C. Resmi Gazete, 27958 Mükerrer, 8 Haziran 2011.

² - Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname. (2011). T. C. Resmi Gazete, 28103 Mükerrer, 2 Kasım 2011.

- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı. (2013). Erişim: 01 Temmuz 2013, <http://www.basbakanlik.gov.tr/Forms/pDraftOfBill.aspx>

³ - 11 Ekim 2012 Perşembe Günü Yapılan Mahkeme Toplantısında Görüşülen Dosyalar ve Sonuçları. <http://www.anayasa.gov.tr/index.php?I=gundem&id=403>, Erişim: 30 Aralık 2012.

- Anayasa Mahkemesi Kararı. Esas Sayısı: 2011/82; Karar Sayısı: 2012/150. T. C. Resmi Gazete, 28711, 18 Temmuz 2013.

yardımlar ve asgari gelir desteği ile 1980’li yıllardan itibaren refah devletinde yaşanan değişim ve bu değişimin sosyal politikalara, sosyal hizmetlere ve sosyal yardımlara etkisi ele alınmıştır. “*Türkiye’de Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımlar*” bölümünde; ülkemizde sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar alanında hizmet sunucular (aktörler) olarak kamu, sivil toplum örgütleri ve özel sektör incelenmiştir. “*Türkiye’de Kamu Yönetimi Reformu Çerçevesinde Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımlar*” bölümünde ise, yönetim ve yeniden yapılanma kavramları, yeniden yapılanma ihtiyacı ile Türkiye’de kamu yönetimi reformu öncesinde sosyal hizmetler ve sosyal yardımların örgütlenmesi ve 2000’li yılların başındaki sosyal hizmetler ve sosyal yardımların yeniden yapılanması ile ilgili düzenleme ve tartışmalara yer verilmiştir. Araştırmanın “*Bulgular ve Yorum*” bölümünde ise, Ankara ilindeki sosyal hizmetler ve sosyal yardım alanındaki hizmet sunucularına (aktörlere) ilişkin bilgiler ile araştırmaya katılan yöneticilerin mevcut durum ve yeniden yapılanma konusundaki düşünce, görüş ve önerilerine ilişkin bulgulara; “*Sonuçlar ve Öneriler*” bölümünde de bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlar ve önerilere yer verilmiştir.

1.2. TEMEL KAVRAMLAR

Bu alt bölümde araştırma konusu ile ilgili refah devleti, sosyal hizmetler, sosyal yardımlar kavramları ele alınmış, sosyal haklar bağlamında sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar ile uluslararası düzenlemelerde sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar incelenmiştir.

1.2.1. Refah Devleti

1.2.1.1. Refah Devleti/ Sosyal Devlet Kavramı⁴

“Sosyal devlet” kavramı Almanca’nın konuşulduğu Kıta Avrupası ülkelerinde, “refah devleti” ya da “sosyal refah devleti” kavramları ise İngilizce’nin hakim olduğu Kuzey Amerika ve bir kısım Avrupa ülkesinde (Anglo-Sakson ülkeler) tercih edilmektedir (Serter, 1994; Aktaran: Özdemir, 2007, s. 12).

Literatürde “sosyal devlet” ve “refah devleti” kavramlarının bazen aynı, bazen ayrı anlamlarda kullanıldığı görülmektedir. Özbudun (1998, s. 102)’a göre sosyal devlet, sosyal adalet ve sosyal güvenliği sağlamak ve herkes için insan onuruna yaraşır asgari bir hayat düzeyini

⁴ “*Refah devleti*” nin İngilizce karşılığı “welfare state”, Almanca karşılığı ise “Wohlfahrtsstaat” dır. “*Sosyal devlet*” sözcüğünün karşılığı İngilizce “social state”, Almanca ise “Sozialstaat”dır (Tomanbay, 1999, s. 212, 235).

gerçekleştirmekle yükümlü devlettir. Anayasa Mahkemesinin bir kararına göre “sosyal hukuk devleti, güçsüzleri güçlüler karşısında koruyarak gerçek eşitliği yani sosyal adaleti ve toplumsal dengeyi sağlamakla yükümlü devlettir”.⁵ Karataş (2001, s. 277)’a göre ise “sosyal devlet, klasik liberal demokrasinin ekonomik ve siyasal temellerini değiştirmeden, sosyal güvenliğin sağlanması, işsizliğin önlenmesi, emeğiyle yaşayanların korunması ve yaşam düzeylerinin yükseltilmesi yoluyla toplumsal eşitsizlikleri giderme işlevi yüklenen devlet” olarak tanımlanabilir. Bu tanımlarda sosyal devlet ilkesinin hayata geçirilmesinde, devlet tarafından yerine getirilmesi gerekli sorumluluklar vurgulanmıştır.

Huber (1970, s. 36, 44) sosyal devleti, geleneksel devlet ile endüstriyel sınıf toplumu arasındaki zıddiyeti sosyal entegrasyon yolu ile gidermeye çalışan, modern endüstri çağının bir devleti olarak görmektedir. Küçükkaraca (2010, s. 43)’ya göre ise sosyal devlet anlayışı, sanayi devrimine giden yolda kapitalizmin yaralarını sarmak için İngiltere’de benimsenen bir yöntem arayışıdır.

Barker (1999, s. 517)’a göre refah devleti; kendini halkının temel eğitim, sağlık bakımı, ekonomik ve sosyal güvenliğini sağlamakla sorumlu kabul eden ulus veya toplumdur. Flora ve Alber (1990, s. 29; Aktaran: Koray, 2008, s. 95) ise refah devletini; bireylere ve ailelere asgari bir gelir güvencesi veren, onları toplumsal tehlikelere karşı koruyan, onlara sosyal güvenlik olanakları sağlayan, toplumsal konumları ne olursa olsun tüm vatandaşlara eğitim, sağlık, konut gibi sosyal hizmetler alanında belirli bir standart getiren devlet şeklinde tanımlamaktadır.

Çelik (2006, s. 24; Aktaran: Günel, 2010, s. 23)’e göre, refah devleti denildiği zaman ilk akla, II. Dünya Savaşı sonrası Avrupa’da yaygınlaşmaya başlayan, sosyal güvenlik, sosyal yardım ve sosyal hizmet alanlarını birleştiren ve sosyal devleti “vatandaşlık” statüsü ile ölçen, 1950-1975 arası yaşanan dönem gelmektedir. “Bu dönemde, ekonomik istikrar ve refah -sosyal güvenlik ya da sosyal yardım- programları evrensel bir karakter kazanmış ve kurumsal temelleri daha da sağlamlaştırılmıştır (Gül, 2013, s. 71).

Yukarıdaki tanımlara göre sosyal devlet/refah devleti, sosyal adalet ve sosyal güvenlik ile herkesin sınıf ve statüsüne, gelir durumuna bakılmaksızın insan onuruna yaraşır asgari bir hayat seviyesini sağlamakla görevlidir.

---

⁵ Anayasa Mahkemesi Kararı. Esas Sayısı: 1988/19, Karar Sayısı: 1988/33. T. C. Resmi Gazete, 20016, 11 Aralık 1988.

Kamu Yönetimi Sözlüğü (Bozkurt ve diğerleri, 1998, s. 224-225)'ne göre, sosyal devlet ile refah devleti kavramları arasında derin farklar vardır. Sosyal devlet “toplum merkezli” iken, refah devleti “birey merkezli” dir. Sosyal devlet, doğrudan toplum içinde ve toplumla birlikte bireyin insan onuruna yaraşır yaşam düzeyini, refah devleti ise daha çok toplumdan soyut bireyin refahını dolaylı bir biçimde kolaylaştırmayı hedeflemektedir.

“Refah devleti” ile “sosyal devlet” kavramları aynı anlama gelmektedir. Bu iki kavram arasında ayrıma temel oluşturan ölçütler, esasen refah devletinin gelişim süreci ve refah devleti türleri ile ilgilidir. Bu anlamda, sosyal devlet-refah devleti ayrımı yerine, “az gelişmiş ya da gelişen” refah devleti (veya sosyal devlet) ve “ileri” refah devleti (ya da sosyal devlet) ayrımı tercih edilebilir (Sosyal Devlet Kavramı, t.y.).

“Sosyal devlet” ile “refah devleti” kavramlarının anlamları yanında, “sosyal devlet” ile “sosyal hizmetler” arasındaki ilişki de önemlidir. Karataş (1994, s. 351)'a göre, “sosyal devlet” ve “sosyal hizmetler” birbiriyle çok yakın etkileşim içinde olan kavramlardır. Sosyal hizmetlerin gelişimi sosyal devlet anlayışının ortaya çıkışını etkilemiş, sosyal devletin kurumlaşması da sosyal hizmetlerin daha çağdaş bir anlayışla yaygın ve etkili bir biçimde örgütlenmesine temel oluşturmuştur. Güler (2009, s. 117)'e göre, sosyal devletin benimsemesi gereken temel mekanizmalardan biri sosyal hizmet, sosyal güvenlik, sosyal yardımın devletin temel görevleri arasında yer almasıdır.

Sosyal devlet açısından önem taşıyan özellikler arasında (Koray, 2008, s. 99-102): Ekonomi politikalarının sosyal politikalarla birlikte düşünülerek, vatandaşlar arasındaki sosyo-ekonomik eşitsizlikleri azaltmayı amaçlaması; sosyal sorunları veya sosyal adaletsizliği azaltmak üzere sosyal güvenlik sistemi ile sosyal hizmetler, sosyal yardımlar, gelir transferleri vb. araçların kullanılması; Marshall (1965)'in tanımladığı vatandaşlığın sosyal unsuru olan ekonomik refah, sosyal güvenlik ve kültürel mirastan asgari düzeyde de olsa pay alınmasına ilişkin hakların olduğu sosyal boyut yer almaktadır.

Tomanbay (2002, s. 35)'a göre sosyal devlet, sosyal politika ve sosyal hizmetleri gelişmiş ülkelerde; insan ögesine dayalı olduğu için ekonomi sağlam adımlarla gelişir, insanın değeri öne alındığı ve insanlar sorunlarından arındırıldığı için demokrasi işler, halkın topluma katılımı artar, sorunlar dış müdahale ve yönlendirmelerle değil, özgüç ile çözülür.

1.2.1.2. Refah Devletinin Kaynağı, Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

Kongar'a göre, Batı ülkelerinde feodalitenin (derebeylik sisteminin) yıkılmasıyla devlet anlayışı; "polis devleti", "hukuk devleti" ve "refah devleti" olmak üzere üç aşama izlemiştir. 17. ve 18. yüzyıllardaki polis devletinde vatandaşların güvenliği ile ilgili önlemler alınmış, hukuk devletinde ise ticaret ve endüstri ile uğraşanların haklarını koruyan düzenlemeler yapılmıştır. Hukuk devleti anlayışı içinde yaşanan kalkınmadan tüccar ve sanayiciler güçlenerek çıkarken, köylü ve işçilerin içinde yer aldığı geniş halk kitleleri ise sefaletle sürüklenmiştir. Bu gelişmelerle ortaya çıkan sendikacılık ve demokrasi ile birlikte devlet, sadece kuru hukuk kurallarıyla uğraşmaktan ve tüccarlar ile sanayicileri korumaktan vazgeçerek, tüm halkın refahı ile ilgilenmeye başlamıştır. Bu dönüşüm, hukuk devletinden, refah devleti anlayışına geçişin temelini oluşturmaktadır (Kongar, 1978, s. 13-15).

Fer (1962, s. X-XI)'e göre, Avrupa'da Ortaçağ sonunda derebeylik müessesesinin çökmesiyle ortaya çıkan sosyal yardım ihtiyacının, devlet ve mahalli idareler yoluyla karşılanmasında, Kraliçe Elizabeth döneminde İngiltere'de çıkarılan Yoksullara Yardım Kanunu önemli bir aşamayı ifade eder. Artık Ortaçağ kurumlarının yetersizliği hissedilmeye başlanmış, sosyal hizmetler hayırseverliğin, ferdi flantropi gayretlerinin ötesinde, devletin, kanun koyucunun müdahalelerine ihtiyaç duymuştur.

Kıta Avrupa ülkelerindeki yoksul yardımları, büyük ölçüde İngiliz deneyimine dayanmaktadır. Bunun temel nedeni, geniş halk yığınlarının sanayi devrimi sürecinde yaşadığı ağır yoksulluk ve bu sürecin diğer ülkelere göre daha önce İngiltere'de yaşanmış olmasıdır (Kovancı, 2003, s. 131). Sosyal devletin kökeni, 1601 yılında I. Elizabeth döneminde çıkarılan "Yoksulluk Yasası"na dayanmaktadır. İngiltere'de çıkarılan yoksulluk yasaları yetersizliklerine rağmen, başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere birçok Avrupa ülkesi için model oluşturmuştur (Denney, 1998, s. 6; Garvin ve Tropman, s. 8; Aktaran: Artan, 2011, s. 6, 9).

İngiltere'de 1601 yılında Kraliçe I. Elizabeth döneminde çıkarılan Yoksullar Yasası, 1782 yılında çıkarılan Gilbert Yasası, 1795 yılında düzenlenen Speenhamland Sistemi ve 1834 yılında çıkarılan Yeni Yoksul Yasası, sosyal refah devletinin kökeni açısından önemli kilometre taşlarını oluşturmaktadır.

I. Elizabeth döneminin (1558-1603) temel karakteristiği, yoksulluğu yerel düzeyde ele almasıdır. Bu yerelliği kabul eden 1601 Yoksul Yasasına göre her parish, kendi bölgesinde çalışabilir durumda olanlara iş bulmayı, yaşlı ve engelliler için yoksul evleri açmayı, bakımsız

çocukların da çıraklık eğitimini üstlenmiştir (Kovancı, 2003, s. 26). Bu görevlerin yerine getirilmesi için her parish vergi toplama yetkisine sahiptir. Böylece, hayır üzerine kurulu bir yardım anlayışından, Himmelfarb'ın belirttiği gibi, zorunlu ve kamusal yardım sistemine geçilmiştir (Melossi ve Pavarini, 1981, s. 34; Aktaran: Kovancı, 2003, s. 26-27). Yardım sisteminin seküler bir yapı içerisinde düzenlenerek yasa konusu yapılması, yardımın “hayır” kavramından çıkıp “hak” kavramına dönüşmesini sağlamıştır (Akyüz, 2008, s. 60). Kut (1988, s. 7-8)’a göre de, geleneksel sosyal dayanışma sistemi yerine, hükümetin sorumluluğunu kabul eden, modern sosyal refah kurumunun temel taşı olarak kabul edilen Yoksullar Yasası ve bu yasa ile ilgili ileride yapılan değişiklikler ulusal sigorta, sosyal yardım ve sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi gibi sistemlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Güngör ve Özügurlu (1997)’ya göre, 1782 yılındaki Gilbert Yasası ile parish’lerin kendi aralarında birlik kurma imkanları oluşturularak, uygulamadaki gelir kaynakları sorununun çözümü ve parish’ler arasındaki standart farklılıklarının giderilmesi amaçlanmıştır. Böylece büyük parish’lerin oluşmasıyla yoksul yardımı bölgesel ölçüğe sıçramıştır.

1795 yılında Berkshire’daki yargıçlar tarafından kabul edilen Speenhamland Sistemi’ne göre, yardım düzeyinin ekmeğin fiyatı ve ailenin büyüklüğüne göre belirlendiği yoksul yardımı, sadece yaşlı, engelli ve hasta konumundaki düşkünlere değil, çalıştığı halde geçimini sağlayamayanlara da verilecektir. Bu nedenle sistem, belli bir gelir düzeyi ile yaşamayı hak olarak görmüştür (Kovancı, 2003, s. 31, 132; Polanyi, 2011, s. 127). Güngör ve Özügurlu (1997)’ya göre aile bireylerinin yardım kapsamına alınması ile yoksul yardımının temel birimi aile olmuştur.

1834 yılındaki Yeni Yoksul Yasası, yerel yönetimleri tasfiye etmiş, ulusal ve liberal bir anlayışla sosyal yardımlar düzenlenmiş, daha merkezi bir sistem kurulmuştur (Balcı, 2007, s. 39; Kovancı, 2003, s. 137). Sosyal yardım alanındaki merkezileşme ve bürokrasi, kapitalist girişim mantığı içinde bakıldığında eski yoksul yasasının yerel paternalizmine göre daha tutarlı olmuştur. Bu Yasa sonrasında, liberal yardım düşüncesine uygun düşen hayır örgütleri merkezi hükümet tarafından teşvik edilmiştir (Kovancı, 2003, s. 132-135).

Kovancı (2003, s. 130)’ya göre, İngiliz Yoksul Yardımı Geleneğini birçok kıta Avrupa ülkesinden ayıran özelliklerden biri, İngiltere’de yoksul yardımlarının Speenhamland sistemi içinde bir hak olarak görülmesidir. Örneğin Fransa, yoksulların yasal olarak yardım alma hakkını kabul etmemiştir. Solar (1995; Aktaran: Kovancı, 2003, s. 130)’a göre bir diğer önemli

ayırıcı özellik ise finansman yapısıyla ilgilidir. Bu sistemde temel kaynak her çeşit mülkiyet gelirlerine konan yerel vergiler iken, kıta Avrupa ülkelerinde yoksul yardım sistemi ise gönüllü bağışlar, sermayeden alınan kaynak, yerel ve merkezi hükümetlerin destekleri ve vergilerden oluşmuştur. Bu kaynakların başatlığı ise ülkeden ülkeye değişiklik göstermiştir. Örneğin Fransa ve Almanya’da finansman, asıl olarak bağışlarla karşılanmıştır.

Evans (1978; Aktaran: Güngör ve Özüğurlu) İngiltere’de 1895-1914 yıllarını, refah devletinin doğum sancıları dönemi olarak değerlendirmiştir. Özdemir (2007, s. 17)’e göre de, modern anlamda refah devletinin başlangıç noktası, ilk defa 1883 yılında Bismarck tarafından getirilen sosyal sigorta uygulamasıdır.

Esping-Andersen (2010, s. 35)’a göre, 19. yüzyıldaki reformlarda kökleri bulunan refah devleti, 1930’lar ve 1960’lar arasında ortaya çıkan özgül bir yapıdır. Günal (2010, s. 22)’a göre de, II. Dünya Savaşı sona ermeden, Keynesyen politikaların sosyal güvenlik anlayışı ile harmanlanmasıyla sosyal refah devleti doğmuştur. Bu bağlamda en temel kaynak, İngiltere’de 1942 yılında yayımlanan Beveridge Raporu’dur.

Tomanbay (1999, s. 27-28)’a göre, bugünkü İngiltere’de sosyal güvenlik sisteminin temelini oluşturan Beveridge Raporu, Rosanvallon (2004, s. 123)’a göre de, modern refah devletinin kuruluşunun temel ilkelerini ilk dile getiren belgedir. Bu rapor, sosyal risk ve devletin rolü ile ilgili yeni bir anlayış getirmiştir. Bireylerin düzenli gelirini tehdit eden her şey sosyal risk olarak görülmüştür.⁶

Refah devleti kavramının mimarı olan Beveridge tarafından geliştirilen refah devleti modelinin en önemli özelliği, Marshall’ın anlayışına uygun bir yurttaşlık temelinde oluşturulması ve herkesi koruma (evrensellik) ilkesini benimsemiş olmasıdır. Bu refah sistemi, birçok ülkede refah devletinin gelişiminin temelini oluşturmuştur (Balcı, 2007, s. 24; Özdemir, 2006, s. 702). Bismarck modelinden farklı olarak, çalışanlar temelinde değil, yurttaşlık temelinde oluşturulan Beveridge modelinde, tüm yurttaşların asgari düzeyde geçim kaynaklarına sahip olması

⁶ Rosanvallon, bu alıntının da yer aldığı, “Ek 3: 1942 Beveridge Tasarısı: Welfare State’in Doğuşu” bölümünün sonunda şu kaynakları göstermiştir:

- *Social Insurance and Allied Services*, Londra 1942. Bu rapor Fransızca’ya çevrilmemiştir. *La Nation de sécurité, le Plan Beveridge*’de (Sosyal Güvenlik Kavramı, Beveridge Tasarısı) özetlenmiştir, Cahiers I’ISEA, C dizisi, sayı: 1, 1945.

- *Du travail pour tous dans une société libre* (Özgür bir Toplumda Herkese İş), Paris, 1945 (Fransızca çevirisi).

öngörülmektedir. Bu modelde, sigorta yardımları, gelir düzeyinden bağımsız olarak herkese aynı oranda sağlanacak ve her sigorta kolu için ayrı prim ödeme yerine tek prim ödenecektir. Kişisel sorumluluk ilkesi gereğince sosyal güvenliğin finansmanına bireyler de katılacaktır. Bu sistemde de zorunlu sigortalılık esasını benimsenmiştir (Balcı, 2007, s. 46-47).

Beveridge Planının hükümlerine göre; sosyal sigorta, sosyal yardım işleriyle serbest ve ihtiyari sigorta görevlerinden sorumlu olacak bir Sosyal Güvenlik Bakanlığı kurulacaktır. Milli yardımların idaresi ise sosyal sigortalardan ayrı olmakla beraber, Sosyal Güvenlik Bakanlığı teşkilatına dahil olacaktır (Fer, 1945, s. 575-576).

Çevik (2010, s. 33)'e göre, İngiltere'de devlet 1945 yılından itibaren ekonomik ve kamu hizmetlerinin sunulmasında önemli bir rol oynamaya başlamıştır. Bu kapsamda yürütülen kamu politikaları ile bedava konut sağlanması, ücretsiz sağlık hizmetleri, eğitimin genelleştirilmesi, sosyal hizmetlerin yaygınlaştırılması gerçekleştirilmiştir.

Balcı (2007, s. 18)'ya göre, refah devletinin izleri, geleneksel dinsel yapılardan laikliğe geçişte, sosyal sözleşmecili düşüncülerin görüşlerinde, sosyal yurttaşlık kavramında, çalışma etiğinde, ilk yoksulluk yasalarında ve sosyal sigorta tekniğinin keşfinde aranmıştır.

Sosyal refahın tarihsel evrimi açısından temel eğilimler ise şunlardır (Romanyshyn, 1971, s. 34-37; Aktaran: Şahin, 2000, s. 4-5):

- Birincisi, tortusal yaklaşımdan kurumsal yaklaşıma yöneliş,
- İkincisi, sosyal refahın, hayırseverlikten doğan bir aktivite olmaktan, vatandaş olmaktan kaynaklanan bir insan hakkı kavramına dönüşmesi,
- Üçüncüsü, sosyal refahın geçmişte yoksullar için özel hizmetlere yönelirken, bütün nüfusun evrensel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelmesi,
- Dördüncüsü, sosyal refahın sadece en az kaynağın bireylere ayrılabilmesine dayalı bakış açısından, kaynakların insan potansiyelinin güçlendirilmesi ve herkes için arzu edilir bir esenliği sağlayacağına dair arayış içine girilmesi,
- Beşincisi, sosyal sorunların bireylerin kusurlarından kaynaklandığı düşüncesinden, kurumsal düzenlemelerin olumsuz koşullarından dolayı yapısal olarak görülmesi,
- Altıncısı, sosyal refah sunum sorumluluğunun gönüllülerden kamuya geçmesidir.

Özdemir (2007, s. 25-26)'e göre sosyal refahın tarihsel gelişimindeki bu eğilimler, liberalizm ve küreselleşme sürecine kadar devam etmiştir.

Fer (1962, s. XVII-XVIII)'e göre de, sosyal hizmetlerin çeşitli ülkelerdeki gelişiminde takip edilen istikametler şu noktalarda toplanmaktadır:

- Sosyal hizmet bireysel ve hayırsever “philantropic” yardım hareketlerinden, kolektif ve teşkilatlı yardımlara doğru gelişmiştir. Kamu idaresi tarafından oluşturulan teşkilatlar gittikçe daha fazla sorumluluk almışlardır.
- Kamu yönetiminde sosyal hizmetler, başlangıçta sadece mahalli idarelerin görevleri arasında iken, sonra giderek bu hizmetler merkezi idarelerin görevleri arasına girmiştir.
- Mali açıdan sosyal hizmetler, önceleri bağışlar ve yardımlar, mahalli idarelerin kaynakları ile yürütülmüş, zamanla, merkezi yönetimin mali sorumluluğu artmıştır.
- Sosyal hizmetlerin örgütlenmesinde kamu yönetiminin gerek örgütlenme gerekse mali bakımdan rol ve sorumluluğunun artmasıyla, aynı alandaki hayırsever teşekküller ile kamu yönetiminin işbirliği yapmasına olan ihtiyaç önemini artırmıştır.
- Sosyal hizmetler başlangıçta gönüllü ve ihtisas sahibi olmayan kişilerin çalışmaları ile idare edilmiş, zamanla ve örgütlenme doğrultusunda ise iyi yetişmiş personele yer verilmiştir.
- Önceleri, sadece muhtaç kişilerle sınırlı kalan sosyal hizmetler, örgütlenme düzeyi arttıkça, daha başka ihtiyaç gruplarını kapsamış ve geçici tedbir ve hizmetlerin yerini, önleyici ve ulusal yapıyı geliştirici tedbirler almıştır.
- Başlangıçta sadece dini bir hayat felsefesinden doğan sosyal hizmetler, önceleri ulusal düzeyde genişlemiş, özellikle I. ve II. Dünya Savaşlarından sonra uluslararası örgütlenmeler kapsamında, insan hakları çerçevesinde normların oluşturulması ve uygulanması gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Aşağıda sosyal refah ile yakından ilişkili olan “sosyal hizmetler” ve “sosyal yardımlar” kavramları ele alınacaktır.

1.2.2. Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımlar

1.2.2.1. Sosyal Hizmetler

Kut (1988, s. 5)’a göre sosyal refah; aile, din, ekonomi, politika gibi geleneksel sosyal kurumların yanında, daha sonra yer alan bir kurumdur. Sosyal refah kurumu, toplumun üyelerine yardım etmedeki kolektif sorumluluğu ifade eden karşılıklı dayanışma mekanizmaları içerir. Tomanbay (1999, s. 249)’a göre sosyal refah hizmetleri; toplumda, genel refah düzeyinin altında kalmış tüm birey, grup ve işlevsel toplumların genel toplumsal ölçüne (standarta) yaklaştırılmaları için verilen sosyal hizmetler, yapılan sosyal çalışmaların tümü’dür.

Sosyal refah hizmetleri kapsamında “sosyal hizmetler” ve “sosyal yardımlar” önemli bir yer tutmaktadır. Sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar, sosyal sigorta ile birlikte sosyal güvenlik sistemini oluşturan alt sistemlerdir. Sosyal sigorta primli sistem, sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar ise primsiz sistemlerdir. Dilik (1980b, s. 78)’e göre, sosyal güvenlik ile sosyal hizmetler kavramlarının kuramsal çerçeve ve sınırları, kesin çizgilerle belirlenmemiştir. Bazen sosyal güvenlik bütünüyle sosyal hizmetlerin, bazen de sosyal hizmetler bütünüyle sosyal güvenliğin içinde gösterilmektedir.

“Sosyal hizmetler”, bazı yönleriyle “sosyal güvenlik” kavram ve uygulamalarıyla çakışırken, bazı yönleriyle de doğrudan sosyal güvenlik ile ilişki kurulamayacak bir karaktere sahiptir. “Sosyal yardım” hizmetleri ise bazen sosyal hizmet kurumları tarafından, bazen de sosyal sigorta kuruluşları veya başka örgütler eliyle sunulmaktadır. Bu durum, sosyal hizmetler ve yardım alanlarının incelenmesi ve çözümlenmesi çalışmalarını zorlaştırmaktadır. Sosyal hizmetlerin toplumsal kalkınmadaki işlevleri ile her türlü sosyal soruna yönelme yetki ve sorumluluğuna sahip kendine özgü bir uygulama alanı olması nedeniyle, salt sosyal güvenlik ve sosyal yardım kavramlarıyla ele alınması, bilimsel açıdan yeterli değildir (DPT, 2001, s. 1-2).

“Sosyal hizmetler” in (*social services*) gerek sözlüklerde akademik, gerekse kanun metinlerinde operasyonel (işevuruk) olarak çeşitli tanımları dar ve geniş anlamıyla yapılmıştır. Aşağıda, bu açılardan yapılan tanımlara yer verilmiştir.

Sosyal hizmetler “doğrudan doğruya ve birinci derecede insanın korunmasına ve geliştirilmesine yönelmiş etkinliklerdir” (Cassidy, 1943, s. 13; Aktaran: Kongar, 1978, s. 27). Barker (1999, s. 453-454)’a göre sosyal hizmetler, insanların sağlık ve iyilik halinin geliştirilmesinde; insanların kendilerine daha yeterli hale gelmelerinde ve başkalarına bağımlı olma hallerinin önlenmesinde; aile bağlarının güçlendirilmesinde; bireylerin, ailelerin, grupların veya toplulukların sosyal işlevlerini başarıyla yerine getirmelerinde yardımcı olmak amacıyla sosyal hizmet uzmanları ve diğer meslek mensupları tarafından gerçekleştirilen etkinlik ve programlar bütünüdür.

Sosyal hizmetler hem geniş hem de dar anlamda tanımlanabilmektedir. Geniş anlamda yapılan tanımlarda sosyal hizmetler kavramı içine (Dilik, 1980b, s. 73; Geray, 1969; SSYB, 1968, s. 305; Tomanbay, 1999, s. 238-239); eğitim, sağlık, sosyal güvenlik (sosyal sigortalar ve sosyal yardım hizmetleri), konut, toplum kalkınması, insan kaynağının geliştirilmesi, aile planlaması, fiziksel ve ruhsal engelliler için yapılan hizmetler, ıslah hizmetleri dahil edilmektedir. Dilik (1980b, s. 73)’e göre, dar anlamda sosyal hizmetler, sosyal çalışma mesleğinin kurum ve çalışma alanıyla sınırlı konuları içermektedir. Tomanbay (1999, s. 238-239)’a göre ise sosyal çalışma bağlamında dar anlamıyla sosyal hizmetler; toplumdaki özel gereksinim gruplarına, onların bedensel, ruhsal ve sosyal yapılarından gelen eksiklik, sorun ve tıkanıklık durumlarında, koruma gözetme, kendine yeterli duruma gelebilmelerini sağlama amacıyla devletçe, özel ve gönüllü çabalarla düzenlenen önlemler bütünüdür.

Operasyonel olarak yapılan tanımlardan biri, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'nda şöyle ifade edilmiştir; “Kişi ve ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünü” (Md. 3) dür.

Çengelci (1998, s. 3)'ye göre sosyal hizmetler açısından iki temel kategoriden birincisi ekonomik yetersizlikleri nedeniyle geçinme imkanı bulunmayan kişiler, ikincisi ise ekonomik yönden yetersizlikleri olmayan fakat kişisel sebeplerle değişik türlerde ihtisas hizmetlerine (akıl ve ruh sağlığı yönünden güçlükleri olan insanlar, maddi durumu yerinde olan engelliler, karı-koca anlaşmazlığı nedeniyle ortaya çıkan çeşitli ailevi problemler vb.) ihtiyaç duyan kişilerdir.

Sosyal Hizmetler Özel İhtisas Komisyonu Raporu'na göre, sosyal hizmetlerin hedef kitlesi; aileler, çocuklar, gençler, yaşlılar, engelliler, güç koşullardaki kadınlar, sığınmacı ve göçmenler, tıbbi ve psikiyatrik yönden yardıma muhtaç hastalar, sosyal sapma gösteren gruplar (alkolikler, uyuşturucu madde kullananlar v.b.), suçlular, yoksullar vb. gibi çok çeşitlidir. Sosyal kalkınmanın önemli araçlarından biri olan sosyal hizmetlerin görev alanları, bu gruplar ile sınırlı değildir. İnsan kaynağının geliştirilmesi, yaşam kalitesinin artırılması, yerel toplumların kalkınmasında da sosyal hizmetlere önemli görevler düşmektedir. Sosyal hizmetler, tüm bu görevlerini koruyucu-önleyici, iyileştirici-rehabilitate edici, değiştirici-geliştirici yöndeki temel işlev ve amaçları doğrultusunda yerine getirmelidir (DPT, 2001, s. 11).

Tomanbay (2002, s. 33)'a göre, bir ülkede sosyal hizmetler güçlendikçe, sağlık hizmetlerinin niteliği artar, eğitim hizmetlerinin verimliliği yükselir, adalet hizmetleri adilleşir ve insanileşir, çalışma yaşamı uyumlu ve huzurlu olur ve sosyal güvenlik hizmetleri eksiksiz yürütülür. Sosyal hizmetler kurumsallaştıkça, sosyal anlayış yaygınlaşır ve sosyal devlet gelişir.

1.2.2.2. Sosyal Yardımlar

Sosyal yardımlar, kendi ellerinde olmayan nedenlerle yoksul duruma düşmüş birey ve gruplara, toplumdan dışlanmış olanlara, insan onuruna yaraşır asgari bir yaşam seviyesi sağlamak amacıyla karşılıksız olarak yapılan ayni ve nakdi yardımlardır (DPT, 2007, s. 1-3).

Koşar (2000, s. 118)'a göre sosyal yardım, ekonomik risklere karşı devletin prim ödemeye dayalı güvence sistemleri dışında kalan, kamu tarafından veya dernek ve vakıf gibi kuruluşlarca ya da kişilerce muhtaçlara yapılan her türlü maddi yardımdır. Çengelci (1998, s. 5-6)'ye göre ise sosyal yardım, mahalli ölçüler içinde, asgari seviyede dahi, kendisini ve bakmakla yükümlü olduğu kişileri geçindirme ve hayatlarını sürdürme imkanından, kendi ellerinde olmayan sebeplerden dolayı yoksun kalmış kişilere; resmi ve kanunlarla veya kanunların verdiği yetkilere dayanılarak kamu makamları tarafından görev ve sorumluluk verilmiş yarı resmi veya özel (gönüllü) kuruluşlarca; muhtaçlık tespitine ve kontrolüne dayalı olarak sunulan ve kişileri en kısa sürede kendi kendilerine yeterli hale getirmek amacını taşıyan, karşılıksız mahiyetteki parasal ve ayni ve/veya hizmet türündeki nesnel sosyal gelirleri kapsayan bir sosyal güvenlik yöntemi ve bir sosyal hizmet alanıdır.

Hacımahmutoğlu (2009, s. 90-95)'na göre, Türkiye'de konularına göre yapılan sosyal yardım türleri içinde eğitim yardımları, sağlık yardımları, gıda yardımları, barınma yardımları, yakacak yardımları, yaşlılara yapılan yardımlar, engellilere yapılan yardımlar, giyim ve ev eşyası yardımları, işsizlere yapılan yardımlar, muhtaç kişilere yapılan diğer yardımlar yer almaktadır.

Sosyal yardım hizmetlerinden yararlanacak hedef kitlenin belirlenmesinde kullanılan başlıca hedefleme yöntemlerinden biri, "gelir testine dayalı hedefleme (means tested)" dir. Gelir testine dayalı hedeflemede, hanenin ya da kişinin gelirinin belli bir eşğin altında olup olmadığına bakılmaktadır (Domelon, 2007; IFPR, 2002; WB, IMF, ADB, IADB, 2001; Aktaran: Hacımahmutoğlu, 2009, s. 27).

Dilik (1980a, s. 68)'e göre sosyal güvenliğin bir yöntemi olarak sosyal yardımlar, kamu örgütleri ya da çeşitli yardım kurumları ve vakıflar gibi yarı kamusal veya özel kuruluşlarca yapılmaktadır. Kamusal sosyal yardımların finansman kaynağı vergilerdir. Çengelci (1993, s. 21)'ye göre ise sosyal yardım kuruluşları finansman kaynaklarına göre değişiklik göstermektedir. Kamu kuruluşlarının gelirleri, her ne kadar kural olarak vergilerle karşılansa da, (Mülga) SHÇEK Genel Müdürlüğü ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının kendilerine özgü gelir kaynakları bulunmaktadır. Kızılay, Türk Hava Kurumu, Diyanet Vakfı gibi yarı resmi kuruluşların gelirleri, hem kamu kaynaklarından aktarılanlar hem de bağışlar, taşınır-taşınmaz malların gelirlerinden oluşmaktadır. Diğer taraftan, dernekler gibi gönüllü yardım kuruluşları ise bağışlar ve kendi imkanları ile oluşturdukları kaynaklarla faaliyet göstermektedir.

Karataş (2001, s. 222)'a göre sosyal yardımlarda temel amaç; yalnızca acil olan yardımı yapmak değil, aynı zamanda uzun dönemde, bireyi/aileyi kendi kendine yetebilecek hale getirmek olmalıdır. Bu amaçla, sosyal yardımlar, koruyucu ve geliştirici sosyal hizmetler ile birlikte ele alınmalıdır. Dilik (1980a, s. 70) ise sosyal yardımlardaki amacı, yardımdan yararlananların mümkün olan en kısa sürede yeniden çalışarak, gelir sağlayarak, geçimlerini sağlama olanağına kavuşması olarak ifade etmiştir.

Sosyal hizmetler, sosyal yardım hizmetlerinden yararlanan ya da yararlanmayan kişilerin ihtiyaç duyabileceği hizmet türüdür. Sosyal hizmetler ve sosyal yardımların iç içe, bütünlük içinde sunulmasına yönelik olarak, işsizlik ve gelir dağılımındaki adaletsizlikten kaynaklanan sosyal sorunlar örnek gösterilebilir. Bu nedenlerle sosyal hizmetler, sosyal yardımları da içeren pek çok hizmet alanını kucaklayan bir kavram iken, sosyal yardımlar ise sosyal güvenliğin bir yöntemi ve sosyal hizmetlerin bir uygulama alanıdır (DPT, 2001, s. 1-2).

Hacımahmutoğlu (2009, s. 28-30)'na göre son yıllarda, sosyal sigorta programlarının kapsamı daralmaktadır. Bunun nedenleri arasında, 1970'lerden sonra meydana gelen değişimler sonucu, esnek istihdamın (yarı zamanlı ve evde çalışma biçimleri gibi) artması; sosyal koruma harcamalarının kısılması yönündeki çabalar; 1970'lerden itibaren yaşanan ekonomik krizler sonucu uzun süreli yaşanan işsizliğin büyük bir sorun haline gelmesi; çalışan yoksulluğun artması; toplumdaki yardımlaşma kültürünün başka bir ifadeyle geleneksel güvenlik ağlarının zayıflaması sayılabilir. Bu nedenlerin her biri, diğerlerinden etkilenmektedir. Tüm bu nedenler sosyal yardım programlarının önem kazanmasında etkili olmaktadır.

“Sosyal yardım programları, sosyal güvenlik sistemi içinde yer alan, ancak, özellik gösteren bir içeriğe sahiptir. Türkiye’de sosyal yardım programlarının uygulanmasında asıl sorumluluk devlete aittir” (TODAİE, 1991, s. 139).

1.2.3. Sosyal Haklar Bağlamında Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımlar

Türk Dil Kurumu Sözlüğü (1988, s. 596-597)'ne göre hak kavramının anlamlarından biri, “Adaletin, hukukun gerektirdiği veya birine ayırdığı şey, kazanç” tır. Hukuk Sözlüğü (Yılmaz, 1996, s. 305)'ne göre ise hak; “hukuken korunan menfaat; adalet; kişilere tanınan yetki; davranış özgürlüğü; edinebilme, sahiplik ileri sürebilme yetkesi; yasaca tanınan ayrıcalık” anlamına gelmektedir.

Hak kavramı, devlet-vatandaş ilişkisi içinde ortaya çıkmaktadır. Bu kavram, siyasi yetki organlarının yükümlülüklerini gündeme getirmektedir. Hakların uygulanabilirliği için, özel kişi ve kuruluşların iyi niyetlerinin ve hayırseverliklerinin ötesinde, yasal dayanaklara ihtiyaç vardır (Offe, 1998; Korpi, 1989; Plant, 1990, Roche, 1992; Aktaran: Gül ve Gül, 2007, s. 3).

Marshall (2010, s. 21)'a göre, yurttaşlık sivil, siyasi ve sosyal öğelerden oluşur. Sosyal öğe, bir parça ekonomik refah ve güvenliğe sahip olma hakkından, sosyal mirastan pay almaya ve toplumda hakim olan standartlar çerçevesinde medeni bir hayat sürmeye kadar geniş haklar dizisini kapsar. Bununla ilgili kurumlar ise eğitim sistemi ve sosyal hizmetlerdir.

Literatürde hakların çeşitli açılardan sınıflandırıldığı görülmektedir. Bazen “birinci”, “ikinci” ve “üçüncü” kuşak haklar olarak kronolojik sıra izlenmekte, bazen de ”pozitif” ve “negatif” haklar olarak “statü” açısından ele alınmaktadır.⁷

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi ve Avrupa Konseyi İnsan Hakları Sözleşmesinde birinci ve ikinci kuşak hak ve özgürlükler birlikte yer almıştır. Türkiye’de de 1924 Anayasası’nda sadece birinci kuşak hak ve özgürlükler, 1961 ve 1982 Anayasalarında ise birinci ve ikinci kuşak hak ve özgürlükler birlikte ele alınmıştır (Şaylan, 1998, s. 55-61).

Alfredson (2000, s. 296-305)'a göre sosyal haklar, ülkelerin mevzuatında farklı şekillerde yer almaktadır. Örneğin; sosyal haklar, Avrupa Birliği ülkelerinin bazılarında (Hollanda, Finlandiya, Lüksemburg, Portekiz) bölgesel ve yerel sosyal hizmet sunumuna yönelik çerçeve düzenlemeler olarak ulusal düzeydeki mevzuat ile güvence altına alınırken, bazılarında (Belçika, Danimarka, Fransa, İspanya) ise sosyal haklar, hizmetlerin sunulduğu ve izlendiği yerlerde bölgesel ve yerel düzeyde yasallaştırılmıştır.

Türkiye’de 1982 Anayasası, bir taraftan her Türk vatandaşının maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına doğuştan sahip olduğunu, bu hakkın kullanılmasını sınırlayacak siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmanın, gerekli şartları hazırlamanın da devletin

---

⁷ Birinci kuşak haklar, aynı zamanda klasik ya da temel haklar ile “negatif statü” hakları olarak da adlandırılmaktadır. Bu haklar, herhangi bir sınırlama ya da müdahale olmadan, bireyin istediğini yapabilmesi ya da davranabilmesidir. Bu hak ve özgürlüklerle birey, devlet müdahalesi dışında kalan yaşam alanını belirlemektedir. İkinci kuşak hak ve özgürlükler, “pozitif statü hakları” ya da ekonomik ve toplumsal haklar olarak adlandırılmaktadır. Bu haklar, birinci kuşak hakların aksine, devletin aktif ve etkin müdahaleciliğini gerektirmektedir (Şaylan, 1998, s. 55-61).

amaç ve görevleri arasında olduğunu hüküm altına almıştır. Diğer taraftan ailenin korunması (Md. 41), gençliğin korunması (Md. 58), sosyal güvenlik hakkı (Md. 60) ile sosyal güvenlik bakımından özel olarak korunması gerekenler -korunmaya muhtaç çocuklar, yaşlılar, engelliler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri, gaziler ve diğerleri- hakkında özel düzenlemeler getirilmiştir. Ayrıca, halk oylaması ile kabul edilen 7/5/2010 tarihli ve 5982 sayılı Kanun⁸ ile 1982 Anayasası'na eklenen ek fıkralarla; çocuklar, yaşlılar, engelliler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmayacak (Md. 10) ve Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyacak önlemleri alacaktır (Md. 41). Bu ek maddelerle söz konusu gruplara yönelik pozitif ayrımcılık getirilmiştir. 61. madde de, sosyal güvenlik bakımından özel olarak korunması gerekenler ile ilgili amaçların gerçekleştirilmesi için devletin, gerekli teşkilat ve tesisleri kuracağı veya kurduracağı hüküm altına alınmıştır.

Devlet, sosyal ve ekonomik alanlarda Anayasa ile belirlenen görevlerini, bu görevlerin amaçlarına uygun öncelikleri gözeterek ve mali kaynakların yeterliliği ölçüsünde yerine getirecektir (Md. 65). Uygun (2003, s. 250-284)'a göre, bu maddedeki Devletin görevlerini mali kaynakların yeterliliği ölçüsünde yerine getireceği hükmü, bireylerin yargı organına başvurarak haklarını aramalarına engel olmaktadır. Söz konusu hükmün sonuçlarına göre, sosyal haklar, diğer hak ve özgürlükler gibi anayasal güvence altında olmasına rağmen, adeta “temel hak” niteliğinde görülmemektedir. Halbuki, sosyal haklar için zorunlu olan minimum standartlar geliştirildiğinde, bunların altında kalan uygulamalar için yargıya başvuru yolları açılabilir.

Sosyal yardımlar, yardımseverlik ve hayır konusu değildir. Devletin bir görevi ve bireyin bir hakkıdır. Avrupa Sosyal Şartı Bağımsız Uzmanlar Komitesine göre de sosyal yardımlar, yasalarca düzenlenmiş gerçek bir hak olmalıdır. Bu hak da, bağımsız yargı organları önünde dava açma hakkını içermelidir (Conclusions, X-2, 1988, s. 123; Aktaran: DPT, 2007, s. 2).

Gülmez (2009, s. 11)'e göre, “sosyal devlet” terimindeki ‘sosyal’, hak öznelinin ve hedef kitlelerin elverişsiz durumunun düzeltilmesini, ‘devlet’ ise bu sorumluluğu üstlenen aktörü anlatır. Bu temel sorumluluk, kaynak yetersizliği gerekçesiyle savsaklanamaz ya da özel ya da gönüllü kuruluşlara devredilemez. Sosyal haklar, sosyal devletin, ekonomik ve sosyal eşitsizlikleri düzeltmek, daha adaletli bir gelir bölüşümünü sağlamak için kullanmak zorunda olduğu, ‘olmazsa olmaz’ araçlardır. Sosyal haklı ve sosyal adaletsiz bir devlette, sosyal ve

⁸ Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun. T. C. Resmi Gazete, 27580, 13 Mayıs 2010.

siyasal barışın sağlanması ve süreklilik kazanması zordur. Bulut (2009, s. 129)'a göre sosyal haklar, toplumun güçsüz kesimlerini gözeterek, onların sisteme yabancılaşmalarını önlemekte, siyasal yaşama katılmalarını sağlamakta ve böylece demokrasi için elverişli bir ortam hazırlamaktadır.

Son yıllarda yaşanan küreselleşme ile birlikte, sosyal haklar açısından önemli sorunların yaşandığı, bazı yazarlar tarafından dile getirilmektedir.

Küresel yeni liberalizm çağında, ulus devletin eşit ve hak sahibi vatandaşının yerine müşteri; kamusal yükümlülük yerine bireysel sorumluluk; devlet bürokrasisi yerine özel ve sivil sektör; sosyal haklar yerine de gönüllü yardımseverlik konulmaktadır. Merkeziyetçi, standardize ve dezavantajlıların da erişimini olanaklı kılmayı hedefleyen ulusal programlar yerine, parçalı, yerel, özel ve üçüncü sektör tarafından sunulabilen programlar yeğlenmektedir. Bütün bunlar, piyasa ve çalışma merkezli, bireysel sorumluluğa, gönüllülüğe ve hayırseverliğe dayalı ve ekonomik yarar temelli bir refah modeline geçişin işaretleri olarak algılanabilir. Bu süreçten de, sosyal ve ekonomik hakların merkezindeki temel toplumsal gruplardan olan yoksullar etkilenmektedir (Galbraith, 1992; Gül, 2001; Aktaran: Gül ve Gül, 2007, s. 9-10).

Ulus devletin gücünü zayıflatan süreçler, onun sosyal politikaları izlemesini de engellemektedir. Sermaye ulusal kimliğini yitirip küreselleştikçe, devletler, bir taraftan ulusal sermayenin diğer ülkelere gitmesini engellemek, diğer taraftan da yabancı sermayeyi çekmek için vergi yüklerini azaltacak politikalar uygulamak zorunda kalmaktadır. Böylece, devletlerin, sosyal politikaları izlemek amacıyla, sermayeden daha fazla vergi alma olanağı ortadan kalkmaktadır (Kazgan, 2000, s. 235; Duffar 2001, s. 548-549; Symonides 2000, s. 153-155; Aktaran: Uygun, 2003, s. 250-284).

Sosyal hakların, vatandaşın günlük yaşamı içine girmesinde, sosyal adalet ve sosyal barışın sağlanmasında sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar önemli bir yer tutmaktadır.

Türkiye’de sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar hak temelli olarak uygulanmamaktadır. Sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar bir lütuf, sadaka ya da bağış olarak değil, bir hak olduğu ilkesi ön planda tutularak profesyonel olarak sunulmalıdır (Coşkun ve diğerleri, 2011, s. 136; Gül ve Gül, 2007, s. 23; Koşar, 1996, s. 26; Yolcuoğlu, 2012, s. 155).

Karataş (2002, s. 155)'a göre, sosyal hizmet, insan haklarının son aşamasında önemli roller üstlenmektedir. Yoksulun, engellinin, işsiz insan haklarından yararlanması, bu hakların

yaşama aktarılması, ancak sosyal hizmet programları ve müdahaleleri ile olanaklıdır. Tufan ve diğerlerine (2009, s. 79, 81) göre de, ikinci kuşak haklar, sosyal hizmetlerin (insani hizmetlerin) etkili bir şekilde düzenlenmesi ve sunulması ile ilgili olması nedeniyle, hukukçuların alanından çok insani hizmet sunan mesleklerin, özellikle de sosyal hizmet uzmanlarının mesleki sınırları içindedir.

1.2.4. Uluslararası Düzenlemelerde Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımlar

Sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar, uluslararası örgütler tarafından düzenlenen; İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Avrupa Sosyal Şartı, Avrupa Kentsel Şartı, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'ndan etkilenmektedir.

Birleşmiş Milletlerin 10 Aralık 1948 tarihinde kabul ederek ilan ettiği *İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi*'ne⁹ göre: herkesin, toplumun bir üyesi olarak, sosyal güvenlik hakkı vardır. Ulusal çabalarla ve uluslararası işbirliği yoluyla ve her devletin örgütlenmesine ve kaynaklarına göre, herkes onur ve kişiliğinin serbestçe gelişimi için gerekli olan ekonomik, sosyal ve kültürel haklarının gerçekleştirilmesi hakkına sahiptir (Md. 22). Herkesin kendisi ve ailesi için insan onuruna yaraşır ve gerekirse her türlü sosyal koruma önlemleriyle desteklenmiş bir yaşam sağlayacak adil ve elverişli bir ücrete hakkı vardır (Md. 23). Herkesin kendisinin ve ailesinin sağlık ve refahı için beslenme, giyim, konut ve tıbbi bakım hakkı vardır. Herkes işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk, yaşlılık ve kendi iradesi dışındaki koşullardan doğan geçim sıkıntısı durumunda güvenlik hakkına sahiptir. Anaların ve çocukların özel bakım ve yardım görme hakları vardır. Bütün çocuklar, evlilik veya evlilik dışı doğmuş olsunlar, aynı sosyal güvenceden yararlanırlar (Md. 25). Herkesin, bu Bildirgede öngörülen hak ve özgürlüklerin gerçekleşeceği, bir toplumsal ve uluslararası düzene hakkı vardır.

Fuchs (1993, s. 30-31)'a göre temelde sosyal kalkınmanın siyasal belgesi olan ve 18 Ekim 1961 tarihinde Torino'da imzalanan *Avrupa Sosyal Şartı*¹⁰ (3 Mayıs 1996 tarihinde gözden

⁹ 6 Nisan 1949 tarih ve 9119 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı. T. C. Resmi Gazete, 7217, 27 Mayıs 1949.

¹⁰ Türkiye'de Avrupa Sosyal Şartı'nın 16 Haziran 1989 tarihli ve 3581 sayılı Kanun ile onaylanması uygun bulunmuştur. Bakanlar Kurulu'nun 7 Ağustos 1989 tarih ve 89/14434 sayılı Kararı. T. C. Resmi Gazete, 20312, 14 Ekim 1989.

geçirilmiştir¹¹)’nda sosyal hizmetler ve sosyal yardımlarla ilgili düzenlenen haklardan bazıları şunlardır:

- Çocukların ve gençlerin korunması hakkı (Md. 7)
- Sosyal güvenlik hakkı (Md. 12)
- Sosyal ve tıbbi yardım hakkı (Md. 13)
- Sosyal refah hizmetlerinden yararlanma hakkı (Md. 14)
- Engellilerin toplumsal yaşamda bağımsız olma, sosyal bütünleşme ve katılma hakkı (Md. 15)
- Ailenin sosyal, yasal ve ekonomik korunma hakkı (Md. 16)
- Çocukların ve gençlerin sosyal, yasal ve ekonomik korunma hakkı (Md. 17)
- Yaşlıların sosyal korunma hakkı (Md. 23)
- İş akdinin sona erdiği durumlarda korunma hakkı (Md. 24)
- Toplumsal dışlanma ve yoksulluğa karşı korunma hakkı (Md. 30)
- Konut hakkı (Md. 31).

Buğra (2005, s. 10)’ya göre, söz konusu Avrupa Sosyal Şartı’nın 30. maddesindeki toplumsal dışlanma ve yoksulluğa karşı korunma hakkının hayata geçirilmesinde gündeme gelen önlemlerden biri, asgari gelir desteği uygulamasıdır.

Diğer taraftan 14. madde ile Akit Taraflar Sosyal Refah Hizmetlerinden Yararlanma Hakkının etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak amacıyla; sosyal hizmet yöntemlerinden yararlanarak, toplumda bireylerin ve grupların refahının gelişmesine ve sosyal çevreye uyum sağlamalarına katkıda bulunacak hizmetleri teşvik etmeyi ya da sağlamayı; bireylerin ve gönüllü ya da diğer örgütlerin bu tür hizmetlerin kurulması ve sürdürülmesine katılmalarını özendirmeyi taahhüt ederler.

16 Aralık 1966 tarihinde Birleşmiş Milletler tarafından Genel Kurul kararıyla kabul edilen ve 3 Ocak 1976 tarihinde yürürlüğe giren *Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmesi*’ne¹² göre taraf devletler, İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi’ne uygun olarak, korku ve yoksulluktan kurtulma özgürlüğüne sahip özgür insan ülküsüne ancak herkesin kişisel ve siyasal haklarının yanı sıra ekonomik, sosyal ve kültürel haklarından yararlanabileceği şartların yaratılması ile ulaşabileceğini kabul etmiştir. Sözleşmeye taraf Devletler, herkesin sosyal sigorta da dahil olmak üzere sosyal güvenlik hakkını tanırlar (Md. 9).

¹¹ Gözden Geçirilmiş Şart ise, 27 Eylül 2006 tarihli ve 5547 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunmuştur. Bakanlar Kurulu’nun 22 Mart 2007 tarih ve 2007/11907 sayılı Kararı. T. C. Resmi Gazete, 26488, 9 Nisan 2007.

¹² Sözleşme, Türkiye tarafından 15 Ağustos 2000 tarihinde New York’ta imzalanmış ve 4 Haziran 2003 tarihli ve 4867 sayılı Kanun ile bazı beyan ve çekincelerle onaylanmış, Bakanlar Kurulu’nca da 10 Temmuz 2003 tarihinde, 2003/5923 sayılı karar ile de kararlaştırılmıştır.

1992 yılında Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen *Avrupa Kentsel Şartı*'na göre ise Avrupa yerleşimlerinde yaşayan kent sakinlerinin sahip olduğu haklar arasında; sağlık, spor ve dinlence, kişisel bütünlük yer almaktadır (<http://mig.gov.tr/AvrupaKonseyi/KentselSart-1.pdf>).

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilen ve 02 Eylül 1990 tarihinde yürürlüğe giren *Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi*'ne¹³ göre de Taraf Devletler, kamusal ya da özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde, çocuğun yararının temel düşünce olduğunu (Md. 3); çocuğun yetiştirilmesi konusundaki sorumluluklarını kullanmada ana-baba ve yasal vasilerin durumlarına uygun yardım yapacağını ve çocukların bakımı ile görevli kuruluşların, faaliyetlerin ve hizmetlerin geliştirilmesini sağlayacağını (Md. 18); geçici ve sürekli olarak aile çevresinden yoksun kalan veya kendi yararına olarak bu ortamda bırakılması kabul edilmeyen her çocuğun, Devletten özel koruma ve yardım görme hakkına sahip olacağını (Md. 20) kabul eder.

Avrupa Konseyi tarafından 15 Ekim 1985 tarihinde imzaya açılan ve 1988 yılında yürürlüğe giren ve Türkiye tarafından 8 Mayıs 1991 tarihli ve 3723 sayılı Kanun ile bazı maddelerine çekince konularak onaylanan *Avrupa Konseyi Yerel Yönetimler Özerklik Şartı*¹⁴ 'na göre; yerel yönetimler, kanun tarafından belirlenen sınırlar içerisinde, yetki alanlarının dışında bırakılmış olmayan veya başka herhangi bir makamın görevlendirilmemiş olduğu tüm konularda faaliyette bulunmak açısından tam takdir hakkına sahip olacaklardır (Md. 4/2). Kamu sorumlulukları genellikle ve tercihen vatandaşa en yakın olan makamlar tarafından kullanılacak, sorumluluğun bir başka makama verilmesinde, görevin kapsam ve niteliği ile yetkinlik ve ekonomik gerekler göz önünde bulundurulacaktır (Md. 4/3). Keleş (1995, s. 7)'e göre, "Yurttaşın yakınlığın tercih nedeni olarak görülmesi, bu fıkraya hizmette halka yakınlık ilkesi ile eşit bir değer kazandırmaktadır". Türkiye Şart'a koyduğu çekincelerle ilgili hususlarda, son yıllarda gerçekleştirdiği yerel yönetimler reformu altında, 5393, 5216 ve 5302 sayılı Kanunlar ile Şart'a uygun birçok değişiklik yerine getirmiştir (Avrupa Konseyi Yerel Yönetimler Özerklik Şartına İlişkin Bilgi Notu, 2011, s. 3).

¹³ Türkiye Sözleşmeyi, 14 Eylül 1990 tarihinde imzalamış, 9 Aralık 1994 tarihinde 17, 29 ve 30. maddelerine T.C. Anayasası ve Lozan Antlaşması çerçevesinde çekince koyarak kabul etmiştir. Sözleşme, 11 Aralık 1994 tarih ve 22138 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan, 4058 sayılı Kanun ile onaylanmış ve 27 Ocak 1995 tarihli ve 22184 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

¹⁴ Onaylanması ile ilgili yasa: Kanun No:3723, Kabul Tarihi: 8 Mayıs 1991. T. C. Resmi Gazete, 20377, 21 Mayıs 1991. Şart'ın onaylanması ile ilgili Bakanlar Kurulu Kararı. T. C. Resmi Gazete, 21364, 03 Ekim 1992.

10-11 Aralık 2000 tarihinde Helsinki’de yapılan Zirvede, *Avrupa Birliği*’ne aday ÷lke olarak kabul edilen T÷rkiye’de: sosyal koruma, sosyal yardım ve sosyal hizmetlerden sorumlu bazı kurumların, ASPB altında birleştirilerek kurumsal dağınıklığın giderildiği (T÷rkiye 2011 Yılı İlerleme Raporu, s. 79); ancak, tek bir çatı altında daha etkin sosyal hizmetler sağlanması çalışmalarına devam edilmekle birlikte, sosyal yardım ve yoksulluğun azaltılması için net bir politika çerçevesinin henüz oluşturulamadığı belirtilmektedir (T÷rkiye 2012 Yılı İlerleme Raporu, s. 66).

Cılga (2004, s. 174)’ya göre, Devletin sorumluluğunu öne çıkaran Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Avrupa Sosyal Şartı, Avrupa Kentsel Şartı, Çocuk Hakları Sözleşmesi, Kadına Yönelik Ayrımcılığın Önlenmesi gibi uluslararası sözleşmeler temel alınarak hazırlanacak yasal düzenlemelerle, T÷rkiye’de sosyal devlet düzeni ve örgütlenmesi bir sistem olarak geliştirilmelidir.

1.3. AVRUPA’DA REFAH DEVLETİ, SOSYAL HİZMETLER VE SOSYAL YARDIMLAR

Sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar alanında yaşanan değişim ve dönüşümü anlayabilmek için refah devleti modelleri/rejimleri ve bu modellerde/rejimlerde yaşanan değişim ve dönüşümün incelenmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

Bu amaçla bu bölümde, öncelikle çeşitli şekillerde sınıflandırılan refah devleti modelleri/rejimlerinden Esping-Andersen’in üçlü sınıflandırması ile Güney Avrupa Modeli ele alınmıştır. Sonra, Avrupa’da sosyal yardımlar ve asgari gelir desteği incelenmiştir. Daha sonra ise, refah devletinin değişimi ve bu değişimin sosyal hizmetler ile sosyal yardımlara yansımaları ile ilgili tartışmalara yer verilmiştir.

1.3.1. Refah Devleti Sınıflandırmaları

Devletlerin içinde buldukları siyasal, ekonomik, toplumsal ve kültürel yapılar, kamu hizmetlerinin örgütlenmesini, hizmet sunumlarını belirlemektedir. Bu bağlamda, devletlerin rol ve işlevleri, söz konusu yapılarıdaki değişimden etkilenmektedir. Çevik (2010, s. 31)’e göre, devletlerin rol ve işlevlerindeki değişik dönemler; 1900-1930 dönemi liberal devlet, 1930-1980 dönemi sosyal devlet, 1980-2000’lerin başı liberal düzenleyici devlet, liberal düzenleyici ve

yönetişen devlet, 2009 yılından sonra da mali ve ekonomik alanda kısmi müdahaleci devlet başlıkları altında toplanabilir.

Özdemir sosyal devlet/refah devleti sınıflandırma çalışmalarını şöyle ele almıştır: İlk çalışmalar, Wilensky ve Lebeaux'un 1950'li yılların sonundaki refah devletlerini, "kalıntı" (residual) ve "kurumsal" (institutional) bakış açısıyla iki türe ayırmaları ile başlamıştır. Kalıntı refah rejimi yaklaşımında refah sağlama esas olarak aile ve piyasaya aittir. Bunlar refahı sağlayamazlarsa, bu görev devlete düşmektedir. Kurumsal refah yaklaşımında ise normal olan refahın devlet tarafından sağlanmasıdır (Powell ve Barrientos, 2002). Richard Titmuss (1958) ise refah devletlerini, "kalıntı refah modeli" (residual welfare), "endüstriyel başarı-performans modeli" (industrial achievement-performance), "kurumsal-yeniden bölüşümcü model" (institutional redistributive) olmak üzere üç gruba ayırmıştır. Diğer yaygın bir ayırım, sosyal koruma sağlamada, finansmanın kimin tarafından sağlandığına göre refah devletleri; her çalışanın sosyal refah hakkını, kendisinin ya da işverenin ödediği katkıya bağlı kılan "Bismarck Modeli" (Bismarckian Model), bir ülkenin tüm nüfusuna yönelik genel bir sigorta anlamına gelen "Beveridge Modeli" (Beveridgean Model) ile bu ikisinin karışımından oluşan "Karma Model" (Hybrid Model) dir (Sözer, 2004). Furniss ve Tilton (1977) ise refah rejimlerini "pozitif devlet" (positive state), "sosyal güvenlik devleti" (the social security state) ve "sosyal refah devleti" (social welfare state) olmak üzere üçe ayırmışlardır. Ayrıca, cinsiyete dayalı refah devletleri çalışmaları (Jane Lewis; Orloff) da yapılmıştır (Aktaran: Özdemir, 2005, s. 235-238).

Leibfried, (1993, s. 139-143) Avrupa Birliği üye ülkeleri arasındaki refah modelleri olarak dört grup belirlemiştir (Aktaran: Koray, 2008, s. 124-125): İskandinav modeli, Bismarck modeli, Anglosakson model ve Latin çevresi ülkeler. Kleinman (2002, s. 28-3; Aktaran: Okur, 2008, s. 45-47) da, Leibfried tarafından yapılan sınıflandırmaya yakın olarak refah devletlerini dört grupta toplamıştır. Bunlar; Muhafazakar-Korporatist Refah Devleti, Sosyal Demokrat Refah Devleti, Akdeniz Modeli ve Anglosakson modelidir.

Refah devletlerinin sınıflandırılmasında yapılan bazı eleştirilere rağmen, en çok üzerinde durulan ve kabul gören Esping-Andersen'in "Liberal", "Muhafazakar" ve "Sosyal Demokrat" olmak üzere üçlü refah rejimi sınıflandırmasıdır.

1.3.2. Esping-Andersen'in Refah Rejimi Sınıflandırması ve Güney Avrupa Modeli

Sosyal riskler, değişik faktörlerin yanı sıra sınıf, cinsiyet ve yaşa bağlı olarak farklılaşmaktadır. Refah devleti, aile ve piyasa ile birlikte, sosyal riskleri kontrol eden üç kaynaktan birini oluşturmaktadır. Refah rejimi ise refahın devlet, piyasa ve aile arasında karşılıklı bağımlılık içinde ve birleşik şekilde üretme ve paylaşırma yöntemidir (Esping-Andersen, 2010, s. 34, 37). Andersen refah rejimi kavramı ile ilgili olarak, sosyal etkinin iki türünü özellikle önemli görmektedir. Bunlardan birincisi, “dekomodifikasyon”¹⁵ düzeyi ile “sınıflara ayırma”dır. Dekomodifikasyon düzeyi, refah devleti projelerinin, kişilere emek piyasasında işgüçlerini pazarlamadan yaşamlarına hangi ölçüde izin verdiğini gösterir. Sınıflara ayırma ise, kamu yardımlarının, hangi ölçüde nüfusu içerme veya bölümlere ayırma eğiliminin bulunduğu ile ilgilidir (Alber, 1995).

Esping-Andersen, liberal model, korporatist model ve sosyal demokrat model olmak üzere üç tür refah devleti modeli belirlemiştir (Esping-Andersen, 1990, s. 26-33).

1.3.2.1. Liberal Model

Liberal modelde mütevazı sosyal sigorta ödemeleri ve gelir testine (means-tested) dayalı olarak yapılan sosyal yardımlar bulunmaktadır. Muhtaçlık koşulları oldukça katıdır. Bu modelde Devlet, piyasayı ya pasif biçimde -yalnızca asgari düzeyde garanti sunarak- ya da aktif bir şekilde -özel refah planlarını sübvans ederek- teşvik etmektedir. Bu modelin örnekleri ABD, Kanada ve Avustralya'dır (Esping-Andersen, 1990, s. 26-33).

Liberal refah modeli, piyasa çözümlerine yönelmekte, özel refah önlemlerini norm olarak teşvik etme stratejisi izlemekte, piyasa başarısızlıklarında kamu sorumluluğunu sınırlı tutmaktadır. Ulusal sağlık hizmeti hariç tutulduğunda, hakim anlayış, kalıntı refah devleti yaklaşımıdır. Gelir araştırmaları gittikçe zorlaştırılarak, vatandaşların özel refah piyasasına katılmaları teşvik edilmektedir. Çalışma yaşamı dışında kalan insanlara yönelik sosyal refah hizmetleri sınırlıdır.

---

¹⁵ Metalaşmanın sınırlandırılması (decommodification) kavramı, temelde Polanyi'den (1944) devşirilmiş, Offe (1972, 1984) tarafından geliştirilmiştir. Bu kavram, piyasaya katılmadan bağımsız olarak sunulan haklar aracılığıyla refah devletlerinin para ilişkilerini ne derece zayıflattığını ifade etmek için kullanılır. Bu, T. H. Marshall'ın sosyal yurttaşlık hakları kavramını tanımlamanın bir yoludur (Esping-Andersen, 1990, kısım 2; Aktaran: Esping-Andersen, 2010, s. 49).

Bu hizmetler, muhtaçlığın araştırılması sonucunda, son derece minimum düzeyde sunulmaktadır (Esping-Andersen, 2002, s. 15; Aktaran: Özdemir, 2005, s. 244).

1.3.2.2. Korporatist Model

Muhafazakar-korporatist refah rejimi, “sosyal sigorta modeli”, “Kıta Avrupası modeli”, “Kurumsal refah rejimleri”, “Bismark ülkeleri modeli”, “Alman modeli” ve “Hristiyan Demokrat rejimler” olarak da adlandırılmaktadır (Özdemir, 2005, s. 245).

Bu modelde sosyal haklar, büyük ölçüde sınıf ve statüye bağlıdır. Geleneksel ailenin korunmasına önem verilir. Aile yardımları ile annelik teşvik edilir. Aileye yönelik hizmetler az gelişmiştir. Bu modele Almanya, Fransa, Avusturya ve İtalya örnek gösterilebilir (Esping-Andersen, 1990, s. 26-33).

Muhafazakar görüş sahipleri, bir taraftan ailenin bozulmasına yol açması, diğer taraftan kilisenin, gönüllü kuruluşların ve yerel yönetimlerin gerilemesine neden olması düşüncesiyle, refah devletine çok da olumlu bakmamaktadır. Bu görüşe göre, refah devletinin büyümesi ile aile yapısının parçalanması arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır (Özdemir, 2005, s. 247).

1.3.2.3. Sosyal Demokrat Model

Sosyal demokrat refah rejimleri, “evrensel refah rejimleri”, “İskandinav modeli” ya da “modern refah rejimleri” ve önde gelen ülkenin Norveç olması nedeniyle “Norveç Modeli” olarak da anılmaktadır (Özdemir, 2005, s. 248).

Bu modelin en çarpıcı özelliklerinden biri refahı ve çalışmayı kaynaştırmasıdır. Bu model, tam istihdamı sağlamaya çalışır. Asgari şartlarda eşitliğin yerine, en yüksek standartlarda eşitliğin sağlanması hedeflenir. Ailede, kadının bireysel bağımsızlık kapasitesini maksimize etmesi amaçlanır. Devlet çocukların, yaşlıların ve yardıma muhtaç olanların bakımında doğrudan sorumluluk alır (Esping-Andersen, 1990, s. 26-33).

Bu modelin, evrensel gelir garantisi, sosyal sigorta ve son derece gelişmiş hizmetler “çocuk, engelli ve yaşlılara yönelik” olmak üzere üç karakteristiği vardır (Esping Andersen, 2002, s. 34; Aktaran: Özdemir, 2005, s. 249).

Esping-Andersen tarafından geliştirilen üç tür refah kapitalizminin bazı özellikleri şunlardır (Özdemir, 2005, s. 240):

Tablo 1. Esping-Andersen'in Üç Tür Refah Kapitalizmi

Rejim	“Liberal”	“Muhafazakar”	“Sosyal Demokrat”
Önde gelen örnekleri	ABD, İngiltere	Almanya	İsveç
Felsefi temeli	Klasik liberalizm	Muhafazakar sosyal politika	Sosyalizm/Marksizm
Dekomodifikasyon	Düşük	Orta	Yüksek
Sosyal haklar	Gereksinim temelli	Katkıya dayalı	Evrensel
Refah önlemleri	Karma hizmetler	Transfer ödemeleri	Kamu hizmetleri
Haklar	Düz oranlı ödenekler	Katkıya dayalı	Yeniden dağıtıcı
Sosyal politika sağlayan kurumlar	Piyasa (kalıntısalsal)	Devlet (mesleksel)	Devlet (evrensel)

Kaynak: Bernhard Ebbinghaus, Philip Manow, “Introduction: Studying Varieties of Welfare Capitalism”, **Comparing Welfare Capitalism: Social Policy and Political Economy in Europe, Japan and USA**, London: Routledge, 2001, p. 8.& Rebecca A. Van Voorhis, “Different Types of Welfare States? A Methodological Deconstruction of Comparative Research”, *Journal of Sociology and Social Welfare*, Vol.: XXIX, No: 4, December 2002, p. 5.

Tabloda görüldüğü üzere, liberal modelde dekomodifikasyon düzeyi düşük, sosyal haklar gereksinim temelli ve sosyal politikayı piyasa (kalıntısalsal) sağlamakta; muhafazakar modelde dekomodifikasyon düzeyi orta, sosyal haklar katkıya dayalı ve sosyal politikayı devlet (mesleksel) sağlamakta; sosyal demokrat modelde ise dekomodifikasyon düzeyi yüksek, sosyal haklar evrensel ve sosyal politikayı devlet (evrensel) sağlamaktadır.

Esping-Andersen'in refah rejimleri sınıflandırması, temelde birçok yazar tarafından önem verilmesi ve üzerinde durulmasına rağmen, bazı yazarlar tarafından da eleştirilmiştir.

Bonoli (1997)'ye göre Esping-Andersen, refah hizmetinin derecesi ve verilmiş biçimine (hak sahibi olma koşulları gibi) ilişkin özellikleri dikkate alan bir sınıflandırma önermektedir. Ancak, çalışmasında “harcama” yaklaşımından ayrılarak, nicel boyut ihmal edilmektedir.

Esping-Andersen'in üçlü refah rejimi modeli, rejim türlerini basitleştirmesi, refah sunumunda aile ve diğer resmi olmayan bağların önemli olduğu Güney Avrupa refah devletlerini sınıflandırmaya dahil etmemesi gibi nedenlerle, başta Leibfried olmak üzere bazı kişiler tarafından eleştirilmiştir (Özdemir, 2005, s. 256). Eleştirileri dikkate alan Esping-Andersen, 1999 yılındaki yeni kitabında İtalya, Portekiz ve İspanya gibi aile bağlarının güçlü olduğu ülkeleri, Güney Avrupa refah devletleri altında sınıflandırmıştır (Esping-Andersen, 1999, s. 71; King, 2002, s. 11-12; Aktaran: Özdemir, 2005, s. 255-256).

1.3.2.4. Güney Avrupa Modeli

Leibfried, Avrupa Birliği üye devletleri açısından ele alarak; İskandinav modeli, Bismark modeli, Anglosakson modeli ve Latin çevresi modeli olmak üzere dördü bir sınıflandırma yapmıştır. İskandinav modeli, “çalışma merkezli toplum”, Bismark modeli “kurumsallaşmış refah”, Anglosakson model “artıkçı-residualist” ve Latin çevresi ülkeler ise “gelişmemiş-rudimental” refah devleti olarak adlandırılabilir. İspanya, Portekiz, Yunanistan bir dereceye kadar (özellikle Güney olmak üzere) İtalya'nın yer aldığı bu grupta, herkes için iş bulmak ve işgücü piyasasına girmek asıldır. Aynı zamanda bu ülkelerde, geleneksel yardım hizmetleri (kilise gibi) ve aile dayanışması önemli bir yer tutar (Leibfried, 1993, s. 139-143; Aktaran: Koray, 2008, s. 124-125).

Güney Avrupa refah devletlerini siyasi işleyiş bakımından, evrensel hak temelli Kuzey Avrupa refah devletlerinden ve daha parçalı olan kıta Avrupa sisteminden ayıran kendine özgü bir yapısı vardır. Bu ülkelerde sosyal politika kurumları, korporatist ülkeleri andırırsa da, sosyal haklar açık ve evrenselci bir kültüre ve adil bir devlet anlayışı içine oturtulamamıştır. Güney Avrupa refah modelinin kendine özgü özellikleri arasında “Genel eğilim olarak, sosyal refah alanında devletin az varlık göstermesi ve kamu ile kamu dışı kurum ve kuruluşların birlikte varlık göstermesi” yer almaktadır (Ferrera, 2010, s. 216, 218).

Güney Avrupa refah rejiminin temel özelliklerinden biri, uygulanan sosyal politikalar içinde, istihdam ile bağlantısı olmayan sosyal yardım kalemlerinin yok denecek kadar önemsiz olması ve bununla yakından ilgili olarak, özellikle ailenin, bunun yanı sıra da, farklı yapılarıyla yerel idarelerin, dini ve dini olmayan yerel kurumların bireyin geçimini sağlamasında ve risk durumlarıyla baş etmesinde çok önemli olmalarıdır (Ferrera, 1996; Mingione, 2001; Guillen and Matsaganis, 2000; Saraceno, 2002; Aktaran: Buğra ve Keyder, 2003, s. 13-14).

Refah devleti sınıflamaları çerçevesinde, sosyal hizmetler alanında da ülkeler arasında çeşitli sınıflandırmalar yapılmaktadır.

1.3.3. Avrupa’da Sosyal Hizmetlerin Sınıflandırılması

Bahle (2003)'ye göre, farklı refah rejimleri arasındaki klasik ayrım, (e.g. Esping-Andersen, 1990) sosyal hizmetlerin kurumsallaştırılmasındaki uluslararası varyasyonları/değişimleri açıklamakta yeterli değildir. Bahle, bu konudaki analizini -yaşlılık ve çocuk hizmetleri-, sosyal

hizmetlerin kurumsal karakterini göz önünde bulunduran karşılaştırmalı-tarihsel sosyoloji (Alber, 1995) ve refah karması kavramı (e.g. Abrahamson, 1995) yaklaşımına dayandırmaktadır. İlk yaklaşım, toplumlar arasındaki yapısal değişimleri ve bu değişimlerin kurumsal gelişmeler üzerindeki etkisini vurgulamakta; ikincisi ise sosyal hizmet sistemlerindeki diğer aktörlere ilişkin devletin rolünün analiz edilmesine olanak tanımaktadır. Bahle makalesinde; refah devletinin değişen rolünün üç büyük süreç: kamu-özel sektör ilişkilerine yönelik ‘özelleştirme’, merkezi-yerel yönetim ilişkilerine yönelik ‘merkezsizleştirme’, hizmet çeşitliliği ve tüketici seçimine istinaden refah çoğulculuğuna ilişkin olarak eleştirel açıdan incelemektedir.

Munday (t. y., s. 5-6) ise, Antonnen ve Spilia’nın Avrupa Birliği ülkelerinde, çocuklara ve yaşlılara yönelik verileri kullanarak geliştirdikleri dört ayrı modeli, Avrupa Konseyi’nin Avrupa Birliği üyesi olmayan ülkelerini de içerecek biçimde geliştirmiştir. Buna göre Avrupa’daki sosyal hizmet modelleri:

Kamu hizmetlerinin İskandinav modeli (The Scandinavian model of public services): Bu modele uygun ülkeler olarak İsveç, Norveç ve Finlandiya örnek gösterilebilir. Bu ülkelerde (bireysel) sosyal hizmetler evrensellik ilkesine dayandırılmıştır. Hizmetlerle ilgili giderler, genel vergilerden karşılanmaktadır. Yerel hükümet, (bireysel) sosyal hizmetlerin planlanmasında ve sunulmasında büyük rol oynamaktadır. Ayrıca, sivil toplum kuruluşlarının sınırlı katkısı ve kar amaçlı kuruluşlarının da küçük bir rolü bulunmaktadır.

Aile bakım modeli (The family care model): Bu model Yunanistan, İspanya, Portekiz, İtalya gibi Akdeniz ülkelerinde uygulanmaktadır. Devlet hizmet sunumunda sınırlı bir role sahiptir. Katolik geleneğinde ailelerin bakım sorumluluğu önemlidir. Kızıllıhaç gibi iyi örgütlenmiş sivil toplum örgütleri bulunmaktadır. İtalya’da, bu modeldeki diğer ülkelere göre devlet daha çok hizmet sunmakta ve kar amaçlı hizmet sunucular daha az yer almaktadır. Bu model, sosyal hizmetlerin “ilkel” modeli olarak anılmaktadır.

Beveridge modeli (The means-tested-sometimes Beveridge-model): Bu modelin tipik örneği olarak İngiltere gösterilebilir. Devlet, bu model de doğrudan hizmet sunma rolünden uzaktır. Devlet daha çok, diğer hizmet sağlayıcılar ile sözleşme yapar. Sivil toplum örgütleri ve kar amacı güden hizmet sağlayıcılar sistemde büyük rol oynarlar.

Kuzey Avrupa yerellik modeli (The northern European subsidiarity model): Bu modele uygun ülkeler arasında Almanya, Avusturya, Hollanda, Fransa, ve Belçika yer almaktadır. Almanya ve Hollanda da sivil toplum örgütleri önemli bir yer tutar. Sivil toplum örgütlerinin finanse edilmesinde devletin rolü büyüktür. Bu modelde ailenin de güçlü bir sorumluluğu bulunmaktadır. Ülkeler arasında büyük değişiklikler bulunmaktadır. Örneğin Fransa’da Devlet çocuklara yönelik hizmetlerde daha çok, yaşlılara yönelik hizmetlerde ise daha az sorumluluk almaktadır.

Führ (1993) ise Avrupa Birliği ülkeleri arasında sosyal hizmetler alanında üçlü bir sınıflandırma yapmaktadır. O’na göre birincisi İskandinav Model (Kuzeydeki Oluşum), ikincisi Anglo-Sakson Model ve üçüncüsü Korporatif Model (Almanya, Avusturya, Benelüks Ülkeleri, İtalya Oluşumu) olmak üzere üç farklı oluşum bulunmaktadır. İskandinav modeli ülkelerde sosyal hizmetler, daha çok devlet ve mahalli idareler tarafından yürütülürken, sivil toplum örgütleri ise lobi faaliyetlerinin yanında sistemi desteklemektedir. Anglo-Sakson modelinde sivil toplum örgütleri sosyal hizmetler alanında profesyonel ve kamu yararına uygun hizmetlerde bulunurlar ve sosyal sistemin içinde yer alırlar. Sivil toplum örgütleri özellikle sistem içindeki boşlukları ve eksiklikleri tamamlama fonksiyonu icra ederler. Korporatif modelde ise sivil toplum örgütleri, planlı ve sistemli olarak sosyal refah politikaları ve sosyal hizmetlerin uygulamalarına sürekli olarak dahil edilmektedir. Sivil toplum örgütleri ve dini kurumlar, sosyal sistemin vazgeçilmez unsurlarıdır (Aktaran: Seyyar, t.y., http://www.sosyalsiyaset.net/documents/rehabilitasyon_uygulamalari.htm).

1.3.4. Avrupa’da Sosyal Yardımlar ve Asgari Gelir Desteği

Avrupa’da sosyal yardım uygulamaları, ülkelerin toplumsal ve tarihsel gelişimleri, ekonomik gelişmişlik düzeyleri, yönetim yapıları, benimsedikleri refah rejimleri ve sosyal güvenlik sistemleri vb. kriterlere göre farklılık gösterebilmektedir.

Günümüzde refah devleti uygulamaları arasındaki sosyal yardımlar ve de özellikle asgari gelir desteği sistemleri, en adem-i merkeziyetçi yapıya sahip olanlardan biridir. Bunun nedenleri arasında, 16. yüzyıldan itibaren sosyal yardımlarda yerel yönetimlerin rolü ve bundan da önemlisi destek alabilme koşullarını belirleme ve diğer mekanizmalarla bağlantıları açısından yerel yönetimlerin öneminin artması bulunmaktadır (Erdem, t.y., s. 2).

Avrupa’da sosyal yardım programlarının, sosyal koruma sistemleri içerisindeki payları, İngiltere hariç, oldukça sınırlıdır. İngiltere’de sigorta sisteminin kapsamı çok dar, sosyal yardımların

kapsamı ise geniştir. Avrupa ülkelerinin çoğunda, sosyal yardımlar, bir vatandaşlık hakkı olarak uygulanmaktadır (Hacımahmutoğlu, 2009, s. 39).

Gough (2010, s. 245-247)'a göre, OECD ülkeleri içinde ABD, Japonya ve Avustralya'nın her biri, farklı sistemlere sahip iken, Avrupa'da beş sistem bulunmaktadır:

- *Bütünleşmiş güvence ağına sahip refah devletleri; İngiltere, İrlanda ve Almanya*
İngiliz gelir desteği geniş bir güvence ağına sahip, ulusal ve genel bir programdır. Yardım alma hakkı, görece olarak iyice kökleşmiştir. Almanya, federal toprak yapısına rağmen, coğrafi olarak eşit, kanunla belirlenmiş, haklar temelinde tanımlanmış, yaygın bir sistemdir.
- *İkili sosyal yardım: Fransa ve Benelüks ülkeleri*
Belirli gruplar için kategorik yardım programları, genel bir temel güvence ağı sağlayan programlarla desteklenmektedir. Yerel takdir yetkisi halen mevcuttur. Ancak, bu yetki, ulusal ve düzenleyici bir çatı altında yer almaktadır.
- *Sadece en muhtaca yönelik sosyal yardım: Kuzey ülkeleri*
Danimarka, Finlandiya, İzlanda ve İsveç gibi ülkelerde tekil genel bir yardım programı vardır. Ulusal düzenleme çerçeveleri bulunmasına rağmen, yerel makamların rolü önemlidir. Sosyal hizmet ile sosyal bakım arasındaki bağlar korunmuştur.
- *Cömert ama yerel ve düzensiz yardım: Avusturya ve İsviçre*
Bu gruptaki ülkeler, hem kuzey hem de güney Avrupa modellerinin özelliklerine sahiptir. Yardım, sosyal hizmet ve geniş akrabalık yükümlülüklerine bağlı yerleşmiş, düzensiz desteği içermektedir.
- *Az gelişmiş yardım: Güney Avrupa ve Türkiye*
Beş Güney Avrupa ülkesinde bütünleşmiş ulusal bir gelir güvencesi ağı bulunmamaktadır. Özellikle yaşlı ve engellilere yönelik kategorik yardım programları vardır. Bunun dışında belediye teşkilatları ya da (Yunanistan ve Türkiye'de Ulusal olarak düzenlenen) dini hayır kurumları tarafından sunulan yerel ve düzensiz yardım mevcuttur.

Avrupa'da muhtaç durumdaki tüm nüfusu kapsayan sosyal yardım uygulamaları bulunmaktadır. Bu yardımların merkezinde asgari gelir desteği¹⁶ uygulaması bulunmaktadır (Hacımahmutoğlu, 2009, s. 39).

Yoksullara nakit gelir desteğinin sağlanması ile ilgili ilk kapsamlı ve sistematik tartışma, Thomas Paine tarafından, 1791 yılında yayınlanan *Rights of Man* (İnsanın Hakları) adlı kitapta yer almıştır. Bu kitap, sosyal yardımların bir vatandaşlık hakkı olarak yapılacak nakit gelir desteği düşüncesinin temelini oluşturmaktadır (Buğra ve Sınmazdemir, 2007, s. 87).

İngiltere'de ekonomik kriz ve yoksulluğun çok arttığı bir dönemde çıkarılan Speenhamland Parlamentosu Yasası (1795), herkese asgari geçim hakkı tanımıştır. Çalıştığı halde geçimini

¹⁶ *Asgari gelir desteği* terimi ile ilgili olarak bazen "güvenceli asgari gelir" (Balcı, 2007: DPT, 2007), bazen "vatandaşlık geliri/temel gelir" (Buğra ve Keyder, 2007) bazen de "vatandaşlık geliri" (Seyyar, <http://www.sosyalsiyaset.net/documents/16102010.asp>) kullanılmaktadır.

sağlayamayanlara, toplum destek olacaktır. Bu açıdan Yasa, ilk güvenceli asgari gelir girişimidir (Chevalier, 1895; Montaux, 1793; Aktaran: Rosanvallon, 2004, s. 120).

Balcı'ya göre, sosyal koruma hukukuna yeni girmiş olan güvenceli asgari gelir kurumu, Danimarka'da 1933, İngiltere'de 1948 ve Almanya'da 1961 yılından beri mevcuttur. Ancak, son yirmi yılda yaşanan refah devletinin krizi, bu kuruma duyulan ihtiyacı artırmıştır. Geleneksel refah devletinde, tam istihdama dayalı olan sigorta tekniği yoksulluk çözümünde işlevsel bir rol oynamıştır. Son 25 yılda, teknolojik devrim ve küreselleşme ile birlikte işsizliğin gündeme gelmesiyle, bu sistem çökmüştür. Temelde işsizlik olgusu ve buna eklenen nüfus ve aile yapısındaki değişim, modern kent yaşamının getirdiği yalnızlık, küreselleşme, yoksulluğun yeni biçimleri, sosyal dışlanma vb. refah devletini krize sokmuştur (Balcı, 2007, s. 77, 153-154).

Daha çok çalışanların ücret yetersizliğinden kaynaklanan ve 19. yüzyıldan refah devletinin ortaya çıkışına kadar süren eski yoksulluk ya da sistem içi yoksulluk, refah devletinin koruyucu sosyal hakları ile çözümlenmiştir. Ancak, 1970'lerden itibaren krizle birlikte ortaya çıkan yoksulluk ise yeni yoksulluk olarak adlandırılmaktadır (Oğuz ve Pınarcıoğlu, 2001, s. 68-70; Aktaran: Balcı, 2007, s. 133-134). Asgari gelir desteği, esnek üretim ile nüfus ve aile yapısında yaşanan değişim sonucu, yeni ihtiyaçların ortaya çıkmasıyla, yeniden önem kazanmıştır. Yoksulluk artışı, tam istihdamın başaramamasıyla ilgili olarak, çalışırken prim ödemeye dayalı sistemleri zorlamış ve vergilerle finanse edilen sosyal güvenlik sistemlerinin daha anlamlı hale gelmelerine yol açmıştır. Bu durum da, “çalışanların hakkı”ndan “vatandaşlık hakları”na geçişi gerekli kılmıştır (Erdem, t.y., s. 1).

Buğra ve Keyder (2007, s. 8)'e göre temel gelir kavramı, “bir toplumda yaşayan bütün insanlara, çalışma hayatındaki bugünkü veya geçmişteki yerlerinden bağımsız olarak, sadece toplumun bir ferdi oldukları için, koşulsuz olarak sağlanan düzenli bir nakit geliri” ifade eder. Balcı (2007, s. 77)'ya göre güvenceli asgari gelir, en genel anlamda, “toplumun yoksul ve egemen yaşam biçiminden dışlanmış olan kesimlerinin asgari düzeyde geçim olanaklarına kavuşturulması ve toplumla olan bağlarının güçlendirilmesi için devlet tarafından yapılan bir tür sosyal yardım” olarak tanımlanabilir. Standing (2007, s. 20)'e göre ise “Temel gelir güvencesi”nden söz edildiğinde, birinci konuyu “ekonomik ve sosyal bir hak”, ikinci konuyu ise “temel güvence” oluşturmaktadır.

Asgari gelir desteği uygulamaları, muhtaç durumdaki herkesi kapsayan genel uygulamalar biçiminde olabileceği gibi, yaşlılar, engelliler, tek ebeveynli aileler ve işsizler gibi belli özelliklere sahip kişilere yönelik de olabilir. Asgari gelir desteğinin Lüksemburg ve Avusturya'daki uygulamaları genel; Belçika, Fransa, Almanya, İrlanda, İngiltere, Portekiz, İspanya, Estonya gibi ülkelerdeki uygulamalar ise kategorik olarak kurgulanmıştır (Heikkila ve ark., 2006; Aktaran: Hacımahmutoğlu, 2007, s. 44).

Güvenceli asgari gelirin, biri tamamlayıcı, diğeri ikame edici olmak üzere iki türü bulunmaktadır. Tamamlayıcı nitelikteki güvenceli asgari geliri savunanlara göre; sosyal güvenlik sistemi korunmalı, bu sistemin boşlukları da güvenceli asgari gelir kurumu tarafından tamamlanmalıdır (Balci, 2007, s. 67). İkame edici asgari gelirin de iki türü bulunmaktadır. Birincisi "evrensel yardım", ikincisi ise "negatif vergi"dir. Evrensel yardım, kaynak kontrolüne dayanmaz, bir iş talebinde bulunma zorunluluğu yoktur, geçim kaynaklarının yetersizliği koşuluna bağlı olmaksızın her bireye verilecek yardımdır. Negatif vergi ise, geliri belli bir miktarın ardında kalan herkese verilecek telafi edici bir yardımdır. Günümüzde, pek çok ülkenin sosyal hukukunda tamamlayıcı asgari gelir mevcut iken, ikame edici asgari gelir hiçbir ülkenin pozitif hukuk sisteminde yer almamaktadır (Parijs, 2007, s. 18; Milano, 1995, s. 9-10, 93; Philippe, 1994, s. 34; Aktaran: Balci, 2007, s. 67-68).

Badel (1996, s. 533, 569)'e göre Fransa'da, 1 Aralık 1988 tarihli tutunma geliri yasası ile yeni bir sosyal yurttaşlık anlayışı gelmiştir. Bu yasa ile yurttaş olmak için, istihdamda yer almak olmazsa olmaz koşul olmaktan çıkmıştır. Artık, prim ödeme koşulu olmaksızın, sosyal haklardan yararlanma öngörülmüştür (Aktaran: Balci, 2007, s. 123). Bir nevi yurttaşlık maaşı gibi algılanabilen Fransa'daki asgari gelir desteği uygulaması, çalışma ilişkilerinin nüfusun önemli bir kısmını dışarıda bırakması nedeniyle, insanları sosyal politikalar yoluyla yeniden topluma dahil etmeyi amaçlamaktadır (Buğra ve Keyder, 2003, s. 15).

Önce Fransa, daha sonraları Belçika, İspanya ve İtalya gibi ülkelerde, asgari gelir desteği uygulamasında, hak sahibiyle bir sözleşme yapılır. Bu sözleşmede hak sahibi, topluma katılmak için bir faaliyette bulunmayı taahhüt eder. Bu faaliyet; iş aramayı, bir eğitim/beceri geliştirme programına katılma ya da kendilerine önerilen sosyal hizmet niteliğinde bir iş yapmayı içerebilir. Sosyal hizmet niteliğindeki işler arasında; yaşlılar veya sağlık durumu iyi olmayanlar ile ilgilenmek, onlara ev işlerinde yardımcı olmak, ev dışındaki alışveriş vb. işleri yapmak, kitap ve gazete okumak; zor durumlarda çocukların bakımında ailelere yardımcı olmak sayılabilir. Ayrıca, yaşanılan çevrede temizlik, yeşil alanların oluşturulması, evlerin bakım ve onarımların

yapılması vb. etkinlikler de yardım karşılığı yapılan faaliyetlerdendir (Buğra ve Keyder, t.y., s. 33).

Avrupa'daki ülkelerin sosyal yardım uygulamalarının organizasyonu, idaresi, finansmanı ile diğer kriterlerinden kaçınılarak, benzer coğrafi sınırlar içindeki ülkeler; Kuzey, Orta, Batı, Güney ve Doğu olmak üzere beş grup altında incelenmiştir (Erdem, t.y., s. 26-31). Kuzey Avrupa ülkelerinden İsveç'te Socialbidrag (1985) adı altında yürütülen program, merkezi devlet tarafından düzenlenmekte, yerel yönetimler tarafından uygulanmakta, finansmanı ise belediyeler tarafından karşılanmaktadır. Orta Avrupa ülkelerinden, sosyal sigorta teminleri ile sosyal yardımlar arasında ikili bir sistemi başarıyla uygulayan Fransa'da, Revenue Minimum d'Insertion (1989) ve diğer uygulamalar merkezi ve yerel yönetimler bir arada gerçekleştirilmekte, düzenleme merkezi devlet tarafından yapılmakta, finansman ise yerel bütçeler tarafından karşılanmaktadır. Aynı grupta yer alan Almanya'daki Sozialhilfe (1991) programı merkezi devlet tarafından düzenlenmekte, merkezi yönetim tarafından uygulanmakta, finansmanı ise merkezi bütçeden karşılanmaktadır. Batı Avrupa ülkeleri arasında yer alan İngiltere'de Minimum Income Guarantee (MIG) (1999) programı, merkezi devlet tarafından düzenlenmekte, yerel yönetimler tarafından uygulanmakta ve finansmanı ise yerel bütçeler tarafından karşılanmaktadır. Güney Avrupa ülkelerinden İtalya'da ise Reddito Minimo d'Inserimento (RMI) (1998) programı, merkezi devlet tarafından düzenlenmekte, yerel yönetimler tarafından uygulanmakta ve finansmanının %90'ı merkezi bütçe, %10'u da yerel bütçelerden karşılanmaktadır.

Saraceno (2002, s. 20)'ya göre Avrupa Birliği'ne üye ülkelerde sosyal yardım mekanizmaları ve asgari gelir desteği uygulamaları genellikle yerelden yönetilmektedir. Fakat merkezi olarak belirlenmiş kural ve ölçütleri olan ikili organizasyonlarla yürütülmektedir. Bu tip uygulamalar çoğu ülke için geçerli olsa da, yerel ve merkezi yönetimlerin sınırları ve etkinlikleri ülkeden ülkeye farklılık gösterebilmektedir (Aktaran: Erdem, t.y., s. 2).

Hak sahiplerine kolay erişim ve alan geniş değil ise yöneticilerin yerel bilgisi, yerel yönetimlerin avantajları arasında yer almaktadır. Ancak, ülkenin farklı bölgelerindeki hak sahiplerinin eşit olmayan muamele görmeleri ise dezavantajdır. Bundan dolayı sistemler, ihtiyari kararlardan, mevzuat tarafından belirlenen ulusal standartlara doğru kaymıştır. Getirilen standartlar, hak sahiplerinin yerel otoritenin kararlarına karşı çıkmak için kullanılabilir. Sadece İspanya ve İtalya'da her bölgenin kendi durumuna ve tercihlere göre farklı kurallar oluşturulmaktadır (Bernrad Brunhes International ve Sosyal Güvenlik Kurumu, 2011, s. 22).

Türkiye’de ise yoksulluk, ciddi bir sosyal sorun olarak, 1990’ların sonunda gündeme yerleşmiş, 2001 kriziyle de su yüzüne çıkmıştır. İstihdam güvencesi oluşturan tarım sektörünün çözülmeye başlaması, sanayide post-Fordist uygulamaların gündeme gelişi ve sanayileşme sorunlarıyla sanayi sonrası topluma geçiş sorunlarının eş zamanlı olarak ortaya çıkması, Türkiye’de yoksulluğun çok ağır yaşanmasına yol açmıştır (Buğra ve Sınmazdemir, 2007, s. 85-86; Buğra ve Keyder, t.y., s. 7).

Balcı (2007, s. 135)’ya göre, Türkiye’de de görülen yeni yoksulluk ve sosyal dışlanma olgularının varlığı, gelir dağılımı bozukluğu, işsizlik gibi durumlar, güvenceli asgari gelir hakkının temellerini oluşturmaktadır. Ancak, bu uygulamanın sadece gelir ile sınırlı olmaması, aynı zamanda topluma katılmaya yönelik sosyal hizmetleri de içermesi gerekmektedir.

Türkiye’de asgari gelir desteğinin uygulanmasına karşı çıkanların öne sürdüğü en önemli gerekçe, uygulamanın maliyetinin kaldırılamayacağı ile ilgilidir. Ayrıca, “insanları tembelleğe teşvik edeceği” ve “mutlaka suistimal edileceği” görüşleri bulunmaktadır (Buğra ve Sınmazdemir, 2007, s. 87).

Seyyar’a göre, vatandaşlık geliri modelinin, bir sosyal hak olarak uygulanabilmesi, Türkiye’nin günümüzdeki sosyo-ekonomik şartlarına göre gerçekçi görünmemektedir. Bunun yerine, bir sosyal koruma aracı olarak, aile ve bakım sigortası kapsamında şartlı temel gelir modeli geliştirilebilir. Aile ve bakım sigortası, hem yoksullara yönelik vatandaşlık geliri modeli (şartlı temel gelir) hem de sosyal hizmetlerin birlikte yürütüldüğü bir sosyal politika aracıdır. Aile ve Bakım Sigortasının hedef kitlesi ise, yoksulların yanında yetim, öksüz, fakir, aceze (bakıma muhtaç), yaşlı, engelli ve (kronik) hasta gibi sosyo-ekonomik, bedeni ve fizyolojik faktörlerin meydana getirdiği karmaşık olumsuzluklardan ötürü yardıma ve(ya) korunmaya muhtaç aile fertleridir. Aile ve Bakım Sigortası’nın finansmanı ise; aile ve bakım sigortası primleri (devlet-işçi-işveren), kamusal sosyal yardım kaynakları ile İşsizlik Fonu kaynaklarının belirli bir bölümünün Aile ve Bakım Sigortası’na aktarılması ile oluşturulmalıdır (Seyyar, t.y., <http://www.sosyalsiyaset.net/documents/16102010.asp>).

Türkiye’de şartlılık ilkesi ile desteklenmiş bir Asgari Gelir Desteği Modeli’nin uygulanabilmesi için, birbiriyle iç içe geçmiş ve birbirini destekler şu altı ön şart gereklidir (Coşkun ve diğerleri, 2011, s. 145-156):

- Hukuki alt yapının kurulması (Sosyal Yardım Temel Kanunu),
- Ülke şartlarına uygun bir hedefleme (yoksulu tespit etme) mekanizması,
- Hane bazlı kayıt tutan ve T.C. Kimlik Numarası bazında işleyen bir veri tabanı,

- Sosyal yardım-istihdam ilişkisinin kurulması,
- Düzenli ödemeleri gerçekleştirecek etkin bankacılık sistemi,
- Yeterli finansman kaynağı.

Coşkun ve arkadaşları, asgari gelir desteği uygulamasına yönelik yaptıkları mali projeksiyon sonucunda, ele aldıkları modelin mevcut sistemde bile, önemli bir kaynak aktarımına gerek duyulmadan uygulanabileceğini ortaya koymuşlardır.

1.3.5. Refah Devletinin Değişimi ve Sosyal Hizmetler İle Sosyal Yardımlar

Bu bölümde refah devletinin değişimi ve bu değişimin sosyal hizmetler ve sosyal yardımlara yansımaları incelenecektir.

1.3.5.1. Refah Devletinin Değişimi

Heclo (1990, s. 396-400)'ya göre refah devletinin *gelişiminde* dört aşama söz konusudur. 1870'lerde başlayan birinci dönem, *başlangıç ve deneyim kazanma* dönemidir. 1930'lardan 1940'lı yılların sonuna kadar devam eden ikinci aşama ise *pekiştirme-sağlamlaştırma* dönemidir. 1950'lerden 1960 sonlarına veya 1970 ortalarına uzanan üçüncü aşama ise *büyüme-yayılma* dönemidir. 1970'li yılların ortalarından başlayan ve halen devam eden dördüncü aşama ise *sorgulama ve yeniden biçimlenme* dönemidir (Aktaran: Koray, 2008, s. 96-97).

1970'li yıllarda yaşanan krizin nedenleri üzerine değişik görüşler ileri sürülmüştür. Krizden çıkış için uygulanan politikalar üzerine yapılan tartışmalar ise devam etmektedir.

Refah devleti krizinin finansal, ideolojik ve felsefi boyutları ve aşamaları vardır. 1970'li yıllardaki finansal krizi, 1980'lerde ideolojik kriz izlemiştir. 1990'lı yıllarda refah devleti krizi yeni bir aşamaya girmiştir. Finansal ve ideolojik kriz devam etmekle birlikte, günümüzde felsefi düzeyde kriz yaşanmaktadır (Rosanvallon, 1995, s. 8-9, 12; Aktaran: Balcı, 2007, s. 50).

Kleinman (2010, s. 167, 171)'a göre, 1945 yılından sonraki ilk otuz yılda, talep yönlü Keynezyen politikalarla ekonomi büyümüş, sadece üretimdeki artış sayesinde, refah hizmetlerindeki sürekli genişlemenin maliyeti karşılanmıştır. Ancak, 1970 ve 1980'li yıllarda, ekonomik yükseliş sona ermiş, enflasyon yükselmiş, büyüme ise yavaşlamıştır.

Esping-Andersen (2010, s. 35, 37)'a göre refah devleti, tarihi anlamda özel bir nüfus dağılımı ile tarihi anlamda özel bir risk yapısının ihtiyaçlarını karşılamak üzere inşa edilmiştir. Günümüzde refah devletinin krizini anlamak, toplumsal risklerin değişen dağılımı ve yoğunluğunun tespit edilmesi ile risklerin “devlet”, “piyasa”, “aile” ile gönüllü veya kar amacı gütmeyen kuruluşlar olarak adlandırılan “üçüncü sektör” arasında nasıl paylaşıldığı ve dağıtıldığının geniş çaplı bir araştırılması ile mümkün olacaktır.

Refah devletinin krizi, sigorta modeliyle yakından ilgilidir. Günümüzde sosyal sorunu, risk kavramı ile açıklamak mümkün değildir. Sosyal güvenliğin ilk ortaya çıkışında hastalık, sakatlık, işsizlik, yaşlılık gibi sosyal sorunlar, homojen bir risk kategorisi altında toplanır ve geçici olduğu kabul edilirdi. Halbuki günümüzdeki sorunlardan dışlanma ve uzun süreli işsizlik, genellikle geçici değildir ve sosyal sigorta alanının dışında kalmaktadır. Ayrıca, bir taraftan yaşlı nüfusun artması, diğer taraftan aile yapısında yaşanan değişimler, bakıma muhtaç yaşlı sayısını artırmaktadır. Bunu risk olarak adlandırmak ve geçici olduğunu varsaymak mümkün değildir. Sosyal sigorta tekniği, bu sorunlara cevap verebilecek nitelikte değildir. Sosyal alanda merkezi konumda olan “risk” kavramı, bir taraftan yerini “güçsüzlük” kavramına bırakmakta, diğer taraftan ise nitelik değiştirmektedir. Kısaca, sosyal güvenlik, artık sosyal alanın sadece küçük bir parçasını oluşturmaktadır (Castel, 2003, s. 58 vd., Rosanvallon, 1995, s. 27-29, 33; Aktaran: Balcı, 2007, s. 51).

Buğra ve Keyder'e göre, 1970'li yıllarda yaşanan gelişmeler, Esping- Andersen'in tanımladığı üç refah rejimini de zorlamaktadır. Bu unsurlardan biri, Fordist üretim biçiminden esnek üretim biçimine geçiştir. Kitle tüketim mallarına talebin kitle üretim yöntemleriyle karşılandığı Fordist üretim modeli, refah devleti uygulamalarıyla büyük ölçüde örtüşüyordu. Bu modelde, işsizlik büyük ölçüde kontrol altında tutulmuş, tam zamanlı ve düzenli çalışanlar, sigorta sistemi ile risklere karşı korunmuşlardır. Esnek üretim tarzına geçiş ile birlikte, refah devleti politikalarının bazı temel varsayımları sarsılmıştır. Ayrıca, sanayi sonrası toplumlarda, hizmet sektörünün önem kazanması da, istihdam düzeyi ve niteliğinin değişmesinde etkili olmuştur. Sonuçta, hızla yaşlanan nüfus, değişen aile yapısı ve kadınların giderek artan bir hızla emek piyasasına katılımı, refah rejimlerinin geçirdikleri sarsıntıda önemli bir rol oynamıştır (Buğra ve Keyder, 2010, s. 13-14).

Açık ya da zımni biçimde sosyal koruma sağlayan geleneksel, tam zamanlı ve sabit (genellikle erkek) istihdam azalırken; geçici, kısmi zamanlı, bireyselleşmiş ve alt-sözleşmelerle yürüyen istihdam biçimleri ise artmaktadır (Özuğurlu, 2003, s. 62; Kleinman, 2010, s. 177). Işık (2000;

Aktaran: Özüğurlu, 2003, s. 62)'ya göre, 19. yüzyılda kitleleri yığınlar halinde işçileştiren liberalizm, günümüzde ise işsizliği kitlesel olarak üretmektedir. Buğra ve Keyder (2003, s. 24)'e göre, özelleştirme, küreselleşme ve artan rekabet formel ilişkiler içindeki sosyal güvenceye sahip işçilerin sayısını azaltmıştır.

Avrupa refah devletlerinin, 1970'lerin ortalarından itibaren yaşadığı krizin ana etkenleri; ekonomik gelişmede gerileyen oranlar, işsizlikte artan oranlar, demografik yapıdaki ve aile yapısındaki değişiklikler, halkın beklentilerinin artması ve benzerleridir (George ve Taylor-Gooby, 1996; Aktaran: Bonoli, 1997).

Görüldüğü üzere, krizin nedenleri arasında ekonomik ve mali kaynaklı etmenlerin yanı sıra, sosyal yapıdan kaynaklı etmenlerden de söz edilmektedir.

Çelik (2004)'e göre, 1980'li yıllarda Keynezyen iktisat politikalarının sona ermesi sonucu, makro ekonomik politika bütünüyle çökmüş, aynı zamanda ulusal devlet, sosyal refah politikalarının tek aktörü olmaktan çıkmıştır.

Refah devleti krizine yönelik neo-liberal politikalar, 1980'li yılların başında ABD Başkanı Reagen ile İngiltere Başbakanı Thatcher tarafından uygulanmaya başlanmıştır. Reagen ve Thatcher'in iktidarıyla başlayan yeni-sağcı yükseliş, bilindiği gibi, kapitalizmin yayılmacı genişleme eğilimindeki yeni bir "küreselleşme" evresine de ivme kazandırmıştır (Özüğurlu, 2003, s. 62). Özdemir (2007, s. 409-410)'e göre bu yeni düzen; serbest piyasa, özelleştirme ve küreselleşme öngörmüştür. Şaylan (1998)'a göre de, 1970'li yıllarda yaşanan krizin aşılmasındaki yeniden yapılanmanın popüler ve ünlü kavramları "özelleştirme", "deregülasyon" ve "küreselleşme" dir.

Özdemir (2007, s. 4-5, 413)'e göre refah devletinin krizine yönelik çözüm arayışlarında; kamu harcamalarının azaltılması, mevcut sosyal refah kurumlarının reforma tabi tutulması ile devletin sosyal sorumluluklarını diğer bazı kesimlere aktarmasına yönelinmiştir. Bu amaçla, sosyal refah kurumları hem kurum olarak, hem de sağladığı hizmetler açısından yeniden organize edilmektedir.

Sosyal refahın gelişimindeki ortak eğilimlerden biri, toplumsal yeniden üretimin üç unsuru olarak nitelendirilen devlet, piyasa ve aile arasındaki ilişkide, piyasa ve aile temelli refaha doğru kayma; diğeri ise sorumlulukların daha fazla adem-i merkezietçi hale gelmesidir. Ulus devletler bir taraftan 'Avrupa'ya ya da 'dünya' piyasalarına yönelik yukarı doğru güç

kaybederken, diğ er taraftan güç ve sorumluluklarını aşağıya doğru, bölgelere ve belediyelere devretmektedir (Falkner ve Talos, 1994; Jordan, 1998; Rhodes ve Meny, 1998; Taylor-Goodby, 1996; Aktaran: Kleinman, 2010, s. 174-175).

Özdemir’e göre ise refah hizmetlerinin sunumu açısından yeni yönelimlerin birincisi, “yerel yönetimlerin” sosyal refah hizmetlerinin sunumunda artan oranda ö ne çıkmaya başlaması; ikincisi refahı daha yerel düzeye, hiyerarşik ve bürokratik olmayan kendi kendine yönetim biçimlerine (kar gütmeyen kuruluşlara) aktararak devleti by-pass etme girişimleri; üçüncüsü ise, refah devletinin sosyal görevlerini “piyasalara” vererek (sosyal refah kurumlarının özelleştirilmesi) devlet müdahalesini sınırlamaya dönük neo-konzervatif stratejilerdir. Sosyal refah hizmetlerinin özel sektöre devri, neo-liberal yaklaşımın en çok tercih ettiği ve günümüzde birçok ülkenin başvurduğu bir uygulama biçimidir. Kamu programlarından özel programlara geçişte en hızlı hareket eden ülke İngiltere olmuştur. İsveç gibi bazı ülkelerde, yerel yönetimlerin bu alandaki payı, merkezi yönetimden daha büyük paya ulaşmıştır (Özdemir, 2007, s. 414-415).

Ersöz (2003, s. 142)’e göre, sosyal politikaların sorumluluğu; başta aile olmak üzere, gönüllü organizasyonlar, dini kurumlar ve özel sektörün en üst düzeyde katılımı sağlanarak, topluma yayılmalıdır. Çünkü, bu kurumlar, tarihin belli dönemlerinde, sosyal refah hizmetlerinin sağlanmasında önemli işlevler yerine getirmişler ve getirmeye devam etmektedirler.

Koray (2008, s. 41-42) ise sermayenin küreselleşmesi sonucu, birçok ülkede sosyal devlet anlayışı kabul görmeye devam etse de, sosyal politika alanında “hak” temelinden “yardımseverlik” ya da merhamet” anlayışına doğru bir değişim yaşanmaktadır. Halbuki, modern anlamda sosyal politika merhametten çok adalet düşüncesine ve lütüftan çok hak temeline dayanır. Sosyal politika gönüllü, gelip geçici, dar kapsamlı uygulamalardan çok kalıcı ve yaygın uygulamalar biçimindedir.

1980’li yıllardan sonra, Devletin “sosyal” niteliğinin ortadan kaldırılmasına yönelik girişimlerden, özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki geniş halk kesimlerinin olumsuz etkileneceği görünmektedir (Bozkurt ve diğ erleri, 1998, s. 224).

Özdemir (2005, s. 262-263)’e göre, refah devletinin gelişimi, kalıntı refah anlayışından, kurumsal refah anlayışına doğru olmuştur. Ancak, 1970’li yıllardan sonra kurumsal alandan kalıntı refah anlayışına doğru yöneliş başlamıştır. Başka bir ifadeyle, en gelişmiş refah devleti

modeli olan “İskandinav refah modeli”nden, küreselleşme sonrası en az gelişmiş olan “liberal refah devleti modeli”ne doğru bir yol takip edilmektedir.

Gül (2004, s. 305)’e göre de, yeni liberal modelde hedef, ‘hak temelli ve devlet merkezli’ refah anlayışından, ‘piyasa, gönüllülük, çalışma ve hak eden yoksul merkezli’ refah anlayışına geçiştir.

Refah devletindeki bu değişim ve dönüşüm sosyal politikalara, sosyal hizmetlere ve sosyal yardımlara yansımaktadır.

1.3.5.2. Refah Devletindeki Değişimin Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımlara Yansıması

Jones (2009, s. 3)’a göre ekonomik ve sosyal politikalarda rekabetin artırılması ve devlet tekelinin azaltılması yönündeki değişiklikler, hem küresel karaktere sahip felsefi ve siyasi fikirler tarafından yürütülmekte hem de Uluslararası Para Fonu, Dünya Bankası gibi örgütler tarafından da desteklenmektedir.

Kamu hizmetlerinin etkili sunulması, hizmet sağlayıcılar arasında yaratılacak rekabet ile sağlanabilecektir (Dellgran ve Hojer; Grand ve Pettigrew 2006; Aktaran: Jones, 2009, s. 4). Bu bağlamda ülkelerin refah krizine karşı kilit politika yanıtı, -özellikle bireysel sosyal hizmetlerde- refah çoğulculuğu politikası ya da bilinen diğer adıyla “karma refah ekonomisi” politikası benimsemektir (Halsey, 1981; Aktaran: Munday, 1989, s. 14-15). Sosyal refah hizmetlerinin sağlanmasının, tüm sektörlerin birlikte üstlenmesi “refah karması” olarak adlandırılmaktadır (Özdemir, 2007, s. 10).

Van der Laan’a göre, Avrupa’da sosyal hizmet için mevcut koşullar üzerinde etkili olan eğilimlerden birincisi, refah devletinin yeniden yapılandırılması; ikincisi bürokratik katılığa karşı piyasa ilkelerinin bir çare olarak sunulması; üçüncüsü ise, öncelikle giderlerin azaltılması ve bakım hizmetini, kurum ortamının dışına çıkarılması amacıyla sağlık bakım hizmetlerinin yeniden düzenlenmesidir. Bu etkenler, birbirleriyle sıkı bir şekilde bağlantı içindedir. Kamu kuruluşları, hizmet alanlarından çekildikçe, piyasa daha fazla görev üstlenmektedir. Devletin koruması ortadan kalktıkça, bireyler piyasada tüketici olarak varlıklarını sürdürmek zorunda kalmaktadır (Van der Laan, 2002, s. 129-148).

Alfredson (2000)'a göre Avrupa ülkelerinde son yirmi yılda, sosyal hizmetlerin türleri, finansmanı ve sunumunda önemli değişiklikler yaşanmaktadır. Avrupa Birliği ülkelerinin tümü bir geçiş sürecindedir. Sosyal hizmetlerin sunumu ve finansmanı gittikçe “karma” ve imkanlar dahilinde de desantralize olmaktadır. Ancak, hizmet sunumu paylaştırılrsa da, sosyal hizmetlere en büyük finansal katkısı, yine de devlet yapmaya devam etmektedir.

Yaşlılar ve çocuklar ile ilgili hizmetler çerçevesinde ele alınan bir makalede (Bahle, 2008), düzenleme ve finansman bakımından, yapılan reform çalışmalarından sonra da, refah devletinin sosyal hizmet sistemlerinde büyümesi devam etmektedir. Refah devletinin geri çekilmesi görüşünü destekleyen tek göstergesi, kamunun doğrudan hizmet sunması ile ilgilidir. Ancak, bu açıdan bile Fransa ve Almanya verileri, önemli değişikliklerden çok, sürekliliği göstermektedir. Sadece, Birleşik Krallık Sistemi, hizmetlerin sunumunda özelleştirmeye yönelmiştir.

İngiltere’de Muhafazakar hükümetin politikaları, ilgili Bakanlık tarafından, 1984 yılındaki Sosyal Hizmet Yöneticileri Derneği’nin toplantısında şöyle açıklanmıştır (Baldock, 1989, s. 35):

- Sosyal hizmet departmanlarını, aile ve arkadaşlar tarafından sunulan informal bakımı teşvik etmek ve kolaylaştırmak için kullanmak.
- Gönüllü sektörün kullanılmasını artırmak.
- Hizmetlerin, özellikle pahalı yatılı bakımın, doğrudan departmanlar tarafından sunulmasını kısıtlamak, hatta azaltmak.
- Sosyal hizmet departmanları ve kamu refah sisteminin diğer bölümleri arasındaki işbirliğini, özellikle yüksek ihtiyaçlı grupların bakımını planlamada artırmak.
- Hizmetleri en fazla ihtiyaç duyan kişilere yönlendirerek daha uygun hale getirmek.
- Mevcut harcama limitleri dahilinde hizmet standartlarını artırmak.
- Büyük departmanların hizmetlerini, yerel toplulukların ihtiyaçlarına daha iyi cevap vermek için yerel merkezler arasında dağıtmak.

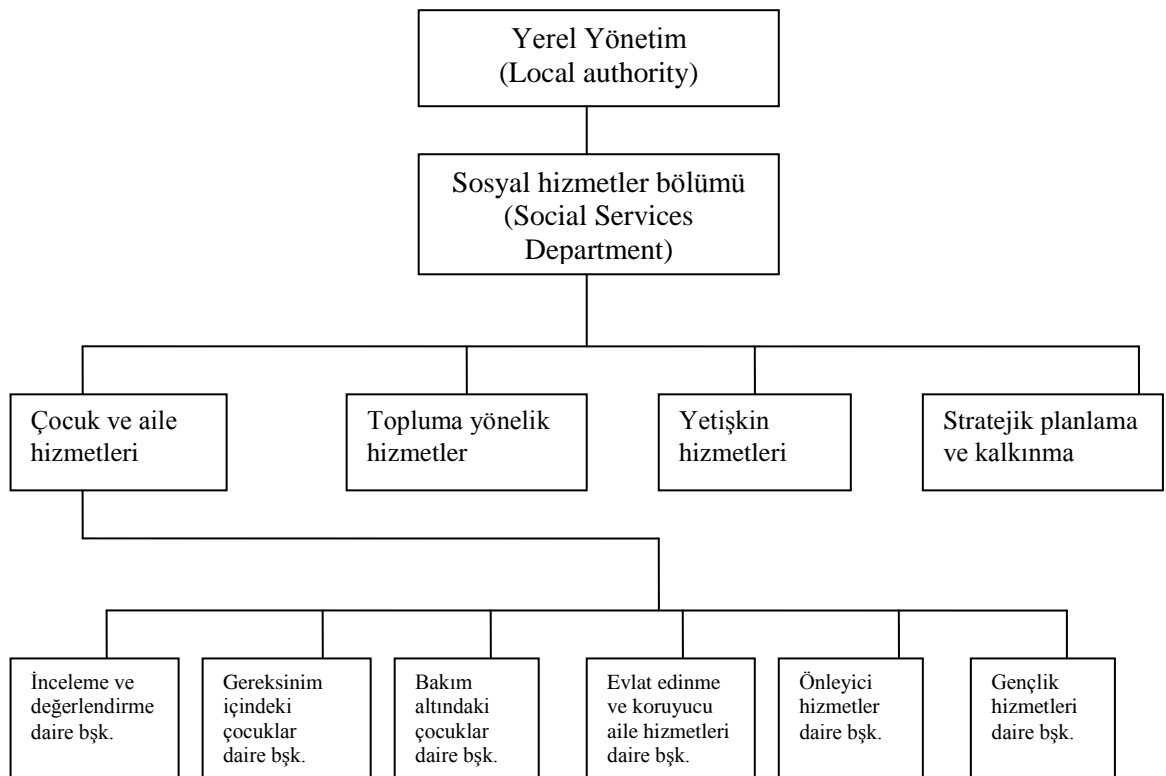
Beter’e göre, İngiltere’de 1989 yılındaki Çocuk Kanunu ile çocukların korunmasında yerel yönetimler başat kurum haline gelmiş, söz konusu Kanun’un 2004 yılında güncellenmesiyle de yerel yönetimlerin görevleri çok daha açık bir şekilde ifade edilmiş ve yerel yönetimlere sosyal hizmetlerin yürütülmesi konusunda tam bir sorumluluk yüklenmiştir. İngiltere’de çocuklara ve ailelere sağlanan hizmetler yanında yaşlılık, engellilik, konut, toplum hizmetleri ve diğer alanlarda hizmet, destek ve yardımlar konusunda da yerel yönetimler görevlidir. Ancak, örneğin çocuk koruma politikaları ve uygulamaya ilişkin genel dinamikler devlet tarafından belirlenmektedir. Yerel yönetimler, devlet tarafından belirlenen ilke ve standartlar çerçevesinde, değişik sosyal hizmet uygulamaları gerçekleştirebilir (Beter, 2010, s. 102-104).

İngiltere’de yerel yönetimlerin görev ve sorumlulukları arasında sosyal hizmetlere yönelik çocuk ve aile hizmetleri, gençler için hizmetler (konaklama ve sosyal olanaklar), yaşlılar için

hizmetler (sağlık, konaklama ve sosyal olanaklar), istihdamı destekleme ve kimsesizlere yönelik hizmetler bulunmaktadır (Garnett ve Lynch, 2007, s. 223; Aktaran: Karasu, 2009, s. 226).

Aşağıda İngiltere’de yerel yönetimlerde sosyal hizmet örgütlenmesi sunulmuştur (Beter, 2010, s. 105):

Şekil 1. İngiltere’de Yerel Yönetimlerde Sosyal Hizmetlerin Örgütlenmesi¹⁷

Johnson (2000, s. 267)’a göre Birleşik Krallıkta 1990’lı yıllarda ve özellikle 1993’ten beri sosyal hizmet departmanları; bağımsız sosyal hizmet sağlayıcıları, gönüllü kuruluşlar ve kar amaçlı kuruluşlar ile sözleşme yapma yolunu gittikçe artan bir şekilde kullanmaya başlamışlardır. Ancak, hem finansman hem de düzenlemede sorumluluk yerel makamlardadır.

¹⁷ Beter, yukarıdaki şemanın Londra’daki Hackney Bölgesinin (Yerel Yönetim) sosyal hizmet örgütlenmesi olduğunu belirtmekte, ayrıca, İngiltere’de bir yerel yönetim bünyesindeki sosyal hizmetlerin örgütleniş biçimi ve sağlanan hizmetlerin, il veya taşra örgütlerinde değişiklik gösterebileceğini ifade etmektedir (Beter, 2010, s. 105-106).

Özellikle bakım işindeki diğer önemli sosyal hizmet sağlayıcısı ise ailedir. Sosyal hizmetler merkezi hükümet tarafından ve bundan daha az oranda yerel vergilerle (belediye vergisi) finanse edilmektedir. Ayrıca, satışlardan ve hizmet sunulanlardan alınan ücretler ile elde edilen gelirlerin oranı artmaktadır. 1997/98 döneminde yaşlılara yönelik hizmetlerdeki brüt harcamaların dörtte biri bu kaynaklardan sağlanmıştır.

İngiltere’de gönüllü örgütler, 1980 ve 1990’lı yıllardaki kamu yönetimleri reformları ile sosyal hizmetlerin sağlanmasında önemli hale gelmişlerdir. Bu düzenlemelerle, kamu yönetimi birimlerinin yetki, kontrol, finansman ve sorumluluk alanlarındaki rolleri genellikle azalmıştır (Ersöz, 2003, s. 138).

Johnson (1987; Aktaran: Munday, 1989, s. 16-17)’a göre bireysel sosyal hizmetlerde vurgunun devletten piyasaya kaymasındaki mekanizmalardan bazıları şunlardır:

- Ticari hizmet sunumunun artması ve devlet kurumlarının kapatılması (örneğin, kamusal yaşlı evlerinin kapatılması ve ücretli yaşlı evlerinin hızlı artışı).
- “Sözleşme usulü” hizmetler: Devlet hizmetin sağlanmasında sorumluluğunu korur, ancak hizmet sunumu gönüllü/özel veya ticari bir kuruluş tarafından gerçekleştirilir.
- Masrafların paylaşılması, yardımların azaltılması ve hizmetler için doğrudan ücret alınması (örneğin, ev yardımı hizmeti).

İsveç’te ise 1980 yılında düzenlenen Sosyal Hizmetler Yasası (Socialtjänstlagen) ile sosyal hizmet sunumu belediyeye ait bir sorumluluktur. Bu Yasa, yerel hükümete, belediyelerle arasında sosyal hizmetleri organize etme özgürlüğü vermektedir. Örneğin, örgütlenme biçimi, kaynak dağılımı ve politika bağlamında farklılıklar olabilir. İsveç’te sosyal hizmetler genellikle vergiler yoluyla finanse edilmektedir. Son yıllarda belediyeler tarafından sunulan bakım hizmetlerine alternatif olarak özel kar amaçlı şirketler de kurulmuştur. Ancak, bu konudaki fon sağlama işi büyük oranda kamusal olmaya devam etmektedir (Lundström, 2000, s. 261).

Norveç’te de, 1983 yılında yürürlüğe giren ve 1992 yılında önemli değişikliklere uğrayan Çocuk Refahı Yasası (Child Welfare Act), çocukların korunmasına yönelik en önemli görevleri belediyelere vermiştir. Belediyeler, gündelik ve uygulamaya dönük olarak, danışmanlık hizmeti vermekte, araştırmalar yapmakta ve çocukların korunmasına yönelik merkezler açmaktadırlar. Diğer taraftan, 2001 yılı Norveç İstatistik Kurumu verilerine göre, çocuklara yönelik hizmet sunan sosyal hizmet kuruluşlarının toplam kapasitesinin %75’i özel sektöre aittir (Güngör, 2009, s. 231-234).

Avrupa’da refah devletinin krizine çözüm olarak sunulan refah çoğulculuğu/refah karması politikalarının uygulamaya yansımaları ise tartışılmaktadır.

Bu bağlamda Avrupa Birliği ülkelerinde, sosyal hizmetlere yönelik tartışma başlıklarından bazıları şunlardır (Alfredson, 2000, s. 296-305):

- En çok tartışılan özel sektör/kamu ortaklığında hesap verebilirliğin endişe yaratması,
- Hizmet sunma sorumluluğunun devredildiği devlet dışı kuruluşlarda denetleme ve değerlendirme mekanizmalarının yeterince olmaması,
- Sosyal hizmetler alanında informal hizmet sağlayıcıların (örneğin; aile, arkadaşlar) rolü,
- Hizmet sağlayıcılar arasındaki rekabetin artması nedeniyle, standartların nasıl, kimler tarafından oluşturulacağı ya da kimin bunları yürüteceğinin açık olmaması,
- Sosyal hizmetler alanındaki hem ücretli hem de gönüllü çalışanlarda uzmanlaşmaya duyulan ihtiyaç, çalışanların işe alınması ve kaybedilmemesi,
- Sosyal hizmetlerin ulaştırılması ve düzenlenmesindeki koordinasyon eksikliği: Neredeyse tüm ülkelerde “karma” sosyal hizmet sistemlerinin düzenlenmesi ve geliştirilmesinde koordinasyona yönelik daha geniş araştırmalara ihtiyaç duyulması,
- Sosyal hizmet sistemlerinin araştırılması ve belgelendirilmesinin hem ülkelerin kendileri için hem de ülkeler arası araştırma ve öğrenme için de önemli olduğu.

Diğer taraftan, “Social Services in Europe” (2000) adlı kitapta, ülkeler düzeyinde, sosyal politika ve sosyal hizmetler alanı ile ilgili yapılan tartışmalara ise; Belçika’da (Arend Van Leeuwen, Ninke Mussche and Iue Marx) sosyal hizmetler sektöründeki çok sayıdaki küçük hizmet sağlayıcıların mevcudiyeti ve yerleştirildiği bir ortamda koordinasyonun nasıl geliştirileceği; İngiltere’de (Norman Johnson) yerel makamlar, gönüllü sektör ve kar amaçlı sektör arasındaki ortaklığın oluşturulması; İsveç’te (Tommy Lundström) yaşlı bakım hizmetlerinde, özel kuruluşlara yönelik skandalların ortaya çıkmasıyla, sundukları hizmetin kalitesi ve hizmetlerin özelleştirilmesinin sorgulanması örnek gösterilebilir. İsveç’teki yaşlılık alanındaki bu tartışmalar, diğer alanlar için de yapılmaktadır. Bu konuya ilişkin önemli soru, ne derecede özelleştirme yapılması gerektiğidir. Örneğin, özel sektörün çocuk koruma vakalarına ilişkin incelemeler yapmasına izin verilmeli midir?

Okur (2008, s. 64)’a göre refah devletinin dönüşümüyle birlikte, son yıllarda, sosyal hizmetlerin sunumunda piyasa ve sivil toplum örgütlerinin etkinliği ciddi biçimde artmaktadır. Piyasalaştırılmanın anlamı çok açıktır: Kar elde etmek. Oysa söz konusu hizmetlerin doğası ile kar kavramının hiçbir biçimde yan yana bulunmaması gerekir.

Avrupa’da sosyal hizmetler ile birlikte, sosyal yardımlar alanı da, yeni politikalarla etkilenmiştir.

Son yıllarda, sosyal yardım programlarının idaresi konusunda, yerelleşme (adem-i merkeziyetçilik) eğilimi artmaktadır (Adema, 2006; Berkel, 2006; Aktaran: Hacımahmutoğlu, 2009, s. 42).

İdaresi genellikle yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilen sosyal yardım programlarının finansmanı ise bir bölümü veya tamamı merkezi hükümetler tarafından sağlanmaktadır. Bu programlara, merkezi yönetimin katkısı, farklı biçimlerde olmaktadır. Örneğin, İngiltere’de merkezi yönetim yapısının hakim olması nedeniyle, belediyeler sosyal yardım alanında çok küçük bir role sahiptir. Belçika’da sosyal yardım harcamalarının yarısı merkezi hükümet tarafından karşılanırken, İsveç ve Hollanda da ise yapılan sosyal yardım harcamalarına bakılmaksızın, merkezi hükümet tarafından belediyelere belli miktarlarda ödenek aktarılmaktadır (Aust ve Arriba, s. 5; Aktaran: Hacımahmutoğlu, 2009, s. 43).

Adema’ya göre, OECD ülkelerinin çoğunda sosyal yardımlar yerel otoriteler tarafından sunulur. Ancak, birçok OECD ülkesinde asgari gelir desteğinin ödeme oranları, büyük ölçüde ya da tamamen merkezi hükümetler tarafından belirlenmektedir. Bu ülkelere Belçika, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Almanya, Fransa, Hollanda, Kore, İsveç ve İngiltere örnek gösterilebilir. Norveç’te ise sosyal yardım ödeme oranlarının belirlenmesinde son söz sosyal çalışmacılara aittir. Bu nedenle de ödemeler, yerel hükümetlerin kendi içlerinde ve birbirleri arasında çeşitlilik göstermektedir (Adema, 2006, s. 15).

1.4. TÜRKİYE’DE SOSYAL HİZMETLER VE SOSYAL YARDIMLAR

Bu bölümde, öncelikle refah devleti sınıflandırmaları kapsamında, Türkiye’nin durumu kısaca ele alınmıştır. Sonra, Türkiye’de sosyal hizmetler ve yardımlar alanında hizmet sunucular (aktörler) olarak merkezi ve yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri ile özel sektör incelenmiştir. Daha sonra ise hizmet ve sosyal yardım alanındaki hizmetler ve harcamalara yönelik sayısal veriler sunulmuştur.

Asping-Andersen liberal (ABD, Kanada ve Avusturalya), muhafazakar (Almanya, Fransa, Avusturya, İtalya) ve sosyal demokrat olmak üzere üç refah rejimi belirlemiştir (Esping-Andersen, 1990, s. 26-33). Bu sınıflandırmayı yeterli görmeyen Leibfried (1993, s. 133-156; Aktaran: Özdemir, 2005, s. 258) Avrupa Birliği’nin güney kısmındaki bazı ülkeleri (İspanya, Portekiz, Yunanistan ve İtalya) “Latin Kuşağı Ülkeleri”, Güney Avrupa refah rejimi olarak adlandırmıştır. Türkiye’nin refah rejimi de bu çerçevede ele alınabilir.

Taşğın (2010, s. 51-52) refah devleti sınıflandırmaları içinde, Türkiye'nin durumu ile ilgili olarak üç eğilimin olduğunu belirtmektedir. Birinci eğilim, Türkiye'nin Batılı anlamda refah devleti olmaması (Koray, 1996; Yalman, 2007, s.1); ikinci eğilim vatandaşlık haklarının gelişmişliği çerçevesinde kapsamlı sosyal güvenlik sistemini gerçekleştirmemiş olsa da, refah devleti olarak kabul edilmesi (Özbek, 2002, s. 22-23); üçüncü eğilim ise Güney Avrupa refah devleti sınıflandırması içinde değerlendirilmesidir (Buğra, 2006, s. 14-15).

Buğra ve Keyder'e göre, Güney Avrupa modeli ile Türkiye karşılaştırıldığında, benzerliklerin en önemlilerinden biri, çok parçalı yapıya sahip eşitsiz bir korporatist güvenlik sistemi ve bu sistemin dışında kalan geniş bir kendi hesabına çalışanlar ve enformel sektör çalışanları kesiminin varlığı; ikincisi ise, toplumsal dayanışmada aile başta olmak üzere diğer geleneksel dayanışma biçimlerinin önemli bir yer tutmasıdır. Bir başka ifadeyle, Türkiye'nin refah rejimi, istihdamın yapısının yanı sıra, hem resmi sosyal politika kurumlarının niteliği hem de bunların dışında kalan resmi olmayan toplumsal entegrasyon mekanizmaları ile Güney Avrupa rejimine uymaktadır. Ayrıca, Gough (2006) ve Saraceno (2002) çalışmalarında, Türkiye'nin refah rejimini, bir Güney Avrupa refah rejimi örneği olarak ele almışlardır (Buğra ve Keyder, 2003, s. 14, 16; 2010, s. 14-15).

Gough (2010, s. 239-247)'a göre ise sosyal yardım rejimi açısından OECD ülkeleri içinde ABD, Japonya ve Avustralya her biri farklı sistemlere sahip iken Avrupa'da beş sistem bulunmaktadır. Bu sistemlerden biri de, yardımların az gelişmiş olduğu, Güney Avrupa ve Türkiye'nin birlikte değerlendirildiği sistemdir. Bu sistemde; özellikle yaşlı ve engellilere yönelik ulusal kategorik yardım programları bulunmaktadır. Ayrıca belediyeler ya da (Yunanistan ve Türkiye'de ulusal olarak düzenlenen) dini hayır kurumları tarafından yerel ve düzensiz yardımlar sunulmaktadır. Para yardımlarının, sosyal hizmet ve diğer hizmetlerle birleştirilme eğilimi bulunmaktadır.

Balcı (2007, s. 16-17) ise Türkiye'nin refah rejiminin, Esping-Andersen tarafından yapılan sınıflandırmaya göre cemaatçi-muhafazakar tipe uygun düştüğünü, ancak bazı nitelikleri açısından da Güney Avrupa ülkeleri ile benzerlik gösterdiğini belirtmektedir.

1.4.1. Devlet/Kamu

1982 Anayasası (Md. 123)'na göre idare, kuruluş ve görevleriyle bütün olup, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanmaktadır. Merkezi idare, mahalli idareler üzerinde, idari vesayet¹⁸ yetkisine sahiptir.

1.4.1.1. Merkezi Yönetim

Türkiye'de merkezden yönetimin merkez teşkilatı Cumhurbaşkanı, bakanlar kurulu ve bakanlıklardan; taşra teşkilatı ise idaresi yetki genişliği¹⁹ esasına dayanan il yönetimlerinden oluşmaktadır. Bakanlıkların kurulması, görev ve yetkileri 1984 tarihli 3046 sayılı Kanun²⁰ ile illerin genel yönetimi de 1949 tarihli 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu²¹ ile düzenlenmiştir. İllerin yönetiminde hizmetlerin koordinasyonu amacıyla il ve ilçe idare kurulları²² ile il planlama ve koordinasyon müdürlükleri²³ oluşturulmuştur. Hizmetlerin diğer mahalli idareler ve kamu kuruluşları arasında bütünlük ve uyum içinde yürütülmesine yönelik koordinasyon ise ilin valisi tarafından sağlanır (5302 S. K., Md. 6). Türkiye'de merkezi yönetim tarafından sunulan sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar da bu yapı içerisinde yer almaktadır.

Aşağıda, merkezi yönetim tarafından sunulan sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar alanındaki belli başlı kurumlar ve hizmetler incelenmiştir.

---

¹⁸ İdari vesayet, merkezi yönetim ile yerinden yönetim kuruluşları arasında, yönetimin bütünlüğünü sağlamaya yönelik hukuksal ilişki'dir (Bozkurt ve diğerleri, 1998, s. 106).

¹⁹ Yetki genişliği, merkezde toplanmış yetkilerin bir bölümünün, merkezin denetimi altında, merkezdeki ve taşradaki bazı yüksek görevlilere aktarılmasıdır (Bozkurt ve diğerleri, 1998, s. 263)

²⁰ Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında ... Kanun. T. C. Resmi Gazete, 18540, 09 Ekim 1984.

²¹ Resmi Gazete, 7236, 18 Haziran 1949.

²² İl ve ilçe idare kurulları, 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 57, 58 ve 59. maddeleri ile düzenlenmiştir. İl idare kurulunun başkanı validir.

²³ İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlükleri Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği. T. C. Resmi Gazete, 19871, 13 Temmuz 1988.

1.4.1.1.1. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Öncesinde Örgütlenme

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı kurulmadan önce, bu Bakanlığın alt yapısını oluşturan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (ASAGM), Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM), Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü (SYDGM)'nün, Türkiye’de sosyal hizmetler ve sosyal yardım alanındaki örgütsel gelişim açısından, kısaca ele alınmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

1983 yılında, 2828 sayılı Kanun²⁴ ile korunmaya, bakıma veya yardıma muhtaç aile, çocuk, engelli, yaşlı ve diğer kişilere sunulan sosyal hizmetleri yürütmek üzere, SSYB’ye bağlı katma bütçeli, kamu tüzel kişiliğine sahip, *SHÇEK Genel Müdürlüğü* kurulmuştur.

2828 sayılı Kanun ile SHÇEK Genel Müdürlüğüne, sosyal yardım ve hizmetlerle ilgili esasları, sosyal hizmetler politikası ve hedeflerine uygun olarak tespit etmek, çalışma plan ve programlarını hazırlamak, uygulamak ve bu konudaki ilgili bakanlık, kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyon ve işbirliğini sağlamak görevi verilmiştir (2828 S.K., Md. 9/a). Çengelci (1998, s. 14)’ye göre SHÇEK, ekonomik güçlükleri olan kişilere yönelik “sosyal yardım” hizmetleri ile bir “sosyal güvenlik”; sadece sosyal güçlükleri olan kişilere yönelik “sosyal refah” hizmetleri ile bir “sosyal hizmet” teşkilatı olarak ikili bir karaktere sahip, kendine özgü bir kurumdur.

356 sayılı KHK²⁵ ile Başbakanlığa bağlanan SHÇEK Genel Müdürlüğü, yaklaşık dört ay Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlı kaldıktan sonra tekrar Başbakanlığa bağlanmıştır.²⁶ SHÇEK Genel Müdürlüğü, merkez ve taşra teşkilatından oluşmaktadır. Merkez teşkilatında, “*Sosyal Hizmetler Danışma Kurulu*” oluşturulmuştur (2828 S. K., Md. 7). Taşra

²⁴ Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu. Resmi Gazete, 27 Mayıs 1983, 18059. Bu Kanunun adı 03/06/2011 tarihli ve 633 sayılı KHK’nin 35 inci maddesiyle “Sosyal Hizmetler Kanunu” olarak değiştirilmiştir. Resmi Gazete, 27958, 08 Haziran 2011.

²⁵ 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu, 3298 Sayılı Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile 179 ve 181 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname. Resmi Gazete, 20096 Mükerrer, 02 Mart 1989.

²⁶ SHÇEK Genel Müdürlüğü, 27/11/2002 tarihli ve 24949 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlanmış, 29/03/2003 tarihli ve 25063 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi ile de tekrar Başbakanlığa bağlanmıştır.

teşkilatı ise; il sosyal hizmetler kurulu, il sosyal hizmetler müdürlükleri, ihtiyaç duyulan ilçelerde kurulacak ilçe sosyal hizmetler müdürlükleri ve sosyal hizmet kuruluşlarından²⁷ oluşmaktadır.

2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu (KMYKK) ile “genel bütçe” statüsüne geçen SHÇEK Genel Müdürlüğünün taşınmazları Hazine adına tescil edilmiş, gelirleri genel bütçeye gelir kaydedilmiş, kamu tüzel kişiliği de sona ererek, devlet tüzel kişiliği içinde yer alarak idari ve mali açıdan merkezileşmiştir.

SHÇEK Genel Müdürlüğü, sosyal hizmetler ve sosyal yardım alanında hizmetlerini yürütürken, 1990’lı yıllara doğru, bu alanda farklı örgütler oluşmaya başlamıştır. Bunların başında ASAGM, KSGM, Özürlüler İdaresi Başkanlığı (ÖİB) ve SYDGM gelmektedir.

1989 yılında çıkarılan 396 KHK²⁸ ile kurulan *Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı*, 2004 yılında 5256 sayılı Kanun²⁹ ile Başbakanlığa bağlı *Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü* olarak yeniden yapılandırılmıştır. Söz konusu Genel Müdürlük, merkez teşkilatından oluşmaktadır.

1990 yılında 422 sayılı KHK ile Başbakanlığa bağlı, *Kadının Statüsü ve Sorunları Başkanlığı*³⁰ kurulmuştur. Bu Başkanlık, 1990 yılında 3670 sayılı Kanun ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlı *Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü*³¹ olarak yapılandırılmıştır. Söz konusu Genel Müdürlük, 1991 yılında Başbakanlığa,³² 2002 yılında Çalışma ve Sosyal

---

²⁷ Sosyal hizmet kuruluşlarının tanımları EK-1’de verilmiştir (s. 215). Sosyal Hizmetler Kanunu, Md. 3.

²⁸ Aile Araştırma Kurumu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. Resmi Gazete, 20387, 29 Aralık 1989.

²⁹ Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun. Resmi Gazete, 25642, 13 Kasım 2004.

³⁰ 1211 Sayılı Kanun ile 2547 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması ve Kadının Statüsü ve Sorunları Başkanlığının Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. Resmi Gazete, 20498 Mükerrer, 20 Nisan 1990.

³¹ Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğünün Kurulması ile 14/1/1970 Tarihli ve 1211 Sayılı ve 4/11/1981 Tarihli ve 2547 Sayılı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında 422 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanun. Resmi Gazete, 20679, 28 Ekim 1990.

³² T.C. Cumhurbaşkanlığının 22/06/1991 tarihli ve 39-08/D-1-91-329 sayılı Onayı. Resmi Gazete, 20911, 24 Haziran 1991.

Güvenlik Bakanlığına,³³ 2003 yılında ise tekrar Başbakanlığa³⁴ bağlanmıştır. 2004 yılında, 5251 sayılı Kanun³⁵ ile *Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü* yeniden yapılandırılmıştır. Genel Müdürlük, merkez teşkilatından oluşmaktadır.

24/06/1993 tarihli ve 3911 sayılı Kanun'un verdiği yetkiye dayanılarak, Bakanlar Kurulunca 16/8/1993 tarihinde kararlaştırılan, 514 sayılı KHK ile *Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı* kurulmuştur. Söz konusu 514 sayılı KHK'nın dayanağını oluşturan yetki kanunu, Anayasa Mahkemesinin 06/10/1993 tarihli ve 1993/39 sayılı kararı ile iptal edilmiştir. Bunun üzerine, 8/6/1994 tarihli ve 21954 sayılı Mükerrer Resmi Gazete'de yayımlanan, 536 sayılı KHK ile yeniden Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı kurulmuştur. Daha sonra 536 sayılı KHK da, Anayasa Mahkemesinin 8/7/1994 gün ve 1994/53 sayılı kararı ile iptal etmiştir.

1997 yılında çıkarılan 571 sayılı KHK³⁶ ile, Başbakanlığa bağlı olarak kurulan *Özürllüler İdaresi Başkanlığı*, 27 Kasım 2002 tarih ve 24949 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına, 29 Mart 2003 tarih ve 25063 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi ile de tekrar Başbakanlığa bağlanmıştır. Söz konusu Başkanlık merkez teşkilatından oluşmaktadır.

2004 yılında 5263 sayılı Kanun³⁷ ile Başbakanlığa bağlı *Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü*, 29.5.1986 tarih ve 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanununun uygulanmasını sağlamak üzere kurulmuştur. Böylece, Başbakanlığa bağlı hizmet sunan Fon Genel Sekreterliği, bu Kanun ile yeni bir yapıya kavuşmuştur.

Merkez teşkilatından oluşan Genel Müdürlüğün görevleri arasında; 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanununun amaçlarını gerçekleştirmek ve uygulanmasını

---

³³ T.C. Cumhurbaşkanlığının Onayı. Resmi Gazete, 24949, 27 Kasım 2002.

³⁴ T.C. Cumhurbaşkanlığının Onayı. Resmi Gazete, 25063, 29 Mart 2003.

³⁵ Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun. Resmi Gazete, 25635, 6 Kasım 2004.

³⁶ Özürllüler İdaresi Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. Resmi Gazete, 23004 Mükerrer, 30 Mayıs 1997.

³⁷ Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun. Resmi Gazete, 25665, 09 Aralık 2004.

sağlamak, Fonun gelirlerini toplamak ve kullanılmasını sağlamak, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV)'nin harcamalarını, iş ve işlemlerini araştırmak ve incelemek, izlemek ve denetlemek, vakıfların çalışma usul ve esasları ile sosyal yardım programlarının kriterlerini belirlemek ile araştırma ve etüt yapmak, proje hazırlamak ve uygulamak bulunmaktadır.

2011 tarihli 633 sayılı KHK ile (Md. 35);

- 24 Mayıs 1983 tarihli ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu'nun bazı maddeleri,
- 25 Mart 1997 tarihli ve 571 sayılı Özürlüler İdaresi Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname,
- 10 Ekim 2004 tarihli ve 5251 sayılı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun,
- 10 Kasım 2004 tarihli ve 5256 sayılı Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun,
- 01 Aralık 2004 tarihli ve 5263 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, yürürlükten kaldırılmıştır.

Bu çerçevede; SHÇEK Genel Müdürlüğü, ÖİB, KSGM, ASAGM, SYDGM ile Sosyal Güvenlik Kurumu Primsiz Ödemeler Genel Müdürlüğü, söz konusu KHK'nın yürürlüğe girdiği tarihte kapatılmıştır.

1.4.1.1.2. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

6223 sayılı Yetki Kanunu³⁸ çerçevesinde, 633 Sayılı KHK³⁹ ile 2011 yılında “*Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı*” kurulmuştur. Söz konusu KHK'da, 662 sayılı KHK⁴⁰ ile bazı değişiklikler yapılmıştır. ASPB'nin görevleri arasında (633 S. KHK, Md.2); çocuklar, kadınlar, yaşlılar, engelliler, aileler, şehitler ve sosyal yardımlarla ilgili ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesini koordine etmek, sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, bu alanlarda ilgili kamu kurum ve kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak; kamu kurum ve

³⁸ 06/04/2011 tarihli ve 6223 sayılı “Kamu Hizmetlerinin Düzenli, Etkin ve Verimli Bir Şekilde Yürütülmesini Sağlamak Üzere Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Teşkilat, Görev ve Yetkileri ile Kamu Görevlerine İlişkin Konularda Yetki Kanunu”. Resmi Gazete, 27923, 03 Mayıs 2011.

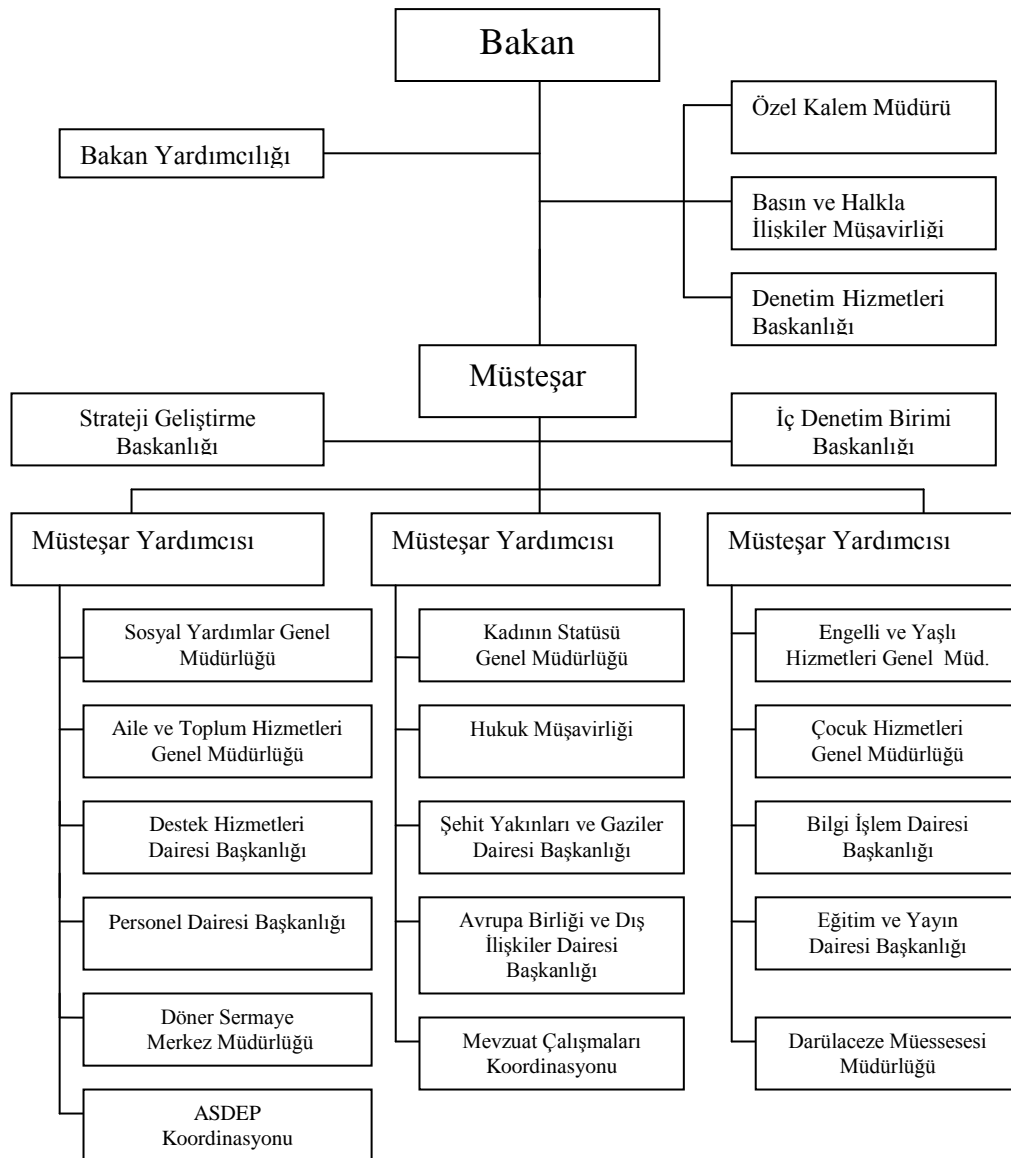
³⁹ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. Resmi Gazete, 27958 Mükerrer, 08 Haziran 2011.

⁴⁰ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname. Resmi Gazete, 28103 Mükerrer, 2 Kasım 2011.

kuruluşları, gönüllü kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından yürütülen sosyal hizmetler ve yardımlara ilişkin ilke, usul ve standartları belirlemek ve denetimini yapmak, yer almaktadır.

Bakanlığın genel müdürlükleri tarafından yerine getirilecek “ortak görevler” arasında “Kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, yerel yönetimler, sosyal amaçlı vakıf, dernek ve diğer sivil toplum kuruluşları ve özel sektör arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak, müşterek projeler hazırlamak ve uygulamak” bulunmaktadır (Md. 22/b). ASPB, merkez ve taşra teşkilatından oluşur. Bakanlığın merkez teşkilatı aşağıda sunulmuştur:

Şekil 2. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Merkez Teşkilatı

Kaynak: ASPB (2012), Stratejik Plan 2013-2017, s. 60.

Bakanlık merkez teşkilatı bir müsteşar, üç müsteşar yardımcısı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Şehit Yakınları ve Gaziler Dairesi Başkanlığı ile ilgili ana hizmet, denetim ve danışma, yardımcı birimlerden oluşmaktadır.

1.4.1.1.3. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu

Fakru zaruret içinde ve muhtaç durumda bulunan vatandaşlar ile gerektiğinde her ne suretle olursa olsun Türkiye'ye kabul edilmiş veya gelmiş olan kişilere yardım etmek, sosyal adaleti pekiştirici tedbirler olarak gelir dağılımının adilane bir şekilde tevzi edilmesini sağlamak, sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik etmek amacıyla, 1986 yılında 3294 sayılı “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu”⁴¹ yayımlanmıştır.

Kanunda öngörülen hizmetlerin gerçekleştirilmesi amacıyla, Başbakanlığa bağlı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu (SYDTF) kurulmuştur. SYDTF'nin gelirleri: Kanun ve kararnamelerle kurulu bulunan ve kurulacak olan fonlardan Bakanlar Kurulu kararıyla % 10'a kadar aktarılacak miktardan; bütçeye konulacak ödeneklerden; trafik para cezası hasılatının yarısından; Radyo ve Televizyon Üst Kurulu reklam gelirleri hasılatından aktarılacak % 15'lik miktardan; her nevi bağış ve yardımlardan ve diğer gelirlerden oluşur (3294 S. K., Md. 4).

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kurulu, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanının başkanlığında Başbakanlık Müsteşarı, ASPB Müsteşarı, İçişleri, Maliye ve Sağlık Bakanlıklarının müsteşarları ile Sosyal Yardımlar Genel Müdürü ve Vakıflar Genel Müdüründen oluşur. Kurulun sekreteryası hizmetleri Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğünce yerine getirilir (633 S. KHK., Md. 34).

SYDTF'nin denetimi, 2006 yılına kadar Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulunca yapılmıştır (3294 S.K., Md. 6). 2006 yılından itibaren ise 5018 sayılı KMYKK'nın 68 nci maddesi gereğince harcama sonrası dış denetim işlemleri Sayıştay Başkanlığının denetimi altındadır (SYDGM, 2010, s. 3, 35).

---

⁴¹ Resmi Gazete, 19134, 16 Haziran 1986.

1.4.1.1.4. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları

3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanununun amacına uygun faaliyet ve çalışmalar yapmak ve ihtiyaç sahibi vatandaşlara nakdî ve aynî yardımda bulunmak üzere her il ve ilçede sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları kurulmaktadır. Bu çerçevede 81 il ve 892 ilçe olmak üzere toplam 973 SYDV kurulmuştur. Bu vakıfların her biri, özel hukuk tüzel kişiliğine sahiptir. Vakıfların kuruluşu, kuruluş şekli, tescil ve ilan, vakıf senedi, denetimi vb. hususlar, 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun⁴² 101-117 maddelerinde düzenlenmiştir.

Mülkî idare amirleri olarak illerde vali, ilçelerde ise kaymakamların tabii başkanı oldukları SYDV'lerde mütevellî heyeti, illerde belediye başkanı, defterdar, il millî eğitim müdürü, il sağlık müdürü, il tarım müdürü, Aile ve Sosyal Politikalar il müdürü ve il müftüsü; ilçelerde ise belediye başkanı, mal müdürü, ilçe millî eğitim müdürü, Sağlık Bakanlığının ilçe üst görevlisi, varsa ilçe tarım müdürü ve ilçe müftüsünden oluşur. Ayrıca her faaliyet dönemi için il dahilinde birer muhtar üye ile sivil toplum kuruluşlarının iki temsilcisi ve iki hayırsever kişi; ilçe dahilindeki ise birer muhtar üye ile sivil toplum kuruluşlarının bir temsilcisi ve iki hayırsever kişi mütevellî heyetinde görev alırlar.

SYDV'lerin *gelirleri*; Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonundan aktarılabacak miktardan, her nevi fitre, zekat, kurban derileri ve bağırsak yardımlarından, işletme ve iştiraklerden elde edilecek gelirlerden ve diğer gelirlerden oluşur (3294 S. K., Md. 8).

SYDV'lerin *denetimi*, hesap yönünden Vakıflar Genel Müdürlüğü, idari yönden ise Vakıf başkanlarının mülki idare amiri olması nedeniyle İçişleri Bakanlığı tarafından yapılmaktadır. Ayrıca, 5263 sayılı Kanun ile Vakıfların harcamalarını, iş ve işlemlerini araştırmak ve incelemek, izlemek ve denetlemek görevi ve yetkisi SYDGM'ye verilmiştir (SYDGM, 2010, s. 3, 10-11, 35).

SYDGM tarafından yoksulluğun azaltılması amacıyla bir taraftan proje destekleri, diğer taraftan sosyal yardım programları yürütülmektedir. Proje desteklerinin amacı; 3294 sayılı Kanun'un kapsamında belirtildiği üzere, üretken duruma geçebilecek kişileri destekleyerek, istihdama katılmalarını sağlamaktır. Sosyal yardım programları ise; "Aile Yardımları", "Eğitim

⁴² Resmi Gazete, 24607, 08 Aralık 2001.

Yardımları”, “Sağlık Yardımları”, “Engelli Yardımları” ve “Özel Amaçlı Yardımlar” olarak beş başlık altında toplanmaktadır.⁴³

Hacımahmutoğlu (2009, s. 147-149)'na göre, aile yardımları kapsamında ekonomik ve sosyal yoksunluk içindeki kişilere düzenli olarak yapılan periyodik nakit yardımlar, iki noktada asgari gelir desteğinden farklılık göstermektedir. Bu farklılıklardan biri asgari gelir desteğinin hak niteliğinde, periyodik nakit yardımının ise hak niteliğinde olmamasıdır. İkincisi ise hesaplama yöntemi ile ilgilidir.

1.4.1.1.5. Vakıflar Genel Müdürlüğü

5737 sayılı Vakıflar Kanunu ile düzenlenen Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün merkez teşkilatındaki “*Hayır Hizmetleri Daire Başkanlığı*” ve “*Sağlık Hizmetleri Daire Başkanlığı*” na sosyal yardımlar alanında çeşitli görevler verilmiştir (Md. 13, 16).⁴⁴ Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından muhtaç aylığı, imaret hizmetleri (Aşevi hizmetleri) ve burs hizmeti sunulmaktadır.⁴⁵

Aşevi hizmeti (İmarat hizmetleri): Vakfiyelerde yazılı hayır şartlarını yerine getirmek üzere Vakıflar Genel Müdürlüğü (VGM), muhtaç kişilere sıcak yemek ve kuru gıda dağıtımını için aşevleri açmaktadır. Aşevlerinden; sosyal güvencesi bulunmayan veya geliri net asgari ücret miktarından fazla olmayanlar ile 1/7/1976 tarihli ve 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun gereğince aylık alanlar yararlanmaktadır.

Muhtaç aylığı: VGM tarafından vakfiyelerde yer alan hayır şartlarının yerine getirilmesi amacıyla, “Vakıflar Yönetmeliği”ne⁴⁶ göre muhtaç kişilere, muhtaç aylığı bağlanmaktadır.

⁴³ Ayrıntılı bilgi için bakınız:

<http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/tr/html/11829/Sosyal+Yardim+Pogramlarimiz>

⁴⁴ Vakıflar Genel Müdürlüğü Merkez ve Taşra Teşkilatı Görev, Çalışma, Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, <http://www.vgm.gov.tr/db/dosyalar/webicerik109.pdf>

⁴⁵ Ayrıntılı bilgi için bakınız:

<http://www.vgm.gov.tr/index.aspx?Dil=TR>

⁴⁶ Resmi Gazete, 27010, 27 Eylül 2009.

Eğitim yardımı (Burs Yardımı): Vakfiyelerde yer alan hayır şartlarının yerine getirilmesi amacıyla, ailelerinin maddi durumu yeterli olmayan MEB'ye bağlı ilköğretim ve ortaöğretim öğrencileri ve yüksek öğrenim gören öğrencilere eğitim yardımı yapılmaktadır.

1.4.1.1.6. Sosyal Güvenlik Kurumu

Sosyal güvenlik kuruluşlarının herhangi birisinden her ne nam altında olursa olsun bir gelir veya aylık hakkından yararlanan ile uzun vadeli sigorta kolları açısından zorunlu olarak sigortalı olunması gereken bir işte çalışanlar veya nafaka bağlanmış veya nafaka bağlanması mümkün olanlar hariç olmak kaydıyla, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından muhtaç olduğuna karar verilen 65 yaşını doldurmuş Türk vatandaşlarına, muhtaçlık hali devam ettiği müddetçe (1.620) gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımından bulunacak tutarda aylık bağlanır (2022 S.K., Md.1).

Söz konusu muhtaç yaşlı aylığının yanı sıra, yukarıda belirtilen Kanuna, 1/7/2005 tarih ve 5378 sayılı Kanun ile eklenen Ek madde 1'e göre, 65 yaşını doldurmamış olmakla birlikte engellilere yönelik aylık bağlanması hüküm altına alınmıştır.

Sosyal Güvenlik Kurumu, İl veya ilçe Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının alacakları muhtaçlık kararlarını esas alarak aylık bağlamaktadır. 2022 sayılı Kanun çerçevesindeki aylıklar ve ödemeler, her yıl Devlet bütçesindeki ödeneklerden hak sahiplerine ödenmektedir.

2011 yılı sonuna kadar Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) tarafından 2022 sayılı Kanun kapsamında verilmekte olan engelli ve yaşlı aylıkları 2012 yılında ASPB'ye devredilmiştir (2014 Yılı Programı, s. 123).

1.4.1.1.7. Genel Sağlık Sigortası

Hiçbir sosyal güvenlik kurumunun güvencesi altında olmayan ve sağlık hizmetleri giderlerini karşılayacak durumda bulunmayan Türk vatandaşlarının bu giderlerinin Genel Sağlık Sigortası uygulamasına geçilinceye kadar Devlet tarafından karşılanması, 18.06.1992 tarih ve 3816 sayılı "Ödeme Gücü Olmayan Vatandaşların Tedavi Giderlerinin Yeşil Kart Verilerek Devlet Tarafından Karşılanması Hakkında Kanun"⁴⁷ ile düzenlenmiştir.

⁴⁷ Resmi Gazete, 21273, 03 Temmuz 1992.

17/4/2008 tarih ve 5754 sayılı Kanunla değişik, 3816 sayılı Kanunun 2 nci maddesinde; hiçbir sosyal güvenlik kurumunun güvencesi altında bulunmayan ve belirlenecek aile içindeki kişi başına düşen gelir payının aylık tutarı 4857 sayılı İş Kanununa göre belirlenen brüt asgari ücretin 1/3 ünden az olan ve Türkiye’de ikamet eden Türk vatandaşlara sağlık yardımı sağlanacağı belirtilmiştir.

Sosyal yardıma hak kazanılmasında ve genel sağlık sigortalılığının tespitinde esas alınacak gelir tespit testlerine ilişkin usul ve esasları belirlemek, bu testleri Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarıyla işbirliği yaparak uygulamak görevi de, ASPB Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğüne verilmiştir.⁴⁸

“*Gelir tespiti*”; 5510 sayılı Kanunun 60 ıncı maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinin (1) numaralı alt bendi ile (g) bendinde belirtilen kişilerin harcamaları, taşınır ve taşınmazları ile bunlardan doğan hakları da dikkate alınarak aile içindeki gelirin kişi başına düşen aylık tutarının tespiti; “*Gelir testi*” ise, kişinin çeşitli göstergeler ışığında mevcut gelirin belirlenmesine ilişkin nesnel yöntem olarak tanımlanmıştır.⁴⁹

9/5/1986 tarihli ve 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanununa göre oluşturulan mütevellî heyetleri, gelir tespiti iş ve işlemleri ile ilgili olarak; Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Projesi sistemi üzerinde yapacağı değerlendirmeler sonucu aile içinde kişi başına düşen gelirin aylık tutarını tespit ederek, tescil için SGK’ya bildirilmesini sağlar veya gerekli gördüğü hâllerde yeniden incelenmesine karar verir.

1.4.1.1.8. Milli Eğitim Bakanlığı

2684 sayılı Kanun’da⁵⁰ “*parasız yatılı okuma*” bu Kanunda belirtilen şartları taşıyan öğrencilerin ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında karşılıklı olarak barındırılmak, beslenmek, giydirilmek ve kendilerine harçlık verilmek suretiyle okutulmaları; “*burslu okuma*” ise, bu

⁴⁸ 633 sayılı KHK’nın 11. maddesine, 11/10/2011 tarih ve 662 sayılı KHK’nın 2 nci maddesiyle yapılan ekleme ile.

⁴⁹ Genel Sağlık Sigortası Kapsamında Gelir Tespiti, Tescil ve İzleme Sürecine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, Md. 3. Resmi Gazete, 28156, 28 Aralık 2011.

⁵⁰ İlköğretim ve Ortaöğretimde Parasız Yatılı veya Burslu Öğrenci Okutma ve Bunlara Yapılacak Sosyal Yardımlara İlişkin Kanun. Resmi Gazete, 17729, 19 Haziran 1982.

Kanunda belirtilen şartları taşıyan öğrencilerin ilköğretim ikinci kademe ve ortaöğretim kurumlarında Bakanlar Kurulu kararı ile tespit edilecek miktarda karşılıksız olarak para yardımı yapılması suretiyle okutulmaları biçiminde tanımlanmıştır (Md. 3). Parasız yatılı öğrencilere ayrıca burs verilmemektedir. Ancak, bir defaya mahsus olmak üzere parasız yatılı öğrenciler burslu, burslu öğrenciler parasız yatılı öğrenciliğe geçirilebilirler.

Parasız yatılı ve burslu okumak için maddi imkanlardan yoksun ve başarılı olmak esastır. Sınavsız olarak parasız yatılı öğrenciliğe kabul edilenler, parasız yatılı veya burslu okumak isteyenlerin ailelerinin maddi durumları dikkate alınmaz (2684 S. K., Md. 4).

Parasız yatılılık ve bursluluk sınavına katılacak öğrencilerde aranacak şartlardan biri, ailenin bir önceki mali yıla ait yıllık gelir toplamından fert başına düşen net miktarın, içinde bulunulan mali yılın Merkezi Yönetim Bütçe Kanununun (M) işaretli cetvelinde belirtilen Milli Eğitim Bakanlığı okul pansiyon ücretinden en azının üç katını geçmemek kaydıyla maddi imkanlardan yoksun bulunmaktır.⁵¹

Parasız yatılı öğrencilere eğitim araç ve gereçleri, yiyecek, harçlık ve diğer ihtiyaçları ile ilgili sosyal yardımlar yapılır. Parasız yatılı ve burslu öğrencilerin muayene ve tedavi giderleri Milli Eğitim Bakanlığınca karşılanır.

1.4.1.1.9. Gençlik ve Spor Bakanlığı

2011 yılında 638 sayılı KHK⁵² ile kurulan Gençlik ve Spor Bakanlığının merkez teşkilatındaki “Gençlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü”nün görevleri şunlardır (Md. 7):

- Gençlere yönelik istismarın ve şiddetin engellenmesi ile gençler arasında her türlü ayrımcılığın giderilmesi amacıyla gerekli tedbirleri almak ve bu hususlarda öneriler geliştirmek,
- Yurtiçi ve yurtdışında gençlikle ilgili toplantı, kurs, seminer ve benzeri faaliyetler düzenlemek, düzenlenen faaliyetlere katılmak ve bu faaliyetleri desteklemek,
- Gençlere hizmet veren gençlik merkezi ve benzeri tesisler ile gençlik ve izcilik kamplarının kurulması ve çalışmasına ilişkin usul ve esasları belirlemek, bunları geliştirici ve tanıtıcı faaliyetlerde bulunmak,
- Sosyal hayatın her alanına gençliğin etkin katılımını sağlayıcı öneriler geliştirmek,
- Gençleri kötü alışkanlıklardan koruyacak çalışmalar yapmak ve bu konuda faaliyetler yürütmek,
- Ulusal ve yerel düzeyde gençlik etkinlikleri düzenlemek,

⁵¹ İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumlarında Parasız Yatılılık, Burs ve Sosyal Yardımlar Yönetmeliği. Resmi Gazete, 26932,10 Temmuz 2008.

⁵² Gençlik ve Spor Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hakkında Kararname. Resmi Gazete, 27958 Mükerrer, 08 Haziran 2011.

- Gençlik haftası etkinliklerini düzenlemek,
- Gençlik alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları ile kamu kurum ve kuruluşları, mahalli idareler ve üniversitelerin ilgili birimleriyle ilişkileri yürütmek.

Kamu kurum ve kuruluşları, mahalli idareler ile diğer gerçek ve tüzel kişiler tarafından gençlik merkezleri ve benzeri tesisler kurulabilir, gençlik ve izcilik kampları düzenlenebilir (Md. 28).

Gençlik ve Spor Bakanlığının bağlı kuruluşlarından biri olan Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğünün yüksek öğrenim öğrencilerine yönelik burs hizmetleri bulunmaktadır.

1.4.1.1.10. Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü

Yurt içinde ve dışında yüksek öğrenim gören öğrencilere burs, kredi ve nakdi yardım verilmesiyle ilgili esas ve usulleri düzenlemek amacıyla, 2004 yılında çıkarılan 5102 sayılı “Yüksek Öğrenim Öğrencilerine Burs, Kredi Verilmesine İlişkin Kanun”⁵³ a göre, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü tarafından burslar verilmektedir.

Aynı zamanda diğer kamu kurum ve kuruluşları da, ilgili mevzuatları gereği burs, kredi verilmesini öngördükleri yüksek öğrenim öğrencilerini, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumuna bildirirler.

1.4.1.2. Yerel Yönetimler

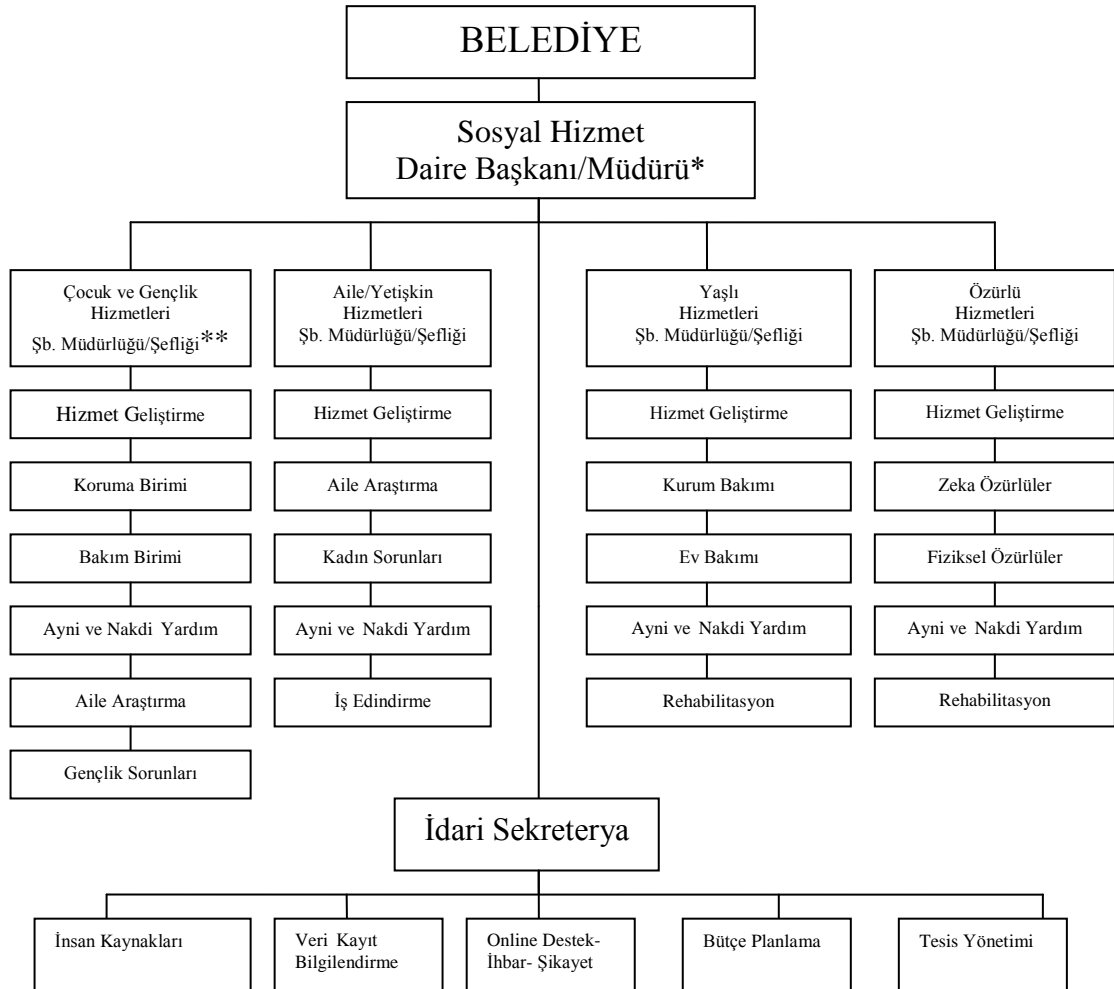
Anayasa (Md. 127)’ya göre mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir. Merkezi yönetim yanında, yerel yönetim birimlerine de, sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar alanında çeşitli görev ve sorumluluklar verilmiştir. Bu alt bölümde yerel yönetimlerin sosyal hizmetler ve yardımlarla ilgili örgütlenmesi, görev ve sorumlulukları, hizmetler ve harcamaları üzerinde durulacaktır.

Hem belediyeler hem de belediyeler ve il özel idareleri arasında, sosyal hizmetler ve sosyal yardım hizmetleri çeşitli faktörlere bağlı olarak farklı biçimlerde örgütlenmektedir. Yerel Yönetimler Sosyal Hizmet Rehberi (İçişleri Bakanlığı, 2005, s. 16)’ne göre, sosyal hizmet

⁵³ Resmi Gazete, 25394, 06 Mart 2004.

yapılanmasında; nüfus, sosyal hizmete ihtiyaç duyan yerel halkın oranı, sivil toplumun yapısı ve kaynaklar göz önüne alınmalıdır. Hizmet birimleri büyükşehir belediyelerinde “Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı”, diğer belediye ve il özel idarelerinde ise “Sosyal Hizmetler Müdürlüğü” olarak öngörülmüştür. Buna göre aşağıda, büyükşehir veya il belediyesinde sosyal hizmet teşkilatlanması yer almaktadır.

Şekil 3. Büyükşehir veya İl Belediyesinde Örnek Sosyal Hizmet Teşkilatlanması

Not: İl özel idareleri de sosyal hizmetlere ilişkin görev, yetki ve sorumluluğunu yerine getirebilmesi için bu çerçevede bir teşkilatlanmaya gidebilecektir.

*Büyükşehir Belediyelerinde Daire Başkanlığı, İl ve İlçe Belediyelerinde Müdürlük olarak teşkilatlanması öngörülmektedir.

** Büyükşehir Belediyelerinde Şube Müdürlüğü, İl ve İlçe Belediyelerinde Şeflik olarak teşkilatlanması öngörülmektedir.

Yukarıdaki şekil 3’te, sosyal hizmetlerin hem belediyelerde hem de il özel idarelerinde, hizmet sunulan gruplara göre oluşturulması, sosyal yardımların da, hizmet gruplarına götürülen hizmetlerin içinde örgütlenmesi öngörülmüştür.

Büyükşehir belediyelerinde sosyal hizmetler daire başkanlığı ve şube müdürlükleri biçiminde bir örgütlenme önerilmiştir. İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığında Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı altında Huzurevi Şube Müdürlüğü ile Ayni ve Nakdi Yardımlar Şube Müdürlüğü; İşletme ve İştirakler Dairesi Başkanlığı altında da Aşevleri Şube Müdürlüğü bulunmaktadır (İzmir Büyükşehir Belediyesi, <http://www.izmir.bel.tr/orgsema.asp>). İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığında Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı ve bu başkanlığın altındaki müdürlükler arasında Sosyal Hizmetler Müdürlüğü, İstanbul Darülaceze Müdürlüğü ile Engelliler Müdürlüğü vardır (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, <http://www.ibb.gov.tr/TR/kurumsal/Pages/YonetimSemasi.aspx>).

Ersöz (2011, s. 163-164)’e göre büyükşehir belediyelerinin birçoğu tarafından yoksullara yönelik ayni ve nakdi yardım hizmetleri sunulmaktadır. Söz konusu sosyal yardım hizmetleri; İstanbul Büyükşehir Belediyesinde Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı, Kocaeli Büyükşehir Belediyesinde Sosyal Hizmetler Şube Müdürlüğünde, birçok belediyede ise Sosyal ve Kültürel Hizmetler Daire Başkanlıkları altında organize edilmiştir.

1.4.1.2.1. Belediyeler

Belediye, belde sakinlerinin mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisidir (5393 S.K., Md. 3).

Türkiye’de 1930 tarihli 1580 sayılı Belediye Kanunu (Mülga), diğer alanlarda olduğu gibi, sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar alanındaki belediyelerin görevlerini tek tek maddeler halinde sıralamıştır (Md. 15). Bu Kanun ile Türkiye’de kamusal sosyal hizmetlerin gelişmesinde belediyeler önemli bir yere sahip olmuştur. Yürürlükte bulunan 5393 sayılı Belediye Kanunu’nda ise sosyal hizmetler ve sosyal yardımlarla ilgili görevler “... sosyal hizmet ve yardım ... hizmetlerini yapar veya yaptırır” (Md. 14) biçiminde genel ifadelerle yer almıştır. Böylece belediyelerin sosyal hizmetler ve yardımlarla ilgili görev, yetki ve sorumlulukları artmıştır. Söz konusu madde gereğince, büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 50.000’i geçen belediyelerin kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açma görev ve sorumlulukları

bulunmaktadır. Ayrıca, belediyelerin hizmetlerini, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunacağı ve hizmet sunumunda engelli, yaşlı, düşük ve dar gelirlilerin durumuna uygun yöntemlerin uygulanacağı hüküm altına alınmıştır.

Büyükşehir belediyesinin görevleri arasında ... yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, ... bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksek okullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak; ilçe ve ilk kademe belediyelerinin görev ve yetkileri arasında da, ... yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik sosyal ve kültürel hizmet sunmak ... bulunmaktadır (5216 S.K., Md. 7).

Belediye başkanının görev ve yetkileri arasında; ... bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneğin kullanılması, engellilere yönelik hizmetlerin yürütülmesi ve engelliler merkezinin oluşturulması yer almaktadır (5216 S.K., Md. 18; 5393 S.K., Md. 38).

5393 sayılı Belediye Kanunu'na göre, nüfusu 50.000'in altında olan belediyelerde stratejik plan hazırlanması zorunlu değildir (Md. 41). Belediyeler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kamu yararına çalışan dernekler, engelli dernek ve vakıflar, meslek odaları ile ortak hizmet projeleri gerçekleştirebilir (Md. 75).

Avrupa'da yerel yönetimlerde sosyal hizmet alanları çocuklar, gençler, yaşlılar, engelliler, risk grupları, kriz dönemi hizmetleri ve yaygın eğitim organizasyonları başlıkları altında toplanabilir (Yener⁵⁴, 1998, s. 21-27).

Yerel Yönetimler Sosyal Hizmet Rehberi (2005, s. 22)'ne göre de yerel sosyal hizmet alanındaki hizmet ve faaliyetler şunlardır:

- Çocuklara yönelik eğitim, sosyal faaliyetler, koruma, gözetleme,
- Gençlere yönelik eğitim, koruma, iş edindirme, sosyal katılım,
- Yaşlılara yönelik bakım, toplumsal katılım, ayni ve nakdi yardım,
- Engellilere yönelik tedavi, rehabilitasyon, toplumsal katılım, yardım,
- Yetişkinler ve muhtaç ailelere yönelik ise aile yardımı, aile araştırması ve danışmanlık, aile eğitimi, iş edindirme hizmet ve yardımlarıdır.

---

⁵⁴ Zerrin Yener, bu tarihte, Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresinde Türkiye'yi temsil eden 12 üyeden biri ve Gölbaşı Belediyesi Meclis üyesidir.

Karataş (2001, s. 214-226)'a göre belediyelerin eğitim, sağlık, konut, sosyal yardımlar, ıslah hizmetleri, engelliler, yaşlılar, korunmaya muhtaç çocuklar, kreş ve gündüz bakım hizmetlerine yönelik görevleri bulunmaktadır.

Kongar (1978, s. 215), belediyelerin sosyal hizmetlere ilişkin görevlerini altı başlık altında toplamaktadır: 1) Korunmaya muhtaç çocuklara ilişkin hizmetler, 2) Asker ailelerine yardımlar, 3) Yoksul ve kimsesizlere yardımlar, 4) İş bulma hizmetleri, 5) Kazaya ve doğal afete uğrayanlara yardım hizmetleri, 6) Kreş ve yuva hizmetleri.

Atalay'a göre ise belediyelerin, çocuk haklarının korunması ve geliştirilmesi, sokak çocuklarına, sokakta çalıştırılan veya dilendirilen çocuklara yönelik her türlü kurumsal ve/veya parasal yardımlar yapmak; işlikler, pansiyonlar, çocuk ve gençlik merkezleri açmak ve işletmek görev ve sorumlulukları bulunmaktadır. Yerel ölçekte çözülemeyen bu sorunlar büyüyerek, çözümü güçleşen sorunlar yumağı haline gelebilmektedir. Öncelikle muhtaç durumdaki çocukların, yaşlıların, engellilerin ve bir bütün olarak ailenin, ev ortamlarında (doğal çevrelerinde) korunup desteklenmelerinde, belediyelere yaşamsal sorumluluklar düşmektedir (Atalay, 2001, s. 5-6).

Belediyelerin son yıllardaki öncelikli hizmetlerinden biri engellilik alanıdır. Büyükşehir belediyelerinde engellilerle ilgili bilgilendirme, bilinçlendirme, yönlendirme, danışmanlık, sosyal ve mesleki rehabilitasyon hizmetleri vermek üzere engelli hizmet birimleri⁵⁵ oluşturulacağı ve bu birimlerin faaliyetlerini engellilere hizmet amacıyla kurulmuş vakıf, dernek ve bunların üst kuruluşlarıyla işbirliği halinde sürdürecekleri hüküm altına alınmıştır (5216 S.K., Ek Md. 1).

İl özel idareleri ve belediyeler, görev ve sorumluluklarına bağlı olarak; engellilere, çocuklara, kadınlara, gençlere, yaşlılara, yoksullara, kimsesizlere ve düşkünlere yönelik eğitim, kültür, sağlık ve sosyal hizmetlerinde ... gönüllü⁵⁶ çalıştırabilirler. İl özel idaresi veya belediyeler, kendi özel kanunlarına uygun olarak aralarında yapacakları protokol çerçevesinde kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, dernekler, vakıflar, meslek odaları ve diğer yerel yönetim birimleri ile ortak çalışma ve işbirliği yapabilir.

⁵⁵ Büyükşehir Belediyeleri Engelli Hizmet Birimleri Yönetmeliği. Resmi Gazete, 26261, 16 Ağustos 2006.

⁵⁶ İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeliği. Resmi Gazete, 25961, 09 Ekim 2005.

Koçyıldırım (1998, s. 48-49)'a göre, yerel yönetimlerde sosyal hizmeti bireye indirmenin yöntemleri geliştirilmelidir. Yerel yönetimlere yetkinin yanında, bu yetkiyi yerine getirecek organizasyonlar ve kalifiye elemanlar sağlanmalıdır. Öncelikle büyük kentlere ağırlık verilmelidir.

Ünlü (Yerel Yönetimler ve Sosyal Hizmetler II, 1998, s. 87-88)'ye göre sosyal hizmetlerin, yerel yönetimler tarafından yürütülmesinin kolaylıkları arasında; ihtiyaçların ve güçlüklerin daha çabuk, daha etkili ve daha geçerli biçimde saptanması, sorunların çözümlerinin demokratik katılımı tartışılması, değerlendirilmesi ve kısa zamanda sonuç alınması, hizmetlerin sunumu ile ilgili düzenlemelerin yapılması ve önlemlerin alınmasının daha çabuk gerçekleştirilmesi ve etkili hizmet sunumunda başarının daha kolay elde edilmesi sayılabilir. Diğer taraftan belediye yönetimlerinin siyasal bir görüşün temsilcileri olmaları ve yerel düzeyde farklı baskı gruplarıyla yaşanan bazen olumlu bazen de olumsuz ilişkiler, hizmet politikalarının belirlenmesi ve uygulanmasında bazı güçlükler yaratabilir.

Türkiye'de belediyelerin sosyal politika alanındaki en yaygın faaliyetlerinden biri de sosyal yardımlardır. Belediyelerin sosyal yardım alanında gün geçtikçe uzmanlaşmalarına karşın, bu hizmeti sunmalarının bir takım avantaj ve sakıncaları bulunmaktadır (Ersöz, 2011, s. 162-163): Belediyeler tarafından sosyal yardım hizmetlerinin yerine getirilmesindeki avantajlar şunlardır:

- Belediyelerin seçilmiş ve halka en yakın yönetim birimi olmaları,
- Bürokrasi ve kırtasiyeciliğin daha az olması,
- Denetim ve koordinasyon kolaylığı,
- Politika ve programların uygulama başarısının yüksekliği,
- Çıktıların kolayca tespiti,
- Yerel bağış kaynaklarının daha hızlı harekete geçirilmesi ve daha fazla kaynak temini,
- Sosyal yardımların uzun yıllardır sürdürülen ve en yaygın hizmet türü olması.

Belediyeler tarafından sosyal yardım hizmetlerinin yerine getirilmesindeki sakıncalar ise şunlardır:

- Kayırmacılığa açık olması,
- Sosyal yardımların türleri, nitelikleri ve yararlanma kriterleri ile yararlanacak kitlenin özellikleri bakımından standartlarının tespit edilmemiş olması,
- Sosyal yardımlarda sürekliliğin bulunmaması ve dönemsel olarak yoğunlaşan sosyal yardım hizmetinin sunulması,
- Sosyal yardımların periyodik yapılmaması ve yılın belli dönemlerinde yoğunlaşması,
- Yönetimsel bakımdan sosyal yardım hizmetinin kurumsallaşmaması ve genelde birim tarafından değil görevli belediye çalışan/çalışanlarının sorumluluğunda ve inisiyatifinde yürütülmesi,
- Sosyal yardımların büyük çoğunluğunu aynı yardımların teşkil etmesi,
- Sosyal yardım yapılan kitle ve niteliklerine ilişkin kapsamlı bir veri setine sahip

- olunmaması,
- İstisnaları olmakla birlikte genelde belediyeler tarafından sosyal yardımların, yoksul kişinin topluma kazandırılmasını amaçlayan geniş perspektife sahip yardımlardan ziyade muhtaçlık halinin giderilmesine yönelmesi,
- Sosyal yardım yapılan kitlenin izlenmemesi.

Belediyenin giderleri arasında; dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile engellilere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar yer almaktadır (5393 S.K., Md. 60/i; 5216 S.K., Md. 24/j). Belediyeler tarafından sosyal hizmet ve sosyal yardım harcamaları 2006 yılında 196.279.518-TL, 2007 yılında 313.311.739-TL. ve 2008 yılında ise 600.809.529-TL. olarak gerçekleşmiştir (Devlet Denetleme Kurulu, 2009, s. 14).

1.4.1.2.2. İl Özel İdareleri

İl özel idaresi; il halkının mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisidir (5302 S. K., Md. 3/a).

İl özel idarelerinin mahalli müşterek nitelikte olmak şartıyla yerine getirecekleri görevleri arasında, il sınırları içinde, ... sosyal hizmet ve yardımlar, yoksullara makro kredi verilmesi, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtlarına ilişkin hizmetler bulunmaktadır. Ayrıca, bakanlıklar ve diğer merkezi idare kuruluşları, yapım, bakım ve onarım ile diğer yatırımları, kendi bütçelerine bu hizmetler için ayrılan ödenekler il özel idarelerine aktarmak suretiyle gerçekleştirebilirler. Ayrıca, il özel idarelerinin hizmetlerini, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunacağı ve hizmet sunumunda engelli, yaşlı, düşkün ve dar gelirli durumuna uygun yöntemlerin uygulanacağı hüküm altına alınmıştır (5302 S.K., Md. 6).

İl özel idaresinin başı ve tüzel kişiliğinin temsilcisi olan valinin görevleri arasında, il özel idaresi, bağlı kuruluşlar ve işletmelerin denetlenmesi ile bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneğin kullanılması, yer almaktadır. Ayrıca valinin stratejik planın hazırlanması ile ilgili görevleri de bulunmaktadır. Stratejik plan, varsa üniversiteler ve meslek odaları ile konuyla ilgili sivil toplum örgütlerinin görüşleri alınarak hazırlanır ve il genel meclisinde kabul edildikten sonra yürürlüğe girer (5302 S.K., Md. 31).

İl özel idaresi, görev ve sorumluluk alanlarına giren konularda; kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, dernekler, vakıflar ve meslek odaları ile ortak hizmet projeleri gerçekleştirebilir (5302 S.K., Md. 64).

İl özel idarelerinin giderleri arasında, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile engellilere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar yer almaktadır. İl özel idareleri tarafından sosyal hizmet ve sosyal yardım harcamaları 2006 yılında 35.168.612-TL, 2007 yılında 27.727.464-TL. ve 2008 yılında ise 31.177.987-TL. olarak gerçekleşmiştir (Devlet Denetleme Kurulu, 2009, s. 14).

1.4.1.2.3. Köyler

Köy Kanunu'na⁵⁷ göre, köye ait mecburi işler arasında, köy halkından askerde bulunanların ve bakacağı olmayan öksüzlerin tarlalarını, bağ ve bahçelerini (imece) yoluyla sürüp ekmek, harmanlarını kaldırmak; isteğe bağlı işler arasında ise yemeklik ve para ile köy fıkarasına ve öksüzlere yardım etmek, kimsesiz çocukları sünnet ettirmek ve kızları evlendirmek için yardım etmek ve fakara cenazelerinin kefen vesairesinin tedarikine çalışmak ile kazaen yanan veya yıkılan fakara evlerini bütün köy yardımı ile yapmak yer almaktadır.

1.4.2. Sivil Toplum Örgütleri

Bu bölümde, “sivil toplum örgütleri”nin sosyal hizmetler ve sosyal yardım alanındaki yeri üzerinde durulacak ve Türkiye’de sivil toplum örgütleri olarak dernekler ve vakıflar tarafından sunulan sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar incelenecektir.

Şaylan (2003, s. 58)’a göre Devletin kurumsal ve ideolojik alanlarının dışında kalan toplumsal kurumlar ve yapılar sivil toplumu oluşturmaktadır. Bireyler, gönüllü ya da özel örgütler, pazar mekanizması ve bu yapılarla ilgili tutum ve davranışlar sivil toplumun sınırlarını belirlemektedir.

Sivil toplum örgütleri ise; bir ülkede gönüllü kuruluşlar, sendikalar, odalar, partiler vb. gibi devlet aygıtı ve organlarının dışında varolan örgütlenmeleri anlatan bir kavramdır (Tomanbay, 1999, s. 228). Sivil toplum örgütleri, devlet ve özel sektörün yanında “üçüncü sektör” olarak da adlandırılmaktadır. Sivil toplum kavramının çağrıştırdığı, bazen birbirinin bazen de yakın anlamlarda kullanıldığı kavramlar ise “sivil toplum örgütleri”, “sivil toplum kuruluşları”, “gönüllü kuruluşlar” ve “hükümet dışı kuruluşlar”dır. Gönüllü kuruluş (Bozkurt ve diğerleri, 1990, s. 90); “Bellî toplumsal, kültürel, sanatsal, bilimsel amaç ya da amaçlar çerçevesinde

⁵⁷ Resmi Gazete, 68, 07 Nisan 1924.

gönüllü olarak bir araya gelen, örgütlenen ve o amaçlar doğrultusunda faaliyette bulunan kişilerin oluşturdukları, tüzel kişiliği ve sürekliliği olan örgütsel yapı”dır.

Sivil toplum kuruluşlarının işlevleri: Demokrasi kültürünü geliştirmek, toplumsal farklılaşmaya katkıda bulunmak, çıkarların bir araya gelmesine ve bunun savunulmasına aracılık etmek, bireye aidiyet duygusu ve kimlik kazandırmak, siyasal katılıma aracılık etmek, bireylerin sosyalleşmesine yardımcı olmak ve ekonomik kalkınmaya katkıda bulunmaktır (Çaha ve diğerleri, 2003, s. 18).

Eryılmaz (2002, s. 211)’a göre, 1970’li yılların sonuna doğru sivil toplum kavramının popülerite kazanmasındaki etkenlerden biri, Orta ve Doğu Avrupa ülkelerindeki muhalefet hareketleri ve buralarda komünist rejimlerin çökmesi, diğeri refah devleti uygulamalarının yoğun bir şekilde eleştirilmesi, bir diğeri ise yeni sağ politikaların öne çıkmasıdır.

Şaylan’a göre “sivil toplum” liberalizmin temel kavramlarından biridir. Sosyal hizmetlerin bir parçası olan yoksulluk ve yoksunluk, yeni sağ için sivil toplum sorunudur. Yeni sağa göre, yoksulluğa ve yoksunluğa karşı devlet müdahalede bulunmamalı, yoksulluk ve yoksunluk sivil toplum inisiyatifi ve aile dayanışması gibi katkılarla toplum içinde çözümlenmelidir (Şaylan, 2003, s. 144). 1990’larda “yönetişim” kavramının merkeze alındığı yeni yaklaşımda yoksullukla mücadelede ve sosyal hizmet sunumunda temel vurgu gönüllülük ve sivil toplum örgütleri üzerinedir (Buğra, 2010, s. 222).

Çaha’ya göre, devlet ve sivil toplum aynı toplumsal alanda faaliyet gösterdiği için devlet adalet, savunma ve gibi alanlarla sınırlı olmalıdır. Devlet iktisadi hayattan mutlak anlamda elini çekmelidir. Aynı şekilde devlet, sosyal hizmetlerden çekildiğinde, bu alandaki faaliyetler sivil toplum unsurlarına kalacaktır (Çaha, 2000, s. 58-60).

Buğra’ya göre ise, yönetim modelleriyle sivil toplum kuruluşlarının, devletin politikalarını etkileyen bir unsur olmaktan çok, devletin bazı sorumluluklarını projeler yoluyla yerine getirdikleri görülmektedir. Bu bağlamda ortaya çıkan sorunlardan birisi, sivil toplum kuruluşlarının sendikalar ve meslek kuruluşlarından farklı olarak üye tabanlarının olmaması nedeniyle, temsil yetkisi boşluğu içinde hesap verme sorumluluğunun bulunmamasıdır. İkincisi ise sivil toplum kuruluşlarının idari mekanizmaların bir parçası haline gelmeleri sonucu, devlete karşı eleştirel tavır alma konumlarını yitirmeleridir. Bu sorunlardan birincisi sosyal hakların

gelişmesi için uygun bir zemin oluşturmamakta, ikincisi ise sosyal hak taleplerinin dile getirilmesini engellemektedir (Buğra, 2010, s. 95-96).

Vakıflar ve dernekler sivil toplum örgütleri arasında önemli bir yere sahiptir. Vakıflar, özellikle Osmanlı İmparatorluğu döneminde sosyal yardımlar alanında önemli rol ve işlevler üstlenmişlerdir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında, sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar alanında kurulan derneklerden biri 'Himayei Etfal Cemiyeti' (Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu) dir. Cumhuriyetin ilanından önce, 30/06/1921 tarihinde kurulmuştur. Bu kurum, 26/11/1937 tarih ve 1223 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kamu yararına çalışan dernek statüsüne kavuşmuştur. Acar (2011, s. 1, 2, 10)'a göre, Çocuk Esirgeme Kurumu (ÇEK) çocuk sorununa bütüncül ve geniş bir bakış açısı ile Türkiye'deki sosyal hizmet politikalarını biçimlendirmiştir. Kurum uzun yıllar devlet tarafından da desteklenmiştir. 1950'lere kadar hizmetlerini yürüten ÇEK, bu tarihten sonra sosyal hizmetlerin devletin sorumluluğu altında olması anlayışıyla gözden düşürülmüştür.

ÇEK, 51 Nolu Milli Güvenlik Konseyi Kararı ile feshedilmiş,⁵⁸ 2828 sayılı SHÇEK Kanunu ile de mevzuatı yürürlükten kaldırılmıştır (Md. 38). Çengelci (1998, s. 111)'ye göre, ÇEK'in devletleştirilmesinin herhangi bir bilimsel, hukuksal temeli bulunmamaktadır. ÇEK'in (Derneği'n) devletleştirilmesine ilişkin tasarruf, yanlış bir siyasal tercihtir.

2828 sayılı Kanun ile kurulan SHÇEK Genel Müdürlüğüne, halkın gönüllü katılımını sağlamak ve organize etmek amacıyla programlar geliştirmek ve yürütülmesini sağlamak, gönüllü kuruluşlarla işbirliği yapmak, onlara rehberlik etmek görevleri verilmiştir (Md. 9/e-f). Ayrıca, söz konusu Genel Müdürlüğün merkez teşkilatında yer alan, sosyal hizmetler ve yardımlar alanında ilgili aktörler arasında danışma işlevi gören Sosyal Hizmetler Danışma Kurulunun üyeleri arasında Kızılay, Türk Hava Kurumu ve Türkiye Sakatlar Konfederasyonu gibi gönüllü kuruluşların temsilcilerine yer verilmiştir.

Türkiye'de sosyal hizmetler ve yardımlar alanında uygulanmaya başlanan yeni politikalar çerçevesinde, 2005 yılındaki 5378 sayılı Kanun ile "sivil toplum kuruluşu" kavramı, ilk defa SHÇEK Kanunu'na girmiştir.

---

⁵⁸ Resmi Gazete, 17331, 05 Mayıs 1981.

633 sayılı KHK ile de, ASPB'ye ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak, gönüllü kuruluşlar tarafından yürütülen sosyal hizmetler ve yardımlara ilişkin ilke, usul ve standartları belirlemek ve bunlar çerçevesinde denetimini yapmak, vb. görevler verilmiştir (Md. 2).

Geray (1969, s. 25)'a göre halk; para, işgücü, taşınmaz mal, taşıt, araç ve gereç sağlama biçimlerinde sosyal hizmetlere katılabilir. Ayrıca, belli hizmetlere nakdi bağış ile katılabileceği gibi hizmet için arsa, yapı, araç, taşıt ve gereç sağlama yoluyla da yardımcı olabilir.

Aşağıda, sivil toplum örgütleri olarak dernekler ve vakıfların sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar alanındaki yeri incelenecektir.

Dernek; "Toplumsal, kültürel, sanatsal, bilimsel, mesleki amaç ya da amaçlar çerçevesinde bir araya gelen kişilerin Dernekler Kanunu çerçevesinde oluşturduğu, tüzel kişiliğe ve sürekliliğe sahip, maddi kazanç amacı gütmeyen ve gönüllü katılmaya dayalı örgüt; bir gönüllü kuruluş türü" dür (Bozkurt ve diğerleri, 1998, s. 63).

5253 sayılı Kanun'a⁵⁹ göre dernekler, tüzüklerinde gösterilen amaçları gerçekleştirmek üzere, kamu kurum ve kuruluşları ile görev alanlarına giren konularda ortak projeler yürütebilirler. Bu projelerde kamu kurum ve kuruluşları, proje maliyetlerinin en fazla yüzde ellisi oranında aynı veya nakdi katkı sağlayabilirler (Md.10).

Türkiye'de kurulan derneklerin hedef kitlelerinin %7,4'ünü gençler, %4,9'unu çocuklar, %1,4'ünü engelliler, %1,1'ini kadımlar, %0,4'ünü yoksullar/fakirler ve %0,3'ünü yaşlılar oluşturmaktadır (Dernekler Dairesi Başkanlığı).

Sosyal refah alanında ihtiyaç duyulan toplum desteği, bu alan için kurulmuş dernekler yoluyla sağlanmaktadır. Koçyıldırım (1991, s. 171-174)'a göre, derneklerin daha verimli olmalarını güçleştiren temel nedenler arasında; aynı amaçla kurulmuş, gereğinden çok sayıda olan dernekleri birleştirici, rehberlik ve eşgüdüm sağlayıcı sistemlerin kurulamaması, aynı amaçlı kurulan derneklerin işbirliği kurma konusunda isteksiz ve yetersiz kalmaları, mali yetersizlikler ile iç ve dış denetim sistemlerinin iyi işlememesi yer almaktadır.

---

⁵⁹ Dernekler Kanunu. Resmi Gazete, 25649, 23 Kasım 2004.

Kars (2013, s. 359)'a göre, sivil toplum örgütleri daha çok sorunlar ortaya çıktıktan sonra yapılacak çalışmalara ağırlık vermektedir. Sivil toplum örgütleri bir taraftan toplumun genel refah düzeyini geliştirici etkinliklerde bulunurken, diğer taraftan da risk gruplarına yönelik koruyucu ve önleyici çalışmalara ağırlık vermelidir.

Sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar alanında önemli işlev gören bir başka sivil toplum örgütü ise vakıflardır. Vakıf (İng. Foundation): 1. Bir topluluk veya bir kimse tarafından belirli bir amacın gerçekleştirilmesi için belli koşullar ve resmi yolla tahsis edilen mal ve para varlığı 2. Çeşitli toplumsal alanlarda hizmet vermek, hayır işleri görmek üzere bir topluluk veya bir kimse tarafından bırakılan mülk ve paranın idare edildiği, ticari etkinlikleri dışında kurumlar vergisinden bağımsız tutulan ve kar amacı gütmeyen tüzel kişilik (İktisat Terimleri Sözlüğü).

“Osmanlı İmparatorluğu döneminde, 18. yüzyıl sonuna kadar, sosyal güvenlik anlayışı daha çok geleneksel dayanışma ilişkileri çerçevesinde değerlendirilmiş, aile, meslek örgütleri ve vakıflar etkin rol oynamışlardır (Gül, 2013, s. 77). Osmanlı İmparatorluğu döneminde, sosyal yardımlaşma ve dayanışma alanında çok önemli işlev gören vakıflar, Cumhuriyet döneminde de bu işlevlerini sürdürmüşlerdir.

Aşağıdaki tabloda Yeni Vakıfların hedef kitlesi ve sayıları sunulmuştur.

Tablo 2. Yeni Vakıfların Hedef Kitlesine Göre Dağılımı (2012)

Hedef Kitle	Vakıf Sayısı
Çocuklar/Gençler	2.747
Yaşlılar	1.915
Kadınlar	1.453
Engelliler (Özürlü)	1.432
Belli hastalığı olanlar	929
Diğer	869
Belli bir kurumda çalışanlar veya meslek sahipleri	410
Çevre ve doğal hayat	344

* Bir vakfın birden çok hedef kitlesi olabilir.

Kaynak: <http://www.vgm.gov.tr/db/dosyalar/webicerik202.pdf> (Erişim: 01.11.2013).

Yukarıdaki tabloya göre, 2012 yılındaki yeni vakıfların hedef kitleleri açısından ilk sırayı çocuklar/gençler, ikinci sırayı yaşlılar, üçüncü sırayı kadınlar, dördüncü sırayı engelliler oluşturmaktadır.

Sosyal hizmetlerin gerçekleştirilmesinde, sistemin önemli bir parçasını sivil toplum örgütleri oluşturmaktadır. Sivil toplum örgütü olarak dernek ve vakıfların önemli bir bölümü sosyal hizmetler alanında katılımda bulunma kapasitesine sahiptir. Başta çocuk, yaşlı ve engelli alanı olmak üzere çeşitli sosyal hizmet alanları ile sosyal yardım alanında, halen birçok dernek ve vakıf toplum için yararlı ve öncü çalışmalar içinde bulunmaktadır (DPT, 2001, s. 36-37).

1.4.3. Özel Sektör

Sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar alanında hizmet sunuculardan (aktör) biri de özel sektör, özel girişimdir.

Neo-liberalizmin önde gelen düşünürlerinden Milton Friedman'a göre eğitim ve sağlık hizmetleri ile gelir düzeyi düşük olan bireylere giyecek, yiyecek, konut hizmetleri; akıl hastaları, küçükler ve kimsesizlerin korunması hizmetleri "kupon sistemi" (voucher system) yoluyla özel kesimden karşılanmalıdır. Bu sistemde devlet, kamusal mal ve hizmetleri bizzat sunmamalıdır. Bunun yerine, geliri düşük olan bireylere, devlet tarafından, bu hizmetleri özel kesimden karşılamaları amacıyla, hizmetin bedelini içeren bir kupon verilmelidir. Örneğin, devlet yoksul kimselere hizmet vermek için parasız-yatılı okul açmamalı, bu kimselere eğitim giderlerinin karşılanması amacıyla "eğitim kuponu" verilerek, hizmetin özel kesimden alınması sağlanmalıdır (Aktan, 1995, s. 17-18).

Çevik (2010, s. 199)'e göre, Devlet sosyal hizmetler alanında, gerekli desteği ve sübvansiyonu vererek, yetişilemeyen ve yetersiz kalınan yerlerde ve hizmetlerde, vatandaşın lehine olmak üzere, özel sektör kuruluşlarını desteklemelidir.

Koray (2008, s. 107-108)'a göre de, günümüzde devlet ve kamu hizmeti anlayışında büyük bir nitelik değişimi yaşanmaktadır. Devlet tarafından gerçekleştirilen özelleştirmeler, üretici faaliyetler ile sınırlı kalmamakta, sosyal hizmetlerde de özelleştirme ve piyasalaşma güç kazanmaktadır. Bundan böyle ekonomik ve sosyal ihtiyaçlar, devlet tarafından değil, piyasa tarafından karşılanacaktır.

Kısaca, son yıllardaki neo-liberal politikalarla genelde kamu hizmetleri, özelde sosyal hizmetlerin sunumunda özel sektörün yeri ve etkinliği artmaktadır. Ancak, özellikle sosyal hizmetlerin sunumunda, özel sektörün yeri ve sınırlarının ne olması gerektiği, bu konuda denetimin nasıl sağlanacağı konularındaki tartışmalar ise devam etmektedir.

Söz konusu politika ve yaklaşımlardan, Türkiye’deki sosyal hizmetler alanı da etkilenmektedir. 2828 sayılı Kanun kapsamında özel sektör tarafından sunulan hizmetler, zaman içerisinde değişik sosyal hizmet alanlarına yayılarak genişlemiştir.

Özel sektörün huzurevi ve benzeri kuruluşları açması, 4. Beş Yıllık Kalkınma Planında (1979-1983); huzurevi ve benzeri kuruluşlar yanında kreş, gündüz bakımevleri açmaları için teşvik edileceği ise 5. Beş Yıllık Kalkınma Planında (1985-1989) yer almıştır.

Sosyal hizmetler alanında özel girişimin başlangıçta kreş, çocuk kulüpleri ve huzurevi hizmetlerinin sunumu çerçevesinde rol ve işlev üstendiği görülmektedir. Özel girişimin sosyal hizmet alanındaki rol ve işlevleri, özellikle son yıllarda artmaya ve çeşitlenmeye başlamıştır. Bu çerçevede özel sektör, ailelere⁶⁰ ve yaşlılara⁶¹ gündüzlü hizmetleri vermeye başlamıştır.

Ayrıca, kamu tarafından özel girişimden özel eğitim ihtiyacı olan bireyler için özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinden, bakıma muhtaç engelliler için ise özel bakım merkezlerinden hizmet satın alınmaktadır.

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine devam eden engelli bireylerin aylık destek eğitim giderleri, Maliye Bakanlığınca belirlenmekte ve Bakanlık bütçesine konulan ödenekten, söz konusu kurumlara ödenmektedir.⁶² 2012 Aralık ayı itibariyle 1728 özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi bulunmakta ve bu merkezlerden 255.848 engelli birey destek hizmeti almaktadır. Özel

---

⁶⁰ - Gerçek Kişiler ve Özel Hukuk Tüzel Kişileri ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca Açılacak Aile Danışma Merkezleri Hakkında Yönetmelik. Resmi Gazete, 27152, 25 Şubat 2009.

- 2012 yılı sonunda 49 özel aile danışma merkezi bulunmaktadır (ASPB, 2012 Yılı Faaliyet Raporu, s. 34).

⁶¹ Yaşlı Hizmet Merkezlerinde Sunulacak Gündüzlü Bakım İle Evde Bakım Hizmetleri Hakkında Yönetmelik. Resmi Gazete, 26960, 07 Ağustos 2008.

⁶² - Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Kurumları Yönetmeliği, Md. 31. Resmi Gazete, 28296, 18 Mayıs 2012.

- Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinden destek eğitimi alan bireyler için, 2013 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Uygulama Tebliğine göre KDV hariç bireysel eğitim için 386-TL., grup eğitimi için 109-TL. ödenmektedir (<http://www.ookgm.meb.gov.tr/ozel-egitim-ve-rehabilitasyon-merkezi/icerik/183> Erişim: 02.11.2013).

eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetimi, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından yapılmaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı).

2005 yılında çıkarılan 5378 sayılı Kanun ile, bakıma muhtaç engellilere yönelik özel bakım merkezlerinden hizmet satın alınması mümkün olmuştur. Bakıma muhtaç engellilere verilen hizmet karşılığı, ASPB bütçesinden özel bakım merkezlerine, kişi başına iki aylık net asgari ücret tutarında aylık ödeme yapılmaktadır. Özel bakım merkezlerinden hizmet satın alınmasına 2007 yılının Mart ayında başlanmıştır. 2007 yılında hizmet satın alınan bakıma muhtaç kişi sayısı 351 iken, 2012 yılında 148 özel bakım merkezinden 9.565 kişi için yatılı bakım hizmeti satın alınmıştır (ASPB, 2012 Yılı Faaliyet Raporu, t.y., s. 90).

Yaşlılık alanında da bakım hizmetinin, kamu tarafından özel sektörden hizmet satın alımı yöntemiyle gerçekleşmesi amacıyla, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı'nda⁶³ düzenleme yapılmıştır (Md. 33) .

Kettner ve Martin (1996)'e göre, yeterli gelir olmasa bile, sosyal hizmetlerin sağlanmasında öncelikli yöntem olarak sözleşmeli hizmet satın alımı devam etmektedir (Aktaran: Peat ve Costley, 2000, s. 21). Bütün kamusal sosyal hizmetlerle ilgili mali kaynağın yarısından fazlasının, hizmetlerin satın alınması için harcandığı tahmin edilmektedir (Gibelman ve Demone, 1989; Aktaran: Peat ve Costley, 2000, s. 21).

Sosyal hizmetler alanında özel sosyal hizmet kuruluşları ile ilgili en çok tartışılan ve üzerinde durulan konuların başında, bu kuruluşların verdikleri hizmetlerin denetimi gelmektedir. Çevik (2010, s. 199)'e göre, Devlet tarafından sosyal hizmetler alanında özel sektör desteklenirken, şirketlerin çalışma koşulları, kamu yararı ve kamu hizmeti anlayışı ile düzenlenmelidir.

Bu çerçevede, özel sosyal hizmet kuruluşlarının kurulmasına, teşvik edilmesine ve açılış izinlerinin verilmesine, varsa ücret tarifelerinin tespitine ilişkin usul ve esaslar, ASPB tarafından düzenlenmektedir. Özel sosyal hizmet kuruluşları, ASPB'nin kontrol ve

---

⁶³ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı.

<http://www.basbakanlik.gov.tr/Forms/pDraftOfBill.aspx>, Erişim: 01.07.2013.

denetlenmesine tabidir. Sosyal hizmet kuruluşları yılda en az bir defa denetlenir (2828 S.K., Md. 34, 35; 633 S. KHK, Md. 2/1).

Kamusal hizmetlerde, özel sektörden hizmet satın alınımının yanında, Devlet Memurları Kanunu kapsamında (657 S. K., Md. 36), özel hizmet alımı yoluyla personel çalıştırılması mümkündür. Sosyal hizmet alanındaki kurumlarda da, bu tür hizmet alımı yoluyla personel çalıştırılmaktadır. ASPB'deki personelin %39'u kadrolu, %3'ü sözleşmeli (4/b ve 4/c) statüde çalışırken, %58'i ise özel hizmet alımından çalışmaktadır (ASPB, 2012, s. 66). Ayrıca, giderleri il özel idarelerinden karşılanmak üzere, ASPB'ye bağlı bazı sosyal hizmet kuruluşlarında, meslek elemanlarının da özel hizmet alımı yoluyla çalıştırıldığı görülmektedir. Örneğin 2012 yılında, Ankara İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğüne yürütülen çalışmaları desteklemek amacıyla, Ankara İl Özel İdaresi tarafından, meslek elemanı ve bilgisayar işletmeni olarak 30 personel hizmet alımı yoluyla sağlanmıştır (Ankara İl Özel İdaresi, 2012, s. 73).

1.4.4. Sosyal Hizmet ve Sosyal Yardımlara Yönelik Sayısal Veriler

Bu bölümde, sosyal hizmet alanında hizmet sunan kuruluş türleri, sayıları, kapasite/bakılanlar, harcamalar ile sosyal yardım hizmeti sunan kuruluşların sosyal yardım türleri, yardım yapılan kişi sayıları ve harcamalara yer verilmiştir.

2828 sayılı Kanun yürürlüğe girdiğinde; çocuk yuvaları, yetiştirme yurtları, kreş ve gündüz bakımevleri, huzurevleri ile bakım ve rehabilitasyon merkezleri tanımlanmış iken, toplumsal değişme sonucunda, sosyal sorunların önlenmesi ve çözümlenmesi; birey, aile, grup ve toplumun gelişmesi amacıyla yürütülen sosyal hizmet programları ve buna bağlı olarak, değişik sosyal hizmet alanlarına yönelik kuruluşlar çeşitlenmiş ve sayıları artmıştır.

Aşağıdaki tabloda ise ASPB'ye bağlı sosyal hizmet kuruluş sayıları ve kapasiteleri sunulmuştur (2014 Yılı Programı, s. 124):

Tablo 3. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına Bağlı Sosyal Hizmet Kuruluş Sayıları ve Kapasiteleri (2010-2013)

Kuruluş Türleri	2010		2011		2012		2013 (4)	
	Sayı	Kapasite	Sayı	Kapasite	Sayı	Kapasite	Sayı	Kapasite
Çocuk Yuvası (0-12 Yaş) (1)	96	7 776	96	7 998	58	4 861	45	3 572
Çocuk Evi (0-18 Yaş) (2)	324	1 968	413	2 456	649	3 814	852	4 992
Yetiştirme Yurdu (13-18 Yaş) (3)	111	6 922	114	6 868	80	5 106	69	4 325
Çocuk Yuvası ve Kız Yetiştirme Yurdu (0-18 Yaş)	-	-	-	-	32	3 468	39	4 132
Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezi	23	490	27	628	34	832	39	1 075
Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi	7	237	9	277	10	334	13	540
Huzurevi	97	9 260	99	9 608	105	11 682	110	11 896
Engelli Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi	79	5 468	90	5 807	92	5 881	122	6 121
Toplum Merkezi	85	-	96	-	94	-	62	-
Aile Danışma Merkezi	48	-	48	-	51	-	24	-
Sosyal Hizmet Merkezi	-	-	-	-	-	-	80	-
Kadın Konuk Evi ve İlk Kabul Birimi	43	943	51	1 125	69	1 676	115	2 449
ŞÖNİM	-	-	-	-	4	-	14	-

Kaynak: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

(1) 0-12 yaşlarındaki çocuklara yönelik sevgi evleri bu rakama dahildir.

(2) Çocuk evleri ayrı bir kuruluş statüsünde olmayıp müstakil apartman dairelerinden ibarettir.

(3) 13-18 yaşlarındaki çocuklara yönelik sevgi evleri bu rakama dahildir.

(4) Ağustos 2013 itibarıyla

Tabloda 2010 ve 2013 (Ağustos) yılları karşılaştırıldığında; 2010 yılında kuruluş/birim sayısı toplam 913 iken, bu sayının 2013’de (Ağustos) 1584’e yükseldiği; 2012 yılında Şiddeti Önleme Merkezlerinin, 2013 yılında sosyal hizmet merkezlerinin hizmete başladığı görülmektedir. Kuruluş/birim sayısının artışı çocuk evleri etkili olmuştur.

Aşağıdaki tabloda da, sosyal hizmet sunan kamu kuruluşlarının sosyal hizmet harcamaları sunulmuştur (2014 Yılı Programı, s. 125):

Tablo 4. Sosyal Hizmet Sunan Kamu Kuruluşlarının Sosyal Hizmet Harcamaları (2010-2012)

(Bin TL.)

Harcama Yapılan Kesim	Kuruluş	2010	2011	2012 (1)
Çocuk-Genç	ASPB	391 316	429 983	708 825
Yaşlı (1)	ASPB	154 299	188 653	253 964
Engelli	Kurum Bakımı	ASPB	168 991	197 393
	Özel Kuruluşta Bakım	ASPB	40 455	79 082
	Özel Eğitim	MEB	906 720	1 122 236
Toplum-Aile-Kadın	ASPB	38 104	56.316	67 046
Toplam		1 699 885	2 073 663	2 640 860

Kaynak: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB), MEB

Özel eğitim hizmetinden yararlanan yaklaşık 263 bin engelli çocuk için 932 milyon TL. ödeme yapılmıştır. Muhtaç engellilere sunulan bakım hizmetleri kapsamında 2013 yılı Eylül ayı itibarıyla, 10.277 kişi özel bakım merkezlerinden, 424.823 kişi de evde bakım hizmetinden yararlanmıştır. Aynı dönem için engellilere evde bakım hizmeti veren kişilere toplam 2,6 milyon TL. ödeme yapılmıştır (2014 Yılı Programı, s. 123).

Aşağıdaki tabloda sosyal yardım hizmeti veren kuruluşların sosyal yardım harcamaları sunulmuştur (2014 Yılı Programı, s. 123):

Tablo 5. Sosyal Yardım Hizmeti Veren Kuruluşların Sosyal Yardım Harcamaları (2009-2012)

Kurum	Yardım Türü	2009		2010		2011		2012	
		Kişi Sayısı	Gider (Bin TL.)	Kişi Sayısı	Gider (Bin TL.)	Kişi Sayısı	Gider (Bin TL.)	Kişi Sayısı	Gider (Bin TL.)
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	Yaşlı ve Özürlü Aylığı (1)	1 321 373	2 366 527	1 363 670	2 562 228	1 337 989	2 795 433	1 228 355	2 911 191
	Muhtaç Aylığı (Çocukları Muhtaç Aileler)	35 756	78 266	35 298	94 842	41 778	140 736	49 461	199 161
	Evde Bakım	204 652	959 303	284 595	1 567 245	352 859	2 271 343	398 335	2 944 114
	SYDV'ler (Fon) Tarafından Verilen Tüm Sosyal Yardımlar (2)	3 084 062	2 379 375	2 394 088	2 032 537	3 722 018	2 622 412	2 264 315	3 099 582
	Genel Sağlık Sigortası Primleri	-	-	-	-	-	-	7 467 871	4 072 864
Sağlık Bakanlığı	Yeşil Kart Uygulaması (3)	9 647 131	5 506 000	9 451 583	4 951 034	8 928 943	5 164 328	-	-
Vakıflar Genel Müdürlüğü	Muhtaç Aylığı (yetim ve özürlüler)	3 629	13 425	3 662	13 362	3 520	14 681	3 513	15 779
	İmaret Hizmetleri	137 100	88 909	21 746	17 074	20 215	20 716	20 215	22 831
	Vakıf Gureba Hastanesi Fakir Hasta Tedavileri (4)	6 975	1 068	7 414	1 087	-	-	-	-
	Burs (ilk ve ortaöğretimdeki muhtaç öğrenciler)	10 000	3 756	10 000	2 709	10 000	2 930	15 000	7 183
MEB	Burs (İlk ve ortaöğretimdeki muhtaç öğrenciler)	184 295	151 596	211 911	188 637	234 188	266 186	234 516	342 515
YURTKUR	Burs (yüksek öğretimdeki muhtaç öğrenciler (5))	198 707	375 601	234 130	535 108	320 912	804 125	348 904	1 021 217
TKİ	Kömür Yardımı	-	594 500	-	557 798	-	654 306	-	631 366
TTK	Kömür Yardımı	-	15 425	-	20 650	-	12 836	-	11 630
Belediyeler	Tüm sosyal yardımlar (6)	-	484 860	-	452 813	-	543 685	-	634 908
TOPLAM		-	13 018 611	-	12 997 124	-	15 313 717	-	15 914 341
TOPLAM/GSYH (Yüzde)		-	1,37	-	1,18	-	1,18	-	

Kaynak: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, MEB, Kalkınma Bakanlığı, SGK, Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü, Vakıflar Genel Müdürlüğü, YURTKUR

(1) 2011 yılı sonuna kadar SGK tarafından 2022 sayılı Kanun kapsamında verilmekte olan özürlü ve yaşlı aylıkları 2012 yılında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına devredilmiştir.

(2) 2009 ve 2010 yıllarında kullanılan Yardım Bilgi Bankasının kullanımdan kalkıp Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Projesinin kullanıma geçildiği yıl olan 2011 yılında sosyal yardım alan kişi sayısı hakkında sağlıklı bilgi bulunmadığından, 2012 yılı ilk 9 aylık bölümü fayda sahibi kişilerin (3.787.462 kişi) 12 aya tamamlanarak 2010 yılı ile ortalaması alınması yoluyla 2011 yılı tahmin edilmiştir. 2012 yılı kişi sayısı Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Sistemindeki aktif hane sayısını göstermektedir.

(3) Kişi sayısı, Yeşil Kartı aktif olan kişi sayısını göstermektedir. 2012 yılında Genel Sağlık Sigortası sistemine geçildiği için 2011 yılı sonu itibarıyla Yeşil Kart Uygulaması sona ermiştir.

(4) Vakıf Gureba Hastanesi tüm eklentileriyle birlikte 25 Ekim 2012 tarihinde Bezm-i Alem Vakıf Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesine devredildiği için 2010 yılından sonrasına ait rakam bulunmamaktadır.

(5) Üniversitelerin kendi bütçelerinden öğrencilerine verdikleri yardımlar bu rakama dahil değildir.

(6) Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü tarafından açıklanan Belediyelerin Bütçe Giderlerinin EKod 4'e göre tasnifindeki Hanehalkına Yapılan Transferler kalemindeki rakamlar alınmıştır. Yararlanan kişi sayısına ilişkin bilgi mevcut değildir.

Yukarıdaki tabloya göre, ASPB, Sağlık Bakanlığı, MEB, Vakıflar Genel Müdürlüğü, YURTKUR ve belediyeler gibi kuruluşlar tarafından yapılan harcamaların gayri safi yurt içi hasılaya oranı 2009 yılında %1,37, 2010 ve 2011 yıllarında %1,18 ve 2012 yılında ise %1,12 olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye’de sosyal yardım ve hizmetlere ayrılan kaynak 2010 yılında 15 milyar 162 milyon TL’dir. Bu kaynağın Gayri Safi Yurtiçi Hasılaya oranı %1,38’dir (Coşkun ve diğ., 2011, s. 138). OECD ve AB ülkelerinde sosyal yardım ve hizmetlere ayrılan kaynağın GSYİH’ya oranı %2,5 ile %3 arasındadır (Angel-Urdinola vd. 2009, s. 5; Aktaran: Coşkun ve diğ.leri, 2011, s. 138).

1.5. TÜRKİYE’DE KAMU YÖNETİMİ REFORMU ÇERÇEVESİNDE SOSYAL HİZMETLER VE SOSYAL YARDIMLAR

Özdemir’e göre, refah devletinin krizine yönelik çözüm arayışlarında, sosyal refah hizmetlerinin mevcut kurumsal yapısıyla devam etmesinin mümkün olmayacağı, kurumsal yapıda esaslı bir yeniden yapılanmanın gerekliliği üzerinde durulmaktadır. Bu nedenle, son 20 yıldır, refah devletleri reform sürecinden geçmektedir. Reformlar çerçevesindeki yeni yaklaşımlar çeşitli şekillerde ifade edilmektedir: “yeniden ayarlamak” (recalibration), “yeniden biçimlendirmek” (recasting), “hayatta kalmak” (survive), “yeniden yapılanmak” (restructuring), “değişiklik yapmak” (modification), “gelişmek” (evolution) vb. gibi (Özdemir, 2007, s. 408, 413).

Yılmaz (2001, s. 9-17)’a göre ise, kamu yönetimi reformları ülkeden ülkeye değişiklik gösterse de, birincisi devletin rolünün yeniden tanımlanması (Ne yapmalı?), diğeri ise yönetim reformu (Nasıl yapmalı?) olmak üzere iki ana başlık altında toplanabilir. Kamu yönetimi reformunun alanları ise kaliteli hizmet sunumu, bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanma, kamu mali yönetimi ve performans yönetimi, yeniden yapılanma, insan kaynakları yönetimi, etik, düzenleme ve yerelleşmedir.

2000’li yılların başından itibaren Türkiye’de kamu yönetimi reformu çerçevesinde, çeşitli hukuki ve idari düzenlemeler yapılmıştır. Bu çerçevede, bu bölümde öncelikle “yönetim”, “merkezden yönetim”, “yerinden yönetim” ve “yeniden yapılanma” kavramı ile yeniden yapılanma ihtiyacına yol açan etmenler üzerinde durulmuştur. Sonra, 2000’li yıllara gelinceye kadar Türkiye’de sosyal hizmetler ve sosyal yardımların örgütlenmesi kronolojik olarak kısaca ele alınmıştır. Daha sonra ise, 2000’li yılların başında kamu yönetimi reformu çerçevesinde sosyal hizmetler ve sosyal yardımların yeniden yapılanması incelenmiştir.

1.5.1. Yönetim

Ergun (2004, s. 3-4)'a göre batı dillerindeki “management” ve “administration” kavramlarının her ikisinin karşılığı olarak Türkçede “yönetim” sözcüğü kullanılmaktadır. Birinci anlamıyla yönetim kısaca, bir işi çekip çevirmek; ikinci anlamıyla ise bir kamu yönetimi örgütünü ya da yerel yönetim birimini anlatmak amacıyla kullanılmaktadır.

Güler (2009, s. 26)'e göre ise kavramsal olarak yönetim; insan toplumlarının ekonomik ve toplumsal örgütlenme tarzıdır. Kamu yönetimi de (idare, bürokrasi), bu tarzlardan modern (kapitalist) toplumlarda ortaya çıkan bir örgütlenme tipine verilmiş addır. İktisadi-toplumsal olgular ile yönetsel olgular, birbirine nedensellik ilişkisiyle bağlıdır.

Kurumsal anlamda yönetimin “planlama”, “örgütlenme”, “yöneltme ya da önderlik” ve “denetim” işlevleri bulunmaktadır. Bu işlevler birbirleriyle karşılıklı ilişki içinde olup, her biri, yönetimin bir alt sistemidir (Ergun, 2004, s. 4).

Eryılmaz'a göre geniş anlamda yönetim sürecini oluşturan unsurlar planlama, örgütlenme, bütçeleme, yönlendirme, koordinasyon ve denetim'dir. Buna göre *planlama*, amaçların tanımlanması, politikaların saptanması, bunların gerçekleştirilmesinde izlenecek yöntem ve işlemlerin (stratejilerin) kararlaştırılmasıdır. Günümüzde, piyasa ekonomisi ve küreselleşme ile ortaya çıkan hızlı değişime ayak uydurabilmek için, ayrıntılı ve katı planlardan vazgeçilerek, öncelikleri ve esnekliği olan stratejik plan ve planlama anlayışına geçilmiştir. *Örgütlenme*, belirlenen planları uygulamak için gerekli etkinlikleri gruplandırarak yönetim üniteleri oluşturmak ve bu ünitelerdeki yönetici ve çalışanların görevlerini tanımlamak, aralarındaki ilişkileri düzenlemektir. Kaynakları sağlama ve düzenleme (*bütçeleme*) ise, planların ve hizmetlerin yürütülmesi, amaçların gerçekleştirilmesi için gerekli personel, sermaye, tesisler ve diğer malzeme ve imkanları kullanılmaya hazır biçimde bir araya toplamaktır. *Yönlendirme*, eldeki kaynakları en uygun yoldan belirlenen amaçlara yönlendirebilme güç ve çabasıdır. *Koordinasyon*, yönetsel yapı içindeki çeşitli eylemlerin bütünleştirilmesi çabasıdır. *Denetim* ise, belirlenen amaçların etkin ve verimli bir şekilde gerçekleşip gerçekleşmediğinin, prosedüre ve mevzuata uyulup uyulmadığının üstler ile yetkili kişi ve makamlar tarafından sürekli olarak izlenmesi ve değerlendirilmesidir. Günümüzde “denetim” kavramının yerini “hesap verebilirlik” kavramı almıştır. Büyük ölçüde mevzuata uygunluğu içeren geleneksel denetim anlayışı da yerini, performans ve sonuç odaklı bir denetim anlayışına bırakmaktadır (Eryılmaz, 2011, s. 5-6).

Türkiye'nin kamu yönetiminde, yönetim süreçlerini formüle eden planlama, örgütlenme, personel sistemi, yönlendirme, eşgüdüm, denetim ve bütçe süreçlerinin kısaltmasından oluşan İngilizcesi POSDCORB Türkçesi de PÖPAYED olan ilkesindeki her aşamasında bir dönüşüm yaşanmış ve yaşanmaya devam etmektedir (Övgün, 2013, s. 55-71).

1.5.1.1. Merkezden Yönetim

1982 Anayasası'na göre Cumhuriyet'in temel organlarından biri olan “yürütme” nin içinde yer alan idare (Md. 123), kuruluş ve görevleriyle bütün olup, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanmaktadır. Gözübüyük (2006, s. 94)'e göre merkezden yönetim; yönetsel hizmetlerin merkezde toplanması ve bu hizmetlerin merkez ve merkezin hiyerarşisi içindeki kuruluşlar tarafından yürütülmesidir.

Türkiye'deki merkezden yönetim, merkez ve taşra teşkilatından oluşmaktadır. Merkez teşkilatı Cumhurbaşkanı, bakanlar kurulu ve bakanlıklardan, taşra teşkilatı ise il yönetimlerinden oluşmaktadır. Anayasa (Md. 126)' ya göre; Türkiye, merkezi idare kuruluşu bakımından, coğrafya durumuna, ekonomik şartlara ve kamu hizmetlerinin gereklerine göre, illere; iller de diğer kademeli bölümlere ayrılır. İllerin idaresi yetki genişliği esasına dayanır.

1.5.1.2. Yerinden Yönetim

Yerinden yönetim kavramı, yönetim dizgesini ve eylemini; *yerel yönetim* kavramı ise birimleri anlatmak için kullanılabilir (Keleş, 2009, s. 22). Yerinden yönetim (*decentralization; adem-i merkeziyet*): “Yönetsel kararların alınması ve görevlerin gerçekleştirilmesi yetki ve sorumluluğunun, ya coğrafi ya da işlevsel ölçütlere bağlı olarak merkezi hükümet örgütü dışında, hizmet yerinde bulunan organlarca üstlenilmesi durumu” (Bozkurt ve diğerleri, 1998, s. 260) dur.

Eryılmaz (2002, s. 225-226)'a göre ise *desantralizasyon (yerinden yönetimleştirme ya da adem-i merkeziyetçilik)*, klasik anlamda merkezi idarenin yetki, görev ve kaynaklarını yerel yönetimlere aktarmasıdır. Günümüzdeki modern anlamıyla desantralizasyon ise merkezi idarenin elindeki planlama, karar verme ve kamu gelirlerini toplama gibi işlevlerin bir kısmını, taşra kuruluşlarına, meslek kuruluşlarına ve dernek vakıf gibi gönüllü örgütlere aktarmasıdır. Bu çerçevede “yetki genişliği”, “yetki devri”, “hizmette yerellik” (subsidiarite) ve “özelleştirme” de desantralizasyon kavramı içinde değerlendirilmektedir.

Keleş (2009, s. 22-23)'e göre, yerinden yönetimin iki türünden birincisi siyasal yerinden yönetim, ikincisi ise yönetsel yerinden yönetimdir. Siyasal yerinden yönetim, daha çok federal devletlerde görülür. Anayasalar tarafından yerel birimlere tanınmış bulunan yarı özerk ya da özel statüye dayanan bir yönetim biçimidir. Yönetsel yerinden yönetimlerde, yasama ve yargı merkezi yönetimde toplanmıştır. Yerel yönetimlerin sadece “yürütme”ye ilişkin bazı yetkileri bulunmaktadır. Yönetsel yerinden yönetimin iki türü vardır; birincisi hizmet yönünden yerinden yönetim (İşlevsel Yerinden Yönetim), ikincisi ise yer yönünden yerinden yönetim (Mahalli Adem-i Merkeziyet) dir.

Keleş'e göre çeşitli etkenlere bağlı olarak oluşan yerel yönetim sistemleri genel olarak dört başlık altında toplanabilir: *Birincisi*, Fransız ya da Napolyon modelinden etkilenmiş ülkeler kümesidir. Fransa, İtalya, Belçika, İspanya, Portekiz ve Yunanistan'ın yer aldığı bu gruptaki ülkelerin özellikleri arasında; yerel yönetimlerin anayasalarda güvence altına alınması ile merkezi yönetimin temsilcisi olan bir valinin gözetim ve denetimi (vesayeti) altında olmaları yer almaktadır. *İkincisi*, Anglo-Saxon geleneğinden etkilenmiş ülkeler kümesidir. Bu kümedeki ülkelerin özellikleri arasında; yerel yönetimlerin yasa ile kurulmaları, merkezi yönetim tarafından denetimin uygulanmaması ve günlük etkinliklerinde geniş bir özerkliğe sahip olmaları, Devlet ile aralarındaki ilişkinin niteliğinin genelde yatay olması sayılabilir. Bu grupta yer alan ülkeler arasında İngiltere, Kanada, Avustralya ve bir ölçüde ABD yer almaktadır. *Üçüncüsü*, Kuzey ve Orta Avrupa ülkeleridir. Bu gruptaki ülkelerin özellikleri arasında; yerel yönetimlerin merkezi yönetim ile arasındaki ilişkilerin Anglo-Saxon modelini andırması, yerinden yönetim geleneklerine diğer gruplardaki ülkelere oranla daha bağlı olmaları, anayasal statü ile yönetsel ve mali özerklikten yararlanmaları bulunur. Bu sistemin temsilci ülkeleri İsveç, Norveç ve Danimarka'dır. *Dördüncüsü* ise, çözülme sürecini büyük ölçüde tamamlamış Orta ve Doğu Avrupa'nın sosyalist ülkeleridir (Keleş, 2009, s. 77-81).

Yerinden yönetim ile yakından ilişkili kavramlardan biri “*yerelleşme*”dir. Çevik (2010, s. 84-85)'e göre, *yerelleşme* ile merkezi yönetim tarafından iyi yapılamadığı düşünülen hizmetlerin yerel yönetimlere devredilmesi ifade edilmektedir.

Dünya Bankası'na göre yerelleştirme ise (Güler, 2005, s. 207-208):

- 1) Herhangi bir hiyerarşik yapılanma içinde üst birimden alt birime yetki devridir.
- 2) Merkezi yönetimden valilik kaymakamlık gibi mülki kademeye-taşra birimine yetki devridir.
- 3) Merkezi yönetimden ya da mülki kademelerden yerel yönetimlere (özel idarelere, belediyelere, köylere) yetki devridir.
- 4) Yerel yönetimlerden gönüllü kuruluşlara ve özel sektöre yetki devridir.

Buna göre, Dünya Bankası'nın yerelleşme yaklaşımında, merkezi yönetimin elinde bulundurduğu yetkilerin, kademeli olarak gönüllü kuruluşlara ve özel sektöre devredilmesinin hedeflendiği görülmektedir.

Çevik (2010, s. 84-85)'e göre, yerelleşme politikalarının artmasında; yerel ihtiyaçlara daha iyi cevap verilmesi, son yıllarda sivil toplumun etkinliğinin artması, bireylerin devletten beklentilerinin artması sonucu kamu yönetimi üzerinde oluşan baskılar etkili olmuştur. Ayrıca, iletişim ve ulaşım teknolojilerindeki gelişmeler, ulus devletleri aşan yeni bir yaşam ve örgütlenme ihtiyacını beraberinde getirmiştir. Bu gelişmeler, ulus devletlerin etkinliğini azaltmış ve yerel yapıların ön plana çıkmasına neden olmuştur.

Eryılmaz (2002, s. 227)'a göre desantralizasyon, gelişmekte olan ülkelerin sorunlarının çözümünde, gelişmiş ülkelere göre daha etkili bir yöntemdir. Gelişmekte olan ülkelerdeki merkeziyetçilik, merkezi idarenin iş yükünü arttırmakta, aşırı bürokratikleşmeye ve kırtasiyeciliğe yol açmakta, aynı zamanda da yerel yöneticilerin girişim gücünü zayıflatmakta ya da ortadan kaldırmaktadır. Bu nedenlerle, 1970'lerden sonra merkeziyetçi siyasal sistemler, yapılarını ve işlevlerini desantralizasyon ilkesine göre yeniden düzenleme ihtiyacını duymuşlardır. Çevik (2010, s. 202)'e göre de, Türkiye'de sosyal nitelikli kamu hizmetlerinin yürütülme sorumluluğu merkezi yönetim kuruluşlarından alınıp, yerel yönetimlere devredilmelidir. Çünkü sağlık, eğitim, konut, sosyal hizmetler çoğunlukla yerel niteliklidir.

Merkezden ve yerinden yönetimin hem fayda hem de sakıncaları bulunmaktadır. Aşağıda, bazı yazarların merkezden ve yerinden yönetimin fayda ve sakıncalarına ilişkin görüşlerine yer verilmiştir.

Gözübüyük'e göre, merkezden yönetimin sakıncaları arasında kırtasiyeciliği arttırması, yerel ihtiyaçların uzaktan doğru ve isabetli bir şekilde verilmesini zorlaştırması; halkın yönetime katılmasını sınırlandırması; kamu görevlilerinin ve kamu hizmetlerinin dağılımını olumsuz yönde etkilemesi yer almaktadır. Yerinden yönetimin sakıncaları arasında ise teknik elemanların sağlanmasında yaşanan güçlükler; mali kaynak yetersizliği; hizmet yönünden yerinden yönetim kuruluşlarının mali denetiminin güçleşmesi ve bu kuruluşların özerk olması nedeniyle içlerinde kötü geleneklerin doğmasına yol açması; ülkenin siyasal birliğinin bozulacağı endişesi duyan genel yönetimin bu konuda çekingen ve isteksiz davranmaları ile yerel yönetimlere bırakılan kamu hizmetlerinin yurt düzeyinde eşit biçimde yürütülememesi sayılabilir (Gözübüyük, 2006, s. 94-99).

Çevik (2010, s. 84)'e göre yerel yönetimlerin yararlarının başında demokratik yönetim anlayışına yakın olmaları ve halka yakınlık nedeniyle hizmetlerin sunumunda verimliliği artırmasıdır. Bununla birlikte, yerel yönetim organlarının yöre halkından seçilmesi nedeniyle, tarafsızlığın kaybedilmesi tehlikesi bulunmaktadır. Ayrıca, terör ve bölünme sorunu olan ülkelerde kuvvetli yerel yönetimler, söz konusu sorunu büyütebilir.

Keleş (2009, s. 25)'e göre ise, merkezi yönetim ve yerinden yönetimin üstün yanları ve güçsüz yönleri bulunmaktadır. Merkezden yönetim ve yerinden yönetim, birbirlerinin güçsüz yanlarını tamamlamayı amaçlamaktadır. Bu nedenle, uygulamada her ülke tarafından, hem merkezden yönetimin hem de yerinden yönetimin her ikisinden de birlikte yararlanılır.

1.5.2. Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma

1.5.2.1. Yeniden Yapılanma Kavramı

Kamu yönetiminde hizmetlerin daha verimli ve etkili sunulabilmesi amacıyla gerçekleştirilen düzenleme ve etkinlikler için bazen birbirinin yerine, bazen yakın anlamlarda, bazen de farklı anlamlarda “idari reform”, “yönetim reformu”, “idarenin yeniden düzenlenmesi”, “idarenin yeniden yapılanması”, “örgüt geliştirme” vb. kavramlar kullanılmaktadır.

Ergun (2004, s. 83)'a göre yeniden yapılanma, “yönetsel ve örgütsel süreçlerin tümüyle gözden geçirilerek uygun olmayan yerlerinin ayıklanması ve böylece hem örgüt çalışanları açısından hem de örgütün hizmetlerinden yararlanan yurttaşlar açısından daha verimli yeni bir yapının oluşturulması tekniğidir” .

Kamu Yönetimi Sözlüğü'ne göre, idari reform ise “kamu yönetimini daha etkili ve daha verimli kılmak, iyileştirmek amacıyla girişilen yeniden düzenleme çabaları ve bunun sonucunda gerçekleştirilen yenilikler” dir. Geniş anlamda idari reformda devletin niteliği, işlevi ve rolünün yeniden belirlenmesine yönelik köklü düzenlemeler gerçekleştirilir. Bu yaklaşımda yönetim sisteminin siyasal sistem ile ilişkisi, kamu hizmetlerinin kapsamı, felsefesi ve niteliği, görev, yetki ve kaynakların merkez, taşra, yerel yönetimler ve diğer kamu tüzel kişileri arasında dağılımı, karar süreçleri, yönetsel yöntemler, personel rejimi, kamu görevlilerinin nitelikleri, iş görme anlayış ve davranışları ve güdülenme kalıpları vb. devlet örgütünün tüm dengeleri ele alınır (Bokurt ve diğerleri, 1998, s. 104-105).

Güzelsarı (2004)'ya göre ise, yönetsel reformların hizmet ettiği amaçlardan birincisi ve daha görünürde olanı yönetsel içerikli amaçlardır. Değişen koşullara göre yönetsel yapıların ve süreçlerin yeniden yapılanması hedeflenir. İkincisi ve daha örtük olanı ise, yönetimin mevcut siyasal yapıya uygun hale getirilmesidir.

1.5.2.2. Yeniden Yapılanma İhtiyacı

Genel olarak idari reform ihtiyacını doğuran nedenler, çeşitli yazarlar tarafından farklı başlıklar altında ele alınmıştır.

Kamu Yönetimi Sözlüğü (Bozkurt ve diğerleri, 1998, s. 104)' nde idari reformun nedenleri; nüfus artışı, kentleşme ve endüstrileşme, teknolojik gelişmeler, hizmet felsefesinde ve tercihlerinde zamanla ortaya çıkan değişiklikler, uluslararası değişim baskıları, kamu hizmetlerinin kalitesinden ve işleyişinden genel hoşnutsuzluklar, siyasal iktidar değişikliği vb. biçiminde sıralanmıştır.

Şaylan (2003, s. 24)'a göre, 20. yüzyılın son çeyreğinde hızlanarak yaşanan değişim, günlük yaşamdan siyasi kurum ve davranışlara kadar her alana uzanmıştır. Bu değişimden devlet de etkilenmiştir.

Tutum (1994, s. 8)'a göre, hemen her ülkede kamu kesiminin büyüklüğü, rolü ve sorumluluğu ve kamusal harcamaların yerindeliğinin yeniden değerlendirilmesini zorunlu hale getiren nedenler arasında; son yıllarda devlet borçlarında görülen aşırı büyüme, parasal dengesizlikler, aşırı kamusal düzenlemeler ve kontroller, demografik hareketlerin ve işsizliğin neden olduğu ek harcama baskıları, çevre koruması vb. sayılabilir.

Ergun (2004, s. 377)'a göre ise küreselleşmenin zorlamaları, özelleştirme, bürokratikleşmeden kaçınma, demokratikleşme, yerinden yönetime ağırlık tanıma, Avrupa Birliğine katılım istemi gibi birtakım gelişmeler, Türk kamu yönetimi üzerinde değişme baskısı yaratmaktadır.

Bu çerçevede, 2000'li yılların başında, 57. Hükümet tarafından yönetimin yeniden yapılanması/idari reform çalışmaları başlatılmıştır. Bu çerçevede, Başbakanlık tarafından 2003 yılında yayımlanan “*Değişimin Yönetimi İçin Yönetimde Değişim*” adlı raporda, kamu yönetimini değiştirmeye zorlayan etmenler şöyle ifade edilmiştir: 20. yüzyılda kamunun yapısının büyümesi ve işlevlerinin çeşitlenmesi sonucu bir taraftan kırtasiyecilik ve ek finansman ihtiyacı

sürekli artmış, diğer taraftan hantallığı ve koordinasyonsuzluğu önlemede güçlükler yaşanmıştır. Küreselleşme ve sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş, hem yönetim yapısının hem de yönetim paradigmasının değişmesini gerektirmiştir. Yönetim anlayışını etkileyen ve uyarıcı değişim faktörleri; ekonomi ve yönetim teorilerindeki değişim ile özel sektördeki gelişmeler ve sivil toplumun gelişimidir. Ekonomide değişim, 1970’li yıllardan itibaren Keynezyen yaklaşım ve klasik refah devleti anlayışının önemli oranda terk edilmesi ve ekonomi teorisinde liberal yaklaşımın güç kazanmasıdır. Yönetim teorisindeki değişim ise, klasik Weberyen bürokrasi anlayışına bağlı gelişen yönetim teorilerinin dönüşüme uğramasıdır. Bu bağlamda “yönetim” kavramı zayıflamakta, “yönetişim” kavramı ise güç kazanmaktadır (T.C. Başbakanlık, 2003, s. 11-22).

Güler (2009, s. 340-341)’e göre, 2000’li yılların başında Türkiye’nin yönetim yapısındaki köklü değişiklikler, “yerellik” (subsidiarite) ve iyi-yönetişim (good governance) ilkesi çerçevesinde gerçekleşmektedir. Yerellik ilkesiyle en küçük yerel birimden “küresel” birime kadar çok-katlı bir yapı; iyi-yönetişim ilkesiyle de devlet, sivil toplum örgütleri ve özel sektörün oluşturduğu çok ortaklı yeni bir yönetsel yapı öngörülmektedir.

Keleş (2009, s. 39)’e göre ise, 20. yüzyılın son çeyreğinde, yerel yönetimleri kapitalizmin hizmetine sokmayı amaçlayan liberal politikalar ön plana çıkmıştır. Bu çerçevede yerel yönetimlerden beklenen; küresel sermayenin akışkanlığını artırmaya öncü ve yardımcı olmaları, yerel hizmetlerin özelleştirilmesi ve kamu hizmetlerinin fiyatlarının belirlenmesinde Pazar ekonomisinin egemen olmasıdır. Bu yaklaşım, Türkiye’de de, 2000’li yılların başlarındaki yerel yönetim reformlarında büyük ölçüde etkili olmuştur.

Türkiye’de kamu yönetiminin yeniden yapılanması çerçevesinde yapılan çalışmalarda da, küreselleşme ile devletin değişen rolünün özelleştirme, sivilleşme ve yerelleşme eğilimlerini desteklediği vurgulanmıştır (T.C. Başbakanlık, 2003, s. 25).

1.5.3. Kamu Yönetimi Reformu Öncesinde Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımların Örgütlenmesi

Daha Cumhuriyet ilan edilmeden, 30.06.1921 tarihinde *Himeyei Etfal Cemiyeti (Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu)* dernek statüsünde kurulmuştur (Çavuşoğlu, 2001, s. 9).

1930 yılında çıkarılan 1580 sayılı (Mülga) Belediye Kanunu⁶⁴ ile Cumhuriyet döneminde belediyeler, sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar alanında çok önemli görevler üstlenmiştir (Md. 15).

Korunmaya muhtaç çocuklara yönelik kamusal hizmetler ise, ilk defa 1949 yılında çıkarılan “*Korunmaya muhtaç çocuklar hakkında Kanun*”⁶⁵ ile düzenlenmiştir. “1949 yılında çıkan KMÇ Kanunu ile artık geri dönülmez bir sürece girilmiş; çocukların korunması alanı özgün bir mevzuat ile tanımlanmış, kamuoyunda ve kamunun kendisinde yeni bir dil-söylem oluşmuştur” (Karataş, 2007, s. 317). Bu Kanun ile korunmaya muhtaç çocuklardan öğretim çağına kadar olanların bakım ve korunmaları Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına, öğrenim çağına gelenlerin bakım ve korunmaları da Milli Eğitim Bakanlığının sorumluluğuna verilmiştir. 1957 yılında ise, 1949 yılında çıkarılan söz konusu Kanun yürürlükten kaldırılarak, aynı adla yeni bir Kanun⁶⁶ yürürlüğe girmiştir. Bu Kanun’da, korunmaya muhtaç çocukların bakım ve yetiştirilmesinin, il özel idareleri ile belediyelerin müştereken kuracakları *Koruma Birlikleri* tarafından sağlanacağı hüküm altına alınmıştır.

1950’li yılların sonunda ve 1960’lı yılların başında, sosyal hizmet ve sosyal yardımların hem eğitim hem de kamu yönetiminde kendisine bir yer bulmasının nedenleri şunlardır (Fişek, 2007, s. 337): “Bir yandan, artan gereksinimlerin, gönüllü kuruluşlar ve gönüllü katkılar aracılığıyla çözülmesinde karşılaşılan zorluklar; bir yandan bürokrasinin, kendi dışında saygın ve bağımsız odaklar oluşması karşısında gösterdiği huzursuzluk; öte yandan sosyal devlet düşüncelerinin ağırlık kazanmaya başlamış olmasıdır”.

Türkiye’de sosyal devlet ilkesine bağlı olarak sosyal hizmetler, bir taraftan planlama sürecinde ele alınmış, diğer taraftan uygulamalar ile bu alanda yeni kurumlar/örgütler oluşturulmuştur.

225 sayılı Kanun⁶⁷ ile 1963 yılında, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı merkez teşkilatında “Her türlü sosyal yardım ve sosyal güvenlik hizmetlerini düzenlemek, korunmaya muhtaç

---

⁶⁴ Resmi Gazete, 1471, 14 Nisan 1930.

⁶⁵ Resmi Gazete, 7217, 27 Mayıs 1949.

⁶⁶ Resmi Gazete, 9615, 24 Mayıs 1957.

⁶⁷ Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Kuruluş ve Memurları Kanununda ve 4862 sayılı kanuna bağlı (1) ve (2) sayılı cetvellerde değişiklikler yapılmasına dair Kanun. T.C. Resmi Gazete, 11394, 30 Nisan 1963.

çocuklarla sakatlar ve ihtiyarların bakım, yetiştirilme ve rehabilitasyonunu ve çalışma gücünden yoksun fakir kimselerin sosyal güvenliğini sağlamak ve Sosyal Hizmetler Enstitüsünün idari ve bilimsel işlerini kovalama ve denetimini yapmakla görevli” *Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü* kurulmuştur.

1962-1963 yıllarında gerçekleştirilen “Merkezi Hükümet Teşkilatı Araştırma Projesi-MEHTAP” nde, sosyal hizmetlerin dağınkılık gösterdiği ve bu alandaki çeşitli idareler arasında koordinasyonun yok denecek kadar az olduğu tespiti yapılmıştır (TODAİE, 1966, s. 331).

Söz konusu tespit doğrultusunda, sosyal hizmetlerin tek elden yürütülmesi amacıyla I. (1963-1967), II. (1968-1972), III. (1973-1977) ve IV. (1979-1983) Kalkınma Planlarında “Sosyal Hizmetler Kurumu”nun kurulması benimsenmiştir. Bu çerçevede, 1983 yılında kabul edilen 2828 sayılı Kanun ile SHÇEK Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Sosyal yardım ve hizmetlerle ilgili esasları, sosyal hizmet politikası ve hedeflerine uygun olarak tespit etmek, çalışma plan ve programlarını hazırlamak, uygulamak ve bu konudaki ilgili bakanlık, kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyon ve işbirliğini sağlamak görevi, söz konusu Genel Müdürlüğe verilmiştir. I. Kalkınma Planında benimsenen kamu otoriteleriyle gönüllü kuruluşlar ve gönüllü kuruluşların birbirleri ile işbirliğinin sağlanması için il düzeyinde “Koordinasyon Kurulları”, II. Kalkınma Planında benimsenen milli seviyede sosyal refah hizmetlerinin bir bütün olarak yürütülmesini sağlayacak “Sosyal Refah Hizmetleri Milli İstişare Kurumu” nun işlevlerini yerine getirebilecek; il düzeyinde “İl Sosyal Hizmetler Kurulu”, merkezi düzeyde de “Sosyal Hizmetler Danışma Kurulu”, 2828 sayılı Kanun ile oluşturulmuştur (Md. 6-7, 12-13).

2828 sayılı Kanun ile; 15/05/1957 tarihli ve 6972 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun, 12.06.1959 tarihli ve 7355 sayılı SSYB’ye bağlı Sosyal Hizmetler Enstitüsü Kurulmasına Dair Kanun, SSYB’ye bağlı Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü, Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu yürürlükten kaldırılmıştır (2828 S.K., Md. 38).

Çengelci (1996, s. 26-27)’ye göre, Çocuk Esirgeme Kurumu çağdaş/demokratik çocuk yetiştirme politikalarının öncülüğünü ve savunuculuğunu yapabilir, çocuk istismarını ve ihmalini bilimsel çalışmalar, toplantılar ve yayınlarla önlemeye çalışır, kamuoyunu canlı ve dinamik tutan bir demokratik sosyal hizmet örgütü olarak son derece etkili ve önemli bir konumda etkinlik gösterebilirdi.

Türkiye’de sosyal hizmetlerle ilgili görevler uzun süre dağınk bir yapı içinde yürütülerek, devletin bu alandaki sorumluluğu sınırlı kalmıştır. Ancak, 1983 yılında çıkarılan 2828 sayılı

Kanunu ile, bu alandaki hizmetlerde oldukça köklü sayılabilecek yapısal bir düzenlemeye gidilmiştir (TODAİE, 1991, s. 139).

Ancak, söz konusu kurumsal bütünlük kısa süre sonra oluşturulan yeni kurumlarla tekrar bozulmaya başlamıştır.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu, 1986 yılında yürürlüğe giren 3294 sayılı Kanun⁶⁸ ile kurulmuştur. 2004 yılında, 5263 sayılı Kanun⁶⁹ ile Fon Genel Sekreterliği, Başbakanlığa bağlı bir Genel Müdürlük olarak teşkilatlanmıştır.

1991 yılında yayımlanan Kamu Yönetimi Araştırması Genel Raporu'nda, sosyal güvenlik kapsamında hizmet veren SHÇEK, Emekli Sandığı, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'nun Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bağlanması öngörülmüştür. Ayrıca, il düzeyinde merkezi yönetimin taşra kuruluşları olarak görev yapan milli eğitim, sağlık ..., sosyal hizmetler, ...; yerinden yönetilmesi hizmet etkililiğini artırabilecek nitelik taşıyan görevleri ile bununla ilgili örgüt, personel, araç-gereç ve mali kaynakların, il yerel yönetimine aktarılması önerilmiştir (TODAİE, 1991, s. 140, 188).

1989 yılında, 396 sayılı KHK⁷⁰ ile Başbakanlığa bağlı olarak kurulan *Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı*, 2004 yılında, 5256 sayılı Kanun⁷¹ ile Genel Müdürlük olarak yeniden yapılandırılmıştır. 1990 yılında ise 422 sayılı KHK⁷² ile Başbakanlığa bağlı kurulan *Kadının Statüsü ve Sorunları Başkanlığı* da, 3670 sayılı Kanun⁷³ ile Genel Müdürlük olarak yeniden örgütlenmiştir. 1993 yılında, 514 sayılı KHK ile Başbakanlığa bağlı *Kadın ve Sosyal Hizmetler*

---

⁶⁸ Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu. R.G: 14 Haziran 1986, 19134.

⁶⁹ Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun. R.G: 9 Aralık 2004, 25665.

⁷⁰ Aile Araştırma Kurumu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. Resmi Gazete, 20387, 29 Aralık 1989.

⁷¹ Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun. Resmi Gazete, 25642,13 Kasım 2004.

⁷² 1211 Sayılı Kanun ile 2547 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması ve Kadının Statüsü ve Sorunları Başkanlığının Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. Resmi Gazete, 20498 Mükerrer, 20 Nisan 1990.

⁷³ Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'nün Kurulması ile 14.1.1970 Tarihli ve 1211 Sayılı ve 4.11.1981 Tarihli ve 2547 Sayılı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında 422 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanun. Resmi Gazete, 20679, 28 Ekim 1990.

Müsteşarlığı kurulmuştur. Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü ana hizmet birimi, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü ise Müsteşarlığın bağlı kuruluşudur. Bu Müsteşarlık ile Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ile Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı kaldırılmıştır. Anayasa Mahkemesi tarafından 514 sayılı KHK iptal edilerek, verilen altı aylık süre sonunda aynı içerikteki 536 sayılı KHK de Anayasa Mahkemesinin 08.07.1994 tarihli ve 1994/53 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir.

Çengelci (1996, s. 33-34)'ye göre, çeşitli kurumları, son derece yapay ve zorlama yöntemlerle bir araya getiren KHK'nın herhangi bir felsefi ve kendi içinde tutarlı bir düşünsel bütünlüğü bulunmamaktadır.

SHU Derneği (1995: 45-48, 258-259)'ne göre ise, Maliye Bakanlığına bağlı Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü bünyesinde 2022 sayılı Kanunu uygulamaktan sorumlu Yaşlılar Sosyal Güvenlik Dairesi Başkanlığının, SHÇEK Genel Müdürlüğünün sosyal yardımlarla ilgili daire başkanlığı ile birlikte yeniden düzenlenerek, “Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Sosyal Yardımlar Dairesi Başkanlığı” oluşturulmadır. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Fonu Genel Sekreterliği, SHÇEK merkez teşkilatında oluşturulacak “Sosyal Yardımlar Dairesi Başkanlığı” ile birleştirilmelidir. Buna paralel olarak da, illerdeki vakıfların sekretarya hizmetlerini yürüten birimlerde, il sosyal hizmetler müdürlükleriyle birleştirilmelidir. Türkiye'nin sosyal hizmetler politikasının ulusal düzeyde belirlenmesi, sosyal hizmetlerden sorumlu genel ve yerel yönetim kuruluşları ile gönüllü ve özel kuruluşlara düşen görevlerin, etkili bir işbirliği ve eşgüdüm içinde gerçekleştirilmesini sağlayıcı bir çerçeve içinde “*Sosyal Hizmetler Temel Kanunu*” çıkarılmalıdır.

1997 yılında yürürlüğe giren, 571 sayılı KHK⁷⁴ ile Başbakanlığa bağlı *Özürllüler İdaresi Başkanlığı* kurulmuştur.

Fişek (2007, s. 343)'e göre, 1980 ve daha sonraki yıllarda, sosyal hizmetlerin başta sosyal yardımlar olmak üzere, tüm diğer sosyal politika kanallarından bağımsız olarak yürütülmesi, 12 Eylül döneminin olağandışı ortamından kaynaklanmıştır.

1996-2000 yıllarını kapsayan 7. Beş Yıllık Kalkınma Planına göre, sosyal hizmet ve yardımlar konusunda dağınıklık ve yetersizlik devam etmektedir. Sosyal güvenlik sistemi, sosyal sigorta kurumları ve sigorta kolları ile sosyal yardım ve sosyal hizmet kurumlarını da kapsayacak

⁷⁴ Özürllüler İdaresi Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. Resmi Gazete, 23004 Mükerrer, 30 Mayıs 1997.

şekilde yeniden yapılandırılacaktır. Sosyal Yardım ve Hizmet Kurumu oluşturulacaktır. Sosyal hizmetlerle ilgili merkezi yönetim tarafından sağlanmakta olan bazı hizmetler, il özel idarelerinden başlanmak üzere mahalli idarelerin yetki ve sorumluluğuna bırakılacaktır.

Fişek (2007, s. 335) sosyal hizmetler ve sosyal yardımların, 23 Nisan 1920’de TBMM’nin açılışıyla, sosyal politika içerisindeki örgütlenmesinin dört ayrı modelde gerçekleştiğini belirtmektedir:

- Kamu destekli yurttaş örgütü deneyimi,
- Sosyal hizmet ve yardımların, sosyal hekimlik uygulamaları ile bütünleşik olarak sunulması,
- Sosyal hizmet ve yardımların, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı şemsiyesi altında, sosyal güvenlik uygulamaları ile bütünleşik olarak sunulması,
- Sosyal hizmetlerin ve sosyal yardımların ayrı ayrı ve bağımsız olarak sunulması.

2000’li yılların başında ise kamu yönetimi reformu çerçevesinde, sosyal hizmetler ve sosyal yardımlarda yeni bir model arayışına girilmiştir. Aşağıda, sosyal hizmetler ve sosyal yardımların yeniden yapılanması bağlamında yeni model arayışı ile ilgili gelişmeler incelenmiştir.

1.5.4. 2000’li Yılların Başında Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımların Yeniden Yapılanması

1970’li yılların ikinci yarısında başlayan dünyadaki ekonomik ve mali kriz sonucu, devletin işlevleri, sınırları tartışılmaya, sorgulanmaya başlanmıştır. Bu krizin ortaya çıkmasında; ekonomik, mali, siyasal, sosyal, teknolojik ve yönetsel bazı etmenlerin varlığı ileri sürülmüştür. Bu çerçevede neo-liberal politikalar uygulanmaya başlanmış ve “devletin küçültülmesi”, “özelleştirme”, “yerelleşme”, “yönetişim” vb. kavramlar ön plana çıkmıştır.

Bu politika ve yaklaşımlardan kamu yönetiminin örgütlenmesi, görevleri, işlevleri etkilenmiştir. Türkiye’de 2000’li yılların hemen başında genelde kamu yönetiminin, özelde sosyal hizmetlerin yeniden yapılanması gündeme gelmiş, bu kapsamda kanuni düzenlemeler yapılmış, raporlar yayımlanmış; konu konferanslarda, şuralarda vb. platformlarda tartışılmıştır.

Bu bölümde, sosyal hizmetler ve sosyal yardımların yeniden yapılanması ile ilgili son yıllarda yaşanan gelişmeler kronolojik biçimde ele alınarak incelenmiştir.

Söz konusu gelişmelerin temelini oluşturan 58. Hükümet Programına⁷⁵ göre, gerek küreselleşme, gerekse bilgi toplumuna yönelik gelişmeler, geleneksel devlet ve yönetim anlayışını büyük ölçüde geçersiz hale getirmiştir. Bu nedenle, gerçekleştirilecek olan merkezi idare ve yerel yönetim reformu çerçevesinde; merkezi idare, politika belirleme, standart oluşturma, denetleme ve eğitim faaliyetlerinden sorumlu olacak, merkezi idare tarafından yürütülmesi zorunlu olmayan hizmetler de, kaynaklarıyla birlikte yerel yönetimlere devredilecektir. İl idarelerinin yeniden yapılandırılmasında, bakanlıkların taşradaki görev ve yetkileri, Valiliklere ve İl Özel İdarelerine devredilecektir.

Bu çerçevede öncelikle, Başbakanlığa bağlı bulunan; SHÇEK Genel Müdürlüğü, ÖİB, KSGM ile Aile Araştırma Kurumu Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlanmıştır.⁷⁶ Bu bağlılık, yaklaşık dört ay sürdükten sonra aynı kurumlar, tekrar Başbakanlığa bağlanmıştır.⁷⁷

58. Hükümet Programıyla uyumlu olarak hazırlanan Acil Eylem Planında (AEP)⁷⁸ sosyal hizmet ve yardımların yürütülmesinde çok dağınık idari ve mali yapılanma ile mevcut kurumlar arasında koordinasyon ve işbirliği eksikliğinden kaynaklanan önemli sorunların bulunması nedeniyle, bütünleştirilmiş bir sosyal hizmet ve yardım ağı ve kurumsal yapısının oluşturulmasından, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı sorumlu kılınmıştır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlı Sosyal Güvenlik Kuruluşları Başkanlığı/Müsteşarlığı çatısı altında, SSK, Bağ-Kur, İş-Kur ve mevcut sosyal hizmet ve yardım kuruluşlarının tamamının birleştirilmesiyle *Sosyal Hizmet ve Yardım Kurumu Başkanlığı (SHYKB)* nin oluşturulması öngörülmüştür. Ayrıca, Emekli Sandığı tarafından yürütülen 65 yaş, yaşlılar dairesi, Kore-Kıbrıs gazileri, madalya ve şeref aylığı ödemeleri buradan ayrılarak SHYKB'na bağlanacaktır.

Bu çerçevede 2003 yılının Ağustos ayında hazırlanan “*Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardım Temel Kanunu Tasarısı Taslağı*”nda, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlı kamu tüzel kişiliğine sahip katma bütçeli *Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardım Kurumu Genel Müdürlüğü*nün kurulması öngörülmüştür (Md. 6). Fişek (2007, s. 343)'e göre, Çalışma ve Sosyal Güvenlik

⁷⁵ Resmi Gazete, 24951, 29 Kasım 2002.

⁷⁶ Resmi Gazete, 24949, 27 Kasım 2002.

⁷⁷ Resmi Gazete, 25063, 29 Mart 2003.

⁷⁸ Acil Eylem Planı'nın (AEP) uygulanmaya konulması, Bakanlar Kurulu tarafından kararlaştırılmış ve konu ile ilgili 30 Kasım 2002 tarihli ve 2002/55 sayılı Başbakanlık Genelgesi yayımlanmıştır.

Bakanlığı tarafından hazırlanan yasa tasarı taslağı ithal reçeteler ve bürokrasideki güç dengeleri nedeniyle, çok kısa bir zamanda rafa kalkmıştır.

2003 yılında, Başbakanlık tarafından başlatılan kamu yönetiminde yeniden yapılanmanın nedenleri arasında; ekonomi teorisinde değişim, yönetim teorisinde değişim, özel sektördeki gelişmeler ve sivil toplumun gelişimi yer almaktadır (T.C. Başbakanlık, 2003, s. 21). Ergun (2004, s. 378)'a göre, kamuda yeniden yapılanma çerçevesinde yapılan birçok hukuki düzenleme ile gereksinimlere uygunluk, katılımcılık ve çok ortaklılık (yönetişim), halk odaklılık, stratejik yönetime geçiş, iş başarımına (performans) dayalı oluş, denetimde etkililik, etik kurallar ve insana güven, hizmetlerin yürütülmesinde yerindenlik gibi amaçların gerçekleştirileceği varsayılmaktadır.

Kamu yönetiminde yeniden yapılanma ile ilgili gerçekleştirilen hukuki düzenlemeler, sosyal hizmetler ve sosyal yardım hizmetlerini etkilemiştir.

Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısında,⁷⁹ SHÇEK Genel Müdürlüğünün taşra teşkilatı belediye sınırları içinde belediyelere, belediye sınırları dışında il özel idarelerine devredilecektir (Geçici Md. 1/e). Balcı (2004, s. 122)'ya göre, idare hukuku açısından hizmet bakımından yerinden yönetim kurumu olan SHÇEK Genel Müdürlüğüne ait taşra teşkilatının mahalli bakımdan yerinden yönetim idarelerine devri ile merkez teşkilatı ile belediyeler ve il özel idareleri arasında nasıl bir ilişkinin kurulacağı tasarıdan anlaşılammamaktadır. Bu bağlamda tasarıda, sosyal hizmetlerin koordinasyonunun nasıl sağlanacağı sorusunun karşılığı ise bulunmamaktadır.

Diğer taraftan 15/07/2004 tarihli, 5227 sayılı yürürlükte olmayan "Kamu Yönetiminin Temel İlkeleri ve Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun" da ise, SHÇEK Genel Müdürlüğünün taşra teşkilatı önce il özel idarelerine, daha sonra ise belirlenecek esas ve usullere göre de belediyelere devredilebileceği hüküm altına alınmıştır (Geçici Md. 1). Ayrıca, bu Kanun'un "Kamu hizmetlerinin gördürülmesi" başlığını taşıyan 11. maddesinde ise; kamu hizmetlerinin, merkezi ve mahalli idareler tarafından üniversitelere, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına, hizmet birliklerine, özel sektöre ve alanında uzmanlaşmış sivil toplum örgütlerine gördürülebileceği hüküm altına alınmıştır.

Balcı (2004, s. 125-126)'ya göre, ülkemizde sosyal yardım ve sosyal hizmetler alanında merkezi idarenin rolünü azaltılarak, bu görevin esas olarak yerinden yönetimlere devri, AB politikalarıyla çelişmektedir.

⁷⁹ 29/12/2003 tarih ve 5767 sayılı yazı ile TBMM Başkanlığına sunulmuştur.

Sosyal hizmetlerin yeniden yapılanması ile ilgili mevzuat düzenlemeleri yapılırken, bu konuda bütüncül bir yaklaşımla geliştirilen öneriler de bulunmaktadır. Bu çerçevede ele alınan temel ilkelere bazıları şunlardır (“Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde Sosyal Hizmetlerin Yeniden Yapılandırılması” ön komisyon raporu) (SHÇEK, 2004, s. 93):

- Sosyal hizmetler alanında var olan örgütsel dağınıklık, olanaklar ölçüsünde giderilmelidir.
- Sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar bir bütünün parçaları gibidir. Bu nedenle tek bir örgütsel model içerisinde değerlendirilmelidir.
- Hizmetlerin sunumunda kamunun sorumluluğu salt merkeziyetçi bir anlayışla değil; yerinden yönetimin tüm unsurlarını (yer yönünden olduğu kadar hizmet yönünden yerinden yönetim anlayışını da) devreye sokan bir anlayışla tanımlanmalıdır.
- Genelde kar amacı gütmeyen kamusal niteliği ağır basan sosyal hizmetler sektöründe olanaklar ölçüsünde ve özel gereksinim gruplarının özellikleri göz önünde tutularak özel girişimcilğe de yer verilmeli, ancak bu konuda ciddi bir denetim ve değerlendirme mekanizması oluşturulmalıdır.
- Sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar insan haklarının sosyal haklar kategorisi içindedir ve hukuksal anlamda da bir hak olarak düzenlenmelidir.

Bu raporda çözüm için önerilen model ise; merkezi ve yerel yönetimin farklı ağırlıklarda temsil edildiği, sivil toplum ve özel girişim ayağının da yer aldığı “*karma yapı*”dır. Bu bağlamda, Türkiye’de sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar, özel bütçeli kamu tüzel kişiliğine sahip hizmet bakımından yerinden yönetim esasına göre örgütlenmiş bir ihtisas kurumu tarafından sağlanmalıdır.

Sosyal Hizmetler Hakkında Kanun Tasarısı Taslağında,⁸⁰ (<http://www.shcek.gov.tr/Kurumsal/Bilgi/Mevzuat/default.asp>, Erişim: 07 Aralık 2009) Başbakanlığa bağlı *Sosyal Hizmetler Kurumu Genel Müdürlüğü* kurulması ve SHÇEK Genel Müdürlüğünün taşra teşkilatında yer alan il ve ilçe sosyal hizmetler müdürlükleri de dahil olmak üzere tüm sosyal hizmet kuruluşlarının il özel idarelerine devri öngörülmektedir. İl özel idareleri tarafından devir alınan kuruluşlar, belediyelere devredilebilecektir. Devir ile ilgili süreç, 5227 sayılı Kamu Yönetiminin Temel İlkeleri ve Yeniden Yapılandırılması Hakkındaki yürürlükte olmayan Kanun ile

⁸⁰ SHÇEK Genel Müdürlüğünün www.shcek.gov.tr internet adresinde; “Sosyal Hizmetlerin Yeniden Yapılandırılması, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunun Teşkilat ve Görevleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı Taslağı” (Erişim: 8 Aralık 2005), “Sosyal Hizmetlerin Yeniden Yapılandırılması, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı” (Erişim: 22 Şubat 2006), “Sosyal Hizmetler Hakkında Kanun Tasarısı” (Erişim:15 Haziran 2006).

paralellik taşımaktadır. Her iki düzenlemede de taşra teşkilatındaki kuruluşların il özel idarelerinden, belediyelere devir edilmesi hususu idarelerin takdir yetkisine bırakılmıştır. Ancak, 5227 sayılı Kanun'dan farklı olarak, kuruluşların belediyelere devir edilmesinde iki koşul getirilmiştir. Bunlardan biri, devrin belediye tarafından talep edilmesi, ikincisi ise bu talebin ilgili komisyon tarafından oy birliği ile kabul edilmesidir. Bu Taslağın, diğer düzenlemelerden farklı olduğu hususlardan biri de, koruyucu aile hizmetleri ile evlat edindirme hizmetlerinin Genel Müdürlük tarafından yerine getirilmesinin öngörülmesidir.

Söz konusu Taslağa göre, korunması gereken çocuklara yönelik hizmet sunacak olan özel sosyal hizmet kuruluşları, belli şartları taşımak kaydıyla ancak dernek ve vakıflar tarafından açılabilir. Yatılı özel sosyal hizmet kuruluşlarında sunulacak bakım hizmetinin karşılığı olarak bakım ücreti ödenecektir. Güngör (2009, 239)'e göre, Türkiye'de bakıma muhtaç çocuklara yönelik hizmetlerde etkinliğin artırılması için özel girişim teşvik edilmelidir.

Devlet Denetleme Kurulu tarafından sosyal hizmetler ve sosyal yardımların yeniden yapılanması ile ilgili olarak yayımlanan Raporda; SHÇEK Genel Müdürlüğü, SYDGM, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü, Sosyal Güvenlik Kurumunun 65 Yaş ve Özürlü Maaşları Uygulama Birimleri (Primsiz Ödemeler Genel Müdürlüğü), ÖİB, KSGM, ASAGM, Sağlık Bakanlığı İçerisinde Yer Alan Yeşil Kart Uygulama Birimlerinden (Sosyal Güvencesi Olmayanlar Şube Müdürlüğü gibi) oluşan “*Sosyal Hizmetler ve Yardımlar Bakanlığı*” kurulması önerilmektedir. Ayrıca bu birim ve kurumlarla birlikte Milli Eğitim Bakanlığı'nın burs ve pansiyon uygulamaları (Ortaöğrenim Burs ve Yurtlar Dairesi Başkanlığı gibi), Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün gençlik faaliyetleri uygulamaları (Gençlik Dairesi Başkanlığı gibi), Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı'nın uygulama ve faaliyetleri gibi uygulama ve konuların da, söz konusu yeni bakanlığa bağlanması konusunun tartışılacağı belirtilmektedir (Devlet Denetleme Kurulu, 2009, s. 19-20). Önerilen bu yapının yanında, merkezde bakanlık yerine, söz konusu kurumların ve birimlerin birleştirilmesiyle Sosyal Hizmetler ve Yardımlar Başkanlığı'nın oluşturulması, taşrada ise her ilde “hizmet bakımından yerinden yönetim kuruluşu olarak”, özel bütçeli “Sosyal Hizmetler ve Yardımlar Genel Sekreterliği” kurulmasının farklı bir alternatif olarak tartışılacağı belirtilmektedir. Ayrıca Raporda, merkezde, “*Sosyal Hizmetler ve Yardımlar Yüksek Kurulu*”, taşra teşkilatında ise “*Sosyal Yardım Kurulu*” ile “*İl Sosyal Hizmetler ve Yardımlar Kurulu*” kurulması ile “Sosyal Hizmetler ve Yardımlar Temel Kanunu” çıkarılması önerilmektedir. Taşrada hizmetlerin gerçekleşmesinde öncelik sivil toplum kuruluşlarına, daha sonra da belediyelere verilmelidir. Ancak bunlar tarafından gerçekleştirilemeyen hizmetler ise, İl Sosyal Hizmetler ve Yardımlar Müdürlüklerince sağlanmalıdır.

2011 yılının Haziran ayında çıkarılan 633 sayılı KHK ile “Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı” kurulmuştur. Söz konusu KHK’nın, SHÇEK Genel Müdürlüğüne bağlı taşra teşkilatındaki sosyal hizmet kuruluşlarının 1 yıl içinde il özel idarelerine devri hükmü, 662 sayılı KHK ile 3 yıla çıkarılmıştır. Ancak, 633 sayılı KHK ile SHÇEK Genel Müdürlüğünün taşra teşkilatının il özel idarelerine devrini içeren madde (Geçici Md. 9), söz konusu KHK’nın dayanağı olan 6223 sayılı Yetki Kanunu’nun kapsamında olmadığı gerekçesiyle, Anayasa Mahkemesinin 11 Ekim 2012 tarihindeki toplantısında iptal edilmiştir⁸¹ (Anayasa Mahkemesi). Konu ile ilgili Anayasa Mahkemesi Kararı da, 18 Temmuz 2013 tarih ve 28711 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

Kapatılan SHÇEK Genel Müdürlüğünün taşra teşkilatındaki sosyal hizmet kuruluşlarının devredileceği il özel idarelerinden, 6360 sayılı Kanun⁸² ile büyükşehir belediyelerinin bulunduğu illerde olanların tüzel kişilikleri kaldırılmıştır (Md. 1).

“Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı”nda, Bakanlığın taşra teşkilatında yer alan sosyal hizmet kuruluşlarının Bakanlar Kurulu kararıyla belirlenecek esaslar çerçevesinde il özel idareleri, belediyeler ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarına devredilebileceği öngörülmüştür (Md. 97).

1.6. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Türkiye’de sosyal hizmetler ve sosyal yardımların gelişmesinde, 1961 Anayasası’nda sosyal devlet ilkesinin ve sosyal hakların yer alması önemli bir yer tutmaktadır. Sosyal devlet ilkesi ile sosyal hizmetler ve yardımlar alanında, kamunun görev ve sorumluluğu ön plana çıkmış ve bu doğrultuda çeşitli kurumlar/örgütler oluşturulmuştur.

Ancak, Çevik (2010, s. 193-194)’e göre, Türkiye’de son iki Anayasa’da sosyal devlet ilkesinin yer almasına karşın, kamu hizmetlerinin yetersizliği konusunda, yaşlı ve korunmaya muhtaç çocuklara sunulan hizmetler örnek gösterilebilir. Diğer taraftan Yüksel (2000, s. 158)’e göre ise

⁸¹ Anayasa Mahkemesi Kararı. Esas Sayısı: 2011/82, Karar Sayısı: 2012/15. Resmi Gazete, 28711, 18 Temmuz 2013.

⁸² On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. Resmi Gazete, 28489, 06 Aralık 2012.

Bu Kanun ile 13 ilde daha büyükşehir belediyesi kurulmaktadır.

uygulanan yönetim politikaları ile kamu yönetiminin bütün topluma yönelik olan ilgisi azalmakta ve toplumdaki ortak menfaat düşüncesi arka plana itilmektedir. Genel olanın, bütünsel olanın veya ortak olanın arka planda kaldığı yönetim modelinde; vatandaşlar, gruplar ve bölgeler arasında ortaya çıkabilecek dengesizliklerin nasıl giderileceği bilinmemektedir.

Sosyal hizmetler ve yardımlar alanında yerelleşme, sivil toplum örgütleri, özel sektörün rol ve işlevlerinin tartışıldığı bugünlerde; hizmetlerde idari bütünlüğün, birliğin ve standartların nasıl sağlanacağı; planlama, koordinasyon ve işbirliği, denetim v.b. işlevlerin nasıl yerine getirileceği; bütçe, personel gibi kaynakların nasıl sağlanacağı konularında bir takım tereddütler yaşanmaktadır.

Bu tereddütlerin şu sorular ve benzerlerinin yanıtlanmasıyla en aza indirilebileceği düşünülmektedir: Türkiye’de sosyal hizmetler ve sosyal yardımların planlama sürecine kamu, sivil toplum örgütleri ve özel sektörün katılımı nasıldır? Sosyal hizmetler ve sosyal yardımların sunulmasında, ilgili kesimler arasında koordinasyon ve işbirliği nasıl sağlanmaktadır? Denetim mekanizmaları, mali kaynaklar ile personel nicel ve nitel açıdan yeterli midir? Sosyal hizmet alanlarına ya da işlevlerine göre kamu, sivil toplum örgütleri ve özel sektör nasıl örgütlenmelidir?

Sosyal hizmetler ve sosyal yardımların örgütlenmesi açısından son yıllardaki en önemli gelişme, 2011 yılında “Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı”nın kurulmasıdır. Söz konusu Bakanlığın kurulmasıyla, sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar büyük ölçüde bir çatı altında toplanmıştır. Ancak, merkezi yönetimin taşra teşkilatında yer alan sosyal hizmet kuruluşlarının yerel yönetimlere devri konusunda, bir taraftan tartışmalar devam etmekte, diğer taraftan mevzuat alanında ise çok hızlı bir değişim yaşanmaktadır. Bir taraftan, merkezi yönetime ait sosyal hizmet kuruluşlarının il özel idarelerine devri, Anayasa Mahkemesi tarafından, yetki Kanunu’nun kapsamında olmaması nedeniyle iptal edilmiş, diğer taraftan büyükşehir belediyelerinin bulunduğu illerde, il özel idarelerinin kamu tüzel kişilikleri kaldırılmıştır. Aynı zamanda Türkiye’de yeni Anayasa arayışları devam etmektedir. Yeni Anayasa arayışlarında, devletin örgütlenmesi merkezden ve yerinden yönetim ilkeleri çerçevesinde nasıl oluşturulacaktır? Tüm bu gelişmelerden sosyal hizmetler ve sosyal yardımların örgütlenmesi ve hizmet sunumunun nasıl etkileneceği ise, bugünden öngörülememektedir.

Genelde devletin/kamu yönetiminin, özelde sosyal hizmetler ve sosyal yardımların örgütlenmesi ve hizmetlerin sunulmasında merkezi yönetim, yerel yönetim birimleri olarak il özel idareleri ve

belediyeler, sivil toplum örgütleri ve özel sektörün işlevleri konusundaki tartışmalar yerini korumaktadır.

2000’li yılların başından itibaren Türkiye’de sosyal hizmetler ve sosyal yardımların yeniden yapılanması konusundaki politikalara, tartışmalara ışık tutacak, özellikle alanda yapılan araştırmaların yetersizliği, çalışmanın temel çıkış noktası olmuştur. Bu çalışma ile sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar alanında merkezi ve yerel yönetim, sivil toplum örgütleri ile özel sektördeki yöneticilerin görüşleri ortaya çıkarılarak, tartışmalara katkı sağlanmaya çalışılacaktır.

Sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar birer sistem olarak düşünüldüğünde; örgütlenme, planlama ve koordinasyon, finansman ve bütçe, personel/insan kaynağı ve denetim v.b. konular önem kazanmaktadır. Sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar, öncelikle kamusal hizmetler olup, kamu yönetimi içinde yürütülmektedir. Eryılmaz (2011, s. 73-75)’a göre kamu yönetiminin incelenmesindeki yaklaşımlardan biri olan sistem yaklaşımına göre yönetim; personel, örgüt, norm düzeni, mali kaynak ve insanlardan oluşmuş bir bütün olarak değerlendirilir. Aile, okul, siyasi parti, belediye ve hükümet gibi kurumlar sistem yaklaşımı kullanılarak incelenebilir.

Bu çalışmanın problemi; “Sistem teorisi açısından, Türkiye’de sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar alanında kamu, sivil toplum örgütleri ve özel sektör nasıl yapılanmaktadır?” sorusunun yanıtının aranmasıdır.

1.7. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı, sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar alanında merkezi ve yerel yönetim, sivil toplum örgütleri ile özel sektördeki yöneticilerin, Türkiye’de sosyal hizmetler ve sosyal yardım sisteminin mevcut durumu ile yeniden yapılanması konusunda görüşlerinin belirlenmesidir.

Bu amaç doğrultusunda, araştırmanın alt amaçları aşağıdaki soru cümleleri ile ifade edilmiştir:

1. Sosyal hizmetler ve sosyal yardım alanında merkezi, yerel yönetim, sivil toplum örgütleri ile özel sektördeki yöneticilerin sosyo-demografik özellikleri nedir?
  - 1.1. Yöneticilerin yaş ve cinsiyete ilişkin özellikleri nelerdir?
  - 1.2. Yöneticilerin eğitim durumlarına ilişkin özellikleri nelerdir?

2. Sosyal hizmetler ve sosyal yardım alanında merkezi, yerel yönetim, sivil toplum örgütleri ile özel sektördeki yöneticilerin, sosyal hizmetler ve sosyal yardım alanındaki mevcut durum ile ilgili değerlendirmeleri nelerdir?

2.1. Yöneticilerin sosyal hizmetler ve sosyal yardım hizmetlerinin sunumu konusundaki değerlendirmeleri nelerdir?

2.2. Yöneticilerin, sosyal hizmetler ve sosyal yardımların planlanması konusundaki değerlendirmeleri nelerdir?

2.3. Yöneticilerin, sosyal hizmetler ve sosyal yardım hizmetleri ile ilgili koordinasyon ve işbirliği konusundaki değerlendirmeleri nelerdir?

2.4. Yöneticilerin, sosyal hizmetler ve sosyal yardım hizmetleri ile ilgili insan kaynakları/personel konusundaki değerlendirmeleri nelerdir?

2.5. Yöneticilerin, sosyal hizmetler ve sosyal yardım hizmetleri ile ilgili finansman ve bütçe konusundaki değerlendirmeleri nelerdir?

2.6. Yöneticilerin, sosyal hizmetler ve sosyal yardım hizmetleri ile ilgili denetim konusundaki değerlendirmeleri nelerdir?

3. Sosyal hizmetler ve sosyal yardım alanında merkezi, yerel yönetim, sivil toplum örgütleri ile özel sektördeki yöneticilerin, sosyal hizmetler ve sosyal yardım alanındaki yeniden yapılanma ile ilgili görüşleri nelerdir?

3.1. Yöneticilerin sosyal hizmetler ve sosyal yardımların yeniden yapılanması ile ilgili olarak hizmetlerin sunumu, koordinasyon, personel/insan kaynakları ve denetim konusundaki görüşleri nelerdir?

3.2. Yöneticilerin sosyal hizmetlerin yerelleşmesi ile ilgili görüşleri nelerdir?

1.8. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Türkiye’de sosyal hizmetler ve sosyal yardımların yapılanması ile ilgili literatürde çeşitli araştırmaların yapıldığı görülmektedir. Ancak, sosyal hizmetler ve sosyal yardımların yapılanmasında merkezi ve yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri ile özel sektörün bütüncül bir yaklaşımla ele alındığı alanda yapılan yeterince bilimsel çalışma bulunmamaktadır.

Bu araştırmanın önemi, Türkiye’de sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar alanında merkezi ve yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri ile özel sektörün mevcut durumu ile yeniden yapılanması hakkındaki merkezi ve yerel yönetim, sivil toplum örgütleri ile özel sektör yöneticilerinin görüşlerinin belirlenmesi ve bu konuda bilgi eksikliğinin giderilmesine katkı sağlamaktır.

Türkiye’de sosyal hizmetler ve yardımlar alanındaki dağınık örgütlenme yapısı, 2011 yılında kurulan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının kurulmasıyla büyük ölçüde ortadan kaldırılmıştır. Ancak, örneğin merkezi yönetime bağlı sosyal hizmet kuruluşlarının yerel yönetimlere devri süreci yaklaşık on yıldır devam etmektedir. Gerek sosyal hizmet kuruluşlarının yerel yönetimlere devri gerekse sosyal hizmetler ve yardımların planlanması, koordinasyonu ve işbirliği, insan kaynakları/personel, finansman ve mali yapı ile denetim açısından elde edilen sonuçların, uygulamaları doğrudan etkileyebilecek özelliklere sahip olacağı düşünülmektedir.

1.9. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI

Sosyal hizmetler ve sosyal yardımlarla ilgili politikaların oluşturulmasında, sistemde yer alan merkezi ve yerel yönetim, sivil toplum örgütleri ile özel sektör yöneticilerinin düşünce, görüş ve önerileri önemlidir.

1.10. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Sosyal hizmetler ve sosyal yardımların mevcut durumu ile yeniden yapılanması konusunda, sadece Ankara ilindeki merkezi ve yerel yönetim, sivil toplum örgütleri ile özel sektör yöneticilerinin düşünce, görüş ve önerilerinin alınmasıdır.

1.11. TANIMLAR

Yönetici: Ankara ilindeki ASPB’ye bağlı sosyal hizmet kuruluşlarının müdürleri, belediyelerde sosyal hizmetler ve yardımlarla ilgili birimlerin müdürleri, sivil toplum örgütlerinin başkanları ile özel sosyal hizmet kuruluşlarının müdürleri.

Sivil toplum örgütleri: Ankara ilinde sosyal hizmetler ve sosyal yardımlara yönelik hizmet sunan dernek ve vakıflar.

Özel sektör: Ankara ilinde ASPB denetimindeki özel sosyal hizmet kuruluşları.

Hizmet sunucusu (Aktör): Sosyal hizmetler ve sosyal yardım alanında hizmet sunan merkezi yönetim, yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri ve özel sektör.

Sosyo-demografik özellikler: Ankara ilindeki büyükşehir belediyesi sınırları içindeki ASPB'ye bağlı sosyal hizmet kuruluşlarının müdürleri, ilçe belediyelerde sosyal hizmetler ve yardımlarla ilgili birimlerin müdürleri, sivil toplum örgütlerinin başkanları ile özel sosyal hizmet kuruluşlarının müdürlerinin eğitim, meslek, yaş, cinsiyet durumları.

Planlama: Sosyal hizmetler ve sosyal yardım alanındaki hizmet sunucularının (aktörlerin) sosyal hizmetler ve sosyal yardımlarla ilgili planlama işlevleri.

Koordinasyon ve işbirliği: Sosyal hizmetler ve sosyal yardım alanındaki hizmet sunucuların (aktörlerin) sosyal hizmetler ve sosyal yardımlarla ilgili koordinasyon ve işbirlikleri.

İnsan kaynakları/personel: Sosyal hizmetler ve sosyal yardım alanındaki hizmet sunucuların (aktörlerin) sosyal hizmetler ve sosyal yardımlarla ilgili insan gücü.

Finansman ve bütçe: Sosyal hizmetler ve sosyal yardım alanındaki hizmet sunucuların (aktörlerin) sosyal hizmetler ve sosyal yardımlarla ilgili mali kaynakları.

Denetim: Sosyal hizmetler ve sosyal yardım alanındaki hizmet sunucuların (aktörlerin) sosyal hizmetler ve sosyal yardımlarla ilgili denetim işlevi.

BÖLÜM II

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu araştırma, sistem yaklaşımı çerçevesinde ele alınmıştır. Bu nedenle öncelikle sistem yaklaşımı üzerinde durulmuş, sonra araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları ve veri toplama süreci ile verilerin analizi açıklanmıştır.

Biyolog ve doğa bilimcisi Bertalanffy'e göre, belli bir tür gözetmeksizin, genelleştirilmiş sistemlere uygulanan modeller, ilkeler ve kanunlar bulunmaktadır (Polama, 2011, s. 166). Sistem, birbiriyle koordineli amaçlar topluluğu; birbiriyle bağımlı ve birbiriyle ilişkili karmaşık şeylerden meydana gelen temel bir bütündür (Churchman, 1983, s. 29; Koontz-O'donnell, 1982, s. 9; Aktaran: Tortop ve diğerleri, 2007, s. 179). Sistem, alt sistemlerden meydana gelen ve bu alt sistemler arasında dengeli ve uyumlu ilişkiler bulunan, aynı zamanda dış çevre ile ilişkisi olan bir bütündür (Tortop ve diğerleri, 2007, s. 180-181). Buckley (1968, s. 41)'e göre sistem, belirli görevleri yerine getirme kapasitesine sahip, aralarında karşılıklı bağıntılar olan elemanlar bütünüdür. Janchill (1969, s. 77)'e göre sistem teorisi, bir bütünün parçaları arasında karşılıklı ilişkileri anlamaya yarayacak bir düşünce yoludur (Aktaran: Kut, 1998, s. 93-94).

Kut'a göre, sosyal hizmet uzmanları tarafından bir analiz aracı olarak kullanılmada önemli bir role sahip olan sistem teorisi, oluşumlara bir bütün halinde yaklaşımda bulunmayı sağlayan esaslar bütünüdür. Sistem teorisinin varsayımlarından biri, parçaların davranışları tek başına ele alınıp ayrı olarak incelendiğinde ulaşılan sonuçlar ile bir bütünün parçaları olarak ve bütün içinde ele alınıp aralarındaki dinamik etkileşim ve kalıplar incelendiğinde elde edilen sonuçların farklı olmasıdır. Açık sistemlerde, sistemin varlığı ve değişkenliğinde esas faktör, çevre ile karşılıklı alışverişin, çevreden girdi alıp, çevreye çıktı verilmesidir (Kut, 1988, s. 93-94). Zastrow (2004)'a göre sistem yaklaşımının anahtar kavramları, birbiriyle ilişkili ve birbirine bağlı bütünsellik, ilişki ve dengedir (Aktaran: Duyan ve diğerleri, 2008, s. 59).

Kamu yönetimi açısından, yönetimi inceleme yaklaşımlarından biri olan sistem yaklaşımına göre yönetim, sosyo-kültürel, siyasal ve ekonomik çevreden bağımsız olarak incelenemez. Yönetim, dinamik çevresiyle sürekli etkileşim içindedir. Kamu yönetimi, toplumun diğer sistemleri olan siyasal, sosyo-ekonomik ve kültürel alt sistemlerinden etkilendiği gibi, bu sistemleri de etkilemektedir (Eryılmaz, 2011, s. 74). Aynı şekilde, sosyal hizmetler ve sosyal yardım sistemleri de içinde bulunduğu siyasal, ekonomik, toplumsal ve kültürel yapı ve sistemlerden etkilenmekte ve bu sistemleri de etkilemektedir. Duyan (2010, s. 152)'a göre, bir

bütün oluşturarak parçalar arasındaki ilişkiyi ortaya koyan sistem kuramı, bireyler, gruplar, örgütler, toplumlar ve çevredeki karşılıklı olarak etkileşen faktörler arasındaki ilişkiyi vurgular. Sistem perspektifi ve kuramı, sistemlerin dinamik olarak görülmesine yardımcı olur ve değişme sürecinin analizine rehberlik eder (Ashman ve Hull 1999, s. 11; Stein 1974, s. 31-32; Aktaran: Acar ve Acar 2002, s. 34).

2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Araştırmada, tarama modellerinden genel tarama modeli uygulanmıştır. Karasar (2009, s. 77)'a göre tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekli ile betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımları; genel tarama modelleri de, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir.

2.2. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın genel evrenini, sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar alanında merkezi ve yerel yönetim, sivil toplum örgütleri ile özel sektör oluşturmaktadır.

Çalışmanın evreni ise, ASPB'ye bağlı Ankara İl Müdürlüğü ve Ankara Büyükşehir Belediyesi sınırları içindeki Ankara İl Müdürlüğüne bağlı sosyal hizmet kuruluşları, Ankara İl Özel İdaresi, Ankara Büyükşehir Belediyesi ve Ankara Büyükşehir Belediyesi sınırları içindeki ilçe belediyeler, sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar alanındaki sivil toplum örgütleri ile özel sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

Ankara Belediyesi sınırları içinde Akyurt, Altındağ, Ayaş, Bala, Çankaya, Çubuk, Elmadağ, Etimesgut, Gölbaşı, Kalecik, Kazan, Keçiören, Mamak, Pursaklar, Sincan ve Yenimahalle olmak üzere toplam 16 ilçe belediyesi yer almaktadır (www.ankara-bel.gov.tr). Ankara ilinde Büyükşehir Belediyesi sınırları içindeki ilçelerde, Ankara Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğüne bağlı 26 adet sosyal hizmet kuruluşu bulunmaktadır. Sosyal hizmet kuruluşları ile ilçe belediyeleri, tam sayım yöntemi ile tamamı alınmıştır.

Ankara ilindeki sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar ile ilgili sivil toplum örgütlerinden dernekler ile ilgili ad ve iletişim bilgileri için Ankara Valiliği'ne dilekçe ile başvurulmuştur. Dilekçeye cevaben, 7 adet dernek ile 499 adet sosyal yardımlarla ilgili dernek ad ve iletişim

bilgisi alınmıştır. Söz konusu bilgilerin, araştırmanın sivil toplum örgütleri ile ilgili örneklemin belirlenmesinde -sosyal hizmetler alanında tüm dernekleri kapsamadığı için- yeterli olamayacağı sonucuna varılmıştır. Bu nedenle, Ankara İlindeki tüm derneklerin ad ve iletişim bilgilerine ulaşabilmek için İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığına yazılı olarak başvuruda bulunulmuştur. Ancak, söz konusu Bakanlık tarafından talep edilen bilgilerin, Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun 7 nci maddesinin ikinci fıkrası gereğince verilemeyeceği bildirilmiştir. Bunun üzerine, Ankara Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğüne, işbirliği içinde buldukları sivil toplum örgütlerinin ad ve iletişim bilgileri için müracaat edilmiştir. Bu kapsamda, 8 dernek ve 2 vakıf olmak üzere toplam 10 sivil toplum örgütünün isim ve adresleri alınmıştır. Söz konusu sivil toplum örgütlerinin tamamı çocuk refahı alanında hizmet sunmaktadır. Diğer sosyal hizmet ve sosyal yardım alanındaki sivil toplum örgütlerinin araştırmaya dahil edilmesi amacıyla ASPB'deki ilgili genel müdürlüklerin yetkilileri ile görüşülmüştür. Bu çerçevede ASPB'nin işbirliği içinde olduğu engelli, yaşlı, kadın ve sosyal yardımlara yönelik faaliyette bulunan 2 vakıf ve 6 dernek olmak üzere 8 adet sivil toplum örgütü belirlenmiştir. Böylece toplam 18 sivil toplum örgütü ele alınmıştır.

Ankara ilindeki özel sosyal hizmet kuruluşları olarak, ASPB'nin denetimi altında olanlar araştırma kapsamına alınmıştır. MEB'nin denetiminde olan özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri ise araştırmanın kapsam ve örnekleminde alınmamıştır.

Ankara ilinde ASPB'nin denetimindeki özel sosyal hizmet kuruluşlarından özel aile danışma merkezleri ile gerçek kişilere ait huzurevleri tam sayım yöntemi ile tamamı alınmıştır. Kreş ve Gündüz Bakımevi ve Çocuk Kulüpleri için ise basit tesadüfi örnekleme yoluna gidilmiştir.

2.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI VE VERİ TOPLAMA SÜRECİ

Bu araştırmada veriler araştırmacı tarafından hazırlanan anket formu aracılığı ile toplanmıştır. Anket formunun oluşturulması amacıyla, öncelikle Türkiye'de sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar ile ilgili literatür ve mevzuat taraması yapılmıştır. Ayrıca, Avrupa'da sosyal hizmetler ve sosyal yardımlarla ilgili son yıllardaki yaşanan gelişmeler ve tartışmalar incelenmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın değişkenleri çerçevesinde, Ankara ilindeki sosyal hizmet kuruluş müdürleri, ilçe belediyelerindeki sosyal hizmetler ve sosyal yardım birimlerinin müdürleri, özel sosyal hizmet kuruluşlarının müdürleri ile sivil toplum örgütlerinin başkanlarına yönelik ayrı olarak

düzenlenen dört anket (Ek 2, Ek 3, Ek 4 ve Ek 5) aracılığıyla sosyal hizmetler ve sosyal yardım alanında mevcut durum ile ilgili veriler toplanmıştır. Dört hizmet sunucusu (aktör) grubuna yönelik olarak hazırlanan anketler, hem ortak hem de ayrı sorular içermektedir. Ayrıca her gruba yönelik ortak sorular aracılığıyla da (Ek 6), sosyal hizmetler ve sosyal yardımların yeniden yapılanması ile ilgili düşünce, görüş ve öneriler elde edilmiştir.

Gerek mevcut durum, gerekse yeniden yapılanma ile ilgili olarak, 25'i dört hizmet sunucusuna (aktör), 5'i üç hizmet sunucusuna, 10'u iki hizmet sunucusuna ve 26'sı ise tek hizmet sunucusuna olmak üzere toplam 66 soru hazırlanmıştır. Tek hizmet sunucusuna yöneltilen 26 sorunun 11'i, sadece ilçe belediyelerin sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar alanındaki mevcut hizmetleri ile ilgili bilgileri elde etmek için düzenlenmiştir. Belediyelerin mevcut hizmetlerinin ortaya çıkarılması amacıyla hazırlanan sorular, hem kapalı hem de açık uçlu olarak oluşturulmuştur.

Tez izleme komitesi üyelerinin katkılarıyla, danışman ile birlikte hazırlanan "Anket Formu" nun ön denemesi, Ankara ilinde 15 Kasım 2012-15 Aralık 2012 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Ankara Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğüne bağlı sosyal hizmet kuruluşların müdürlerine anketlerin uygulanması amacıyla, 10 Aralık 2012 tarihinde, ASPB'den yazılı izin alınmıştır.

Anket formu, sosyal hizmet kuruluş müdürlerine, toplu olarak buldukları bir toplantı sonrasında; ilçe belediyeleri, özel sosyal hizmet kuruluşları ile sivil toplum örgütlerinin yöneticilerine ise, araştırmacı tarafından yüz yüze yapılan görüşmeler ile uygulanmıştır. Bu nedenle araştırma verileri, 15.12.2012-31.05.2013 tarihleri arasında toplanmıştır.

Görüşmelerde öncelikle anketlerin uygulanması konusunda, katılımcıların sözlü onayı alınmış; araştırmanın amacı, bu amaca ulaşmada görüş ve düşüncelerinin önemli olduğu vurgulanmış, bilimsel gizlilik ilkesi açıklanarak görüşmelere başlanmıştır. Görüşmeler, ortalama 1 saat sürmüştür. Araştırmacının hem sosyal hizmet uzmanı hem de alanda çalışmış olması, görüşmelerin sağlıklı gerçekleşmesine katkı sağlamıştır.

Büyük ilçe belediyelerinde hem sosyal hizmetler hem de sosyal yardımlarla ilgili müdürlerle ayrı ayrı görüşmeler yapıldığı gibi, küçük ilçe belediyelerinde sosyal hizmetler ve sosyal yardımlarla ilgili müdürlüklerin bulunmaması halinde ise ilgili müdür ya da şef ile de görüşülmüştür. Ayrıca, Ankara İl Müdürlüğüne bağlı bazı sosyal hizmet kuruluşlarının müdür

vekillerine, bazı sivil toplum örgütlerinin başkan yardımcılarına -ilgililerin yönlendirmeleri sonucu- anket uygulanmıştır.

Sonuç olarak; Aile ve Sosyal Politikalar Ankara İl Müdürlüğüne bağlı 26 kuruluşun yöneticisine, 16 ilçe belediyesinin sosyal hizmetler ve sosyal yardımlarla ilgili yöneticisine, 16 sivil toplum örgütünün yöneticisine ve 50 özel sosyal hizmet kuruluşunun yöneticisine olmak üzere toplam 108 adet anket uygulanmıştır. Görüşme yapılan 50 özel sosyal hizmet kuruluşunun 6'sı özel aile danışma merkezi, 19'u özel huzurevi ve 25'i de özel kreş ve gündüz bakımevleri ve çocuk kulüpleri yöneticileridir.

Ayrıca, Ankara Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, Ankara İl Özel İdaresi, Ankara Büyükşehir Belediyesinin sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar alanındaki mevcut hizmetleri ile ilgili veriler, yazılı kaynaklardan (mevzuat, kitaplar, dergiler, raporlar vb yayınlar, internet siteleri vb.) elde edilmiştir.

2.4. VERİLERİN ANALİZİ

Araştırma kapsamında, sosyal hizmetler ve sosyal yardım alanında merkezi, yerel yönetim, sivil toplum örgütleri ve özel sektör yöneticilerinden anket ile toplanan veriler, SPSS 22 Programına kaydedilerek, bulgular yorumlanmıştır. Kategorik verilerin yorumlanmasında frekans dağılımları, sürekli verilerin yorumlanmasında ise ortalama ve standart sapma değerleri kullanılmıştır.

İlçe belediyelerinin mevcut sosyal hizmet ve sosyal yardımlara yönelik hizmetlerini içeren ve Ek-3'de yer alan anketteki 5-15 sorular ise araştırmacı tarafından değerlendirilerek çözümlenmiştir.

BÖLÜM III

BULGULAR VE YORUM

Bu bölüm Ankara ilindeki sosyal hizmetlerin örgütlenmesi ile alan araştırmasına yönelik bulgular olmak üzere iki alt bölümden oluşmaktadır. Ankara ilindeki sosyal hizmetlerin örgütlenmesi alt bölümünde merkezi yönetime bağlı Ankara Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, yerel yönetim olarak Ankara Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyeleri ile Ankara İl Özel İdaresi incelenmiştir. İlçe belediyelerine ait bulgular, “Mevcut Durum Analiz Anket Formu”nda yer alan soruların, belediyelerin sosyal hizmetler ve sosyal yardım birimlerinin müdürleri ile yapılan yüz yüze görüşmelerle elde edilen yanıtlardan oluşmaktadır. Diğer bilgiler ise yazılı kaynaklardan (mevzuat, kitaplar, dergiler, raporlar vb yayınlar, internet siteleri vb.) elde edilmiştir.

Alan araştırmasına yönelik bulgular ise araştırmacı tarafından geliştirilen anket formlarının, Ankara ilindeki ASPB’ye bağlı sosyal hizmet kuruluşlarının müdürlerine, Ankara Büyükşehir Belediyesi sınırları içindeki ilçe belediyelerin sosyal hizmetler ve sosyal yardım birimlerinin müdürlerine, sosyal hizmetler ve sosyal yardım alanında Ankara’daki sivil toplum örgütlerinin başkanlarına ve Ankara ilindeki özel sosyal hizmet kuruluşlarının müdürlerine uygulanması ile elde edilmiştir.

3.1. ANKARA İLİNDE SOSYAL HİZMETLERİN ÖRGÜTLENMESİ

Türkiye nüfusu içinde Ankara’nın oranı 1927’de %0.5, 1950’de %1.4, 1975’de %6.4 ve 2000’de %5.9’dur. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS)’ne göre, 2011 yılında Ankara, Türkiye nüfusunun %6.5’ini oluşturmaktadır (Türkiye İstatistik Kurumu).

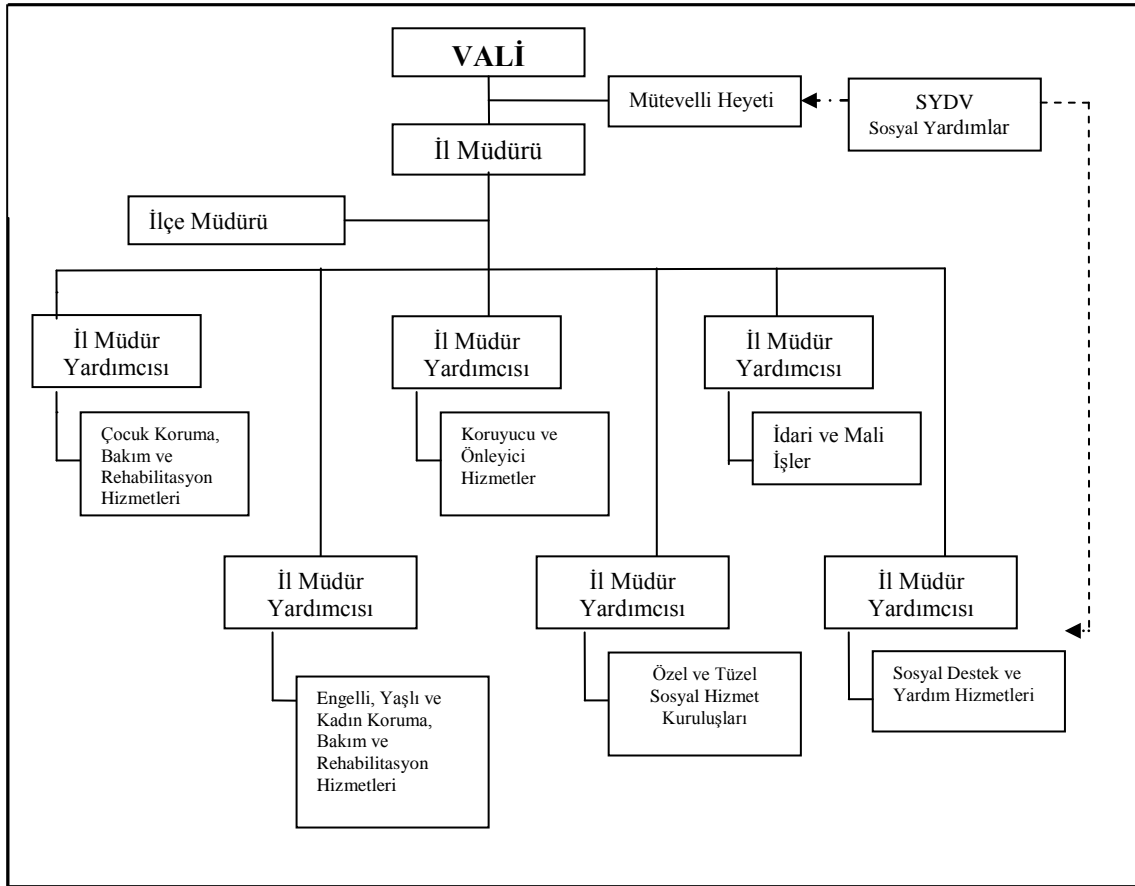
Ankara, hem Türkiye Cumhuriyeti hem de sosyal hizmetlerin tarihi açısından çok önemli bir yere sahiptir. Cumhuriyet ile birlikte sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar alanında birçok yasal düzenleme yapılmış ve bu alanda yeni örgütlenmelere gidilmiş ve çeşitli kurumlar oluşturulmuştur.

Günümüzde, sosyal hizmetler ve sosyal yardım alanında, il düzeyinde bir taraftan merkezi yönetimin taşra teşkilatı ile yerel yönetimler, diğer taraftan sivil toplum örgütleri, gönüllü kişi ve kuruluşlar ile özel sektör tarafından çeşitli hizmetler sunulmaktadır.

3.1.1. Merkezi Yönetim: Ankara Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü

2011 yılında kurulan ASPB'nin görev, yetki ve sorumlulukları çerçevesinde il müdürlükleri yeniden örgütlenmiştir. Buna göre, ASPB'nin taşra teşkilatı aşağıda sunulmuştur.

Şekil 4. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Taşra Teşkilatı

Kaynak: ASPB, (2012), Stratejik Plan 2013-2017, s. 62.

Yukarıdaki şekle göre ASPB'nin taşra teşkilatı, il müdürü, il müdür yardımcıları, ilçe müdürü ve ilgili birimlerden oluşmaktadır.

İllerde sosyal hizmetler alanındaki koordinasyon görevi, SHÇEK Genel Müdürlüğü döneminde "İl Sosyal Hizmetler Kurulu" tarafından yerine getirilirken, bu Kurul 633 sayılı KHK ile yürürlükten kaldırılmıştır (2828 S.K., Md. 35). 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu'na göre oluşturulan "Mütevelli Heyeti" ise illerde sosyal yardımlarla ilgili koordinasyonun sağlandığı birimlerdir.

1993 yılında, Ankara İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğüne bağlı olarak 7 adet kreş ve gündüz bakımevi, 2 adet çocuk yuvası, 3 adet yetiştirme yurdu, 2 adet bakım ve rehabilitasyon merkezi, 2 adet huzurevi, 1 adet kadın misafirhanesi, 1 adet toplum merkezi, 1 adet yaşlı danışma merkezi olmak üzere 19 kuruluş bulunmaktadır. Ayrıca, 1993 yılında 8 çocuğun barınabileceği gençlik evi olarak, iki daire hizmete girmiştir. *Gençlik evleri*, 18 yaşını tamamlayarak korunma koşulları ortadan kalkan gençleri, kendi kendilerine yeterli hale getirmeyi amaçlayan bir geçiş kurumudur (Öktem ve diğerleri, 1997, s. 306). 1993 yılında farklı hizmet gruplarına yönelik, gerek bakım gerek rehabilitasyon ve gerekse koruyucu, önleyici, değiştirici ve geliştirici işlevleri olan yatılı ve gündüzlü çeşitli kurumsal hizmetlerin sunulduğu görülmektedir. 2010 yılında ise Ankara İl Müdürlüğü; 2 ilçe sosyal hizmetler müdürlüğü, 2 çocuk yuvası, 1 çocuk evleri koordinasyon merkezi, 31 çocuk evi, 3 yetiştirme yurdu, 1 bakım ve sosyal rehabilitasyon merkezi, 1 çocuk ve gençlik merkezi, 1 huzurevine bağlı alzheimer merkezi, 6 huzurevi yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezi, 2 yaşlı hizmet merkezi, 3 engelli bakım ve rehabilitasyon merkezi, 1 aile danışma merkezi, 4 toplum merkezi, 1 kadın konukevi ve 1 kadın konukevine bağlı ilkadım istasyonu olmak üzere 60 sosyal hizmet kuruluşu ile hizmet vermiştir (SHÇEK Ankara İl Müdürlüğü, 2010 Yılı Faaliyet Raporu, s. 6).

3.1.2. Yerel Yönetimler

3.1.2.1. Belediyeler

3.1.2.1.1. Ankara Büyükşehir Belediyesi⁸³

Bu alt bölümde, Ankara Büyükşehir Belediyesinde sosyal hizmetler ve sosyal yardımların örgütlenmesi, görev ve sorumluluklar ile sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar alanında sunulan hizmetlere yer verilecektir.

Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımların Örgütlenmesi İle Görev ve Sorumluluklar: Aile ve Çocuk Hizmetleri Şube Müdürlüğü adı altında, Sağlık ve Sosyal İşler Daire Başkanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren birim, 29.11.1999 tarihinde Eğitim ve Kültür Daire Başkanlığına bağlanmıştır. 2006 yılında ise Eğitim ve Kültür Daire Başkanlığı, biri “Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı” diğeri ise “Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı” olmak üzere iki ayrı daire başkanlığına ayrılmıştır.

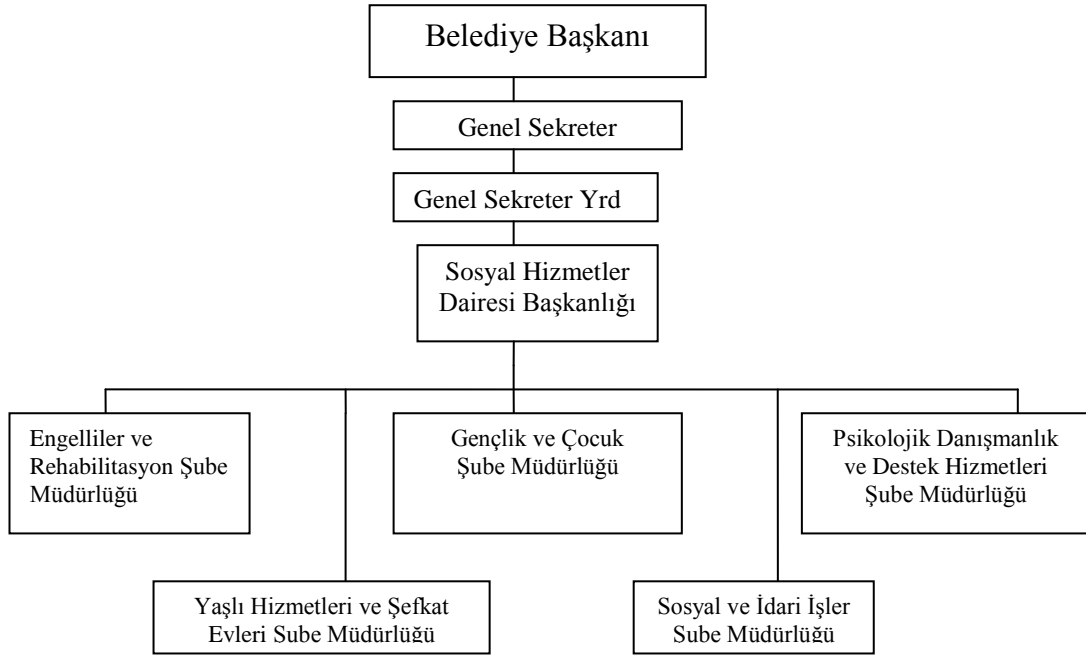
⁸³ Bu bölümün hazırlanmasında büyük oranda Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığının <http://www.ankara-bel.gov.tr> internet sitesinden yararlanılmıştır.

Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığının Görev ve Sorumlulukları şunlardır:

- 5393 Sayılı Belediye Kanunu ve 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun, Belediyenin görev ve yetkilerini düzenleyen ilgili maddelerinde geçen ve Sosyal Hizmetler olarak tanımlanan tüm iş ve işlemleri yapmak ve yaptırmak.
- Kişi ve ailelerin bünye ve çevre şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının ülke şartlarında ortalama bir seviyeye getirilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetleri yapmak, yaptırmak.
- Yetişkinlerin, yaşlıların, engellilerin, kadınların, gençlerin ve çocukların; maddi, manevi ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanması için her türlü sosyal faaliyeti yapmak ve yaptırmak.
- Kent halkının sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözümlenmesi için Çocuk Kulüpleri, Gençlik Merkezleri, Yaşlılara Hizmet Merkezi, Yaşlılar Lokali, Engelliler Hizmet Merkezi, Engelliler Lokali, Madde Bağımlıları Rehabilitasyon Merkezi, Sokakta Çalışan ve Sokakta Yaşayan Çocuklara Yönelik Merkezler, Çocuk Koruma Evleri, Şefkat Evleri, Çocuk Meclisi gibi sosyal hizmet merkezleri açmak ve faaliyetlerin devam etmesi için her türlü tedbiri almak ve aldirmek.
- Kent halkının hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesi için sosyal faaliyetler yapmak ve yaptırmak.
- Daire Başkanlığına bağlı şube müdürlükleri arasında işbölümü yapmak ve şube müdürlüklerinin çalışmalarının ilgili mevzuat hükümlerine uygunluğunu denetlemek.
- Belediye; sosyal hizmet ve yardım hizmetleriyle yaşlılara, kadın ve çocuklara, engellilere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında belde de dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar yapmak ve uygulamak.
- İlgili mevzuatta belirtilen ve Başkanlık Makamınca verilecek diğer görevleri yerine getirmek.

Bu görevleri yerine getirmek için oluşturulan teşkilatın şeması aşağıda sunulmuştur.

Şekil 5. Ankara Büyükşehir Belediyesinin Sosyal Hizmet ve Sosyal Yardımlara İlişkin Teşkilatı

Kaynak: www.ankara-bel.gov.tr adresinden yararlanarak hazırlamıştır.

Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığında sosyal hizmetlerin “Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı” ve bu başkanlığa bağlı şube müdürlükleri biçiminde örgütlendiği görülmektedir.

Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığının Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımlar Alanındaki Hizmetleri: Ankara Anakent Belediyesi 1990’lı yılların başında; beş kreş ve gündüz bakımevi, Türkiye Gücsüzler ve Kimsesizler Vakfıyla ortaklaşa yürütülen “Yaşlı Kültür Merkezi”, ILO ile birlikte yürütülen “Ankara Sokaklarında Çalışan Çocuklar Merkezi”, “Gençlik Evi”, “Mamak Toplumsal Gelişme Odağı”, “Önder Kadınlar Aile Planlaması Projesi” ile çeşitli sosyal hizmet alanlarına yönelik hizmetler sunulmaktaydı (Öktem ve diğerleri, 1997, s. 309).

2013 yılında ise çocuklara, gençlere, yaşlılara, engellilere, aile ve kadınlara yönelik yürütülen hizmetler ise şöyledir: Çocuk ve gençlere yönelik 8 adet gündüzlü çocuk kulübü, 1 adet yatılı çocuk bakım evi, 1 adet sokakta çalışan çocuklar merkezi ile 9 adet gündüzlü gençlik merkezinde kuruluş hizmeti sunulmaktadır. Ayrıca, “Çocuk Meclisi”, “Bilim Merkezi” ile “Altınoluk Akçay Kampı” hizmetleri bulunmaktadır.

Ankara ili Belediye sınırları içinde ikamet eden ve tam teşekküllü bir hastaneden Engelli Sağlık Raporu ile %40 ve üzeri vücut fonksiyon kaybı olduğunu belgeleyen, görme, işitme-konuşma, ortopedik ve zihinsel engelliler ile ruhsal veya süreğen rahatsızlığı olan engellilere; sosyal hizmetler, psikolojik destek hizmetleri, sağlık hizmetleri, sosyal ve kültürel etkinlikler, acil yardım hizmetleri, temizlik ve bakım hizmetleri, her türlü ev içi tamiratu, ekonomik destek hizmetleri, engelliler indirim kartı, engelliler serbest kartı, rehberlik, refakat ve danışmanlık hizmetleri sunulmaktadır. Gündüzlü olarak 1 adet engelliler danışma merkezi, 1 adet engelliler hizmet ve rehabilitasyon merkezi ve 1 adet görme engelliler eğitim ve teknoloji merkezi ile hizmet sunulmaktadır.

Yaşlılara yönelik hizmetler ise; gündüzlü 1 adet yaşlılara yönelik hizmet merkezi, 3 adet yaşlılar lokali (aile yaşam merkezi bünyesinde), yatılı 5 adet şefkat evi, yatılı 1 adet barınma evi ve gündüzlü 1 adet yaşlılara ve gençlere bilgi erişim merkezi hizmeti sunulmaktadır.

Aile ve kadınlara yönelik aile danışma merkezleri, aile yaşam merkezleri (7 adet), hanımlar lokallerinde sosyal, kültürel, sportif vb. psiko-sosyal destek hizmetleri, rehberlik ve danışmanlık hizmetleri, eğitim destek hizmetleri, sağlık hizmetleri vb. sunulmaktadır.

Diğer taraftan sosyal yardımların yürütüldüğü, Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığına bağlı Sosyal Yardımlar Planlama ve Koordinasyon Şube Müdürlüğü'nün görevleri ise şunlardır:

- Kent halkının; maddi ve manevi ihtiyaçlarının karşılanması için her türlü sosyal yardımı yapmak.
- Kent halkının hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesi için faaliyetler yapmak.
- İşyeri, meslek, aile, toplum ilişkisini kurmakta güçlük çeken, stres altında olan sorunlu insanlara psiko-sosyal danışmanlık hizmetleri vermek.
- Sokakta yaşayan bakıma muhtaç insanlara yönelik kurumsal bakım hizmetleri vermek.
- Ceza ve infaz kurumlarında bulunanlar ile bunların dışarıda, işsiz ve ortada kalan ailelerine psiko-sosyal hizmetleri vermek.

Belediye tarafından yapılan yardımlar; sosyal yardımlar ve eğitim yardımları olmak üzere iki başlık altında toplanmaktadır. Sosyal yardımlar; gıda ve temizlik malzemesi yardımı, yakacak yardımı, ekmek yardımı, patates-soğan yardımı, yemek ve çorba dağıtımdır. 2010 yılında; 124.915 aileye 265.000 paket gıda ve temizli malzemesi yardımı, 53.493 aileye 808.500 ton yakacak (kömür) yardımı, 11.670 aileye 12.559.740 adet ekmek yardımı, 40 ton balık (hamsi) yardımı, 26 çadırda 327.803 kişiye yemek yardımı, 5 çorba dağıtım merkezinde ise 577.896 öğrenci ve vatandaşa çorba yardımı yapılmıştır. Eğitim yardımları ise; bot-kaban yardımı, çanta-kırtasiye yardımıdır. 2010 yılında; çanta-kırtasiye yardımından 224 okulda 17.792 öğrenci, kaban yardımından 660 okulda 57.234 öğrenci, bot yardımından ise 660 okulda 58.493 öğrenci yararlanmışır. Ayrıca, giysi yardım merkezinde verilen giysi sayısı 3.822, eşya yardımı sayısı ise 233'tür.

3.1.2.1.2. İlçe Belediyeleri⁸⁴

Ankara iline bağlı 25 ilçe bulunmaktadır. Bu ilçelerden 9'u büyükşehir belediyesi sınırları dışında, 16'sı ise büyükşehir belediyesi kapsamındadır.⁸⁵

⁸⁴ Bu alt bölümde, Ankara Büyükşehir Belediyesi sınırları içindeki 16 ilçe belediyesinin sosyal hizmetler ve sosyal yardımlara yönelik hizmetleri, söz konusu ilçe belediyelerin ilgili birim yöneticileriyle 2013 yılının ilk aylarında yapılan yüz yüze görüşmeler ile ilçe belediyelerin stratejik plan, faaliyet raporları ve internet sitelerinden elde edilmiştir.

⁸⁵ *Ankara Büyükşehir Belediyesi kapsamındaki ilçeler:* Akyurt, Altındağ, Ayaş, Bala, Çankaya, Çubuk, Elmadağ, Etimesgut, Gölbaşı, Kalecik, Kazan, Keçiören, Mamak, Pirsaklar, Sincan, Yenimahalle.
Ankara Büyükşehir Belediyesi kapsamı dışındaki ilçeler: Beypazarı, Çamlıdere, Evren, Güdül, Haymana, Kızılcahamam, Nallıhan, Polatlı, Şereflikoçhisar.

Ankara'nın 2011 yılındaki nüfusu, Türkiye nüfusunun yaklaşık %6,5'ini oluşturmaktadır. Araştırma kapsamındaki ilçelerin merkez toplam nüfusu, Ankara ili toplam nüfusunun yaklaşık %93'dür (Türkiye İstatistik Kurumu).

1990'lı yılların başında: *Çankaya Belediyesi*'nde beş kreş, çocukların ve gençlerin boş zamanlarını değerlendirdikleri, ders çalışıp, kitap okuyup, sosyal kültürel sanatsal etkinliklerde buldukları, kadınlar için kursların düzenlendiği ve ücretsiz poliklinik hizmetlerinin verildiği Dikmen, Gökkuşığı, Aşıkpaşa Çevre Evleriyle, 100. Yıl Kültür Evi; *Altındağ Belediyesi*'nde gençlerin müzik, tiyatro, halkoyunları çalışmaları yaptığı "Yunus Emre Kültür Merkezi", Beşik Kaya ve Ali Ersoy Mahallerinde, içinde kreş, çocuk kulübü, kadına yönelik kurslar, atölyeler ve çok amaçlı salonların olduğu "Kültür Merkezi" ayrıca iki kreş, SHÇEK ile ortaklaşa yürütülen "Yaşlılar Evi"; *Keçiören Belediyesi*'nde "Güçsüzler Yurdu", "Yaşlı Dinlenme Merkezi", "Bekar Evleri", üç kreş ve "Aşevi"; *Yenimahalle Belediyesi*'nde bir anaokulu, UNİCEF ve Anakent Belediyesiyle ortaklaşa sürdürülen bir "Çocuk Evi" ve "Şentepe Toplum Merkezi"; *Mamak Belediyesi*'nde, Kültür Bakanlığıyla ortaklaşa yürütülen iki mahalle kitaplığı; *Sincan Belediyesi*'nde üç kreş, spastik çocuklara yönelik gündüz bakım hizmeti sunulmaktaydı (Öktem ve diğerleri, 1997, s. 310). Aşağıda ise Ankara Büyükşehir Belediyesi sınırları içindeki ilçe belediyelerinin 2013 yılındaki sosyal hizmetler ve sosyal yardım alanındaki örgütlenme ve hizmetleri yer almaktadır.

İlçe Belediyelerinde Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımların Örgütlenmesi: Ankara merkezinde, nüfusu büyük olan Çankaya, Keçiören, Altındağ, Etimesgut, Sincan gibi ilçe belediyelerinde sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar; kültür ve sosyal işler müdürlükleri ile sosyal yardım işleri müdürlükleri bünyesinde yürütülmektedir.

Keçiören Belediye Başkanlığı altında Kültür ve Sosyal İşler ile Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü bulunmaktadır. Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü ise huzurevi birimi, engelli birimi, sosyal yardımlar birimi ve kadın sığınma evi biriminden meydana gelmektedir.

Çankaya Belediyesinde ise sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar, Kültür ve Sosyal İşler ile Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü olarak örgütlenmiştir. Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğünün çalışma alanları; kültür ve sanat etkinlikleri, toplumsal dayanışma merkezleri, engelliler hizmet birimi, evlendirme hizmetleri ile sportif faaliyetlerdir. Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü ise sosyal hizmetler ve sağlık hizmetleri olarak ikiye ayrılmıştır. Sosyal hizmetler bünyesinde ise

“Çocuk Merkezi”, “Kadın Dayanışma ve Sığınma evi”, “Gençlik Merkezi” ve “100 + Yaş Kulübü” bulunmaktadır.

İlçe Belediyelerin Çocuklara ve Gençlere Yönelik Hizmetleri: Çocuklara ve gençlere yönelik kuruluş hizmeti sunan belediyeler ve bu belediyelerin hizmetlerine aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 6. İlçe Belediyelerinin Çocuk ve Gençlere Yönelik Hizmetleri

İlçe	Kreş ve Gündüz Bakımevi	Gençlik Evi/Gençlik Merkezi
Altındağ	2	16
Çankaya	8	2
Keçiören	10	1
Yenimahalle	3	-
Toplam	23	19

İlçe belediyelerinin çocuklara ve gençlere yönelik kuruluş hizmetlerinin bir kısmını kreş ve gündüz bakımevleri, bir kısmını da gençlik evleri/merkezleri olmak üzere gündüzlü hizmetler oluşturmaktadır. Kreş ve gündüz bakımevi hizmetinden hem belediyenin personeli hem de belde halkının çocukları yararlanmaktadır.

Altındağ Belediyesi bünyesinde 16, Çankaya Belediyesi’nde 2, Keçiören Belediyesi bünyesinde de 1 olmak üzere toplam 19 gençlik evi/merkezinde hizmet sunulmaktadır. Gençlik evleri/merkezlerinde sosyal, kültürel, sportif etkinlikler, geziler (Çanakkale, Nevşehir gibi illere), vb. faaliyetler düzenlenmektedir. Çankaya Belediyesinin gençlik merkezlerinde ayrıca, üniversiteyi kazanan ve Ankara dışından gelen anne ya da babası hayatta olmayan, işsiz ya da dar gelirli ailelere mensup öğrencilere öncelik verilerek, barınma ve beslenme imkanı sağlanmaktadır.

İlçe belediyeleri tarafından çocuklara ve gençlere yönelik sunulan diğer hizmetler ise; gelir düzeyi düşük öğrencilere eğitim, giysi, kırtasiye yardımı, dershanelere gidemeyen öğrencilere belediyelerin internet sitelerinden e-dershane hizmeti, bilgi evlerinde öğrencilere ücretsiz eğitim, ücretsiz kurslar, üniversite öğrencilerine sabahları ücretsiz çorba sunumu, eğitsel, sportif, sanatsal ve kültürel etkinlikler ve gezi programları, sokak çocuklarına yönelik sportif faaliyetlerde belediyelerin tesislerinden yararlandırılmaları vb’dir.

İlçe Belediyelerin Yaşlılara Yönelik Hizmetleri: Yaşlılara yönelik kuruluş hizmeti sunan belediyeler ve bu belediyelerin hizmetlerine aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 7. İlçe Belediyelerinin Yaşlılara Yönelik Hizmetleri

İlçe	Huzurevi (Yatılı)	Yaşlılar Evi (Yatılı)	Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi (Yatılı)	Yaşlı Hizmet Merkezleri (Gündüzlü)
Altındağ	-	1	-	-
Çankaya	-	-	-	1
Etimesgut	1	-	-	-
Keçiören	1	-	-	-
Pursaklar	-	-	-	1
Sincan	-	-	-	1
Yenimahalle	-	-	1	2
Toplam	2	1	1	5

Yedi ilçe belediyesi tarafından yaşlılara yönelik dört yatılı, beş gündüzlü olmak üzere toplam dokuz kuruluşta hizmet sunulmaktadır. Gündüzlü olarak hizmet sunan yaşlı hizmet merkezlerinin adları belediyelere göre değişiklik göstermektedir. Örneğin Çankaya Belediyesinde “100+ Yaş Kulübü”, Pursaklar Belediyesinde ise “Dede-Torun Lokali” adını almaktadır.

İlçe belediyeleri tarafından yaşlılara yönelik sunulan diğer hizmetler ise; ihtiyaçların tespiti için ev ziyareti, pişmiş yemek yardımı, kömür yardımı, evlerin bakım ve onarımı, evlerin temizliği, berber hizmeti, genel sağlık kontrolü, sivil toplum örgütleri ve hayırsever vatandaşların desteği ile muhtaç yaşlılara ev eşyası yardımı, gezi etkinlikleri (Çanakkale, Konya, Kıbrıs vb. yerlere), hobi kursları, yaşlılık haftası etkinlikleri, emekliliğe hazırlık ve emeklilik sonrasına uyum programları, vb.’dir.

İlçe Belediyelerin Engellilere Yönelik Hizmetleri: Engellilere yönelik kuruluş hizmeti sunan belediyeler ve bu belediyelerin hizmetlerine aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 8. İlçe Belediyelerinin Engellilere Yönelik Hizmetleri

İlçe	Aile Danışma ve Rehabilitasyon Merkezi (Gündüzlü)	Diğer
Çankaya	-	3
Etimesgut	1	-
Keçiören	1	2
Toplam	2	5

İlçe belediyeleri tarafından engellilere yönelik 7 adet gündüzlü merkezde çeşitli hizmetler sunulmaktadır.

Çankaya Belediyesi tarafından engelli çocukların çalıştıkları 2 adet Çengel Kafe işletilmekte ve Çankaya Ahşap Çocuk Oyuncakları (ÇAÇOY) merkezinde, engelli bireylerin sosyal

rehabilitasyonları için çeşitli etkinlikler ve kurslar düzenlenmektedir. Ayrıca, engellilerin hakları, ulaşılabilirliği, cinsel yaşamları, vb. konularda bilinçlendirme (panel, sokak çalışmaları gibi) etkinlikleri yürütülmektedir.

Keçiören Belediyesi tarafından engelli ve ailelerine yönelik psiko-sosyal destek çalışmalarının yapıldığı, çeşitli kurslar ve sosyal faaliyetlerin düzenlendiği gündüzlü *Engelli Danışma Merkezi*; engellilere yönelik tiyatro, halk oyunları, el sanatları ve benzeri etkinliklerin düzenlendiği gündüzlü *Engelli Sanat Evi* ile ailelerin gündüzleri belirli sürelerle engelli çocuklarını bırakabildikleri ve engelli çocukların çeşitli hizmet aldıkları gündüzlü *Engelli Gündüz Bakım Evi* ve *Çocuk Oyun Merkezi* hizmetleri sunulmaktadır.

Etimesgut Belediyesi tarafından engellilere yönelik bir adet gündüzlü danışma merkezinde hizmet sunulmaktadır.

İlçe belediyeleri tarafından engellilere yönelik sunulan diğer hizmetler; ortopedik engellilere ücretsiz (akülü veya manuel) tekerlekli sandalye, bazı medikal malzemelerin sağlanması, engelli çocukların yetenekleri doğrultusunda desteklenmesi (örneğin, resim ile uğraşanlara malzeme yardımı, engellilerin koro çalışmalarına ulaşmalarının sağlanması gibi), engelli bakımı ile ilgili eğitim seminerleri, engellilerin hastane vb. sağlık kuruluşları, okul ile çeşitli sınavlara gitmelerine (araç temini) yardım, engelliler haftasında çeşitli etkinliklerin (yemek, piknik, eğlence vb.) düzenlenmesi, engelli derneklere bina tahsisi ve teknik destek, ahşap boyama, takı tasarımı vb. ücretsiz kurslar, galoş üretimi vb.'dir.

İlçe Belediyelerin Aile ve Toplumaya Yönelik Hizmetleri: Çankaya Belediyesi tarafından 20 adet gündüzlü Toplumsal Dayanışma Merkezleri (TODAM) aracılığıyla topluma, ailelere, kadınlara ve diğer gruplara hizmet götürülmektedir.

Keçiören Belediyesinin bünyesinde 1 adet gündüzlü ve sosyal yardım ağırlıklı hizmet sunan Toplumsal Gelişim Merkezi (TOGEM) bulunmaktadır.

Mamak Belediyesi tarafından gündüzlü 9 adet Aile Merkezinde meslek ve beceri kursları, spor etkinlikleri, seminerler, bilgilendirme toplantıları vb. hizmetler sunulmaktadır.

İlçe belediyeleri tarafından aile ve topluma yönelik sunulan diğer hizmetler ise; dezavantajlı ailelere ayni ve nakdi yardım, rehberlik ve danışmanlık hizmetleri, ailelere yönelik eğitsel

çalışmalar (örneğin, nikah için başvuran çiftlere evlilikle ilgili kısa süreli -8 saat- eğitim), ücretsiz cenaze hizmetleri (cenazelerin diğer illere nakil edilmesi), şehit ailelerine yönelik psikolojik ve sosyal destek sağlanması, şehit yakınları için ücretsiz gezi (Çanakkale, Konya, Bursa vb) düzenlenmesi, şehitler ve gaziler günü etkinliklerinin düzenlenmesi, cezaevlerinden ayrılan gençlere yönelik çeşitli kurs ve etkinlikler vb.'dir.

İlçe Belediyelerin Kadınlara Yönelik Hizmetleri: Kadınlara yönelik kuruluş hizmeti sunan belediyeler ve bu belediyelerin hizmetlerine aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 9. İlçe Belediyelerinin Kadınlara Yönelik Hizmetleri

İlçe	Kadın Konukevleri (Yatılı)	Kadın Danışma Merkezi (Gündüzlü)
Çankaya	2	-
Keçiören	1	1
Mamak	1	-
Toplam	4	1

Fiziksel, psikolojik, cinsel ve ekonomik şiddet mağduru kadınlara yönelik yatılı kadın konukevi hizmeti üç ilçe belediyesi tarafından sunulmaktadır. Ayrıca, Keçiören Belediyesi bünyesinde şiddet mağduru kadınlara yönelik, hukuki, psikolojik destek hizmetlerinin sunulduğu bir adet kadın danışma merkezi bulunmaktadır.

İlçe belediyeleri tarafından kadınlara yönelik sunulan diğer hizmetler ise; sağlıkla ilgili temel bilgiler (konferans, seminer), okuma, yazma, meslek edinme kursları, müzik, resim vb. hobi etkinlikleri, geziler, eğitim seminerleri, psikolojik destek ve rehberlik hizmetleri, şiddet, sağlık, hukuki vb. bilinçlendirme çalışmaları, kadınların el ürünlerinin satılması amacıyla ücretsiz yer sağlanması vb.'dir.

İlçe Belediyelerin Sosyal Yardım Hizmetleri: İlçe belediyeleri tarafından 4109 sayılı "Asker Ailelerinden Muhtaç Olanlara Yardım Yapılması Hakkında Kanun"⁸⁶ çerçevesinde nakdi ve çeşitli ihtiyaçların karşılanması amacıyla da aynı yardımlar yapılmaktadır.

İlçe belediyeleri tarafından yapılan aynı yardımlar şunlardır;

- Gıda yardımı (Ramazan ve diğer aylarda),
- Aşevi hizmeti,
- Cenaze evlerine ücretsiz yemek yardımı,
- Yakacak yardımı,
- Giyecek yardımı,

⁸⁶ 15 Ağustos 1941 tarihli ve 4887 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

- Depremlerde yardım kampanyası düzenlenmesi,
- Askere gidenlere yardım (asker çantası, çamaşır, traş ve diş malzemeleri vb.),
- Öğrencilere kıyafet, kırtasiye yardımı,
- Yaşlıların evlerinin dış cephesinin proje kapsamında boyanması,
- Maddi geliri yeterli olmayan yatalak hastalara ücretsiz hasta bezi sağlanması, vb. hizmetler.

Yukarıda yer alan sosyal hizmetler ve sosyal yardımların yanında, Altındağ Belediyesi tarafından, Ankara dışından gelerek, Altındağ sınırları içerisinde bulunan hastanelerde tedavi gören gelir düzeyi düşük hasta ve yakınlarına yönelik, 112 kişi kapasiteli bir adet Konukevi bulunmaktadır.

Ayrıca, ilçe belediyelerinin yöneticileri tarafından, yüz yüze yapılan görüşmelerde:

- Asgari ücretin artırılması durumunda, sosyal yardım talep eden kişilerin azalacağı,
- Ekonomik geliri olup, anne ve babasına bakmayan kişilerden, bakım ücretinin talep edilmesi,
- “Sosyal Yardım Temel Kanunu”nun bir an önce çıkarılması,
- Sosyal hizmetler ve sosyal yardımların et ve tırnak gibi birbirinden ayıramayacağı,
- Sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar alanında halkın katılımının muhakkak sağlanması,
- Sosyal yardımların süresinin sınırlı olması,
- Sosyal yardımlarda temel amacın, insanları sosyal yardım alma durumundan kurtaracak çalışmaların yapılmasının gerekliliği,

ifade edilmiştir.

Araştırma kapsamındaki ilçe belediyelerinde sosyal hizmetler ve sosyal yardımların farklı biçimlerde örgütlendiği görülmüştür. Nüfusu büyük olan Keçiören, Çankaya, Altındağ gibi ilçelerde sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar ayrı müdürlükler altında örgütlenmiştir. Bazı ilçe belediyelerinde ise sosyal yardım işleri müdürlüğü bünyesinde huzurevi, engelli vb. birimler şeklinde hizmet sunulmaktadır.

Tomanbay’a göre, belediyelerin sosyal hizmetlere yönelik örgütlenmesinde bir karmaşa yaşanmaktadır. Türkiye’de belediyelerin yerel ihtiyaçlar ve başkanlarının anlayışları doğrultusunda örgütlendikleri görülmektedir. Gerek kuruluş bazında sunulan kreşler, yaşlı yurtları, toplum merkezleri, vb. gerekse sosyal yardımlar ve dilencilere sunulan hizmetler, hem örgütsel ve hem de yaklaşım anlamında dağınıklık göstermektedir. Örneğin, kreş ve gündüz bakımevleri Planlama Müdürlüklerine, Güçsüzler yurtları Sağlık Müdürlüklerine, mezarlık hizmetleri ise sosyal hizmetler birimlerine bağlı olabilmektedir (Tomanbay, 1991, s. 47).

İstanbul Büyükşehir Belediyesinin 39 ilçe belediyesinde sosyal hizmetler 5 farklı müdürlük altında örgütlenmiştir. Sosyal hizmetler ilk sırada kültür ve sosyal işler (%48,7), ikinci sırada sosyal yardım işleri (%30,7), üçüncü sırada basın ve halkla ilişkiler müdürlüklerine (%15,4) bağlıdır. Ayrıca, bir ilçe belediyesinde sağlık müdürlüğüne, diğer bir ilçede ise belediye başkan yardımcısına bağlı olarak görev yapmaktadır. Sosyal hizmetlerin örgütlenmesinde ilçeden ilçeye farklılıklar görülmekte, bütünlük sağlanamamakta ve hizmetler dağınık biçimde farklı müdürlükler tarafından yürütülmektedir (Artan, 2011, s. 287).

Özellikle küçük belediyelerin bir çoğunda sosyal yardım müdürlüğü bulunmamaktadır. Bu küçük belediyelerde muhtaçlık tespiti yapılamamakta, yardımlar düzensiz ve yılın belirli dönemlerinde ağırlıklı olarak gerçekleştirilmektedir (Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 2010, s. 32).

Türkiye’de belediyelerde sosyal hizmetler ve sosyal yardımların örgütlenmesindeki karmaşa, yerel yönetimler için İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan “Sosyal Hizmet Rehberi”ndeki örgütlenme modeli örnek alınarak giderilebilir. Bu rehberde bir taraftan belediyelerin büyüklüğüne göre örgütlenme düzeyi belirlenmekte, diğer taraftan sosyal hizmetler ve sosyal yardımların birlikte aynı yapı içerisinde sunulması öngörülmektedir.

3.1.2.2. Ankara İl Özel İdaresi

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu’nun 6. maddesindeki görevler içinde sosyal hizmet ve sosyal yardım faaliyetleri şu başlıklar altında toplanmaktadır (Ankara İl Özel İdaresi, 2010, s. 21):

- Sosyal hizmet binaları yapımı
- Sosyal hizmet tesislerinin bakım onarımı
- Sosyal hizmet tesislerinin donanımı ile mal ve hizmetlerinin karşılanması
- Sosyal hizmetlerde görev yapacak personel istihdamı
- Mikro kredi hizmetleri.

Bu çerçevede, aşağıda, Ankara İl Özel İdaresi tarafından sosyal hizmetler alanında yürütülen hizmetler ele alınmıştır.

Sosyal hizmet binalarının yapımı: Ankara ilinde ASPB’ye ait 4 adet huzurevi, bir adet yetiştirme yurdu (Sevgi evi) ile bir adet suça sürüklenen, suç mağduru çocuklara yönelik hizmet sunacak koruma bakım ve rehabilitasyon merkezi olmak üzere toplam 6 adet sosyal hizmet

inşaatı, Ankara İl Özel İdaresi tarafından yürütülmektedir (ASPB, <http://www.aile.gov.tr/tr/haberler/s/165>, Erişim: 23.12.2012).

Sosyal Hizmetler Alanında Proje Çalışmaları: Ankara İl Özel İdaresi, ilgili yönerge⁸⁷ çerçevesinde, sivil toplum örgütleri ile sosyal hizmetler alanında çeşitli projeler yürütmektedir. Bu projelere, şiddet mağduru kadınlara yönelik “Gelincik Projesi” ile “Web Tasarım Projesi” örnek gösterilebilir. Ankara Barosu ile Ankara Valiliğinin yaptığı protokol çerçevesinde, Ankara İl Özel İdaresi tarafından “Gelincik Projesi”ne maddi destek sağlanmaktadır (Ankara İl Özel İdaresi, 2011, s. 86-87).

Personel İstihdamı: Ankara İl Özel İdaresi, İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü hizmetleri için personel istihdamı sağlamaktadır. İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğüne yürütülen sosyal hizmet çalışmalarını desteklemek amacıyla, meslek elemanı ve bilgisayar işletmeni olarak 30 kişilik personel hizmet alımı yapılmıştır (Ankara İl Özel İdaresi, 2012, s. 73).

Araç Kiralaması ve Tahsisi: Ankara İl Özel İdaresi, İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü hizmetleri için araç kiralaması ve tahsis yoluyla katkı sağlamaktadır. İl Müdürlüğüne yürütülen sosyal hizmet çalışmalarını desteklemek amacıyla toplam 10 adet taşıt kiralaması yapılmıştır. Ayrıca 2 adet ambulans tahsisi yapılmıştır (Ankara İl Özel İdaresi, 2011, s. 73).

Ankara İl Özel İdaresinin, gerek merkezi yönetim ile gerekse sivil toplum örgütleri ile sosyal hizmetler alanında çeşitli alanlarda işbirliği ve proje çalışmaları yaptığı görülmektedir.

Ankara İl Özel İdaresinin 2010-2014 yıllarını kapsayan stratejik planı hazırlanırken, faaliyet ve hizmet alanlarının önem derecesi hakkında iç ve dış paydaşlara⁸⁸ yöneltilen soruların yanıtları,

⁸⁷ Ankara İl Özel İdaresi İle Sivil Toplum Kuruluşları Arasında Ortak Proje, Ayni ve Nakdi Yardım Yapması Hakkında Yönerge. (http://www.ankaraozelidare.gov.tr/panel/yonet/sto_yonerge.doc). Bu Yönergede, Ankara İl Özel İdaresinin görev, yetki ve sorumluluk alanı içerisinde engellilere, çocuklara, kadınlara, gençlere, yaşlılara, yoksullara, kimsesizlere ve düşkünlere yönelik eğitim, sağlık, sosyal ve benzeri hizmetleri ... sivil toplum kuruluşları, ... ile gerçekleştirilecek ortak hizmet projelerine gerekli kaynak aktarımına ilişkin esas ve usuller düzenlenmiştir.

⁸⁸ *İç paydaşlar:* Kuruluştan etkilenen veya kuruluşu etkileyen kuruluş içindeki kişi, grup veya (varsa) ilgili/bağlı kuruluşlardır. Kuruluşun çalışanları, yöneticileri ve kuruluşun bağlı olduğu bakan, iç paydaşlara örnek verilebilir.

Dış paydaşlar: Kuruluştan etkilenen veya kuruluşu etkileyen kuruluş dışındaki kişi, grup veya kurumlardır. Kuruluş faaliyetleriyle ilişkili olan diğer kamu ve özel sektör kuruluşları, kuruluşa girdi sağlayanlar, sendikalar, ilgili sektör birlikleri dış paydaşlara örnek olarak verilebilir.

sosyal hizmetlere yönelik görevlerin önceliği açısından dikkat çekicidir. Gerek İl Genel Meclisi üyelerine gerekse iç ve dış paydaşlara “Ankara İl Özel İdaresi’nin hangi faaliyet ve hizmetleri sizin için daha önemlidir?” sorusu yöneltilmiş ve alınan cevaplara göre il özel idarelerinin öncelikli faaliyet alanları ile bu alanların hangi oranlarda önemli olduğu değerlendirilmiştir. Buna göre; ortalama oranlara göre öncelikli faaliyet alanları ve oranları şöyledir: eğitim (17.2), köy içme suyu (15.8), köy yolu (14.3), sağlık (13.8), köy kanalizasyonu (8.9), tarım (6.8), sosyal hizmetler (5.5), imar (5.3), çevre-orman (4.8), kültür-turizm (4.4), güvenlik (2.6), ruhsat (1.5), spor (1.0), diğer (0.4). Sosyal hizmetler; il genel meclisi üyelerine göre 1.3, iç paydaşlara göre 4.4, dış paydaşlara göre 10.8 ve bunların ortalaması ise 5.5 oranında öncelikli görülmüştür (Ankara İl Özel İdaresi, 2011, s. 48-49). Bu sonuçlara göre sosyal hizmetler, dış paydaşlar tarafından gerek il genel meclisi üyelerine, gerekse iç paydaşlara göre daha öncelikli oranlarda değerlendirilmiştir.

3.2. ALAN ARAŞTIRMASINA YÖNELİK BULGULAR

Araştırmanın amacı doğrultusunda hazırlanan anket formunun Ankara ilindeki ASPB’ye bağlı sosyal hizmet kuruluşlarının müdürlerine (**merkezi yönetim**), Ankara Büyükşehir Belediyesi sınırları içindeki ilçe belediyelerin sosyal hizmetler ve sosyal yardım birimlerindeki müdürlerine (**yerel yönetim**), sosyal hizmetler ve sosyal yardım alanında Ankara’daki sivil toplum örgütlerinin başkanlarına (**sivil toplum örgütleri**) ve Ankara ilindeki özel sosyal hizmet kuruluşlarının müdürlerine (**özel sektör**) uygulanması hedeflenmiştir.

Ancak, büyük ilçe belediyelerinde hem sosyal hizmetler hem de sosyal yardımlarla ilgili müdürler ile ayrı ayrı görüşmeler yapıldığı gibi, küçük ilçe belediyelerinde sosyal hizmetler ve sosyal yardımlarla ilgili müdürlüklerin bulunmaması halinde ise ilgili müdür ya da şef ile de görüşülmüştür. Ayrıca, Ankara Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğüne bağlı bazı sosyal hizmet kuruluşlarının müdür vekillerine, bazı sivil toplum örgütlerinin başkan yardımcılara - ilgililerin yönlendirmeleri sonucu- anket uygulanmıştır.

Bu bölümde bulgular üç temel başlık altında ele alınacaktır. Birincisi araştırmaya katılanların sosyo-demografik özellikleri ile ilgili bulgular, ikincisi sosyal hizmetler ve sosyal yardım alanındaki mevcut durumun değerlendirilmesine ilişkin görüşleri içeren bulgular, üçüncüsü ise

sosyal hizmetler ve sosyal yardım alanındaki yeniden yapılanma ile ilgili görüşleri içeren bulgulardır.

3.2.1. Araştırmaya Katılanların Sosyo-Demografik Özellikleri İle İlgili Bulgular

Bu bölümde sosyal hizmetler ve sosyal yardım alanında merkezi, yerel yönetim, sivil toplum örgütleri ve özel sektörden araştırmaya katılanların yaş, cinsiyet, eğitim ve meslek/eğitim alanlarına ilişkin sosyo-demografik özellikleri ile ilgili bulgular sunulacaktır.

3.2.1.1. Araştırmaya Katılanların Bazı Demografik Özellikleri

Araştırmaya katılanların cinsiyetleri ve yaşları ile ilgili demografik özellikleri ele alınmıştır.

Çizelge 1’de araştırmaya katılanların cinsiyetlerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Çizelge 1. Araştırmaya Katılanların Cinsiyetlere Göre Dağılımı

Cinsiyet	Merkezi Yönetim		Yerel Yönetim		Sivil Toplum Örgütü		Özel Sektör		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Kadın	7	26,9	3	18,8	13	81,3	38	76,0	55	50,9
Erkek	19	73,1	13	81,3	3	18,8	12	24,0	53	49,1
Toplam	26	100	16	100	16	100	50	100	108	100

Çizelge 1’e genel olarak bakıldığında araştırmaya katılanların %50,9’unun kadın, %49,1’inin erkek olduğu görülmektedir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre bakıldığında ise merkezi yönetimdekilerin %26,9’unu kadın, %73,1’ini erkek; yerel yönetimdekilerin %18,8’ini kadın %81,3’ünü erkek; sivil toplum örgütlerindeki %81,3’ünü kadın, %18,8’ini erkek ve özel sektördeki %76’sını kadın, %24’ünü erkekler oluşturmaktadır.

Artan (2011, s. 236)’ın araştırmasında yerel yönetimdeki yöneticilerin %71,8’i (28 kişi) erkek, %28,2’si (11 kişi) ise kadındır. Bu bulgular, araştırmaya yerel yönetimden katılanların cinsiyete göre dağılım bulgularını desteklemektedir. Işıkhan (1998, s. 143-144)’ın yaptığı araştırmada, sosyal hizmet ve sağlık alanında görev yapan yöneticilerin %70’i erkek, %30’u kadındır. Bu bulgu, araştırmaya merkezi ve yerel yönetimden katılanların bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Aktaş (1990, s. 100)’ın yaptığı araştırmada sosyal hizmetler il müdürlerinin 50’si erkek, 1’i kadındır. Bu bulgu, merkezi yönetimde yöneticilik kademesinin yükselmesiyle erkek yöneticilerin oranının arttığı, kadın yöneticilerinin oranının ise düştüğü biçiminde değerlendirilebilir.

Sonuç olarak araştırmaya katılanların yaklaşık yarısı erkek yarısı kadındır. Merkezi ve yerel yönetimden katılanların yaklaşık dörtte üçünün erkek; özel sektör ve sivil toplum örgütlerinden katılanların ise yaklaşık dörtte üçünün kadın olduğu anlaşılmaktadır.

Çizelge 2’de araştırmaya katılanların yaşlarına ilişkin tanımlayıcı istatistiki bilgiler yer almaktadır.

Çizelge 2. Araştırmaya Katılanların Yaşlarını Tanımlayıcı İstatistikler

	Minimum	Maksimum	Ortalama	Std. Sapma
Merkezi Yönetim	28	57	43,54	6,613
Yerel Yönetim	38	57	46,62	5,365
Sivil Toplum Örgütleri	27	70	48,47	12,124
Özel Sektör	22	70	43,64	12,807
Toplam	22	70	44,76	10,694

Çizelge 2’ye göre merkezi yönetimdekilerin en düşük yaşı 28, en yüksek yaşı 57 ve ortalama yaş ise 43,54’dür. Yerel yönetimdekilerin en düşük yaşı 38, en yüksek yaşı 57 ve ortalama yaş ise 46,62’dir. Sivil toplum örgütlerindeki en düşük yaşı 27, en yüksek yaşı 70 ve ortalama yaş ise 48,47’dir. Özel sektördeki en düşük yaşı 22, en yüksek yaşı 70 ve ortalama yaş ise 43,64’dür.

İşıkhan (1998, s. 144-145)’ın yaptığı araştırmada sosyal hizmet ve sağlık alanında görev yapan yöneticilerin 42 yaş ortalamasına sahip olduğu bulgusu, araştırma bulgusuna (44,76 yaş) yakındır. Ayrıca, Aktaş (1990, s. 100)’ın yaptığı araştırmada sosyal hizmetler il müdürlerinin 41,3 yaş ortalamasına sahip olduğu bulgusu da, araştırmaya merkezi yönetimden katılan yöneticilerin yaş ortalaması (43,54) bulgusuna yakındır.

Hizmet sunucularına (aktörlere) göre araştırmaya katılanlara bakıldığında, merkezi yönetimdekilerin en düşük ortalama yaşa, sivil toplum örgütlerindeki ise en yüksek ortalama yaşa sahip olduğu görölmektedir.

Genel olarak araştırmaya katılanların yaş ortalamasınının 44,76 olduğu anlaşılmaktadır.

3.2.1.2. Araştırmaya Katılanların Eğitim Durumları ile Eğitim/Meslek Alanları

Araştırmaya katılanların eğitim düzeyleri ve eğitim/meslek alanlarına ilişkin özellikleri ele alınmıştır.

Çizelge 3’de araştırmaya katılanların eğitim durumlarına göre dağılımı verilmiştir.

Çizelge 3. Araştırmaya Katılanların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

	Merkezi Yönetim		Yerel Yönetim		Sivil Toplum Örgütü		Özel Sektör		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Ortaöğretim	-	-	2	13,3	-	-	1	2,1	3	2,9
Ön Lisans	2	8,3	4	26,7	3	18,8	10	21,3	19	18,6
Lisans	16	66,7	9	60,0	11	68,8	31	66,0	67	65,7
Yüksek Lisans	6	25,0	-	-	2	12,5	5	10,6	13	12,7
Toplam	24	100	15	100	16	100	47	100	102	100

Çizelge 3’e genel olarak bakıldığında araştırmaya katılanların %65,7’sinin lisans, %18,6’sının ön lisans, %12,7’sinin yüksek lisans ve %2,9’unun ortaöğretim mezunu olduğu görülmektedir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre bakıldığında ise merkezi yönetimdekilerin %66,7’si lisans, %25’i yüksek lisans, %8,3’ü ön lisans; yerel yönetimdekilerin %60’ı lisans, %26,7’si ön lisans, %13,3’ü ortaöğretim; sivil toplum örgütlerindeki %68,8’i lisans, %12,5’i yüksek lisans, %18,8’i ön lisans; özel sektördeki %66’sı lisans, %21,3’ü ön lisans, %10,6’sı yüksek lisans, %2,1’i ortaöğretim mezunudur.

Araştırmaya katılanların eğitim durumunda birinci sırayı lisans mezunları almıştır. İkinci sırada ön lisans, üçüncü sırada yüksek lisans ve dördüncü sırada ortaöğretim mezunları bulunmaktadır. Yerel yönetimden araştırmaya katılanlar arasında yüksek lisans eğitimi almış kişi bulunmamaktadır.

Sonuç olarak araştırmaya katılanların dörtte üçünden fazlasının en az lisans düzeyinde eğitim aldığı anlaşılmaktadır.

Çizelge 4’de araştırmaya katılanların meslek/eğitim alanlarına göre dağılımı verilmiştir.

Çizelge 4. Araştırmaya Katılanların Meslek/Eğitim Alanlarına Göre Dağılımı

	Merkezi Yönetim		Yerel Yönetim		Sivil Toplum Örgütü		Özel Sektör		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Sosyal Hizmet Uzmanı	10	38,5	-	-	4	25,0	16	32,7	30	28,3
Öğretmen	2	7,7	2	13,3	3	18,8	18	36,7	25	23,6
Doktor	-	-	-	-	-	-	1	2,0	1	0,9
Kamu Yönetimi	-	-	1	6,7	1	6,3	1	2,0	3	2,8
Hukuk	-	-	-	-	1	6,3	-	-	1	0,9
İktisat / İşletme	6	23,1	4	26,7	3	18,8	3	6,1	16	15,1
Başka	8	30,8	8	53,3	4	25,0	10	20,4	30	28,3
Toplam	26	100	15	100	16	100	49	100	106	100

Çizelge 4'e genel olarak bakıldığında araştırmaya katılanların %28,3'ünün mesleğinin/eğitim alanının sosyal hizmet uzmanı, %23,6'sının öğretmen, %15,1'inin iktisat/işletme, %2,8'inin kamu yönetimi, %0,9'unun doktor, %0,9'unun hukuk ve %28,3'nün ise başka meslek/eğitim alanlarından olduğu görülmektedir. Başka meslek/eğitim alanlarından olan 30 kişinin 6'sı psikolog, 4'ü çocuk gelişim uzmanı, 4'ü ilahiyat fakültesi mezunudur.

Yerel yönetimden araştırmaya katılanlar arasında, mesleği sosyal hizmet uzmanı olan katılımcı bulunmamaktadır. Artan (2011, s. 238-239)'ın araştırmasındaki ilçe belediyelerindeki yöneticilerin arasında sosyal hizmet uzmanının bulunmaması, araştırmanın bulgularını desteklemektedir. Aktaş (1990, s. 101)'ın yaptığı araştırmada, sosyal hizmetler il müdürlerinin yaklaşık %47'si sosyal hizmet uzmanı, yaklaşık %53'ü ise sosyal hizmet uzmanı dışındaki diğer meslek elemanlarıdır. Diğer meslek elemanları içinde ilk sırayı (%27,3) eğitim fakültesi veya enstitüsünden mezunlar; ikinci sırayı (%9,8) ise İslam Enstitüsü veya İlahiyat fakültesi mezunları oluşturmaktadır.

Sonuç olarak araştırmaya katılanların dörtte birinden fazlası sosyal hizmet uzmanı, dörtte birine yakını ise öğretmendir.

3.2.2. Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımların Mevcut Durumunun Değerlendirilmesi İle İlgili Bulgular

Araştırmaya katılanların sosyal hizmetler ve sosyal yardımların mevcut durumunun değerlendirilmesi ile ilgili görüşlerini içeren bulgular; planlama, koordinasyon ve işbirliği, insan

kaynakları/personel, finansman ve bütçe ile denetime ilişkin bulgular olmak üzere beş alt başlık halinde ele alınmıştır.

3.2.2.1. Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardım Hizmetlerinin Planlanması

Bu alt bölümde, sosyal hizmetler ve sosyal yardım hizmetlerinin planlanması ile ilgili bulgular; stratejik planların hazırlanması ve bu süreçte birim görüşünün alınması ile paydaş olarak katılım açısından ele alınmıştır.

Çizelge 5'te araştırma kapsamındaki ilçe belediyelerinde stratejik planların hazırlanması durumu ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Çizelge 5. İlçe Belediyelerinde Stratejik Plan Hazırlanma Durumu

	İlçe Sayısı	%
Evet Hazırlanıyor	13	81,3
Hayır Hazırlanmıyor	3	18,8
Toplam	16	100

Çizelge 5'e bakıldığında ilçe belediyelerinin %81,3'ünde stratejik planın hazırlandığı, %18,8'inde ise hazırlanmadığı görülmektedir.

Kamu idarelerine stratejik planlama anlayışı ve stratejik planların hazırlanması, 2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu (Md. 9) ile getirilmiştir. Bu kapsamda, 5393 sayılı Belediye Kanunu gereğince (Md., 41), nüfusu 50.000'nin üzerinde olan belediyelere stratejik plan hazırlama zorunluluğu getirilmiştir. Araştırma kapsamındaki ilçe belediyelerinden nüfusları 50.000'nin altında olmasına rağmen Kazan, Elmadağ ve Akyurt ilçelerinde stratejik planların hazırlandığı belirtilmiştir.

Sonuç olarak araştırma kapsamındaki ilçe belediyelerin beşte dördünden fazlasında stratejik plan hazırlanmaktadır.

Çizelge 6'da merkezi ve yerel yönetimlere ait stratejik planların hazırlanmasında sosyal hizmetler ve sosyal yardımlarla ilgili birimlerin/kuruluşların görüşlerinin alınması ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Çizelge 6. Stratejik Planların Hazırlanmasında Birim/Kuruluş Görüşünün Alınması

	Merkezi Yönetim		Yerel Yönetim		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Her Zaman Alınıyor	3	11,5	12	92,3	15	38,5
Bazen Alınıyor	17	65,4	1	7,7	18	46,2
Alınmıyor	6	23,1	-	-	6	15,4
Toplam	26	100	13	100	39	100

Çizelge 6'ya genel olarak bakıldığında stratejik planların hazırlanmasında sosyal hizmetler ve sosyal yardımlarla ilgili birimlerin/kuruluşların %38,5'inin görüşünün her zaman alındığı, %46,2'sinin görüşünün bazen alındığı ve %15,4'ünün ise görüşünün alınmadığı görülmektedir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre bakıldığında ise merkezi yönetimde stratejik planların hazırlanmasında sosyal hizmet kuruluşlarının %11,5'inin her zaman, %65,4'ünün bazen görüşü alınmakta, %23,1'inin ise görüşü alınmamakta; yerel yönetimdeki sosyal hizmetler ve sosyal yardımlarla ilgili birimlerin %92,3'ünün her zaman, %7,7'sinin ise bazen görüşleri alınmaktadır.

Stratejik planların hazırlanmasında, araştırma kapsamındaki yerel yönetimdeki sosyal hizmetler ve sosyal yardımlarla ilgili birimlerin tamamının ya her zaman ya da bazen görüşü alınmaktadır. Merkezi yönetimdeki sosyal hizmet kuruluşlarının %23,1'inden ise görüş alınmamaktadır. Bunda, bir taraftan merkezi yönetimlerin örgütsel yapılarının, yerel yönetimlere göre daha büyük olması sonucu stratejik planlama sürecinde görüş alınmasında örneklem yöntemine gidilmesinin gereklilik arz etmesi, diğer taraftan stratejik planların beş yıl gibi uzun sürelerle hazırlanması sonucu yönetici değişiklikleri etkili olabilir. (Mülga) SHÇEK Genel Müdürlüğünün 2010-2014 yıllarını kapsayan Stratejik Planın hazırlanmasında, "İl Proje Ekipleri" oluşturulmuş, illerde SWOT (GZFT) analiz çalışmaları, paydaş kuruluş toplantıları yapılmış, il stratejik planları hazırlanarak SHÇEK Genel Müdürlüğünün Stratejik Planına girdi sunulmuştur (SHÇEK, 2009, s. 3). ASPB'nin 2013-2017 yıllarını kapsayan Stratejik Planın hazırlanmasında, "İl Proje Ekipleri" oluşturularak, 8 il müdürlüğünden (Ankara, Kocaeli, Erzurum, Eskişehir, Konya, Gaziantep, İzmir ve Samsun) 64 personel SWOT (GZFT) analiz çalışmaları ve iç paydaş toplantılarına katılmıştır (ASPB, 2012, s. 22).

Sonuç olarak merkezi ve yerel yönetimlerin stratejik planlarının hazırlanmasında sosyal hizmetler ve sosyal yardımlarla ilgili birimlerin/kuruluşların yaklaşık beşte ikisinin her zaman, yaklaşık yarısının ise bazen görüşü alınmaktadır.

Çizelge 7’de stratejik planlama sürecine paydaş olarak katılma durumu verilmiştir.

Çizelge 7. Stratejik Planlama Sürecine Paydaş Olarak Katılma Durumu

	Merkezi Yönetim		Yerel Yönetim		Sivil Toplum Örgütü		Özel Sektör		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Belediyeler	2	7,7	1	6,3	4	25,0	-	-	7	6,5
İl Özel İdareleri	2	7,7	-	-	1	6,3	-	-	3	2,8
Özürlüler İdaresi Başkanlığı	1	3,8	-	-	1	6,3	-	-	2	1,9
Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	3	11,5	-	-	1	6,3	-	-	4	3,7
Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü	-	-	-	-	2	12,5	-	-	2	1,9
Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Md.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu G. M.	8	30,8	-	-	3	18,8	1	2	12	11,1
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	8	30,8	-	-	3	18,8	2	4	13	12,0
Başka	-	-	-	-	3	18,8	-	-	3	2,8
Hiçbiri	13	50,0	15	93,7	10	62,5	48	96	86	79,6

Çizelgeye 7’ye genel olarak bakıldığında araştırmaya katılanların %12’si ASPB, %11,1’i SHÇEK Genel Müdürlüğü, %6,5’i belediyeler, %3,7’si KSGM’nin stratejik planlama sürecine paydaş olarak katıldıklarını belirtmiştir. Genel olarak araştırmaya katılanların %79,6’sı ise hiçbir hizmet sunucusunun (aktörün) stratejik planlama sürecine paydaş olarak katılmadığını ifade etmiştir. Hizmet sunucularına göre bakıldığında ise merkezi yönetimdekilerin %50’si, yerel yönetimdekilerin %93,7’si, sivil toplum örgütlerindeki %62,5’i ve özel sektördeki %96’sının hiçbir stratejik planlama sürecine katılmadığı görülmektedir.

(Mülga) SHÇEK Genel Müdürlüğü’nün 2010-2014 yıllarını kapsayan Stratejik Planın hazırlanmasında bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşları, belediyeler, il özel idareleri, sivil toplum örgütleri vb.’den toplam 450 dış paydaşın görüşü alınmıştır (SHÇEK, 2009, s. 187).

Sonuç olarak hizmet sunucularının yaklaşık beşte dördünün herhangi bir stratejik planlama sürecine katılmadığı anlaşılmaktadır.

3.2.2.2. Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardım Hizmetlerinin Koordinasyonu ve İşbirliği

Bu alt bölümde, sosyal hizmetler ve sosyal yardım hizmetlerinin koordinasyonu ve işbirliğine yönelik bulgular; koordinasyon ve işbirliği içinde çalışma, koordinasyon ve işbirliğinin yeterlilik durumu, ortak proje yürütme veya ortak projede yer alma ile kamu kaynaklı projeler hakkında rehberlik ve bilgilendirme çalışmalarının yeterlilik durumu ele alınmıştır.

Çizelge 8’de koordinasyon ve işbirliği içinde çalışılan hizmet sunucularına (aktörlere) ilişkin dağılımlar verilmiştir.

Çizelge 8. Koordinasyon ve İşbirliği İçinde Çalışılan Hizmet Sunucuları (Aktörler)

	Merkezi Yönetim		Yerel Yönetim		Sivil Toplum Örgütü		Özel Sektör		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Merkezi Yönetim (Taşra)	19	73,1	8	50	8	50,0	45	90	80	74,1
İl Özel İdareleri	9	34,6	2	12,5	3	18,8	-	-	14	13,0
Belediyeler	12	46,2	13	81,3	9	56,3	12	24	46	42,6
Sivil Toplum Örgütleri	14	53,8	12	75	11	68,8	17	34	54	50,0
Özel Sektör	8	30,8	9	56,3	4	25,0	16	32	37	34,3
SYDV	11	42,3	13	81,3	4	25,0	2	4	30	27,8
Başka	4	15,4	3	18,8	2	12,5	4	8	13	12,0
Hiçbiri	3	11,5	-	-	8	50,0	3	6	14	13,0

Çizelge 8’e genel olarak bakıldığında araştırmaya katılanların %74,1’i merkezi yönetim (taşra teşkilatı), %50’si sivil toplum örgütleri, %42,6’sı belediyeler, %34,3’ü özel sektör, %27,8’i sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları, %13’ü il özel idareleri, %12’si ise başka kurum ve kuruluşlar ile koordinasyon ve işbirliği içinde çalıştıklarını ifade etmiştir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre bakıldığında ise merkezi yönetim diğer merkezi yönetim kuruluşları (%73,1); yerel yönetim birimleri -aynı sıklıkta sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları ile- diğer belediyeler (%81,3); sivil toplum örgütleri diğer sivil toplum örgütleri (%68,8) ve özel sektör ise merkezi yönetim ile (%90) koordinasyon ve işbirliği içinde çalıştığını belirtmektedir.

Buna göre özel sektör hariç olmak üzere, hizmet sunucularının daha çok kendi aralarında koordinasyon ve işbirliği içinde çalıştıkları söylenebilir. Özel sektörün en fazla merkezi yönetim (taşra teşkilatı) ile koordinasyon ve işbirliği içinde olmasında, özel sosyal hizmet kuruluşlarının denetiminin, merkezi yönetim (İl Müdürlükleri) tarafından yapılmasının etkili olduğu düşünülmektedir.

Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları ile en fazla koordinasyon ve işbirliği içinde çalışan hizmet sunucusu ise belediyelerdir. Bu koordinasyon ve işbirliğinin yüksek olması, belediyelerin sosyal yardım hizmetlerine verdikleri önceliğin ve önemin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Balcı (2004, s. 126)'ya göre, sosyal yardım ve sosyal hizmetler merkezi yönetimin görev alanına girmektedir. Bununla birlikte, sosyal yardımların bireyselliği nedeniyle, merkezi idare ile mahalli idareler arasındaki koordinasyon güçlendirilmelidir.

09 Şubat 2013 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan "Sosyal Hizmet Merkezleri Yönetmeliği" nin 6/f maddesindeki "Hizmetin planlanması ve sunumunda paydaş kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılır" ifadesine, "Sosyal Hizmet Merkezleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik"⁸⁹ ile işbirliği yapılacak kuruluşlar arasına sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları eklenmiştir.

Sonuç olarak araştırmaya katılan hizmet sunucularının yaklaşık dörtte üçü merkezi yönetim (taşra teşkilatı) ile koordinasyon ve işbirliği içinde çalışmaktadır. Hizmet sunucularına göre ise yerel yönetimlerin yaklaşık beşte dördünün sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları ile koordinasyon ve işbirliği içinde çalıştığı, sivil toplum örgütlerinin yarısının diğer hizmet sunucularının hiçbiri ile koordinasyon ve işbirliği içinde çalışmadığı görülmektedir.

Çizelge 9'da diğer hizmet sunucular (aktörler) ile koordinasyon ve işbirliğinin yeterlilik durumuna ilişkin dağılımlar verilmiştir.

Çizelge 9. Diğer Hizmet Sunucular (Aktörler) İle Koordinasyon ve İşbirliğinin Yeterlilik Durumu

	Merkezi Yönetim		Yerel Yönetim		Sivil Toplum Örgütü		Özel Sektör		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Evet Yeterli	3	13,6	5	31,3	1	6,3	8	16,7	17	16,7
Kısmen Yeterli	11	50,0	9	56,3	7	43,8	23	47,9	50	49,0
Hayır Yeterli Değil	8	36,4	2	12,5	8	50,0	17	35,4	35	34,3
Toplam	22	100	16	100	16	100	48	100	102	100

Çizelge 9'a genel olarak bakıldığında araştırmaya katılanların %16,7'si diğer hizmet sunucular (aktörler) ile yapılan koordinasyon ve işbirliğinin yeterli olduğunu, %49'u kısmen yeterli

⁸⁹ Resmi Gazete, 28725, 01 Ağustos 2013.

olduğunu ve %34,3'ü ise yeterli olmadığını belirtmiştir. Araştırmaya katılanların %83,3'ü, diğer hizmet sunucular ile koordinasyon ve işbirliğini kısmen veya tamamen yetersiz görmektedir. Hizmet sunucularına göre bakıldığında ise, merkezi yönetimdekilerin %86,4'ü, yerel yönetimdekilerin %68,8'i, sivil toplum örgütlerindeki %93,8'i ve özel sektördeki %83,3'ü diğer hizmet sunucular ile koordinasyon ve işbirliğinin kısmen veya tamamen yetersiz olduğunu ifade etmiştir.

Sonuç olarak araştırmaya katılanların beşte birinden azı diğer aktörlerle koordinasyon ve işbirliğini yeterli görmekte, yaklaşık yarısı kısmen yeterli görmekte, yaklaşık üçte biri ise yeterli görmemektedir. Hizmet sunucular açısından ise sivil toplum örgütlerinin yarısı diğer hizmet sunucular ile koordinasyon ve işbirliğini yeterli görmemektedir.

Çizelge 10'da ortak proje yürütme veya ortak projede yer alınan hizmet sunucular (aktörler) ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Çizelge 10. Ortak Proje Yürütme veya Ortak Projede Yer Alınan Hizmet Sunucular (Aktörler)

	Merkezi Yönetim		Yerel Yönetim		Sivil Toplum Örgütü		Özel Sektör		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Merkezi Yönetim (Taşra)	9	34,6	3	18,8	2	12,5	3	6	17	15,7
İl Özel İdareleri	4	15,4	-	-	2	12,5	-	-	6	5,6
Belediyeler	7	26,9	4	25	7	43,8	3	6	21	19,4
Sivil Toplum Örgütleri	7	26,9	7	43,8	8	50,0	4	8	26	24,1
Özel Sektör	4	15,4	2	12,5	3	18,8	2	4	11	10,2
SYDV	4	15,4	3	18,8	1	6,2	-	-	8	7,4
Başka	4	15,4	5	31,3	8	50,0	2	4	19	17,6
Hiçbiri	8	30,8	5	31,3	2	12,5	42	84	57	52,8

Çizelge 10'a genel olarak bakıldığında araştırmaya katılanların %24,1'i sivil toplum örgütleri, %19,4'ü belediyeler, %15,7'si merkezi yönetim (taşra teşkilatı), %10,2'si özel sektör, %7,4'ü sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları, %5,6'sı il özel idareleri, %17,6'sı başka kurum ve kuruluşlar ile ortak proje yürüttüğü ya da ortak projede yer aldığı görülmektedir. Diğer taraftan genel olarak araştırmaya katılanların %52,8'i ise merkezi yönetim (taşra), il özel idareleri, belediyeler, sivil toplum örgütleri, özel sektör, SYDV veya başka kurum ve kuruluşlar ile ortak proje yürütmediğini ya da ortak projede yer almadığını ifade etmiştir.

Sonuç olarak araştırmaya katılan hizmet sunucularının yaklaşık yarısı merkezi yönetim (taşra), il özel idareleri, belediyeler, sivil toplum örgütleri, özel sektör, SYDV veya başka kurum ve kuruluşlar ile ortak proje yürütmemekte ya da ortak projede yer almamaktadır.

Çizelge 11’de kamu kurum ve kuruluşlarının sahip oldukları proje kaynakları konusunda sivil toplum örgütlerine yönelik rehberlik ve bilgilendirme çalışmalarının yeterlilik durumu ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Çizelge 11. Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Sahip Oldukları Proje Kaynakları Konusunda Sivil Toplum Örgütlerine Yönelik Rehberlik ve Bilgilendirme Çalışmalarının Yeterlilik Durumu

	N	%
Kısmen Yeterli Görüyoruz	7	43,8
Hayır Yeterli Görmüyoruz	9	56,3
Toplam	16	100

Çizelge 11’e bakıldığında araştırmaya katılan sivil toplum örgütlerinin %43,8’i kamu kurum ve kuruluşlarının sahip oldukları proje kaynaklarının kullanımı konusunda sivil toplum örgütlerine yönelik rehberlik ve bilgilendirme çalışmalarını kısmen yeterli gördüklerini, %56,3’ü ise yeterli görmediğini belirtmiştir.

Sonuç olarak araştırmaya katılan sivil toplum örgütlerinin yarısından fazlası, kamu kurum ve kuruluşlarının sahip oldukları proje kaynaklarının kullanımı konusunda sivil toplum örgütlerine yönelik rehberlik ve bilgilendirme çalışmalarını yeterli görmemektedir.

3.2.2.3. Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardım Hizmetlerinde İnsan Kaynakları/Personel

Bu alt bölümde, araştırmaya katılanların sosyal hizmetler ve sosyal yardım hizmetlerinde insan kaynakları/personelere yönelik görüşlerine ilişkin bulgular; personelin statüsü, personel ihtiyacı, gönüllü çalışanlar ve stajyer öğrenciler açısından ele alınmıştır.

Çizelge 12’de merkezi ve yerel yönetimlerin sosyal hizmetler ve sosyal yardım hizmetlerinde çalışan personelin statüsüne göre dağılımı verilmiştir.

Çizelge 12. Merkezi ve Yerel Yönetimlerin Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardım Hizmetlerinde Çalışan Personelin Statüsü

	Merkezi Yönetim		Yerel Yönetim		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Kadrolu Personel (657-4/a)	22	100	3	18,8	25	65,8
Kadro Karşılığı Sözleşmeli Personel	9	40,9	-	-	9	23,7
Sözleşmeli Personel (657-4/b)	14	63,6	4	25	18	47,4
Geçici Personel (657-4/c)	8	36,4	7	43,8	15	39,5
İşçi (657-4/d)	1	4,5	2	12,5	3	7,9
Özel Hizmet Alımı	20	90,9	3	18,8	23	60,5
Ek Ders Karşılığı	7	31,8	5	31,3	12	31,6
Diğer	-	-	5	31,3	5	13,2

Çizelge 12'ye genel olarak bakıldığında merkezi ve yerel yönetimden araştırmaya katılanlar %65,8'i kadrolu, %60,5'i özel hizmet alımı, %47,4'ü sözleşmeli, %39,5'i geçici, %31,6'sı ek ders karşılığı, %23,7'si kadro karşılığı sözleşmeli, %7,9'u işçi statüsünde personelin sosyal hizmetler ve sosyal yardım birimlerinde/kuruluşlarında çalıştığını belirtmiştir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre bakıldığında ise merkezi yönetimden araştırmaya katılanların %100 kadrolu, %90,9'u özel hizmet alımı, %63,6'sı sözleşmeli personelin sosyal hizmet kuruluşlarında; yerel yönetimden araştırmaya katılanların %43,8'i ise geçici personelin sosyal hizmetler ve sosyal yardım birimlerinde çalıştığını ifade etmiştir.

Sonuç olarak araştırmaya merkezi ve yerel yönetimden katılanlara göre, sosyal hizmetler ve sosyal yardım birimlerin/kuruluşların yaklaşık üçte ikisinde kadrolu, yaklaşık beşte üçünde özel hizmet alımından personelin görev yapığı görülmektedir. Hizmet sunucular açısından ise merkezi yönetime bağlı sosyal hizmet kuruluşlarının tamamında kadrolu, tamamına yakınında özel hizmet alımından; yerel yönetimlere bağlı sosyal hizmetler ve sosyal yardım birimlerinin ise yaklaşık beşte ikisinde geçici personelin çalıştığı anlaşılmaktadır.

Çizelge 13'de merkezi yönetime bağlı sosyal hizmet kuruluşlarında, ücreti il özel idareleri tarafından karşılanarak özel hizmet alımından çalıştırılan personelin durumu ile ilgili dağılımlar verilmiştir.

Çizelge 13. Merkezi Yönetime Bağlı Sosyal Hizmet Kuruluşlarında Ücreti İl Özel İdaresi Tarafından Karşılanarak Özel Hizmet Alımından Çalıştırılan Personelin Durumu

	N	%
Evet	14	56,0
Hayır	11	44,0
Toplam	25	100

Çizelge 13'e bakıldığında araştırmaya merkezi yönetimden katılanların %56'sı merkezi yönetime bağlı sosyal hizmet kuruluşlarında ücreti il özel idaresi tarafından karşılanarak özel hizmet alımından personel çalıştığını, %44'ünde ise çalışmadığını belirtmiştir.

Sonuç olarak araştırmaya merkezi yönetimden katılanların yarısından fazlası, merkezi yönetime bağlı sosyal hizmet kuruluşlarında, ücreti il özel idarelerinden karşılanarak özel hizmet alımından personelin çalıştığını ifade etmiştir.

Çizelge 14'de merkezi yönetime bağlı sosyal hizmet kuruluşlarında ücreti il özel idareleri tarafından karşılanarak özel hizmet alımından çalıştırılan personelin dağılımı verilmiştir.

Çizelge 14. Merkezi Yönetime Bağlı Sosyal Hizmet Kuruluşlarında Ücreti İl Özel İdaresi Tarafından Karşılanarak Özel Hizmet Alımından Çalıştırılan Personelin Dağılımı

	Evet		Hayır	
	N	%	N	%
Meslek Elemanı	9	64,3	5	35,7
Yardımcı Hizmetli	4	28,6	10	71,4
Diğer	4	28,6	10	71,4

Çizelge 14'e bakıldığında merkezi yönetimden araştırmaya katılıp, ücreti il özel idaresi tarafından karşılanarak özel hizmet alımından personel çalıştığını ifade edenlerin %64,3'ü meslek elemanı, %28,6'sı yardımcı hizmetli ve %28,6'sı ise diğer personelin sosyal hizmet kuruluşlarında özel hizmet alımından çalıştığını belirtmiştir.

Sonuç olarak ücreti il özel idaresi tarafından karşılanarak özel hizmet alımından personel istihdam edilen merkezi yönetime bağlı sosyal hizmet kuruluşlarının yaklaşık üçte ikisinde, özel hizmet alımından meslek elemanlarının çalıştırıldığı anlaşılmaktadır.

Çizelge 15'te personel statüsündeki çeşitliliğin çok olmasının sevk ve idareyi etkileme durumu ile ilgili dağılımlar verilmiştir.

Çizelge 15. Personel Statüsündeki Çeşitliliğin Çok Olmasının Sevk ve İdareyi Etkileme Durumu

	Merkezi Yönetim		Yerel Yönetim		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Olumlu Etkiler	6	24	6	37,5	12	29,3
Olumsuz Etkiler	8	32	2	12,5	10	24,4
Olumlu ya da Olumsuz Etkilemez	4	16	3	18,8	7	17,1
Hem Olumlu Hem Olumsuz Etkiler	7	28	5	31,3	12	29,3
Toplam	25	100	16	100	41	100

Çizelge 15'e genel olarak bakıldığında personelin statüsündeki çeşitliliğin çok olmasının sevk ve idareyi, merkezi ve yerel yönetimden araştırmaya katılanların %29,3'ü olumlu, %29,3'ü hem olumlu hem olumsuz, %24,4'ü olumsuz etkileyeceğini, %17,1'i ise olumlu ya da olumsuz etkilemeyeceğini belirtmiştir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre bakıldığında ise personelin statüsündeki çeşitliliğin çok olmasının sevk idareyi merkezi yönetimden katılanların %24'ü olumlu, %32'si ise olumsuz etkileyeceğini; yerel yönetimden katılanların %37,5'i olumlu, %12,5'i ise olumsuz etkileyeceğini ifade etmiştir.

Sonuç olarak araştırmaya merkezi ve yerel yönetimden katılanların yaklaşık üçte biri personelin statüsündeki çeşitliliğin çok olmasının sevk ve idareyi olumlu, yaklaşık dörtte biri ise olumsuz etkileyeceğini düşünmektedir. Araştırmaya merkezi yönetimden katılanların yaklaşık dörtte biri olumlu, yaklaşık üçte biri olumsuz; yerel yönetimden katılanların ise yaklaşık beşte ikisi olumlu etkileyeceğini ifade etmiştir.

Çizelge 16'da aynı unvandaki personelin farklı statülerde istihdamının personelin sevk ve idaresini nasıl etkileyeceği ile ilgili dağılımlar verilmiştir.

Çizelge 16. Aynı Unvandaki Personelin Farklı Statüde İstihdamının Sevk ve İdareyi Etkileme Durumu

	Merkezi Yönetim		Yerel Yönetim		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Olumlu Etkiler	1	3,8	-	-	1	2,4
Olumsuz Etkiler	20	76,9	12	75,0	32	76,2
Olumlu ya da Olumsuz Etkilemez	1	3,8	2	12,5	3	7,1
Hem Olumlu Hem Olumsuz Etkiler	4	15,4	2	12,5	6	14,3
Toplam	26	100	16	100	42	100

Çizelge 16'ya genel olarak bakıldığında aynı unvandaki personelin farklı statüde istihdamının sevk ve idareyi, merkezi ve yerel yönetimden araştırmaya katılanların %2,4'ü olumlu, %76,2'si olumsuz, %14,3'ü hem olumlu hem olumsuz etkileyeceğini, %7,1'i olumlu ya da olumsuz etkilemeyeceğini belirtmiştir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre bakıldığında ise merkezi yönetimden katılanların %76,9'u, yerel yönetimden katılanların %75'i olumsuz etkileyeceğini ifade etmiştir.

Sonuç olarak araştırmaya merkezi ve yerel yönetimden katılanların yaklaşık dörtte üçü, aynı unvandaki personelin farklı statüde istihdamının sevk ve idareyi olumsuz etkileyeceğini düşünmektedir.

Çizelge 17'de merkezi ve yerel yönetimlerde sosyal hizmetler ve/veya sosyal yardımlar alanında gönüllü çalışma durumu ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Çizelge 17. Merkezi ve Yerel Yönetimlerde Sosyal Hizmetler ve/veya Sosyal Yardımlar Alanında Gönüllü Çalışma Durumu

	Merkezi Yönetim		Yerel Yönetim		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Evet	9	36,0	8	50,0	17	41,5
Hayır	16	64,0	8	50,0	24	58,5
Toplam	25	100	16	100	41	100

Çizelge 17'ye genel olarak bakıldığında araştırmaya merkezi ve yerel yönetimden katılanların %41,5'i sosyal hizmetler ve/veya sosyal yardım birimlerinde/kuruluşlarında gönüllü çalışan bulunduğunu, %58,5'i ise gönüllü çalışanın bulunmadığını belirtmiştir. Hizmet sunucularına göre (aktörlere) bakıldığında ise merkezi yönetimdekilerin %36'ı gönüllü çalışan bulunduğunu, %64'ü bulunmadığını; yerel yönetimdekilerin ise %50'si gönüllü çalışan bulunduğunu, %50'si bulunmadığını ifade etmiştir.

Sonuç olarak araştırmaya merkezi ve yerel yönetimden katılanlara göre, sosyal hizmetler ve/veya sosyal yardım birimlerinin/kuruluşlarının yaklaşık beşte üçünde gönüllü çalışanın bulunmadığı anlaşılmaktadır.

Çizelge 18'de merkezi ve yerel yönetimlerde sosyal hizmetler ve/veya sosyal yardımlar alanında gönüllü çalışanlara ihtiyaç duyulması ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Çizelge 18. Merkezi ve Yerel Yönetimlerde Sosyal Hizmetler ve/veya Sosyal Yardımlar Alanında Gönüllü Çalışana İhtiyaç Durumu

	Merkezi Yönetim		Yerel Yönetim		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Evet	17	65,4	12	75,0	29	69,0
Hayır	9	34,6	4	25,0	13	31,0
Toplam	26	100	16	100	42	100

Çizelge 18'e genel olarak bakıldığında merkezi ve yerel yönetimden araştırmaya katılanların %69'u sosyal hizmetler ve/veya sosyal yardım birimlerinde/kuruluşlarında gönüllü çalışana ihtiyaç bulunduğunu, %31'i ise gönüllü çalışana ihtiyaç bulunmadığını belirtmiştir.

Sonuç olarak araştırmaya merkezi ve yerel yönetimden katılanların yaklaşık üçte ikisi, sosyal hizmetler ve/veya sosyal yardım birimlerinde/kuruluşlarında gönüllü çalışana ihtiyaç bulunduğunu ifade etmiştir.

Çizelge 19'da merkezi, yerel yönetim ve özel sektörde personel ihtiyaç durumu ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Çizelge 19. Merkezi, Yerel Yönetim ve Özel Sektörde Personel İhtiyaç Durumu

	Merkezi Yönetim		Yerel Yönetim		Özel Sektör		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Evet	24	92,3	9	56,3	21	42	54	58,7
Hayır	2	7,7	7	43,8	29	58	38	41,3
Toplam	26	100	16	100	50	100	92	100

Çizelge 19'a genel olarak bakıldığında merkezi, yerel yönetim ve özel sektörden araştırmaya katılanların %58,7'si personele ihtiyaç bulunduğunu, %41,3'ü ise personele ihtiyaç bulunmadığını belirtmiştir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre bakıldığında ise merkezi yönetimdekilerin %92,3'ü, yerel yönetimdekilerin %56,3'ü ve özel sektördeki ise %42'si personele ihtiyaç bulunduğunu ifade etmiştir.

Sonuç olarak araştırmaya merkezi, yerel yönetim ve özel sektörden katılanların yaklaşık beşte üçü; merkezi yönetimdekilerin tamamına yakını, yerel yönetimdekilerin yaklaşık yarısı, özel sektördeki ise yarıya yakını personele ihtiyaç duymaktadır.

Çizelge 20’de merkezi, yerel yönetim ve özel sektörde en çok ihtiyaç duyulan personel durumu ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Çizelge 20. Merkezi, Yerel Yönetim ve Özel Sektörde En Çok İhtiyaç Duyulan Personel Durumu

	Merkezi Yönetim		Yerel Yönetim		Özel Sektör		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Yönetici	-	-	-	-	3	14,3	3	5,6
Meslek Elemanı	19	79,2	8	88,9	5	23,8	32	59,3
Yardımcı Hizmetli	2	8,3	1	11,1	13	61,9	16	29,6
Başka	3	12,5	-	-	-	-	3	5,6
Toplam	24	100	9	100	21	100	54	100

Çizelge 20’ye genel olarak bakıldığında merkezi, yerel yönetim ve özel sektörden araştırmaya katılıp, personel ihtiyacı olduğunu ifade edenlerin %59,3’ü meslek elemanına, %29,6’sı yardımcı hizmetli personele, %5,6’sı ise yöneticiye en çok ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre bakıldığında ise merkezi yönetimdekilerin %79,2’si ve yerel yönetimdekilerin %88,9’u meslek elemanına; özel sektördekinin ise %61,9’u en çok yardımcı hizmetli personele ihtiyacı olduğunu ifade etmiştir.

Sonuç olarak araştırmaya merkezi, yerel yönetim ve özel sektörden katılanların yaklaşık beşte üçüne göre meslek elemanına, yaklaşık üçte birine göre de en çok yardımcı hizmetli personele ihtiyaç duyulmaktadır.

Çizelge 21’de araştırmaya katılan sivil toplum örgütlerinde ücret karşılığı çalışanlar ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Çizelge 21. Sivil Toplum Örgütlerinde Ücret Karşılığı Çalışanlar

	N	%
Evet	10	62,5
Hayır	6	37,5
Toplam	16	100

Çizelge 21’e bakıldığında araştırmaya sivil toplum örgütlerinden katılanların %62,5’i ücret karşılığı çalışanlarının bulunduğu, %37,5’i ise bulunmadığını belirtmiştir.

Sonuç olarak araştırma kapsamındaki sivil toplum örgütlerinin yaklaşık üçte ikisinde ücret karşılığı çalışan bulunduğu anlaşılmaktadır.

Çizelge 22’de araştırmaya katılan sivil toplum örgütlerinde stajyer öğrenciler ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Çizelge 22. Sivil Toplum Örgütlerinde Stajyer Öğrenciler

	N	%
Evet	7	43,8
Hayır	9	56,3
Toplam	16	100

Çizelge 22’ye bakıldığında araştırmaya sivil toplum örgütlerinden katılanların %43,8’i stajyer öğrenci bulunduğunu, %56,3’ü ise stajyer öğrenci bulunmadığını ifade etmiştir.

Sonuç olarak araştırma kapsamındaki sivil toplum örgütlerinin yarısından fazlasında stajyer öğrencinin bulunmadığı anlaşılmaktadır.

Çizelge 23’de araştırmaya katılan sivil toplum örgütlerinde stajyer öğrenci çalışma ihtiyacı ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Çizelge 23. Sivil Toplum Örgütlerinde Stajyer Öğrenci Çalıştırma İhtiyacı

	N	%
Evet	11	68,8
Hayır	5	31,3
Toplam	16	100

Çizelge 23’e bakıldığında araştırmaya sivil toplum örgütlerinden katılanların %68,8’i stajyer öğrenciye ihtiyaç bulunduğunu, %31,3’ü ise bulunmadığını belirtmiştir.

Sonuç olarak araştırma kapsamındaki sivil toplum örgütlerinin yaklaşık üçte ikisinde stajyer öğrenciye ihtiyaç duyulduğu anlaşılmaktadır.

3.2.2.4. Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardım Hizmetlerinde Finansman ve Bütçe

Bu alt bölümde, araştırmaya katılanların hizmet içi eğitim, ayni ve nakdi yardım, mali kaynaklar/ödenekler, proje, özel sosyal hizmet kuruluşlarına mali destek/teşvik sağlanması ve özel sosyal hizmet kuruluşları için belirlenen ücretlere yönelik görüşlerine ilişkin bulgular ele alınmıştır.

Çizelge 24’de merkezi yönetime bağlı sosyal hizmet kuruluşları ile yerel yönetimlerdeki sosyal hizmetler ve sosyal yardım birimlerine yönelik, yeni kamu mali yönetimi mevzuatı ile ilgili hizmet içi eğitim verilmesi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Çizelge 24. Yeni Kamu Mali Yönetimi Mevzuatı İle İlgili Hizmet İçi Eğitim Alınma Durumu

	Merkezi Yönetim		Yerel Yönetim		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Evet Aldım	6	23,1	14	87,5	20	47,6
Hayır Almadım	20	76,9	2	12,5	22	52,4
Toplam	26	100	16	100	42	100

Çizelge 24’e genel olarak bakıldığında, araştırmaya merkezi ve yerel yönetimden katılanların %47,6’sı yeni kamu mali yönetimi ile ilgili hizmet içi eğitim aldığını, %52,4’ü ise almadığını belirtmiştir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre bakıldığında ise merkezi yönetimden araştırmaya katılanların %23,1’i, yerel yönetimden katılanların ise %87,5’i yeni kamu mali yönetimi ile ilgili hizmet içi aldığını ifade etmiştir.

Sonuç olarak araştırmaya merkezi ve yerel yönetimden katılanların yaklaşık yarısının; merkezi yönetimden katılanların yaklaşık dörtte birinin, yerel yönetimden katılanların ise beşte dördünden fazlasının, yeni kamu mali yönetimi ile ilgili hizmet içi eğitim aldığı anlaşılmaktadır.

Çizelge 25’de merkezi ve yerel yönetimden, yeni kamu mali yönetimi ile ilgili hizmet içi eğitim alanların, bu eğitimlerin yeterliliği konusundaki görüşleri ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Çizelge 25. Yeni Kamu Mali Yönetim Mevzuatı İle İlgili Hizmet İçi Eğitimin Yeterliliği

	Merkezi Yönetim		Yerel Yönetim		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Evet Yeterli	1	16,7	6	42,9	7	35,0
Kısmen Yeterli	3	50,0	8	57,1	11	55,0
Hayır Yetersiz	2	33,3	-	-	2	10,0
Toplam	6	100	14	100	20	100

Çizelge 25'e genel olarak bakıldığında, yeni kamu mali yönetimi ile ilgili hizmet içi eğitim alanların % 35'i bu eğitimin yeterli, %55'i kısmen yeterli, %10'u ise yeterli olmadığını belirtmiştir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre bakıldığında ise yerel yönetimdekilerin %42,9'u hizmet içi eğitimi yeterli, %57,1'i kısmen yeterli; merkezi yönetimdekilerin %16,7'si yeterli, %50'si kısmen yeterli ve %33,3'ü yetersiz bulunduğunu ifade etmiştir.

Sonuç olarak, yeni kamu mali yönetimi ile ilgili hizmet içi eğitim alanların yaklaşık üçte biri bu eğitimi yeterli, yaklaşık üçte ikisi ise kısmen yeterli ya da yetersiz bulunmaktadır. Yerel yönetimdekilerin yaklaşık beşte ikisi hizmet içi eğitimi yeterli, yaklaşık beşte üçü ise kısmen yeterli; merkezi yönetimdekilerin yaklaşık beşte dördü kısmen yeterli ya da yetersiz bulunduğunu ifade etmiştir.

Çizelge 26'da merkezi yönetime bağlı sosyal hizmet kuruluşları ve yerel yönetime bağlı sosyal hizmetler ve sosyal yardım birimlerine vatandaşlar tarafından aynı ve nakdi yardım yapılması ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Çizelge 26. Vatandaşlar Tarafından Aynı ve Nakdi Yardım Yapılma Durumu

	Merkezi Yönetim		Yerel Yönetim		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Evet Yapılıyor	12	48,0	12	75,0	24	58,5
Hayır Yapılmıyor	13	52,0	4	25,0	17	41,5
Toplam	25	100	16	100	41	100

Çizelge 26'ya genel olarak bakıldığında araştırmaya katılanların %58,5'i sosyal hizmetler ve yardım birimlerine/kuruluşlarına vatandaşlar tarafından aynı ve nakdi yardımların yapıldığını, %41,5'i ise yapılmadığını belirtmiştir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre bakıldığında ise merkezi yönetimdekilerin %48'i aynı ve nakdi yardım yapıldığını, %52'si yapılmadığını; yerel yönetimdekilerin %75'i yapıldığını, %25'i ise yapılmadığını ifade etmiştir.

Sonuç olarak araştırmaya merkezi ve yerel yönetimden katılanlara göre sosyal hizmetler ve sosyal yardım birimlerinin/kuruluşlarının yaklaşık beşte üçüne vatandaşlar tarafından ayni ve nakdi yardım yapılmaktadır. Hizmet sunucularına göre ise yerel yönetimlere bağlı sosyal hizmetler ve sosyal yardım birimlerinin dörtte üçüne, merkezi yönetime bağlı sosyal hizmet kuruluşlarının yaklaşık yarısına vatandaşlar tarafından ayni ve nakdi yardım yapıldığı anlaşılmaktadır.

Çizelge 27’de merkezi yönetime bağlı sosyal hizmet kuruluşları ve yerel yönetime bağlı sosyal hizmetler ve sosyal yardım birimlerine vatandaşlar tarafından ayni ve nakdi yardım yapıldığını belirtenlerin, bu yardımların yeterliliği konusundaki görüşleri ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Çizelge 27. Vatandaşlar Tarafından Yapılan Ayni ve Nakdi Yardımların Yeterliliği

	Merkezi Yönetim		Yerel Yönetim		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Evet Yeterli	4	36,4	3	25,0	7	30,4
Kısmen Yeterli	1	9,1	5	41,7	6	26,1
Hayır Yetersiz	6	54,5	4	33,3	10	43,5
Toplam	11	100	12	100	23	100

Çizelge 27’ye genel olarak bakıldığında, vatandaşlar tarafından ayni ve nakdi yardım yapıldığını ifade edenlerin %30,4’ü vatandaşlar tarafından yapılan ayni ve nakdi yardımları yeterli, %26,1’i kısmen yeterli ve %43,5’i ise yeterli görmediğini belirtmiştir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre bakıldığında ise merkezi yönetimdekilerin %36,4’ü yeterli, %9,1’i kısmen yeterli, %54,5’i yeterli bulmadığını; yerel yönetimdekilerin ise %25’i yeterli, %41,7’si kısmen yeterli, %33,3’ü yeterli bulmadığını ifade etmiştir.

Sonuç olarak, vatandaşlar tarafından ayni ve nakdi yardım yapıldığını belirtenlerin yaklaşık üçte biri bu yardımları yeterli görürken, yaklaşık üçte ikisi kısmen yeterli ya da yetersiz görmektedir. Araştırmaya merkezi yönetimden katılanların yaklaşık üçte biri yeterli görürken, yaklaşık üçte ikisi kısmen yeterli ya da yetersiz; yerel yönetimden katılanların dörtte biri yeterli görürken, yaklaşık dörtte üçü kısmen yeterli ya da yetersiz görmektedir.

Çizelge 28’de merkezi yönetime bağlı sosyal hizmet kuruluşlarına gönderilen ödeneklerin yeterliliği ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Çizelge 28. Merkezi Yönetime Bağlı Sosyal Hizmet Kuruluşlarına Gelen Ödeneklerin Yeterlilik Durumu

	N	%
Evet Yeterli	16	64,0
Kısmen Yeterli	5	20,0
Hayır Yetersiz	4	16,0
Total	25	100

Çizelge 28'e bakıldığında merkezi yönetimden araştırmaya katılanların %64'ü sosyal hizmet kuruluşlarına gelen ödeneklerin yeterli, %20'si kısmen yeterli ve %16'sı ise yetersiz olduğunu belirtmiştir.

Elmacı (2007, s. 149)'nın araştırmasındaki katılımcılar (29 kişi) tarafından, araştırma kapsamındaki Ankara ilindeki çocuk yuvası ve yetiştirme yurtlarında, önemli derecede ekonomik sorunların olmadığı belirtilmiştir.

Sonuç olarak araştırmaya merkezi yönetimden katılanların yaklaşık üçte ikisi sosyal hizmet kuruluşlarına gelen ödeneği yeterli görürken, yaklaşık üçte biri ise kısmen yeterli ya da yetersiz olarak görmektedir.

Çizelge 29'da yerel yönetimlere bağlı sosyal hizmetler ve yardım birimlerine sosyal hizmetler için ayrılan mali kaynağın yeterliliği ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Çizelge 29. Yerel Yönetimlere Bağlı Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardım Birimlerine Sosyal Hizmetler İçin Ayrılan Mali Kaynağın Yeterliliği

	N	%
Evet Yeterli	5	35,7
Kısmen Yeterli	5	35,7
Hayır Yetersiz	4	28,6
Toplam	14	100

Çizelge 29'a bakıldığında araştırmaya yerel yönetimden katılanların %35,7'si sosyal hizmetler ve sosyal yardım birimlerine sosyal hizmetler için ayrılan mali kaynağın yeterli, %35,7'si kısmen yeterli ve %28,6'sı ise yetersiz olduğunu belirtmiştir.

Sonuç olarak araştırmaya yerel yönetimden katılanların yaklaşık üçte biri sosyal hizmetler ve sosyal yardım birimlerine sosyal hizmetler için ayrılan mali kaynağı yeterli görürken, yaklaşık üçte ikisi ise kısmen yeterli ya da yetersiz görmektedir.

Çizelge 30’da yerel yönetimlere bağılı sosyal hizmetler ve sosyal yardım birimlerine sosyal yardımlar için ayrılan mali kaynağın yeterlilik durumu ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Çizelge 30. Yerel Yönetimlere Bağılı Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardım Birimlerine Sosyal Yardımlar İçin Ayrılan Mali Kaynağın Yeterliliğı

	N	%
Evet Yeterli	4	26,7
Kısmen Yeterli	6	40,0
Hayır Yetersiz	5	33,3
Toplam	15	100

Çizelge 30’a bakıldığında araştırmaya yerel yönetimden katılanların %26,7’si sosyal hizmetler ve sosyal yardım birimlerine sosyal yardımlar için ayrılan mali kaynağın yeterli, %40’ı kısmen yeterli ve %33,3’ü ise yetersiz olduğunu belirtmiştir.

Sonuç olarak araştırmaya yerel yönetimden katılanların yaklaşık dörtte biri sosyal hizmetler ve sosyal yardım birimlerine sosyal yardımlar için ayrılan mali kaynağı yeterli görürken, yaklaşık dörtte üçü kısmen yeterli ya da yetersiz görmektedir.

Çizelge 31’de sivil toplum örgütleri tarafından kamu kurum ve kuruluş bütçelerinden aynı ve nakdi yardım olarak yürütölen proje durumu ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Çizelge 31. Sivil Toplum Örgütleri Tarafından Kamu Kurum ve Kuruluş Bütçelerinden Aynı ve Nakdi Yardım Alınarak Yürütölen Proje Durumu

	N	%
Evet Yürüttük	8	50,0
Hayır Yürütmedik	8	50,0
Toplam	16	100

Çizelge 31’e bakıldığında araştırmaya sivil toplum örgütlerinden katılanların %50’si kamu kurum ve kuruluş bütçelerinden aynı ya da nakdi yardım olarak proje yürüttüklerini, %50’si ise yürütmediklerini belirtmiştir.

Dernekler, kamu kurum ve kuruluşları ile ortak proje yürütebilirler.⁹⁰ Bu projelerde kamu kurum ve kuruluşları, proje maliyetlerinin en fazla yüzde ellisi oranında aynı ve nakdi katkı sağlayabilir. İl özel idareleri⁹¹ ve belediyeler⁹² sivil toplum örgütleri ile ortak proje geliştirebilirler.

Sonuç olarak araştırmaya sivil toplum örgütlerinden katılanların yarısının, kamu kurum ve kuruluş bütçelerinden aynı ya da nakdi yardım alarak proje yürüttükleri görülmektedir.

Çizelge 32’de sivil toplum örgütleri tarafından kamu kurum ve kuruluş bütçelerinden aynı ya da nakdi yardım alınarak yürütülen projelerin mali yapıya katkısı ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Çizelge 32. Sivil Toplum Örgütleri Tarafından Kamu Kurum ve Kuruluş Bütçelerinden Aynı ve Nakdi Yardım Alınarak Yürütülen Projelerin Mali Yapıya Katkı Sağlama Durumu

	N	%
Evet Sağlamaktadır	1	12,5
Kısmen Sağlamaktadır	5	62,5
Hayır Sağlamamaktadır	2	25,0
Toplam	8	100

Çizelge 32’ye bakıldığında, kamu kurum ve kuruluş bütçelerinden aynı ve nakdi yardım alınarak proje yürütüldüğünü ifade edenlerin %12,5’i bu projelerin mali yapıya katkı sağladığını, %62,5’i kısmen katkı sağladığını, %25’i ise katkı sağlamadığını belirtmiştir.

Sonuç olarak, kamu kurum ve kuruluş bütçelerinden aynı ve nakdi yardım alınarak proje yürütüldüğünü ifade edenlerin sekizde biri bu projelerin mali yapıya katkı sağladığını, sekizde yedisi ise kısmen katkı sağladığını ya da hiç sağlamadığını belirtmiştir.

Çizelge 33’de özel sosyal hizmet kuruluşlarının ilk yıllarında mali teşvik/destek sağlanması ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

⁹⁰ Dernekler Kanunu, Md. 10. Resmi Gazete, 25649, 23 Kasım 2004.

⁹¹ İl Özel İdaresi Kanunu, Md. 43/1, 64/c. Resmi Gazete, 25745, 04 Mart 2005.

⁹² Belediye Kanunu. Md. 60/m, 75/c. Resmi Gazete, 25874, 13 Temmuz 2005.

Çizelge 33. Özel Sosyal Hizmet Kuruluşlarına İlk Yıllarında Mali Teşvik/Destek Sağlanması

	N	%
Evet Sağlanmalıdır	46	93,9
Hayır Sağlanmamalıdır	3	6,1
Toplam	49	100

Çizelge 33'e bakıldığında araştırmaya özel sektörden katılanların %93,9'u özel sosyal hizmet kuruluşlarına ilk yıllarında mali teşvik/destek sağlanmasını, %6,1'i ise sağlanmaması gerektiğini belirtmiştir.

Sonuç olarak araştırmaya özel sektörden katılanların tamamına yakını, özel sosyal hizmet kuruluşlarına ilk yıllarında mali teşvik/destek sağlanması gerektiğini düşünmektedir.

Çizelge 34'de özel sosyal hizmet kuruluşlarının ilk yıllarında mali teşvik/destek sağlanmasının, özel sektörün sosyal hizmetler içindeki payını artırma durumu ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Çizelge 34. Yapılacak Mali Teşvik/Desteğin Özel Sektörün Sosyal Hizmetler İçindeki Payını Artırma Durumu

	N	%
Evet Arttırır	43	93,5
Kısmen Arttırır	3	6,5
Toplam	46	100

Çizelge 34'e bakıldığında, özel sosyal hizmet kuruluşlarının ilk yıllarında mali teşvik/destek sağlanması gerektiğini belirtenlerin %93,5'i bu teşvik/desteklerin özel sektörün sosyal hizmetler içindeki payını arttıracaklarını, %6,5'ise kısmen arttıracaklarını belirtmiştir.

Sonuç olarak araştırmaya özel sektörden katılıp, özel sosyal hizmet kuruluşlarının ilk yıllarında mali teşvik/destek sağlanması gerektiğini belirtenlerin tamamına yakını, bu teşvik/desteğin özel sektörün sosyal hizmetler içindeki payını arttıracaklarını düşünmektedir.

Çizelge 35'de özel sosyal hizmet kuruluşları için ilgili komisyonlarca⁹³ tespit edilen aylık ücretin yeterlilik durumu ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

⁹³ Özel Huzurevleri İle Huzurevi Yaşlı Bakım Merkezleri Yönetmeliği, Md. 27. Resmi Gazete, 26960, 07 Ağustos 2008.

Çizelge 35. Komisyonlarca Tespit Edilen Aylık Ücretin Yeterlilik Durumu

	N	%
Evet Yeterlidir	17	34,7
Kısmen Yeterlidir	18	36,7
Hayır Yeterli Değil	14	28,6
Toplam	49	100

Çizelge 35'e bakıldığında araştırmaya özel sektörden katılanların %34,7'si ilgili komisyonlarca -kreşlerde çocuklar, huzurevlerinde yaşlılar ve özel aile danışma merkezlerinde ilk görüşme ve seanslar için- tespit edilen ücretleri yeterli, %36,7'si kısmen yeterli ve %28,6'sı yeterli bulmamaktadır.

Sonuç olarak araştırmaya özel sektörden katılanların yaklaşık üçte biri, ilgili komisyonlarca tespit edilen ücretleri yeterli bulurken, yaklaşık üçte ikisi ise kısmen yeterli ya da yetersiz bulmaktadır.

3.2.2.5. Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardım Hizmetlerinde Denetim

Bu alt bölümde, araştırmaya katılanların sosyal hizmetler ve sosyal yardım hizmetlerinde denetim, denetimlerde rehberlik hizmetleri, kamuoyu denetimi ve sivil toplum örgütlerinin denetim işlevine yönelik görüşlerine ilişkin bulgular ele alınmıştır.

Çizelge 36'da merkezi, yerel yönetim ve özel sektördeki birimlerin/kuruluşların hizmetlerinin denetlenmesi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ve Özel Çocuk Kulüpleri Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik, Md. 24/b. Resmi Gazete, 22781, 08 Ekim 1996.

Gerçek Kişiler ve Özel Hukuk Tüzel Kişileri İle Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca Açılacak Aile Danışma Merkezleri Yönetmeliği, Md. 22/b. Resmi Gazete, 28401, 04 Eylül 2012.

Çizelge 36. Merkezi, Yerel Yönetim ve Özel Sektördeki Birimlerin/Kuruluşların Hizmetlerinin Denetlenme Durumu

	Merkezi Yönetim		Yerel Yönetim		Özel Sektör		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Düzenli Denetleniyor	14	53,8	15	93,8	47	94	76	82,6
Düzenli Olarak Denetlenmiyor	11	42,3	-	-	3	6	14	15,2
Denetlenmiyor	1	3,8	1	6,3	-	-	2	2,2
Toplam	26	100	16	100	50	100	92	100

Çizelge 36'ya genel olarak bakıldığında, araştırmaya katılanların %82,6'sı merkezi ve özel sektördeki sosyal hizmet kuruluşları ile yerel yönetimlere ait sosyal hizmetler ve sosyal yardım birimlerinin düzenli olarak denetlendiğini, %15,2'si düzenli olarak denetlenmediğini ve %2,2'si ise hiç denetlenmediğini belirtmiştir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre bakıldığında ise merkezi yönetimdekilerin %53,8'i düzenli denetlendiklerini, %42,3'ü düzenli olarak denetlenmediklerini; yerel yönetimdekilerin %93,8'i, özel sektördekilerin %94'ü düzenli denetlendiklerini ifade etmiştir.

Sonuç olarak araştırmaya merkezi ve özel sektördeki sosyal hizmet kuruluşları ile yerel yönetimlere ait sosyal hizmetler ve sosyal yardım birimlerinin yaklaşık beşte dördünün düzenli olarak denetlendiği görülmektedir.

Çizelge 37'de merkezi, yerel yönetim ve özel sektördeki birimlerin/kuruluşların hizmetlerinin denetlenmesinde rehberlik hizmetleri ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Çizelge 37. Merkezi, Yerel Yönetim ve Özel Sektördeki Birimlerin/Kuruluşların Hizmetlerinin Denetlenmesinde Rehberlik Hizmetleri

	Merkezi Yönetim		Yerel Yönetim		Özel Sektör		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Evet Veriliyor	6	23,1	9	56,3	25	51,0	40	44,0
Kısmen Veriliyor	12	46,2	4	25,0	14	28,6	30	33,0
Hayır Verilmiyor	8	30,8	3	18,8	10	20,4	21	23,1
Toplam	26	100	16	100	49	100	91	100

Çizelge 37'ye genel olarak bakıldığında araştırmaya katılanların %44'ü merkezi, yerel yönetim ve özel sektördeki birimlerin/kuruluşların hizmetlerinin denetlenmesinde rehberlik hizmetlerine yer verildiğini, %33'ü kısmen yer verildiğini ve %23,1'i ise yer verilmediğini belirtmiştir.

Hizmet sunucularına göre bakıldığında ise merkezi yönetimdekilerin %23,1'i sosyal hizmet kuruluşlarının denetlenmesinde rehberlik hizmetlerine yer verildiğini, %46,2'si kısmen yer verildiğini, %30,8'i yer verilmediğini; yerel yönetimdekilerin %56,3'ü yer verildiğini, %25'i kısmen yer verildiğini, %18,8'i yer verilmediğini; özel sektördeki %51'i yer verildiğini, %28,6'sı kısmen yer verildiğini, %20,4'ü ise yer verilmediğini ifade etmiştir.

Sonuç olarak araştırmaya katılanlara göre, sosyal hizmetler birimlerinin/kuruluşlarının denetimlerinde, denetlenen birimlerin/kuruluşların yarıya yakınında rehberlik hizmetlerine yer verildiği, yaklaşık üçte birinde kısmen yer verildiği, yaklaşık dörtte birinde ise rehberlik hizmetlerine yer verilmediği anlaşılmaktadır.

Çizelge 38'de merkezi, yerel yönetim ve özel sektördeki birimlerin/kuruluşların kamuoyu denetimi ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Çizelge 38. Merkezi, Yerel Yönetim ve Özel Sektördeki Birimlerin/Kuruluşların Kamuoyu Denetimi

	Merkezi Yönetim		Yerel Yönetim		Özel Sektör		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Vatandaş	13	50,0	15	93,8	47	94	75	81,5
Sivil Toplum Örgütleri	10	38,5	10	62,5	7	14	27	29,3
Yazılı ve Görsel Medya	14	53,8	12	75	14	28	40	43,5
Başka	-	-	1	6,3	-	-	1	1,1
Hiçbiri	8	30,8	-	-	2	4	10	10,9

Çizelge 38'e genel olarak bakıldığında araştırmaya katılanların %81,5'i vatandaşlar, %43,5'i yazılı ve görsel medya, %29,3'ü sivil toplum örgütleri tarafından denetlendiklerini, %10,'u ise hiçbiri tarafından denetlenmediğini belirtmiştir. Hizmet sunucularına göre bakıldığında ise merkezi yönetimdekilerin %53,8'i yazılı ve görsel medya; yerel yönetimdekilerin %93,8'i ve özel sektördeki %94'ü ise vatandaşlar tarafından denetlendiğini ifade etmiştir.

Sonuç olarak araştırmaya merkezi, yerel yönetim ve özel sektörden katılanlara göre, kamuoyu denetimi açısından en çok vatandaşlar tarafından denetlenmektedirler.

Çizelge 39'da araştırmaya katılan sivil toplum örgütlerinin sosyal hizmetler ve sosyal yardım alanında denetim işlevlerini yerine getirmeleri ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Çizelge 39. Sivil Toplum Örgütlerinin Denetim İşlevini Yerine Getirme Durumu

	N	%
Evet Düşünüyoruz	4	25,0
Kısmen Düşünüyoruz	7	43,8
Hayır Düşünmüyoruz	5	31,3
Toplam	16	100

Çizelge 39'a bakıldığında araştırmaya sivil toplum örgütlerinden katılanların %25'i denetim işlevlerini yerine getirdiklerini, %43,8'i kısmen yerine getirdiklerini ve %31,3'ü ise yerine getirmediklerini belirtmiştir.

Sonuç olarak araştırmaya sivil toplum örgütlerinden katılanların dörtte biri, sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar alanında denetim işlevlerini yerine getirdiğini, dörtte üçü ise ya kısmen yerine getirdiğini ya da hiç yerine getirmediğini düşünmektedir.

3.2.3. Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımların Yeniden Yapılanması İle İlgili Bulgular

Bu bölümde araştırmaya katılanların sosyal hizmetler ve sosyal yardımların yeniden yapılanması ile ilgili görüşlerini içeren bulgular; hizmet sunumu, İnsan kaynakları/personel, koordinasyon ve denetim ile yerelleşmeye ilişkin bulgular olmak üzere iki alt başlık halinde ele alınmıştır.

3.2.3.1. Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımların Yeniden Yapılanmasında Hizmet Sunumu, Koordinasyon, İnsan Kaynakları/Personel ve Denetim

Bu alt bölümde, araştırmaya katılanların sosyal hizmetler ve sosyal yardımların yeniden yapılanması ile ilgili görüşlerini içeren bulgular; hizmet sunumu, insan kaynakları/personel, koordinasyon ve denetim açısından ele alınmıştır.

Çizelge 40'da yaşlılara yönelik yatılı kuruluş hizmetinin sunumu ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Çizelge 40. Yaşlılık Alanında Yatılı Kuruluş Hizmeti

	Merkezi Yönetim		Yerel Yönetim		Sivil Toplum Örgütleri		Özel Sektör		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Merkezi Yönetim (ASPB)	21	36,8	12	30,0	14	27,5	37	28,2	84	30,1
İl Özel İdareleri	3	5,3	3	7,5	4	7,8	9	6,9	19	6,8
Belediyeler	14	24,6	12	30,0	13	25,5	26	19,8	65	23,3
Sivil Toplum Örgütleri	10	17,5	6	15,0	11	21,6	19	14,5	46	16,5
Özel Sektör	9	15,8	6	15,0	8	15,7	39	29,8	62	22,2
Başka	-	-	1	2,5	1	2,0	1	0,8	3	1,1
Toplam Cevap	57	100	40	100	51	100	131	100	279	100

Birden fazla cevap verildiği için yüzdeler toplam cevap sayıları üzerinden hesaplanmıştır.

Genel olarak çizelge 40'a bakıldığında, "Yaşlılık alanında yatılı hizmetler (örneğin, huzurevi) hangi aktör ya da aktörler tarafından sunulmalıdır?" sorusuna verilen yanıtların %30,1'inin merkezi yönetimi (ASPB), %23,3'ünün belediyeleri, %22,2'sinin özel sektörü, %16,5'inin sivil toplum örgütlerini ve %6,8'inin il özel idarelerini işaret ettiği görülmektedir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre verilen yanıtlara bakıldığında ise yaşlılara yönelik yatılı kuruluş hizmetinin sunumunda merkezi yönetim (%36,8), yerel yönetim (%30'u) -belediyeler ile aynı sıklıkta- ve sivil toplum örgütleri (%27,5) tarafından merkezi yönetim (ASPB); özel sektör (%29,8) tarafından da özel sektör en çok tercih edilmiştir.

Sonuç olarak, "Yaşlılık alanında yatılı hizmetler (örneğin, huzurevi) hangi aktör ya da aktörler tarafından sunulmalıdır?" sorusuna verilen yanıtların yaklaşık üçte birinin merkezi yönetim (ASPB); yaklaşık dörtte birinin belediyeler, yaklaşık beşte birinin de özel sektör olduğu görülmektedir.

Çizelge 41'de yaşlılara yönelik gündüzlü hizmetlerin sunumu ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Çizelge 41. Yaşlılık Alanında Gündüzlü Kuruluş Hizmeti

	Merkezi Yönetim		Yerel Yönetim		Sivil Toplum Örgütleri		Özel Sektör		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Merkezi Yönetim (ASPB)	17	30,4	10	24,4	11	22,0	29	24,2	67	25,1
İl Özel İdareleri	2	3,6	4	9,8	5	10,0	7	5,8	18	6,7
Belediyeler	16	28,6	14	34,1	14	28,0	31	25,8	75	28,1
Sivil Toplum Örgütleri	12	21,4	7	17,1	11	22,0	22	18,3	52	19,5
Özel Sektör	9	16,1	5	12,2	8	16,0	31	25,8	53	19,9
Başka	-	-	1	2,4	1	2,0	-	-	2	0,7
Toplam	56	100	41	100	50	100	120	100	267	100

Birden fazla cevap verildiği için yüzdeler toplam cevap sayıları üzerinden hesaplanmıştır.

Genel olarak çizelge 41'e bakıldığında, “Yaşlılık alanında gündüzlü hizmetler (örneğin, yaşlı hizmet merkezleri) hangi aktör ya da aktörler tarafından sunulmalıdır?” sorusuna verilen yanıtların %28,1'inin belediyeleri, %25,1'inin merkezi yönetimi (ASPB), %19,9'unun özel sektörü, %19,5'inin sivil toplum örgütlerini ve %6,7'sinin il özel idarelerini işaret ettiği görülmektedir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre verilen yanıtlara bakıldığında ise, yaşlılık alanında gündüzlü hizmetlerin sunumunda, merkezi yönetim tarafından (%30,4) merkezi yönetim (ASPB); yerel yönetim (%34,1), sivil toplum örgütleri (%28) ve özel sektör (%25,8) - özel sektörle aynı sıklıkta- tarafından da belediyeler en çok tercih edilmiştir.

Sonuç olarak, “Yaşlılık alanında gündüzlü hizmetler (örneğin, yaşlı hizmet merkezleri) hangi aktör ya da aktörler tarafından sunulmalıdır?” sorusuna verilen yanıtların yaklaşık dörtte birinin belediyeler, yaklaşık dörtte birinin merkezi yönetim (ASPB), yaklaşık beşte bir oranlarıyla özel sektör ve sivil toplum örgütleri olduğu görülmektedir.

Çizelge 42'de engellilere yönelik yatılı kuruluş hizmetinin sunumu ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Çizelge 42. Engellilik Alanında Yatılı Kuruluş Hizmeti

	Merkezi Yönetim		Yerel Yönetim		Sivil Toplum Örgütleri		Özel Sektör		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Merkezi Yönetim (ASPB)	21	45,7	14	51,9	14	27,5	37	30,8	86	35,2
İl Özel İdareleri	3	6,5	1	3,7	5	9,8	8	6,7	17	7,0
Belediyeler	10	21,7	7	25,9	13	25,5	20	16,7	50	20,5
Sivil Toplum Örgütleri	4	8,7	3	11,1	8	15,7	18	15,0	33	13,5
Özel Sektör	7	15,2	2	7,4	9	17,6	36	30,0	54	22,1
Başka	1	2,2	-	-	2	3,9	1	0,8	4	1,6
Toplam	46	100	27	100	51	100	120	100	244	100

Birden fazla cevap verildiği için yüzdeler toplam cevap sayıları üzerinden hesaplanmıştır.

Genel olarak çizelge 42'ye bakıldığında, “Engellilik alanında yatılı hizmetler (örneğin, bakım ve rehabilitasyon merkezleri) hangi aktör ya da aktörler tarafından sunulmalıdır?” sorusuna verilen yanıtların %35,2'sinin merkezi yönetimi (ASPB), %22,1'inin özel sektörü, %20,5'inin belediyeleri, %13,5'inin sivil toplum örgütlerini ve %7'sinin il özel idarelerini işaret ettiği görülmektedir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre verilen yanıtlara bakıldığında ise, engellilik alanında yatılı hizmetlerin sunumunda, yerel yönetim (%51,9), merkezi yönetim (%45,7), özel sektör (%30,8) ve sivil toplum örgütleri (%27,5) tarafından merkezi yönetim (ASPB) en çok

tercih edilmiştir. Engellilere yönelik yatılı hizmetlerin merkezi yönetim (ASPB) tarafından sunulması ile ilgili yanıtlarda, yerel yönetimin yanıtlarının (%51,9) merkezi yönetimden (%45,7) yüksek olması dikkat çekicidir.

Sonuç olarak, “*Engellilik alanında yatılı hizmetler (örneğin, bakım ve rehabilitasyon merkezleri) hangi aktör ya da aktörler tarafından sunulmalıdır?*” sorusuna verilen yanıtların yaklaşık üçte birinin merkezi yönetim (ASPB); yaklaşık beşte bir oranlarıyla özel sektör ve belediyeler olduğu görülmektedir.

Çizelge 43’de engellilere yönelik gündüzlü hizmetlerin sunumu ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Çizelge 43. Engellilik Alanında Gündüzlü Kuruluş Hizmeti

	Merkezi Yönetim		Yerel Yönetim		Sivil Toplum Örgütleri		Özel Sektör		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Merkezi Yönetim (ASPB)	19	37,3	13	40,6	13	25,0	33	26,6	78	30,1
İl Özel İdareleri	3	5,9	1	3,1	7	13,5	8	6,5	19	7,3
Belediyeler	13	25,5	13	40,6	12	23,1	27	21,8	65	25,1
Sivil Toplum Örgütleri	7	13,7	4	12,5	9	17,3	19	15,3	39	15,1
Özel Sektör	9	17,6	1	3,1	10	19,2	37	29,8	57	22,0
Başka	-	-	-	-	1	1,9	-	-	1	0,4
Toplam	51	100	32	100	52	100	124	100	259	100

Birden fazla cevap verildiği için yüzdeler toplam cevap sayıları üzerinden hesaplanmıştır.

Genel olarak çizelge 43’e bakıldığında, “*Engellilik alanında gündüzlü hizmetler hangi aktör ya da aktörler tarafından sunulmalıdır?*” sorusuna verilen yanıtların %30,1’inin merkezi yönetimi (ASPB), %25,1’inin belediyeleri, %22’sinin özel sektörü, %15,1’inin sivil toplum örgütlerini ve %7,3’ünün il özel idarelerini işaret ettiği görülmektedir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre verilen yanıtlara bakıldığında ise, engellilik alanında gündüzlü hizmetlerin sunumunda, yerel yönetim (%40,6) -belediyeler ile aynı sıklıkta-, merkezi yönetim (%37,3), sivil toplum örgütleri (%25) tarafından merkezi yönetim (ASPB); özel sektör (%29,8) tarafından da özel sektör en çok tercih edilmiştir. Engellilere yönelik yatılı hizmetlerin merkezi yönetim (ASPB) tarafından sunulması ile ilgili yanıtlarda, yerel yönetimin yanıtlarının (%40,6) merkezi yönetimden (%37,3) yüksek olması dikkat çekicidir.

Sonuç olarak, “Engellilik alanında gündüzlü hizmetler hangi aktör ya da aktörler tarafından sunulmalıdır?” sorusuna verilen yanıtların yaklaşık üçte birinin merkezi yönetim (ASPB); yaklaşık dörtte birinin belediyeler ve yaklaşık beşte birinin özel sektör olduğu görülmektedir.

Çizelge 44’de bakıma muhtaç engellilere yönelik evde bakım hizmetinin sunumu ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Çizelge 44. Bakıma Muhtaç Engellilere Yönelik Evde Bakım Hizmeti

	Merkezi Yönetim		Yerel Yönetim		Sivil Toplum Örgütleri		Özel Sektör		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Merkezi Yönetim (ASPB)	21	46,7	11	44,0	11	37,9	32	33,3	75	38,5
İl Özel İdareleri	6	13,3	-	-	2	6,9	4	4,2	12	6,2
Belediyeler	9	20,0	10	40,0	9	31,0	25	26,0	53	27,2
Sivil Toplum Örgütleri	5	11,1	1	4,0	1	3,4	11	11,5	18	9,2
Özel Sektör	4	8,9	2	8,0	2	6,9	24	25,0	32	16,4
Başka	-	-	1	4,0	4	13,8	-	-	5	2,6
Toplam	45	100	25	100	29	100	96	100	195	100

Birden fazla cevap verildiği için yüzdeler toplam cevap sayıları üzerinden hesaplanmıştır.

Genel olarak çizelge 44’e bakıldığında “Bakıma muhtaç engellilere yönelik evde bakım hizmeti hangi aktör ya da aktörler tarafından sunulmalıdır?” sorusuna verilen yanıtların %38,5’inin merkezi yönetimi (ASPB), %27,2’sinin belediyeleri, %16,4’ünün özel sektörü, %9,2’sinin sivil toplum örgütlerini ve %6,2’sinin il özel idarelerini işaret ettiği görülmektedir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre verilen yanıtlara bakıldığında ise bakıma muhtaç engellilere yönelik evde bakım hizmetinin sunumunda, merkezi yönetim (%46,7), yerel yönetim (%44), sivil toplum örgütleri (%37,9) ve özel sektör (%33,3) tarafından merkezi yönetim (ASPB) en çok tercih edilmiştir.

Sonuç olarak, “Bakıma muhtaç engellilere yönelik evde bakım hizmeti hangi aktör ya da aktörler tarafından sunulmalıdır?” sorusuna verilen yanıtların yaklaşık beşte ikisinin merkezi yönetim (ASPB); yaklaşık dörtte birinin belediyeler olduğu görülmektedir.

Çizelge 45’de koruyucu, önleyici, değiştirici ve geliştirici işlevleri olan (örneğin, toplum merkezleri) hizmetler ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Çizelge 45. Koruyucu, Önleyici, Değiştirici ve Geliştirici İşlevleri Olan Hizmetler

	Merkezi Yönetim		Yerel Yönetim		Sivil Toplum Örgütleri		Özel Sektör		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Merkezi Yönetim (ASPB)	24	52,2	11	31,4	11	25,0	31	27,0	77	32,1
İl Özel İdareleri	3	6,5	2	5,7	6	13,6	10	8,7	21	8,8
Belediyeler	12	26,1	12	34,3	12	27,3	37	32,2	73	30,4
Sivil Toplum Örgütleri	7	15,2	6	17,1	12	27,3	19	16,5	44	18,3
Özel Sektör	-	-	4	11,4	2	4,5	18	15,7	24	10,0
Başka	-	-	-	-	1	2,3	-	-	1	0,4
Toplam	46	100	35	100	44	100	115	100	240	100

Birden fazla cevap verildiği için yüzdeler toplam cevap sayıları üzerinden hesaplanmıştır.

Genel olarak çizelge 45'e bakıldığında "Koruyucu, önleyici, değiştirici ve geliştirici işlevleri olan hizmetler (örneğin, toplum merkezleri) hangi aktör ya da aktörler tarafından sunulmalıdır?" sorusuna verilen yanıtların %32,1'inin merkezi yönetimi (ASPB), %30,4'ünün belediyeleri, %18,3'ünün sivil toplum örgütlerini, %10'unun özel sektörü ve %8,8'inin il özel idarelerini işaret ettiği görülmektedir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre verilen yanıtlara bakıldığında ise koruyucu, önleyici, değiştirici ve geliştirici işlevleri olan hizmetlerin sunumunda, merkezi yönetim (%52,2) tarafından merkezi yönetim (ASPB); yerel yönetim (%34,3), sivil toplum örgütleri (%27,3) -sivil toplum örgütleri aynı sıklıkta- ve özel sektör (%32,2) tarafından da belediyeler en çok tercih edilmiştir.

Tomanbay (1991, 50-51)'a göre içinde sağlık, sosyal hizmet, danışma büroları, dinlenme ve eğlenme olanakları, kitaplıklar vb.'nin bulunduğu toplum merkezleri; ilgili bakanlıklar, kamu kuruluşları ve özel kuruluşların eşgüdümsel katkıları ile açılmalı, yönetimleri ise belediyelerin ilgili birimlerine bağlanarak yürütülmelidir. Finansmana ilgili bakanlıklar katılmalı, halkın ve gönüllülerin de katkısı alınmalıdır.

Sonuç olarak, "Koruyucu, önleyici, değiştirici ve geliştirici işlevleri olan hizmetler (örneğin, toplum merkezleri) hangi aktör ya da aktörler tarafından sunulmalıdır?" sorusuna verilen yanıtların yaklaşık üçte birinin (%32,1) merkezi yönetim (ASPB); yaklaşık üçte birinin (%30,4) belediyeler olduğu görülmektedir.

Çizelge 46'da kadınlara yönelik yatılı kuruluş hizmeti (örneğin, kadın konukevi) ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Çizelge 46. Kadınlara Yönelik Yatılı Kuruluş Hizmeti

	Merkezi Yönetim		Yerel Yönetim		Sivil Toplum Örgütleri		Özel Sektör		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Merkezi Yönetim (ASPB)	20	46,5	14	45,2	14	30,4	42	37,8	90	39,0
İl Özel İdareleri	4	9,3	3	9,7	5	10,9	10	9,0	22	9,5
Belediyeler	13	30,2	8	25,8	13	28,3	31	27,9	65	28,1
Sivil Toplum Örgütleri	4	9,3	4	12,9	9	19,6	17	15,3	34	14,7
Özel Sektör	2	4,7	2	6,5	4	8,7	10	9,0	18	7,8
Başka	-	-	-	-	1	2,2	1	0,9	2	0,9
Toplam	43	100	31	100	46	100	111	100	231	100

Birden fazla cevap verildiği için yüzdeler toplam cevap sayıları üzerinden hesaplanmıştır.

Genel olarak çizelge 46'ya bakıldığında “Kadınlara yönelik yatılı kuruluş hizmeti (örneğin, kadın konukevleri) hangi aktör ya da aktörler tarafından sunulmalıdır?” sorusuna verilen yanıtların %39'unun merkezi yönetimi (ASPB), %28,1'inin belediyeleri, %14,7'sinin sivil toplum örgütlerini, %9,5'inin il özel idarelerini ve %7,8'inin özel sektörü işaret ettiği görülmektedir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre verilen yanıtlara bakıldığında ise kadınlara yönelik yatılı kuruluş hizmetinin sunumunda, merkezi yönetim (%46,5), yerel yönetim (%45,2), özel sektör (%37,8) ve sivil toplum örgütleri (%30,4) tarafından merkezi yönetim (ASPB) en çok tercih edilmiştir.

Sonuç olarak, “Kadınlara yönelik yatılı kuruluş hizmeti (örneğin, kadın konukevleri) hangi aktör ya da aktörler tarafından sunulmalıdır?” sorusuna verilen yanıtların yaklaşık beşte ikisinin merkezi yönetim (ASPB); yaklaşık dörtte birinin belediyeler olduğu görülmektedir.

Çizelge 47'de ailelere yönelik (örneğin, aile danışma merkezleri) hizmetler ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Çizelge 47. Ailelere Yönelik Gündüzlü Kuruluş Hizmeti

	Merkezi Yönetim		Yerel Yönetim		Sivil Toplum Örgütleri		Özel Sektör		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Merkezi Yönetim (ASPB)	18	39,1	11	32,4	11	28,2	38	29,0	78	31,2
İl Özel İdareleri	4	8,7	2	5,9	2	5,1	10	7,6	18	7,2
Belediyeler	16	34,8	11	32,4	9	23,1	34	26,0	70	28,0
Sivil Toplum Örgütleri	5	10,9	6	17,6	11	28,2	20	15,3	42	16,8
Özel Sektör	3	6,5	4	11,8	5	12,8	28	21,4	40	16,0
Başka	-	-	-	-	1	2,6	1	0,8	2	0,8
Toplam	46	100	34	100	39	100	131	100	250	100

Birden fazla cevap verildiği için yüzdeler toplam cevap sayıları üzerinden hesaplanmıştır.

Genel olarak çizelge 47'ye bakıldığında “Ailelere yönelik gündüzlü hizmetler (örneğin, aile danışma merkezleri) hangi aktör ya da aktörler tarafından sunulmalıdır?” sorusuna verilen yanıtların %31,2’sinin merkezi yönetimi (ASPB), %28’inin belediyeleri, %16,8’inin sivil toplum örgütlerini, %16’sının özel sektörü ve %7,2’sinin il özel idarelerini işaret ettiği görülmektedir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre verilen yanıtlara bakıldığında ise ailelere yönelik gündüzlü hizmetlerin sunumunda, merkezi yönetim (%39,1), yerel yönetim (%32,4) - belediyeler ile aynı sıklıkta-, özel sektör (%29) ve sivil toplum örgütleri (%28,2) -belediyeler ile aynı sıklıkta- tarafından merkezi yönetim (ASPB) en çok tercih edilmiştir.

Sonuç olarak, “Ailelere yönelik gündüzlü hizmetler (örneğin, aile danışma merkezleri) hangi aktör ya da aktörler tarafından sunulmalıdır?” sorusuna verilen yanıtların yaklaşık üçte birinin merkezi yönetim (ASPB); yaklaşık dörtte birinin belediyeler olduğu görülmektedir.

Çizelge 48’de korunmaya muhtaç çocuklara/gençlere yönelik yatılı kuruluş hizmetinin sunulması ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Çizelge 48. Çocuklara/Gençlere Yönelik Yatılı Kuruluş Hizmeti

	Merkezi Yönetim		Yerel Yönetim		Sivil Toplum Örgütleri		Özel Sektör		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Merkezi Yönetim (ASPB)	22	61,1	15	75,0	13	39,4	43	40,6	93	47,7
İl Özel İdareleri	3	8,3	-	-	5	15,2	6	5,7	14	7,2
Belediyeler	7	19,4	3	15,0	6	18,2	22	20,8	38	19,5
Sivil Toplum Örgütleri	1	2,8	1	5,0	5	15,2	15	14,2	22	11,3
Özel Sektör	3	8,3	1	5,0	3	9,1	19	17,9	26	13,3
Kamu Kurum ve Kuruluşları	-	-	-	-	-	-	1	0,9	1	0,5
Başka	-	-	-	-	1	3,0	-	-	1	0,5
Toplam	36	100	20	100	33	100	106	100	195	100

Birden fazla cevap verildiği için yüzdeler toplam cevap sayıları üzerinden hesaplanmıştır.

Genel olarak çizelge 48’e bakıldığında “Korunmaya muhtaç çocuklara yönelik yatılı kuruluş hizmeti (örneğin, yuva, yurt) hangi aktör ya da aktörler tarafından sunulmalıdır?” sorusuna verilen yanıtların %47,7’sinin merkezi yönetimi (ASPB), %19,5’inin belediyeleri, %13,3’ünün özel sektörü, %11,3’ünün sivil toplum örgütlerini ve %7,2’sinin il özel idarelerini işaret ettiği görülmektedir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre verilen yanıtlara bakıldığında ise korunmaya muhtaç çocuklara yönelik yatılı kuruluş hizmetinin sunumunda, yerel yönetim

(%75), merkezi yönetim (%61,1), özel sektör (%40,6) ve sivil toplum örgütleri (%39,4) tarafından merkezi yönetim (ASPB) en çok tercih edilmiştir.

Elmacı (2007, s. 143-144)'nın araştırmasında, Ankara ilindeki çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtlarındaki yöneticiler ve meslek elamanları ile müfettişlerin, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtlarının genelde yerel yönetimlere devredilmesine sıcak bakmadıkları, özelde ise belediyelere devredilmesine, il özel idarelerine göre daha olumsuz baktıkları sonucuna varılmıştır. Ayrıca, söz konusu kuruluşların belediyelere devri durumunda belediyelerde siyasi etkilerin fazla olması en önemli endişe kaynağı olarak ortaya çıkmıştır.

Bilindiği üzere, 1983 yılında yürürlüğe giren 2828 sayılı Kanun ile korunmaya muhtaç çocuklara yönelik sosyal hizmetlerin yürütülme yetkisi, sadece SHÇEK Genel Müdürlüğüne verilmiştir (Md. 4/e). Ancak, söz konusu madde, 2005 yılında çıkarılan 5378 sayılı Kanun ile yürürlükten kaldırılmıştır. Böylece, korunmaya muhtaç çocuklara yönelik sosyal hizmetlerin sadece merkezi yönetime bağlı SHÇEK Genel Müdürlüğü tarafından sunulmasına son verilmiştir.

Merkezi yönetime bağlı korunmaya muhtaç çocuklara yönelik sosyal hizmet kuruluşlarının yerel yönetimlere devri, özel girişimden hizmet satın alınması veya bu hizmetlerin sivil toplum örgütleri tarafından sunulması konusunda farklı görüşler bulunmaktadır.

Küçükkaraca (1999, s. 96)'ya göre korunmaya muhtaç çocuklara yönelik hizmetlerin yerine getirilme görevi yerel yönetimlere verildiği takdirde, çocukların ve gençlerin tarafsız bir şekilde yetiştirilmesinde sorunlar yaşanabilir. Bu durum, yerel yönetimlere seçilen başkanların, seçildikten sonra siyasi kimliklerini arkalarında bırakamamalarından kaynaklanmaktadır.

Sosyal hizmetler alanındaki sorunlar, yerinde çözümlenmelidir. Bu sorunların, merkezi idare tarafından çözümlenmesinin zor olduğunu tecrübeler göstermiştir. Yerel sorunlar, yerel olarak ele alınmalı ve çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtlarının yerel yönetimlere devredilmesinden ise korkulmamalıdır (Abay, 2004; Aktaran: Elmacı, 2007, s. 111).

Sonuç olarak, “*Korunmaya muhtaç çocuklara yönelik yatılı kuruluş hizmeti (örneğin, yuva, yurt) hangi aktör ya da aktörler tarafından sunulmalıdır?*” sorusuna verilen yanıtların yaklaşık yarısının merkezi yönetim (ASPB); yaklaşık beşte birinin belediyeler olduğu görülmektedir.

Çizelge 49’da çocuklara yönelik gündüzlü (kreş ve gündüz bakımevleri) kuruluş hizmetinin sunulması ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Çizelge 49. Çocuklara Yönelik Gündüzlü Kuruluş Hizmeti

	Merkezi Yönetim		Yerel Yönetim		Sivil Toplum Örgütleri		Özel Sektör		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Merkezi Yönetim (ASPB)	18	31,6	11	24,4	11	20,8	27	19,1	67	22,6
İl Özel İdareleri	5	8,8	4	8,9	3	5,7	6	4,3	18	6,1
Belediyeler	11	19,3	13	28,9	11	20,8	28	19,9	63	21,3
Sivil Toplum Örgütleri	6	10,5	6	13,3	12	22,6	13	9,2	37	12,5
Özel Sektör	11	19,3	8	17,8	8	15,1	44	31,2	71	24,0
Kamu Kurum ve Kuruluşları	6	10,5	3	6,7	7	13,2	22	15,6	38	12,8
Başka	-	-	-	-	1	1,9	1	0,7	2	0,7
Toplam	57	100	45	100	53	100	141	100	296	100

Birden fazla cevap verildiği için yüzdeler toplam cevap sayıları üzerinden hesaplanmıştır.

Genel olarak çizelge 49’a bakıldığında “Çocuklara yönelik gündüzlü hizmetler (örneğin, kreş ve gündüz bakımevleri) hangi aktör ya da aktörler tarafından sunulmalıdır?” sorusuna verilen yanıtların %24’ünün özel sektörü, %22,6’sının merkezi yönetimi (ASPB), %21,3’ünün belediyeleri, %12,5’inin sivil toplum örgütlerini ve %6,1’inin il özel idarelerini işaret ettiği görülmektedir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre verilen yanıtlara bakıldığında ise çocuklara yönelik gündüzlü hizmetlerin sunumunda, merkezi yönetim (%31,6) tarafından merkezi yönetim (ASPB); özel sektör (%31,2) tarafından özel sektör; yerel yönetim (%28,9) tarafından belediyeler ve sivil toplum örgütleri (%22,6) tarafından da sivil toplum örgütleri en çok tercih edilmiştir.

Sonuç olarak, “Çocuklara yönelik gündüzlü hizmetler (örneğin, kreş ve gündüz bakımevleri) hangi aktör ya da aktörler tarafından sunulmalıdır?” sorusuna verilen yanıtların yaklaşık dörtte birinin özel sektör, yaklaşık beşte bir oranlarla merkezi yönetim (ASPB) ve belediyeler olduğu görülmektedir.

Çizelge 50’de Türkiye’de sosyal hizmetlerin sunumunda rol alması gereken hizmet sunucuları (aktörler) ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Çizelge 50. Türkiye’de Sosyal Hizmetlerin Sunumunda Rol Alması Gereken Hizmet Sunucuları (Aktörler)

	Merkezi Yönetim		Yerel Yönetim		Sivil Toplum Örgütleri		Özel Sektör		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Merkezi Yönetim (ASPB)	24	34,3	16	28,6	16	27,1	42	24,0	98	27,2
İl Özel İdareleri	10	14,3	3	5,4	6	10,2	14	8,0	33	9,2
Belediyeler	15	21,4	15	26,8	14	23,7	35	20,0	79	21,9
Sivil Toplum Örgütleri	10	14,3	11	19,6	12	20,3	34	19,4	67	18,6
SYDV	4	5,7	-	-	-	-	4	2,3	8	2,2
Özel Sektör	7	10,0	11	19,6	9	15,3	46	26,3	73	20,3
Başka	-	-	-	-	2	3,4	-	-	2	0,6
Toplam	70	100	56	100	59	100	175	100	360	100

Birden fazla cevap verildiği için yüzdeler toplam cevap sayıları üzerinden hesaplanmıştır.

Genel olarak çizelge 50’ye bakıldığında “Türkiye’de sosyal hizmetler hangi aktör ya da aktörler tarafından sunulmalıdır?” sorusuna verilen yanıtların %27,2’sinin merkezi yönetimi (ASPB), %21,9’unun belediyeleri, %20,3’ünün özel sektörü, %18,6’sının sivil toplum örgütlerini, %9,2’sinin il özel idarelerini işaret ettiği görülmektedir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre verilen yanıtlara bakıldığında ise, Türkiye’de sosyal hizmetlerin sunumunda, merkezi yönetim (%34,3), yerel yönetim (%28,6), sivil toplum örgütleri (%27,1) tarafından merkezi yönetim (ASPB); özel sektör (%26,3) tarafından da özel sektör en çok tercih edilmiştir.

Araştırmaya katılanların verdiklere yanıtlara göre, Türkiye’de sosyal hizmetlerin sunumunda merkezi yönetimin (ASPB) en çok tercih edilmesi (%27,2), devletin bu alandaki öncü ve model oluşturma rolü ile sorumluluğunun devam etmesi olarak değerlendirilebilir.

Sonuç olarak, “Türkiye’de sosyal hizmetler hangi aktör ya da aktörler tarafından sunulmalıdır?” sorusuna verilen yanıtların yaklaşık dörtte birinin merkezi yönetim (ASPB); yaklaşık beşte bir oranlarıyla belediyeler, özel sektör ve sivil toplum örgütleri olduğu görülmektedir.

Çizelge 51’de Türkiye’de sosyal yardımların sunumunda rol alması gereken hizmet sunucuları (aktörler) ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Çizelge 51. Türkiye’de Sosyal Yardımların Sunumunda Yer Alması Gereken Hizmet Sunucuları (Aktörler)

	Merkezi Yönetim		Yerel Yönetim		Sivil Toplum Örgütleri		Özel Sektör		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Merkezi Yönetim (ASPB)	14	25,9	8	22,2	11	21,6	37	31,1	70	26,9
İl Özel İdareleri	7	13,0	1	2,8	6	11,8	16	13,4	30	11,5
Belediyeler	12	22,2	10	27,8	8	15,7	21	17,6	51	19,6
Sivil Toplum Örgütleri	4	7,4	6	16,7	9	17,6	15	12,6	34	13,1
SYDV	15	27,8	9	25,0	9	17,6	18	15,1	51	19,6
Özel Sektör	2	3,7	2	5,6	6	11,8	12	10,1	22	8,5
Başka	-	-	-	-	2	3,9	-	-	2	0,8
Toplam	54	100	36	100	51	100	119	100	260	100

Birden fazla cevap verildiği için yüzdeler toplam cevap sayıları üzerinden hesaplanmıştır.

Genel olarak çizelge 51’e bakıldığında “Türkiye’de sosyal yardımlar hangi aktör ya da aktörler tarafından sunulmalıdır?” sorusuna verilen yanıtların %26,9’unun merkezi yönetimi (ASPB), %19,6’sının belediyeleri, %19,6’sının sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarını, %11,5’inin il özel idarelerini, %8,5’inin özel sektörü işaret ettiği görülmektedir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre verilen yanıtlara bakıldığında ise, Türkiye’de sosyal yardımların sunumunda, özel sektör (%31,1) ve sivil toplum örgütleri (%21,6) tarafından merkezi yönetim (ASPB); merkezi yönetim (%27,8) tarafından sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları; yerel yönetim (%27,8) tarafından da belediyeler en çok tercih edilmiştir.

Araştırmaya katılanların verdiklere yanıtlara göre, Türkiye’de sosyal yardımların sunumunda merkezi yönetimin (ASPB) en çok tercih edilmesi (%26,9), devletin bu alandaki hizmetlerde sorumluluğunun devam etmesi olarak değerlendirilebilir.

Sonuç olarak, “Türkiye’de sosyal yardımlar hangi aktör ya da aktörler tarafından sunulmalıdır?” sorusuna verilen yanıtların yaklaşık dörtte birinin merkezi yönetim (ASPB), yaklaşık beşte bir oranlarıyla belediyeler ile sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları olduğu görülmektedir.

Çizelge 52’de il düzeyinde sosyal hizmetlerin koordinasyonundan esas olarak sorumlu olması gereken hizmet sunucusu (aktör) ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Çizelge 52. İl Düzeyinde Sosyal Hizmetlerin Koordinasyonundan Esas Sorumlu Hizmet Sunucu (Aktör)

	Merkezi Yönetim		Yerel Yönetim		Sivil Toplum Örgütleri		Özel Sektör		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Merkezi Yönetim (ASPB)	22	84,6	12	75,0	13	81,3	43	86,0	90	83,3
İl Özel İdareleri	1	3,8	-	-	1	6,3	2	4,0	4	3,7
Belediyeler	3	11,5	4	25,0	1	6,3	2	4,0	10	9,3
Sivil Toplum Örgütleri	-	-	-	-	1	6,3	1	2,0	2	1,9
SYDV	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Özel Sektör	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Başka	-	-	-	-	-	-	2	4,0	2	1,9
Toplam	26	100	16	100	16	100	50	100	108	100

Çizelge 52'ye genel olarak bakıldığında araştırmaya katılanların %83,3'ü merkezi yönetimin (ASPB), %9,3'ü belediyelerin, %3,7'si il özel idarelerinin, %1,9'u sivil toplum örgütleri ile diğer kurum ve kuruluşların aynı sıklıkta il düzeyinde sosyal hizmetlerin koordinasyonundan esas olarak sorumlu olması gerektiğini belirtmiştir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre bakıldığında ise il düzeyinde sosyal hizmetlerin koordinasyonundan esas olarak; özel sektördeki %86'sı, merkezi yönetimdekilerin % 84,6'sı, sivil toplum örgütlerindeki %81,3'ü ve yerel yönetimdekilerin %75 merkezi yönetimin (ASPB) sorumlu olması gerektiğini ifade etmiştir.

Sonuç olarak araştırmaya katılanların yaklaşık beşte dördü, merkezi yönetimin (ASPB) il düzeyinde sosyal hizmetlerin koordinasyonundan esas olarak sorumlu olması gerektiğini düşünmektedir.

Çizelge 53'de il düzeyinde sosyal yardımların koordinasyonundan esas olarak sorumlu olması gereken hizmet sunucusu (aktör) ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Çizelge 53. İl Düzeyinde Sosyal Yardımların Koordinasyonundan Esas Sorumlu Hizmet Sunucu (Aktör)

	Merkezi Yönetim		Yerel Yönetim		Sivil Toplum Örgütleri		Özel Sektör		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Merkezi Yönetim (ASPB)	13	54,2	10	62,5	9	56,3	38	76,0	70	66
İl Özel İdareleri	-	-	-	-	2	12,5	2	4,0	4	3,8
Belediyeler	2	8,3	2	12,5	1	6,3	3	6,1	8	7,5
Sivil Toplum Örgütleri	-	-	-	-	1	6,3	1	2,0	2	1,9
SYDV	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Özel Sektör	9	37,5	2	12,5	2	12,5	4	8,0	17	16
Başka	-	-	2	12,5	1	6,3	2	4,0	5	4,7
Toplam	24	100	16	100	16	100	50	100	106	100

Çizelge 53'e genel olarak bakıldığında araştırmaya katılanların %66'sı merkezi yönetimin (ASPB), %16'sı özel sektörün, %7,5'i belediyelerin, %3,8'i il özel idarelerinin, %4,7'si diğer kurum ve kuruluşların, %1,9'u sivil toplum örgütlerinin il düzeyinde sosyal yardımların koordinasyonundan esas olarak sorumlu olması gerektiğini belirtmiştir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre bakıldığında ise il düzeyinde sosyal yardımların koordinasyonundan esas olarak; özel sektördeki %76'sı, yerel yönetimdeki %62,5'i, sivil toplum örgütlerindeki %56,3'ü ve merkezi yönetimdeki %54,2'si merkezi yönetimin (ASPB) sorumlu olması gerektiğini ifade etmiştir.

Sonuç olarak araştırmaya katılanların yaklaşık üçte ikisi, merkezi yönetimin (ASPB) il düzeyinde sosyal yardımların koordinasyonundan esas olarak sorumlu olması gerektiğini düşünmektedir.

Çizelge 54'de merkezi ve yerel yönetimlerde sosyal hizmetler ve sosyal yardımlarda görevli meslek elemanlarının (sosyal hizmet uzmanı, psikolog, çocuk gelişimci, öğretmen, doktor vb.) statüsü ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Çizelge 54. Merkezi ve Yerel Yönetimlerde Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımlarda Görevli Meslek Elemanlarının Statüsü

	Merkezi Yönetim		Yerel Yönetim		Sivil Toplum Örgütleri		Özel Sektör		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Memur (657-4/a)	15	57,7	10	62,5	12	75,0	31	62,0	68	63,0
Sözleşmeli Personel (657-4/b)	3	11,5	5	31,3	2	12,5	13	26,0	23	21,3
Geçici Personel (657-4/c)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kadro Karşılığı Sözleşmeli	7	26,9	-	-	2	12,5	6	12,0	15	13,9
Özel Hizmet Alımı	1	3,8	1	6,3	0	0,0	0	0,0	2	1,9
Başka	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	26	100	16	100	16	100	50	100	108	100

Çizelge 54'e genel olarak bakıldığında araştırmaya katılanların %63'ü memur (657-4/a), %21,3'ü sözleşmeli personel (657-4/b), %13,9'u kadro karşılığı sözleşmeli, %1,9'u ise özel hizmet alımı statüsünde merkezi ve yerel yönetimlerde sosyal hizmetler ve sosyal yardımlarda görevli meslek elemanlarının çalıştırılması gerektiğini belirtmiştir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre bakıldığında ise merkezi ve yerel yönetimlerde sosyal hizmetler ve sosyal yardımlarda görevli meslek elemanlarının; sivil toplum örgütlerindeki %75'i, yerel yönetimdeki %62,5'i, özel sektördeki %62'si, merkezi yönetimdeki %57,7'si memur statüsünde çalıştırılması gerektiğini ifade etmiştir.

Sonuç olarak araştırmaya katılanların yaklaşık üçte ikisi, merkezi ve yerel yönetimlerde sosyal hizmetler ve sosyal yardımlarda görevli meslek elemanlarının memur statüsünde çalıştırılması gerektiği görüşünde oldukları görülmektedir.

Çizelge 55'de merkezi ve yerel yönetimlerde sosyal hizmetler ve sosyal yardımlarda görevli yardımcı personelin (bakım elemanı, temizlik elemanı vb.) statüsü ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Çizelge 55. Merkezi ve Yerel Yönetimlerde Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımlarda Görevli Yardımcı Personelin Statüsü

	Merkezi Yönetim		Yerel Yönetim		Sivil Toplum Örgütleri		Özel Sektör		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Memur (657-4/a)	6	24,0	3	18,8	10	62,5	14	28,0	33	30,6
Sözleşmeli Personel (657-4/b)	5	20,0	3	18,8	2	12,5	20	40,0	30	27,8
Geçici Personel (657-4/c)	1	4,0	-	-	-	-	2	4,0	3	2,8
Kadro Karşılığı Sözleşmeli	1	4,0	-	-	1	6,3	3	6,0	5	5,6
Özel Hizmet Alımı	12	48,0	10	62,5	3	18,8	11	22,0	36	33,3
Başka	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	25	100	16	100	16	100	50	100	107	100

Çizelge 55'e genel olarak bakıldığında, merkezi ve yerel yönetimlerde sosyal hizmetler ve sosyal yardımlarda görevli yardımcı personelin, araştırmaya katılanların %33,3'ü özel hizmet alımı, %30,6'sı memur (657-4/a), %27,8'i sözleşmeli personel (657-4/b), %5,6'sı kadro karşılığı sözleşmeli, %2,8'i geçici personel (657-4/c) statüsünde çalıştırılması gerektiğini belirtmiştir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre bakıldığında ise merkezi ve yerel yönetimlerde sosyal hizmetler ve sosyal yardımlarda görevli yardımcı personelin; yerel yönetimdekilerin %62,5'i ve merkezi yönetimdekilerin %48'i özel hizmet alımı; sivil toplum örgütlerindeki %62,5'i memur; özel sektördeki %40'ı sözleşmeli personel statüsünde çalıştırılması gerektiğini ifade etmiştir.

Sonuç olarak araştırmaya katılanların üçte birinin, merkezi ve yerel yönetimlerde sosyal hizmetler ve sosyal yardımlarda görevli yardımcı personelin özel hizmet alımı statüsünde çalıştırılması gerektiği görüşünde oldukları görülmektedir.

Çizelge 56'da özel sosyal hizmet kuruluşlarının denetimi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Çizelge 56. Özel Sosyal Hizmet Kuruluşlarının Denetimi

	Merkezi Yönetim		Yerel Yönetim		Sivil Toplum Örgütleri		Özel Sektör		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Merkezi Yönetim (ASPB)	25	100,0	14	87,5	12	75,0	45	90,0	96	89,7
İl Özel İdare	-	-	-	-	-	-	2	4,0	2	1,9
Belediye	-	-	1	6,3	-	-	-	-	1	0,9
Özel Sektör	-	-	-	-	-	-	1	2,0	1	0,9
Başka	-	-	1	6,3	4	25,0	2	4,0	7	6,5
Toplam	25	100	16	100	16	100	50	100	107	100

Çizelge 58'e genel olarak bakıldığında, özel sosyal hizmet kuruluşlarının denetiminin araştırmaya katılanların %89,7'si merkezi yönetim (ASPB), %1,9'u il özel idareleri, %0,9'u belediyeler ve %0,9'u ise özel sektör tarafından yapılması gerektiğini belirtmiştir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre ise merkezi yönetimdekilerin %100'ü, özel sektördekinin %90'ı, yerel yönetimdekilerin %87,5'i ve sivil toplum örgütlerinden katılanların %75'i özel sosyal hizmet kuruluşlarının denetiminin merkezi yönetim (ASPB) tarafından yapılması gerektiğini ifade etmiştir.

Sonuç olarak araştırmaya katılanların tamamına yakınının, özel sosyal hizmet kuruluşlarının denetiminin merkezi yönetim (ASPB) tarafından yapılması gerektiği görüşünde oldukları görülmektedir.

Çizelge 47'de Türkiye'de sosyal hizmetlerden esas olarak sorumlu olması gereken hizmet sunucusu (aktör) ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Çizelge 57. Türkiye'de Sosyal Hizmetlerden Esas Olarak Sorumlu Hizmet Sunucusu (Aktör)

	Merkezi Yönetim		Yerel Yönetim		Sivil Toplum Örgütleri		Özel Sektör		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Merkezi Yönetim (ASPB)	22	84,6	15	93,8	16	100,0	48	96,0	101	93,5
İl Özel İdare	1	3,8	-	-	-	-	1	2,0	2	1,9
Belediyeler	3	11,5	1	6,3	-	-	1	2,0	5	4,6
Sivil Toplum Örgütleri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
SYDV.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Özel Sektör	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Başka	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	26	100	16	100	16	100	50	100	108	100

Çizelge 57'ye genel olarak bakıldığında araştırmaya katılanların %93,5'i merkezi yönetimin (ASPB), %4,6'sı belediyelerin ve %1,9'u ise il özel idarelerinin, Türkiye'de sosyal hizmetlerden esas olarak sorumlu olması gerektiğini belirtmiştir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre bakıldığında ise Türkiye'de sosyal hizmetlerden esas olarak, sivil toplum örgütlerindeki %100'ü, özel sektördekinin %96'sı, yerel yönetimdekilerin %93,8'i ve merkezi yönetimdekilerin %84,6'sı merkezi yönetimin (ASPB) sorumlu olması gerektiğini ifade etmiştir.

Araştırmaya katılanların neredeyse tamamına (%93,5) göre, Türkiye’de sosyal hizmetlerden esas olarak merkezi yönetimin (ASPB) sorumlu olması, Devletin sosyal hizmetler alanında sosyal devlet ilkesine bağlı kalması olarak değerlendirilebilir.

Sonuç olarak araştırmaya katılanların tamamına yakını, Türkiye’de sosyal hizmetlerden esas olarak merkezi yönetimin (ASPB) sorumlu olması gerektiğini düşünmektedir.

Çizelge 58’de Türkiye’de sosyal yardımlardan esas olarak sorumlu olması gereken hizmet sunucusu (aktör) ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Çizelge 58. Türkiye’de Sosyal Yardımlardan Esas Olarak Sorumlu Hizmet Sunucusu (Aktör)

	Merkezi Yönetim		Yerel Yönetim		Sivil Toplum Örgütleri		Özel Sektör		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Merkezi Yönetim (ASPB)	13	52,0	10	62,5	13	81,3	44	88,0	80	74,8
İl Özel İdareleri	-	-	-	-	1	6,3	-	-	1	0,9
Belediyeler	4	16,0	2	12,5	1	6,3	2	4,0	9	8,4
Sivil Toplum Örgütleri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
SYDV	1	4,0	-	-	-	-	-	-	1	0,9
Özel Sektör	7	28,0	4	25,0	1	6,3	4	8,0	16	15,0
Başka	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	25	100	16	100	16	100	50	100	107	100

Çizelge 58’e genel olarak bakıldığında araştırmaya katılanların %74,8’i merkezi yönetimin (ASPB), %15’i özel sektörün, %8,4’ü belediyelerin, %0,9’u ise il özel idareleri ve sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının aynı sıklıkta, Türkiye’de sosyal yardımlardan esas olarak sorumlu olması gerektiğini belirtmiştir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre bakıldığında ise Türkiye’de sosyal yardımlardan esas olarak, özel sektördeki %88’i, sivil toplum örgütlerindeki %81,3’ü, yerel yönetimdekilerin %62,5’i ve merkezi yönetimdekilerin %52’si merkezi yönetimin (ASPB) sorumlu olması gerektiğini ifade etmiştir.

Araştırmaya katılanların yaklaşık $\frac{3}{4}$ ’üne göre, Türkiye’de sosyal yardımlardan esas olarak merkezi yönetimin (ASPB) sorumlu olması, Devletin sosyal yardımlar alanında sosyal devlet ilkesine bağlı kalması olarak değerlendirilebilir.

Sonuç olarak araştırmaya katılanların yaklaşık dörtte üçü, Türkiye’de sosyal yardımlardan esas olarak merkezi yönetimin (ASPB) sorumlu olması gerektiğini düşünmektedir.

3.2.3.2. Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımların Yeniden Yapılanmasında Yerelleşme

Bu alt bölümde, *merkezi yönetime bağlı (ASPB) sosyal hizmet kuruluşlarının yerel yönetimlere (belediyeler ve/veya il özel idareleri) devredildiği takdirde*, araştırmaya katılanların planlama, koordinasyon ve işbirliği, insan kaynakları/personel, mali kaynaklar ve bütçe, hizmetler ve denetim ile ilgili görüşleri ele alınmıştır.

Çizelge 59'da *merkezi yönetime bağlı (ASPB) sosyal hizmet kuruluşlarının yerel yönetimlere (belediyeler ve/veya il özel idareleri) devredildiği takdirde*, araştırmaya katılanların planlamaya ilişkin görüşlerini içeren bilgiler verilmiştir.

Çizelge 59. Planlamaya İlişkin Düşünceler

		Evet		Hayır		Fikrim Yok	
		N	%	N	%	N	%
a) Sosyal Hizmetler Daha Etkin Planlanır	Merkezi Yönetim	5	19,2	18	69,2	3	11,5
	Yerel Yönetim	7	43,7	8	50,0	1	6,2
	Sivil Toplum Örgütleri	4	25,0	11	68,8	1	6,3
	Özel Sektör	7	14,3	34	69,4	8	16,3
	Toplam	23	21,5	71	66,4	13	12,1
b) Hizmetlerin Planlanmasına Aktörlerin ve Paydaşların Katılımı Artar	Merkezi Yönetim	7	28,0	15	60,0	3	12,0
	Yerel Yönetim	10	62,5	5	31,2	1	6,2
	Sivil Toplum Örgütleri	6	37,5	9	56,3	1	6,3
	Özel Sektör	21	42,9	25	51,0	3	6,1
	Toplam	44	41,1	54	50,5	8	7,5

Çizelge 59/a'ya genel olarak bakıldığında “*Sosyal Hizmetler Daha Etkin Planlanır*” ifadesine, araştırmaya katılanların %21,5'i “Evet”, %66,4'ü “Hayır” ve %12,1'i fikrinin bulunmadığını belirtmiştir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre bakıldığında ise özel sektördeki %69,4'ü, merkezi yönetimdekilerin %69,2'si, sivil toplum örgütlerindeki %68,8'i ve yerel yönetimdekilerin %50'si “Hayır” yanıtını vermiştir.

Sonuç olarak “*Sosyal Hizmetler Daha Etkin Planlanır*” ifadesine, araştırmaya katılanların yaklaşık üçte ikisinin “Hayır”, yaklaşık beşte birinin “Evet” yanıtını verdiği görülmektedir. Hizmet sunucularına göre ise yerel yönetimdekilerin yarısı; merkezi yönetim, sivil toplum örgütleri ve özel sektördeki %69,4'ü yaklaşık üçte ikisi “Hayır” yanıtını vermiştir.

Çizelge 59/b'ye genel olarak bakıldığında “*Hizmetlerin Planlanmasına Aktörlerin ve Paydaşların Katılımı Artar*” ifadesine, araştırmaya katılanların %41,1’i “Evet”, %50,5’i “Hayır” ve %7,5’i fikrinin bulunmadığını belirtmiştir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre bakıldığında ise yerel yönetimdekilerin %62,5’i “Evet”; merkezi yönetimdekilerin %60’ı, sivil toplum örgütlerindeki %56,3’ü, özel sektördeki %51’i ve yerel yönetimdekilerin %31,2’i “Hayır” yanıtını vermiştir.

Sonuç olarak “*Hizmetlerin Planlanmasına Aktörlerin ve Paydaşların Katılımı Artar*” ifadesine, araştırmaya katılanların yaklaşık yarısının “Hayır”, yaklaşık beşte ikisinin “Evet” yanıtını verdiği görülmektedir. Hizmet sunucularına göre ise yerel yönetimdekilerin yaklaşık üçte ikisi “Evet”, yaklaşık üçte biri “Hayır”; merkezi yönetim, sivil toplum örgütleri ve özel sektördeki yarısından fazlası ise “Hayır” yanıtını vermiştir.

Çizelge 60’da *merkezi yönetime bağlı (ASPB) sosyal hizmet kuruluşlarının yerel yönetimlere (belediyeler ve/veya il özel idareleri) devredildiği takdirde*, araştırmaya katılanların koordinasyon ve işbirliğine ilişkin görüşlerini içeren bilgiler verilmiştir.

Çizelge 60. Koordinasyon ve İşbirliğine İlişkin Düşünceler

		Evet		Hayır		Fikrim Yok	
		N	%	N	%	N	%
a) Hizmet Sunumunda Aktörlerarası Koordinasyon Daha İyi Sağlanır	Merkezi Yönetim	8	30,8	17	65,4	1	3,8
	Yerel Yönetim	9	56,2	6	37,5	1	6,2
	Sivil Toplum Örgütleri	6	40,0	9	60,0	-	-
	Özel Sektör	14	28,6	30	61,2	5	10,2
	Toplam	37	34,6	62	57,9	7	6,5
b) Hizmet Sunumunda Aktörlerarası Ortak Çalışma ve İşbirliği Artar	Merkezi Yönetim	6	23,1	15	57,7	5	19,2
	Yerel Yönetim	11	68,7	5	31,2	-	-
	Sivil Toplum Örgütleri	9	56,3	7	43,8	-	-
	Özel Sektör	15	30,6	25	51,0	9	18,4
	Toplam	41	38,3	52	48,6	14	13,1
c) Yerel Yönetimlerin Sunacağı Hizmetlerde Uygulama Birliği Azalır	Merkezi Yönetim	14	53,8	8	30,8	4	15,4
	Yerel Yönetim	10	62,5	5	31,2	1	6,2
	Sivil Toplum Örgütleri	10	62,5	5	31,3	1	6,3
	Özel Sektör	36	73,5	8	16,3	5	10,2
	Toplam	70	65,4	26	24,3	11	10,3

Çizelge 60/a’ya genel olarak bakıldığında “*Hizmet Sunumunda Aktörlerarası Koordinasyon Daha İyi Sağlanır*” ifadesine, araştırmaya katılanların %34,6’sı “Evet”, %57,9’u “Hayır” ve

%6,5'i fikrinin bulunmadığını belirtmiştir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre bakıldığında ise yerel yönetimdekilerin %56,2'si "Evet"; merkezi yönetimdekilerin %65,4'ü, sivil toplum örgütlerindeki %60'ı ve özel sektördeki %61,2'si "Hayır" yanıtını verdiği görülmektedir.

Sonuç olarak "*Hizmet Sunumunda Aktörlerarası Koordinasyon Daha İyi Sağlanır*" ifadesine, araştırmaya katılanların yaklaşık üçte birinin "Evet", yaklaşık beşte üçünün "Hayır" yanıtını verdiği görülmektedir. Hizmet sunucularına göre ise sadece yerel yönetimdekilerin yarısından fazlası "Evet" yanıtını verirken; merkezi yönetim, sivil toplum örgütleri ve özel sektördeki yaklaşık üçte ikisi "Hayır" yanıtını vermiştir.

Çizelge 60/b'ye genel olarak bakıldığında "*Hizmet Sunumunda Aktörlerarası Ortak Çalışma ve İşbirliği Artar*" ifadesine, araştırmaya katılanların %38,3'ü "Evet", %48,6'sı "Hayır" ve %13,1'i fikrinin bulunmadığını belirtmiştir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre bakıldığında ise yerel yönetimdekilerin %68,7'si ve sivil toplum örgütlerindeki %56,3'ü "Evet"; merkezi yönetimdekilerin %57,7'si ve özel sektördeki %51'i "Hayır" yanıtını vermiştir.

Sonuç olarak "*Hizmet Sunumunda Aktörlerarası Ortak Çalışma ve İşbirliği Artar*" ifadesine, araştırmaya katılanların beşte ikiye yakınının "Evet", yarıya yakınının ise "Hayır" yanıtını verdiği görülmektedir. Hizmet sunucularına göre ise yerel yönetim ve sivil toplum örgütlerindeki yarısından fazlası "Evet" yanıtını verirken; merkezi yönetim ve özel sektördeki yarısından fazlası "Hayır" yanıtını vermiştir.

Çizelge 60/c'ye genel olarak bakıldığında "*Yerel Yönetimlerin Sunacağı Hizmetlerde Uygulama Birliği Azalır*" ifadesine, araştırmaya katılanların %65,4'ü "Evet", %24,3'ü "Hayır" ve %10,3'ü fikrinin bulunmadığını belirtmiştir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre bakıldığında ise merkezi yönetimdekilerin %53,8'i, yerel yönetim ve sivil toplum örgütlerindeki %62,5'i ve özel sektördeki %73,5'i "Evet" yanıtını vermiştir. Yerel yönetimdekilerin verdikleri "Evet" yanıtının, merkezi yönetimdekilerden yüksek olması ise dikkat çekicidir.

Türkiye'de sosyal hizmet ve yardımların hak temelli olarak sunulmadığı, hizmetlerin tam olarak kurumsallaşmadığı bir yapıda, sosyal hizmet kuruluşlarının yerel yönetimlere devri, uygulama birliğinin sağlanmasında ciddi sorunlar yaşanmasına sebep olabilir.

Sonuç olarak “*Yerel Yönetimlerin Sunacağı Hizmetlerde Uygulama Birliği Azalır*” ifadesine, araştırmaya katılanların yaklaşık üçte ikisinin “Evet”, yaklaşık dörtte birinin ise “Hayır” yanıtını verdiği görülmektedir. Hizmet sunucularına göre ise merkezi yönetimdekilerin yarısından fazlası, yerel yönetim ve sivil toplum örgütlerindeki yakınların yaklaşık üçte ikisi ve özel sektördeki yakınların yaklaşık dörtte üçü “Evet” yanıtını vermiştir.

Çizelge 61’de merkezi yönetime bağlı (ASPB) sosyal hizmet kuruluşlarının yerel yönetimlere (belediyeler ve/veya il özel idareleri) devredildiği takdirde, araştırmaya katılanların insan kaynakları/personelle ilişkin görüşlerini içeren bilgiler verilmiştir.

Çizelge 61. İnsan Kaynağı/Personelle İlişkin Düşünceler

		Evet		Hayır		Fikrim Yok	
		N	%	N	%	N	%
a) İnsan Kaynağını Kullanılmasında Verimlilik ve Etkinlik Azalır	Merkezi Yönetim	11	42,3	12	46,2	3	11,5
	Yerel Yönetim	6	37,5	9	56,2	1	6,2
	Sivil Toplum Örgütleri	5	31,3	7	43,8	4	25,0
	Özel Sektör	27	55,1	14	28,6	8	16,3
	Toplam	49	45,8	42	39,3	16	15,0
b) Gönüllü Çalışanlar Artar	Merkezi Yönetim	6	23,1	13	50,0	7	26,9
	Yerel Yönetim	9	60,0	3	20,0	3	20,0
	Sivil Toplum Örgütleri	9	56,3	4	25,0	3	18,8
	Özel Sektör	22	44,9	17	34,7	10	20,4
	Toplam	46	43,0	37	34,6	23	21,5

Çizelge 61/a’ya genel olarak bakıldığında “*İnsan Kaynağının Kullanılmasında Verimlilik ve Etkinlik Azalır*” ifadesine, araştırmaya katılanların %45,8’i “Evet”, %39,3’ü “Hayır” ve %15’i ise fikrinin bulunmadığını belirtmiştir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre bakıldığında ise özel sektördeki yakınların %55,1’i “Evet”, yerel yönetimdekilerin %56,2’si “Hayır” yanıtını vermiştir.

Elmacı (2007, s. 143-148)’nın araştırmasında katılımcılar, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtlarının il özel idarelerine devri durumunda niteliksiz personelin iş başına geleceği endişesi taşıdıklarını, belediyelere devredilmesi halinde ise liyakate önem verilmeyip yandaşlara destek çıkılacağını belirtmiştir.

Sonuç olarak “*İnsan Kaynağının Kullanılmasında Verimlilik ve Etkinlik Azalır*” ifadesine, araştırmaya katılanların daha fazla “Evet” yanıtı vermelerine karşın, hem “Evet” hem de “Hayır” yanıtını verenlerin oranı yarımın altında kalmıştır. Hizmet sunucularına göre ise özel

sektördekilerin yarıdan fazlasının “Evet”, yerel yönetimdekilerin yarıdan fazlasının “Hayır” yanıtını verdikleri görülmektedir.

Çizelge 61/b’ye genel olarak bakıldığında “Gönüllü Çalışanlar Artar” ifadesine, araştırmaya katılanların %43’ü “Evet”, %34,6’sı “Hayır” ve %21,5’i ise fikrinin bulunmadığını belirtmiştir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre bakıldığında ise yerel yönetimdekilerin %60’ı, sivil toplum örgütlerindeki %56,3’ü “Evet”, merkezi yönetimdekilerin %50’si “Hayır” yanıtını vermiştir.

Sonuç olarak “Gönüllü Çalışanlar Artar” ifadesine, araştırmaya katılanların daha fazla “Evet” yanıtı vermelerine karşın, hem “Evet” hem de “Hayır” yanıtını verenlerin oranı yarının altında kalmıştır. Hizmet sunucularına göre ise yerel yönetim ve sivil toplum örgütlerindeki yarıdan fazlasının “Evet”, merkezi yönetimdekilerin yarısının “Hayır” yanıtını verdikleri görülmektedir.

Çizelge 62’de merkezi yönetime bağlı (ASPB) sosyal hizmet kuruluşlarının yerel yönetimlere (belediyeler ve/veya il özel idareleri) devredildiği takdirde, araştırmaya katılanların mali kaynaklar ve bütçeye ilişkin görüşlerini içeren bilgiler verilmiştir.

Çizelge 62. Mali Kaynaklar ve Bütçeye İlişkin Düşünceler

		Evet		Hayır		Fikrim Yok	
		N	%	N	%	N	%
a) Mali Kaynaklar ve Bütçe İmkanları Azalır	Merkezi Yönetim	12	46,2	8	30,8	6	23,1
	Yerel Yönetim	9	56,2	7	43,7	-	-
	Sivil Toplum Örgütleri	9	60,0	4	26,7	2	13,3
	Özel Sektör	18	36,7	13	26,5	18	36,7
	Toplam	48	44,9	32	29,9	26	24,3
b) Mali Kaynakların Kullanılmasında Verimlilik ve Etkinlik Artar	Merkezi Yönetim	8	30,8	10	38,5	8	30,8
	Yerel Yönetim	8	50,0	7	43,7	1	6,2
	Sivil Toplum Örgütleri	7	46,7	7	46,7	1	6,7
	Özel Sektör	18	36,7	24	49,0	7	14,3
	Toplam	41	38,3	48	44,9	17	15,9
c) Halkın Yaptığı Ayni ve Nakdi Bağışlar Artar	Merkezi Yönetim	9	34,6	11	42,3	6	23,1
	Yerel Yönetim	11	68,7	3	18,7	2	12,5
	Sivil Toplum Örgütleri	5	33,3	9	60,0	1	6,7
	Özel Sektör	17	34,7	23	46,9	9	18,4
	Toplam	42	39,3	46	43,0	18	16,8

Çizelge 62/a'ya genel olarak bakıldığında “*Mali Kaynaklar ve Bütçe İmkanları Azalır*” ifadesine, araştırmaya katılanların %44,9'u “Evet”, %29,9'u “Hayır” ve %24,3'ü ise fikrinin bulunmadığını belirtmiştir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre bakıldığında ise sivil toplum örgütlerindekiilerin %60'ı ve yerel yönetimdekilerin ise %56,2'si “Evet” yanıtını vermiştir.

Elmacı (2007, s. 132, 143-144)'nın araştırmasındaki katılımcılar (29 kişi), çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtlarının il özel idarelerine devri durumunda, ekonomik yönden sorunlar olabileceği endişesini taşıdıklarını ifade etmiştir. Araştırmaya katılan çocuk yuvaları ve yetiştirme yurdu yöneticileri (5 kişi) ise, söz konusu kuruluşların belediyelere devrinde genel olarak ekonomik sıkıntının yaşanabileceği, bu sıkıntının özellikle küçük illerdeki birçok belediyede fazla olabileceği, güçlü belediyelerde (özellikle de büyükşehir belediyelerinde) ise daha iyi olabileceği yönünde görüş belirtmişlerdir.

Güler (2009, s. 277)'e göre merkezi yönetim devlet tüzel kişiliği içinde harcamaya (gereksinmeye) göre gelir yaratmak ilkesine göre çalışır. Devlet/merkezi yönetim, bütçesini önce giderleri, sonra gelirleri hesaplayarak yapmaktadır. Çünkü Devlet, vergi salma ve para basma gibi başka bir kurumun sahip olmadığı kaynak yaratma iradesi ve gücüne sahiptir. Yerel yönetimler ise böyle bir irade ve güce sahip olmadığı için, bir birey ya da ailede olduğu gibi, harcamalarını gelirine göre yapmakla yükümlüdür.

633 sayılı KHK'nın il özel idarelerine devir başlığını taşıyan geçici 9 uncu maddesinde “İl özel idarelerine devredilen hizmetlerin karşılığı ödeneklerin dağılımı, devredilen personel ve hizmetler dikkate alınmak suretiyle il özel idareleri düzeyinde tutar olarak Bakanlıkça tespit edilir. Bu amaçla ihtiyaç duyulan kaynak devir tarihinden itibaren beş yıl süreyle Bakanlık bütçesine konulacak ödenekten karşılanır”⁹⁴ hükmü yer almaktadır.

Sonuç olarak “*Mali Kaynaklar ve Bütçe İmkanları Azalır*” ifadesine, araştırmaya katılanların daha fazla “Evet” yanıtı vermelerine karşın, hem “Evet” hem de “Hayır” yanıtını verenlerin oranı yarının altında kalmıştır. Ayrıca, araştırmaya katılanların yaklaşık dördte biri fikrinin bulunmadığını belirtmiştir. Hizmet sunucularına göre ise yerel yönetim ve sivil toplum örgütlerindekiilerin yarıdan fazlasının “Evet” yanıtını verdikleri görülmektedir. Ayrıca, yerel

⁹⁴ Bu hüküm, Anayasa Mahkemesinin 11/10/2012 tarihli ve E.:2011/82 ve K.:2012/150 sayılı kararı ile iptal edilmiştir.

yönetimdekilerin verdikleri “Evet” yanıtının (%56,2), merkezi yönetimdekilerden (%46,2) yüksek olması ise dikkat çekicidir.

Çizelge 62/b’ye genel olarak bakıldığında “*Mali Kaynakların Kullanılmasında Verimlilik ve Etkinlik Artar*” ifadesine, araştırmaya katılanların %38,3’ü “Evet”, %44,9’u “Hayır” ve %15,9’u ise fikrinin bulunmadığını belirtmiştir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre bakıldığında ise araştırmaya yerel yönetimden katılanların %50’si “Evet” yanıtını vermiştir.

Sonuç olarak “*Mali Kaynakların Kullanılmasında Verimlilik ve Etkinlik Artar*” ifadesine, araştırmaya katılanların daha fazla “Hayır” yanıtı vermelerine karşın, hem “Hayır” hem de “Evet” yanıtını verenlerin oranı yarının altında kalmıştır. Hizmet sunucularına göre ise araştırmaya yerel yönetimden katılanların yarısının “Evet” yanıtını verdikleri görülmektedir.

Çizelge 62/c’ye genel olarak bakıldığında “*Halkın Yaptığı Ayni ve Nakdi Bağışlar Artar*” ifadesine, araştırmaya katılanların %39,3’ü “Evet”, %43’ü “Hayır” ve %16,8’i ise fikrinin bulunmadığını belirtmiştir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre bakıldığında ise araştırmaya yerel yönetimden katılanların %68,7’si “Evet”, sivil toplum örgütlerinden katılanların ise %60’ı “Hayır” yanıtını vermiştir.

Sonuç olarak “*Halkın Yaptığı Ayni ve Nakdi Bağışlar Artar*” ifadesine, araştırmaya katılanların daha fazla “Hayır” yanıtı vermelerine karşın, hem “Hayır” hem de “Evet” yanıtını verenlerin oranı yarının altında kalmıştır. Hizmet sunucularına göre ise yerel yönetimdekilerin yaklaşık üçte ikisi “Evet”, sivil toplum örgütlerindeki beşte üçünün ise “Hayır” yanıtını verdikleri görülmektedir.

Çizelge 63’de *merkezi yönetime bağlı (ASPB) sosyal hizmet kuruluşlarının yerel yönetimlere (belediyeler ve/veya il özel idareleri) devredildiği taktirde*, araştırmaya katılanların hizmetlere ilişkin görüşlerini içeren bilgiler verilmiştir.

Çizelge 63. Hizmetlere İlişkin Düşünceler

		Evet		Hayır		Fikrim Yok	
		N	%	N	%	N	%
a) Hizmetlerin Sunumunda Verimlilik Artar	Merkezi Yönetim	6	23,1	16	61,5	4	15,4
	Yerel Yönetim	11	68,7	3	18,7	2	12,5
	Sivil Toplum Örgütleri	6	40,0	9	60,0	-	-
	Özel Sektör	16	32,7	24	49,0	9	18,4
	Toplam	39	36,4	52	48,6	15	14,0
b) Hizmetlerin Talep Edenlere Ulaşması Kolaylaşır	Merkezi Yönetim	10	38,5	11	42,3	5	19,2
	Yerel Yönetim	14	87,5	2	12,5	-	-
	Sivil Toplum Örgütleri	9	60,0	4	26,7	2	13,3
	Özel Sektör	29	59,2	14	28,6	6	12,2
	Toplam	62	57,9	31	29,0	13	12,1
c) Talep Edenlerin Hizmetlere Ulaşması Kolaylaşır	Merkezi Yönetim	9	34,6	13	50,0	4	15,4
	Yerel Yönetim	14	87,5	2	12,5	-	-
	Sivil Toplum Örgütleri	9	60,0	5	33,3	1	6,7
	Özel Sektör	30	61,2	13	26,5	6	12,2
	Toplam	62	57,9	33	30,8	11	10,3
d) Hizmetlerin Yurt Düzeyinde Eşit Biçimde Sunumu Zorlaşır	Merkezi Yönetim	17	65,4	7	26,9	2	7,7
	Yerel Yönetim	11	68,7	4	25,0	1	6,2
	Sivil Toplum Örgütleri	10	66,7	5	33,3	-	-
	Özel Sektör	38	77,6	8	16,3	3	6,1
	Toplam	76	71,0	24	22,4	6	5,6

Çizelge 63/a'ya genel olarak bakıldığında “*Hizmetlerin Sunumunda Verimlilik Artar*” ifadesine, araştırmaya katılanların %36,4’ü “Evet”, %48,6’sı “Hayır” ve %14’ü ise fikrinin bulunmadığını belirtmiştir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre bakıldığında ise yerel yönetimdekilerin %68,7’si “Evet”, merkezi yönetimdekilerin %61,5’i ve sivil toplum örgütlerindeki %60’ı “Hayır” yanıtını vermiştir.

Sonuç olarak “*Hizmetlerin Sunumunda Verimlilik Artar*” ifadesine, araştırmaya katılanların daha fazla “Hayır” yanıtı vermelerine karşın, hem “Hayır” hem de “Evet” yanıtını verenlerin oranı yarının altında kalmıştır. Hizmet sunucularına göre ise yerel yönetimdekilerin yaklaşık üçte ikisinin “Evet”, merkezi yönetim ve sivil toplum örgütlerindeki yaklaşık beşte üçünün “Hayır” yanıtını verdikleri görülmektedir.

Çizelge 63/b'ye genel olarak bakıldığında “*Hizmetlerin Talep Edenlere Ulaşması Kolaylaşır*” ifadesine, araştırmaya katılanların %57,9’u “Evet”, %29’u “Hayır” ve %12,1’i fikrinin bulunmadığını belirtmiştir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre bakıldığında ise yerel

yönetimdekilerin %87,5'i, sivil toplum örgütlerindeki %60'ı ve özel sektördeki %59,2'si "Evet" yanıtını vermiştir.

Sonuç olarak "*Hizmetlerin Talep Edenlere Ulaşması Kolaylaşır*" ifadesine, araştırmaya katılanların yaklaşık beşte üçünün "Evet", yaklaşık üçte birinin de "Hayır" yanıtını verdiği görülmektedir. Hizmet sunucularına göre ise yerel yönetimdekilerin yaklaşık beşte dördten fazlası, sivil toplum örgütleri ve özel sektördeki yaklaşık beşte üçü "Evet" yanıtını vermiştir.

Çizelge 63/c'ye genel olarak bakıldığında "*Talep Edenlerin Hizmetlere Ulaşması Kolaylaşır*" ifadesine, araştırmaya katılanların %57,9'u "Evet", %30,8'i "Hayır" ve %10,3'ü ise fikrinin bulunmadığını belirtmiştir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre bakıldığında ise yerel yönetimdekilerin %87,5'i, özel sektördeki %61,2'si ve sivil toplum örgütlerindeki %60'ı "Evet"; merkezi yönetimdekilerin %50'si "Hayır" yanıtını vermiştir.

Sonuç olarak "*Talep Edenlerin Hizmetlere Ulaşması Kolaylaşır*" ifadesine, araştırmaya katılanların yaklaşık beşte üçünün "Evet", yaklaşık üçte birinin de "Hayır" yanıtını verdiği görülmektedir. Hizmet sunucularına göre ise yerel yönetimdekilerin yaklaşık beşte dördünden fazlası, sivil toplum örgütleri ve özel sektördeki yaklaşık beşte üçü "Evet"; merkezi yönetimdekilerin yarısı "Hayır" yanıtını vermiştir.

Çizelge 63/d'ye genel olarak bakıldığında "*Hizmetlerin Yurt Düzeyinde Eşit Biçimde Sunumu Zorlaşır*" ifadesine, araştırmaya katılanların %71'i "Evet", %22,4'ü "Hayır" ve %5,6'sı ise fikrinin bulunmadığını belirtmiştir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre bakıldığında ise özel sektördeki %77,6'sı, yerel yönetimdekilerin %68,7'si, sivil toplum örgütlerindeki %66,7'si ve merkezi yönetimdekilerin %65,4'ü "Evet" yanıtını vermiştir.

Sosyal hizmetlerin yurt düzeyinde eşit biçimde sunumu, bölgeler arası sosyal kalkınma alanında farklılıkların ortadan kaldırılması veya en aza indirilmesi, göç vb. politikaların uygulanması merkezi yönetimlerin avantajları arasında yer almaktadır.

Sonuç olarak "*Hizmetlerin Yurt Düzeyinde Eşit Biçimde Sunumu Zorlaşır*" ifadesine, araştırmaya katılanların yaklaşık dördte üçünün "Evet", beşte birinden fazlasının da "Hayır" yanıtını verdiği görülmektedir. Hizmet sunucularına göre ise araştırmaya yerel, merkezi yönetim

ve sivil toplum örgütlerinden katılanların yaklaşık üçte ikisi, özel sektörden katılanların ise yaklaşık dörtte üçü “Evet” yanıtını vermiştir.

Çizelge 64’te *merkezi yönetime bağlı (ASPB) sosyal hizmet kuruluşlarının yerel yönetimlere (belediyeler ve/veya il özel idareleri) devredildiği takdirde*, araştırmaya katılanların denetime ilişkin görüşlerini içeren bilgiler verilmiştir.

Çizelge 64. Denetime İlişkin Düşünceler

		Evet		Hayır		Fikrim Yok	
		N	%	N	%	N	%
a) Merkezi Yönetim, Belediye ve İl Özel İdarelerinin Sunacağı Hizmetleri Etkin Denetleyemez	Merkezi Yönetim	17	65,4	7	26,9	2	7,7
	Yerel Yönetim	9	56,2	6	37,5	1	6,2
	Sivil Toplum Örgütleri	9	64,3	3	21,4	2	14,3
	Özel Sektör	33	67,3	10	20,4	6	12,2
	Toplam	68	63,6	26	24,3	11	10,3
b) Sivil Toplum Örgütleri, Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımları Daha İyi Denetler	Merkezi Yönetim	4	15,4	14	53,8	8	30,8
	Yerel Yönetim	9	56,2	5	31,2	2	12,5
	Sivil Toplum Örgütleri	5	35,7	8	57,1	1	7,1
	Özel Sektör	15	30,6	28	57,1	6	12,2
	Toplam	33	30,8	55	51,4	17	15,9
c) Vatandaş, Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımları Daha İyi Denetler	Merkezi Yönetim	6	23,1	13	50,0	7	26,9
	Yerel Yönetim	13	81,2	3	18,7	-	-
	Sivil Toplum Örgütleri	5	35,7	7	50,0	2	14,3
	Özel Sektör	14	28,6	29	59,2	6	12,2
	Toplam	38	35,5	52	48,6	15	14,0

Çizelge 64/a’ya genel olarak bakıldığında “*Merkezi Yönetim, Belediye ve İl Özel İdarelerinin Sunacağı Hizmetleri Etkin Denetleyemez*” ifadesine, araştırmaya katılanların %63,6’sı “Evet”, %24,3’ü “Hayır” ve %10,3’ü ise fikrinin bulunmadığını belirtmiştir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre bakıldığında ise özel sektördeki %67,3’ü, merkezi yönetimdekilerin %65,4’ü, sivil toplum örgütlerindeki %64,3’ü ve yerel yönetimdekilerin %56,2’si “Evet” yanıtını vermiştir.

Sonuç olarak “*Merkezi Yönetim, Belediye ve İl Özel İdarelerinin Sunacağı Hizmetleri Etkin Denetleyemez*” ifadesine, araştırmaya katılanların yaklaşık üçte ikisinin “Evet”, yaklaşık dörtte birinin “Hayır” yanıtı verdiği görülmektedir. Hizmet sunucularına göre ise yerel yönetimdekilerin yaklaşık yarısı, merkezi yönetim, sivil toplum örgütleri ve özel sektördeki yaklaşık üçte ikisi “Evet” yanıtını vermiştir.

Çizelgede 64/b'ye genel olarak bakıldığında “*Sivil Toplum Örgütleri, Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımları Daha İyi Denetler*” ifadesine, araştırmaya katılanların %30,8'i “Evet”, %51,4'ü “Hayır” ve %15,9'u ise fikrinin bulunmadığını belirtmiştir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre bakıldığında ise yerel yönetimdekilerin %56,2'si “Evet”; sivil toplum örgütlerindeki %57,1'i, özel sektördeki %57,1'i ve merkezi yönetimdekilerin %53,8'i ise “Hayır” yanıtını vermiştir.

Sonuç olarak “*Sivil Toplum Örgütleri, Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımları Daha İyi Denetler*” ifadesine, araştırmaya katılanların yaklaşık üçte birinin “Evet”, yaklaşık yarısının “Hayır” yanıtı verdiği görülmektedir. Hizmet sunucularına göre bakıldığında ise yerel yönetimdekilerin yaklaşık yarısı “Evet”; sivil toplum örgütleri ve özel sektördeki yaklaşık beşte üçü ve merkezi yönetimdekilerin yaklaşık yarısı “Hayır” yanıtını vermiştir.

Çizelgede 64/c'ye genel olarak bakıldığında “*Vatandaş, Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımları Daha İyi Denetler*” ifadesine, araştırmaya katılanların %35,5'i “Evet”, %48,6'sı “Hayır” ve %14'ü ise fikrinin bulunmadığını belirtmiştir. Hizmet sunucularına (aktörlere) göre bakıldığında ise yerel yönetimdekilerin %81,2'si “Evet”; özel sektördeki %59,2'si, sivil toplum örgütleri ve merkezi yönetimdekilerin %50'si ise “Hayır” yanıtını vermiştir.

Sonuç olarak “*Vatandaş, Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımları Daha İyi Denetler*” ifadesine, araştırmaya katılanların yaklaşık üçte birinin “Evet”, yaklaşık yarısının “Hayır” yanıtını verdikleri görülmektedir. Hizmet sunucularına göre bakıldığında ise yerel yönetimdekilerin yaklaşık beşte dördü “Evet”; özel sektördeki yaklaşık beşte üçü, sivil toplum örgütleri ve merkezi yönetimdekilerin yarısı “Hayır” yanıtını vermiştir.

BÖLÜM IV

SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. SONUÇ

19. yüzyılın son çeyreğinde, Dünyada yaşanan ekonomik ve mali kriz sonucu birçok ülkede kamu yönetimlerinin yeniden yapılanma (reform) sürecine girdiği görülmektedir. Yeniden yapılanma sürecinden ülkelerin sosyal politikaları, sosyal hizmetleri ve yardımları etkilenmektedir. Krizden çıkış için önerilen politikaların başında refah çoğulculuğu/karma refah ekonomisi (Çevik, 2010, s. 203; Halsey, 1981; Aktaran: Munday, s. 14-15) ve bu bağlamda sosyal politikalarda aile, gönüllü kuruluşlar, dini kurumlar ve özel sektörün en üst düzeyde katkısının sağlanması (Ersöz, 2013, s. 142), hizmet sunucular (aktörler) arasında rekabetin oluşturulması (Dellgran ve Hojer, Grand ve Pettigrew 2006; Aktaran: Jones, 2009, s. 4) ile yerleşme (Çevik, 2010, s. 202) gelmektedir.

Türkiye’de de genelde kamu yönetiminin, özelde sosyal güvenlik sisteminin, sosyal hizmetlerin ve yardımların yeniden yapılanma sürecine girmesi, 2000’li yılların başında hız kazanmıştır. Bu çerçevede sosyal hizmetler ve yardımlar 2011 yılında “Bakanlık” düzeyinde örgütlenerek, bu alandaki dağınıklık çok büyük ölçüde giderilmiştir. Ancak, bir taraftan merkezi yönetime bağlı sosyal hizmet kuruluşlarının yerel yönetimlere devri (Küçükkaraca, 1999, s. 96; Abay, 2004; Aktaran: Elmacı, 2007, s. 111) diğer taraftan sivil toplum örgütleri ile özel sektörün (Okur, 2008, s. 64) sosyal hizmetler içindeki rol ve işlevleri konusundaki tartışmalar devam etmektedir.

Bu noktada, sosyal hizmetler ve yardımların yeniden yapılanmasında, uygulamada yer alan yöneticilerin görüş, düşünce ve önerilerinin önemli olduğu düşünülmüştür. Bu nedenle, bu araştırmada sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar alanında merkezi ve yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri ile özel sektördeki yöneticilerin, Türkiye’de sosyal hizmetler ve sosyal yardım sisteminin mevcut durumu ile yeniden yapılanması konusundaki görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Türkiye’de sosyal hizmetler ve sosyal yardım sisteminin mevcut durumu ile yeniden yapılanması konusundaki görüşlerin belirlenerek, bilgi eksikliğinin giderilmesine katkı sağlamak ve araştırma sonuçlarının uygulamaları doğrudan etkilemesi hedeflenmiştir.

Bu çalışmada, “genel tarama modeli” kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma evreni, ASPB’ye bağlı Ankara İl Müdürlüğü ve Ankara Büyükşehir Belediyesi sınırları içindeki sosyal hizmet kuruluşları, Ankara İl Özel İdaresi, Ankara Büyükşehir Belediyesi ve Ankara Büyükşehir Belediyesi sınırları içindeki ilçe belediyeler, Ankara ilindeki sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar alanındaki sivil toplum örgütleri ile özel sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

Araştırmanın verileri 15.12.2012-31.05.2013 tarihleri arasında, araştırmacı tarafından geliştirilen “Mevcut Durum Analiz Anket Formu” ve “Yeniden Yapılanma Analiz Anket Formu” aracılığıyla toplanmıştır. Anket formları, sosyal hizmet kuruluşları müdürlerine toplu buldukları bir toplantıdan sonra uygulanmıştır. Araştırmanın geriye kalan verileri ise yüz yüze görüşme tekniği ile toplanmıştır.

Anket formlarında, araştırmaya katılanların sosyo-demografik özellikleri ile sosyal hizmetler ve sosyal yardım alanındaki mevcut durum ve yeniden yapılanma konusundaki görüşlerini belirlemeye yönelik sorular yer almıştır. Soruların bir kısmı kapalı, bir kısmı ise açık uçlu sorulardan oluşmuştur. Açık uçlu sorular ilçe belediyelerinin mevcut hizmetlerinin ortaya çıkarılmasında kullanılmıştır.

Elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

4.1.1. Araştırmaya Katılanların Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Sonuçlar

Bu bölümde sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar alanında merkezi, yerel yönetim, sivil toplum örgütleri ve özel sektörden araştırmaya katılanların yaş, cinsiyet, eğitim ve meslek alanlarına ilişkin sosyo-demografik özellikleri ile ilgili bilgiler sunulmuştur.

4.1.1.1. Araştırmaya Katılanların Bazı Demografik Özellikleri

Araştırmaya katılanların yaklaşık yarısı kadın, yarısı erkektir. Merkezi yönetim ve yerel yönetimden katılanların yaklaşık $\frac{3}{4}$ 'ünü erkekler; özel sektör ve sivil toplum örgütlerinden katılanların $\frac{3}{4}$ 'ünü ise kadınlar oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılanların yaş ortalaması 44,76'dır. Araştırmaya merkezi yönetimden katılanlar en düşük ortalama yaşa (45,54), sivil toplum örgütlerinden katılanlar ise en yüksek (48,47) ortalama yaşa sahiptir.

4.1.1.2. Araştırmaya Katılanların Eğitim ve Meslek Alanları

Araştırmaya katılanların 3/4'ünden fazlası en az lisans düzeyinde eğitim almıştır. Ayrıca katılanların 1/4'ünden fazlasının (%28,3) mesleği sosyal hizmet uzmanı, 1/4'üne yakınının (%23,6) mesleği ise öğretmendir. Merkezi yönetim, sivil toplum örgütleri ve özel sektörden katılanlar arasında yüksek lisans derecesine sahip olanlar ve mesleği sosyal hizmet uzmanı olanlar bulunmaktadır. Buna karşın, yerel yönetimden katılanlar arasında ise ne yüksek lisans derecesine sahip ne de mesleği sosyal hizmet uzmanı olan kişi bulunmaktadır.

4.1.2. Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımların Mevcut Durumunun Değerlendirilmesi İle İlgili Sonuçlar

Araştırmaya katılanların sosyal hizmetler ve sosyal yardımların mevcut durumu ile ilgili görüşlerini içeren sonuçlar; planlama, koordinasyon ve işbirliği, insan kaynakları/personel, finansman ve bütçe ile denetime ilişkin sonuçlar olarak beş alt başlık altında ele alınmıştır.

4.1.2.1. Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardım Hizmetlerinin Planlaması

Araştırma kapsamındaki ilçe belediyelerinin çoğunda (yaklaşık 4/5) stratejik plan hazırlanmaktadır. Mevzuat gereği, stratejik plan hazırlama zorunluluğu bulunmamasına rağmen, bazı ilçe belediyelerinin stratejik planlarını hazırladıkları görülmüştür.

İlçe belediyelerinde stratejik planlar hazırlanırken, sosyal hizmetler ve sosyal yardımlarla ilgili birimlerin tamamının bazen ya da her zaman görüşleri alınırken; merkezi yönetimde stratejik planlar hazırlanırken, sosyal hizmet kuruluşlarının yaklaşık 3/4'ünün bazen ya da her zaman görüşleri alınmaktadır.

Genel olarak araştırmaya katılan hizmet sunucuların (aktörlerin) çoğunluğunun (yaklaşık 4/5) herhangi bir stratejik planlama sürecinde paydaş olarak yer almadığı görülmüştür.

4.1.2.2. Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardım Hizmetlerinin Koordinasyonu ve İşbirliği

Araştırmaya katılan hizmet sunucularının (aktörlerin) yaklaşık 3/4'ü merkezi yönetim (taşıra teşkilatı) ile koordinasyon ve işbirliği içinde çalışmaktadır. Merkezi yönetim birinci sırada diğer merkezi yönetim kuruluşları ile (yaklaşık 3/4), yerel yönetim birimleri birinci sırada -sosyal

yardımlaşma ve dayanışma vakıfları ile aynı düzeyde- diğer belediyeler ile (yaklaşık 4/5), sivil toplum örgütleri birinci sırada diğer sivil toplum örgütleri ile (yaklaşık 2/3) ve özel sektörün tamamına yakını ise birinci sırada merkezi yönetim ile koordinasyon ve işbirliği içinde çalışmaktadır. Özel sektörün en fazla merkezi yönetim (taşra teşkilatı) ile koordinasyon ve işbirliği içinde çalışmasında, özel sosyal hizmet kuruluşlarının denetiminin merkezi yönetim (İl Müdürlükleri) tarafından yapılmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Diğer taraftan sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları ile en fazla koordinasyon ve işbirliği içinde çalışan hizmet sunucusu (aktör) ise yerel yönetimlerdir. Bu koordinasyon ve işbirliğinin yüksek olması, belediyelerin sosyal yardım hizmetlerine verdikleri önceliğin ve önemin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Sivil toplum örgütlerinin yarısının ise, diğer hizmet sunucularının (aktörlerin) hiçbiri ile koordinasyon ve işbirliği içinde çalışmadığı görülmüştür. Araştırmaya katılanların yaklaşık 1/5'i diğer aktörlerle koordinasyon ve işbirliğini yeterli görmekte, yaklaşık yarısı kısmen yeterli görmekte, yaklaşık 1/3'ü ise yeterli görmemektedir.

Hizmet sunucularının (aktörlerin) yarısından fazlasının (%52,8) hiçbir hizmet sunucusu ile ortak proje yürütmediği ya da ortak projede yer almadığı görülmüştür. Araştırmaya katılan sivil toplum örgütlerinin yarısından fazlası (%56,3) ise kamu kurum ve kuruluşlarının sahip oldukları proje kaynaklarının kullanımı konusunda, sivil toplum örgütlerine yönelik rehberlik ve bilgilendirme çalışmalarını yeterli görmemektedir.

Sonuç olarak araştırma kapsamındaki sosyal hizmetler ve sosyal yardım alanındaki hizmet sunucularının yeterince koordinasyon ve işbirliği çalışmadığı ve bu durumun da birlikte proje yürütme ya da ortak projede yer almaya olumsuz yansıdığı anlaşılmaktadır.

4.1.2.3. Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardım Hizmetlerinde İnsan Kaynakları/Personel

Araştırma kapsamındaki merkezi ve yerel yönetimlere bağlı sosyal hizmetler ve sosyal yardım birimlerinin/kuruluşlarının yaklaşık 2/3'ünde kadrolu personel, yaklaşık 3/5'inde özel hizmet alımı, yaklaşık yarısında (%47,4) sözleşmeli personel, yaklaşık 2/5'inde geçici personel çalışmaktadır. Merkezi yönetime bağlı sosyal hizmet kuruluşlarının tamamında kadrolu, tamamına yakınında (%90,9) ise özel hizmet alımından personelin; yerel yönetimlere bağlı sosyal hizmetler ve sosyal yardım birimlerinin ise yaklaşık 2/5'inde geçici personelin görev yaptığı anlaşılmaktadır.

Araştırmaya kapsamındaki merkezi yönetime bağlı sosyal hizmet kuruluşlarının yaklaşık yarısında (%56) ücreti il özel idaresinden karşılanarak, özel hizmet alımından personel

çalışmaktadır. Ücreti il özel idaresinden karşılanarak, özel hizmet alımından istihdam edilen merkezi yönetime bağlı sosyal hizmet kuruluşlarının yaklaşık 2/3'ünde, özel hizmet alımından meslek elemanlarının çalıştırıldığı görülmüştür.

Merkezi ve yerel yönetimden araştırmaya katılanların, personelin statüsündeki çeşitliliğin çok olmasının sevk ve idareyi olumlu (%29,3), olumsuz (%24,4) ve hem olumlu hem olumsuz (%29,3) etkileyeceğini düşünenler bir birine yakındır. Personelin statüsündeki çeşitliliğin çok olmasının sevk ve idareyi olumlu etkileyeceğini düşünenler yerel yönetimde (%37,5), olumsuz etkileyeceğini düşünenler ise merkezi yönetimde (%32) fazladır.

Merkezi ve yerel yönetimden araştırmaya katılanların yaklaşık 3/4'ü, aynı unvandaki personelin farklı statüde istihdamının sevk ve idareyi olumsuz etkileyeceğini düşünmektedir. Aynı unvandaki personelin farklı statüde istihdamının sevk ve idareyi olumsuz etkileyeceği düşüncesine katılanlar, merkezi (%76,9) ve yerel yönetimde (%75) bir birine yakındır.

Araştırmaya kapsamındaki merkezi ve yerel yönetimlerin sosyal hizmetler ve/veya sosyal yardımlar birimlerinin/kuruluşlarının yarısından fazlasında (%58,5) gönüllü çalışan bulunmamaktadır. Merkezi ve yerel yönetim birimlerinin/kuruluşlarının yaklaşık 2/3'ünde gönüllü çalışana ihtiyaç duyulmaktadır.

Merkezi, yerel yönetim ve özel sektörden araştırmaya katılanların yarısından fazlası (%69) personele ihtiyaç duymaktadır. Merkezi yönetimden araştırmaya katılanların tamamına yakını (%92,3), yerel yönetimden araştırmaya katılanların yarısından fazlası (%56,3), özel sektörden araştırmaya katılanların yarısına yakını (%42) personel ihtiyacı duymaktadır.

Merkezi, yerel yönetim ve özel sektörden araştırmaya katılanlara göre, merkezi ve yerel yönetimlerde en fazla meslek elemanına, özel sektörde ise en fazla yardımcı hizmetli personele ihtiyaç duyulmaktadır.

Araştırmaya katılan sivil toplum örgütlerinin yaklaşık 2/3'ünde ücret karşılığı çalışan bulunmaktadır.

Araştırmaya kapsamındaki sivil toplum örgütlerinin yarısından fazlasında (%56,3) stajyer öğrenci bulunmamaktadır. Sivil toplum örgütlerinin yaklaşık 2/3'ünün ise stajyer öğrenciye ihtiyaç duyduğu görülmüştür.

Sonuç olarak gerek merkezi yönetime bağlı sosyal hizmet kuruluşlarında gerekse yerel yönetimlere bağlı sosyal hizmetler ve sosyal yardım birimlerinde önemli oranlarda sözleşmeli personel, geçici personel ve özel hizmet alımından personelin istihdam edildiği görülmektedir. Merkezi yönetime bağlı sosyal hizmet kuruluşlarında, ücreti il özel idaresi tarafından karşılanarak, özel hizmet alımından çalıştırılan personelin içinde meslek elemanları da yer almaktadır. Bir kuruluştaki aynı unvanda farklı statülerde personelin istihdamı, personelin motivasyonunu nasıl etkilemektedir? Diğer taraftan hizmet sunulan müracaatçılarla tek tek iletişim ve etkileşim içinde bulunan ve özel hizmet alımından çalışan personelin (meslek elemanı, bakıcı anne gibi), kadrolu personele göre değişme sıklığı nedir? Bu sorular, cevaplarını beklemektedir. Araştırmaya katılanların, personelin statüsündeki çeşitliliğin çok olmasının sevk ve idareyi etkileme durumuna yönelik verdikleri cevapların oranı birbirine yakındır. Ancak, araştırmaya katılanlar, aynı unvandaki personelin farklı statülerde istihdamının ise sevk ve idareyi olumsuz etkileyeceğini düşünmektedir.

Araştırma kapsamındaki merkezi ve yerel yönetimlerin sosyal hizmetler ve/veya sosyal yardım birimlerinde/kuruluşlarında gönüllü çalışanlar ve stajyer öğrenciler bulunmasına karşın, daha fazla gönüllü çalışana ve stajyer öğrenciye ihtiyaç duyulduğu anlaşılmaktadır. Merkezi ve yerel yönetimlerde en fazla meslek elemanına, özel sektörde ise en fazla yardımcı hizmetli personele ihtiyaç duyulduğu görülmüştür.

4.1.2.4. Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardım Hizmetlerinde Finansman ve Bütçe

Merkezi ve yerel yönetimden araştırmaya katılanların yaklaşık yarısı (%47,6), yeni kamu mali yönetimi mevzuatı ile ilgili hizmet içi eğitim almıştır.

Araştırmaya merkezi ve yerel yönetimden katılanlara göre sosyal hizmetler ve sosyal yardım birimlerinin/kuruluşlarının yarısından fazlasına (yaklaşık 3/5) vatandaşlar tarafından aynı ve nakdi yardım yapılmaktadır. Merkezi ve yerel yönetimden katılıp, aynı ve nakdi yardım yapıldığını belirten katılımcıların yaklaşık yarısı (%43,5), bu yardımları yetersiz görmektedir.

Merkezi yönetimden araştırmaya katılanların yaklaşık 2/3'ü sosyal hizmet kuruluşlarına gelen ödeneği yeterli bulurken, yaklaşık 1/3'ü ise kısmen yeterli ya da yetersiz bulmaktadır. Diğer taraftan araştırmaya yerel yönetimden katılanların, sosyal yardımlar için ayrılan mali kaynağı yeterli görme oranı (yaklaşık 1/4), sosyal hizmetler için ayrılan mali kaynağı yeterli görme oranından (yaklaşık 1/3) düşüktür.

Araştırma kapsamındaki sivil toplum örgütlerinin yarısının, kamu kurum ve kuruluş bütçelerinden aynı ya da nakdi yardım olarak proje yürüttüğü görülmektedir. Kamu kurum ve kuruluş bütçelerinden aynı ve nakdi yardım alınarak yürütülen projelerin, az sayıda sivil toplum örgütlerinin (%12,5) mali yapısına katkı sağladığı belirtilmiştir.

Araştırmaya özel sektörden katılanların tamamına yakını (%93,9), özel sosyal hizmet kuruluşlarına ilk yıllarında mali teşvik/destek sağlanması gerektiğini düşünmektedir. Özel sosyal hizmet kuruluşlarının ilk yıllarında mali teşvik/destek sağlanması gerektiğini belirtenlerin tamamına yakını (%93,5) da, bu teşvik/desteğin özel sektörün sosyal hizmetler içindeki payını arttıracaklarını ifade etmiştir.

Araştırmaya özel sektörden katılanların yaklaşık 1/3'ü ücret tespit komisyonlarınca -kreşlerde çocuklar, huzurevlerinde yaşlılar ve özel aile danışma merkezlerinde ilk görüşme ve seanslar için- tespit edilen aylık ücreti yeterli bulurken, yaklaşık 2/3'ü ise kısmen yeterli ya da yetersiz bulmaktadır.

Sonuç olarak yeni kamu mali yönetimi mevzuatı ile ilgili hizmet içi eğitim ihtiyacının bulunduğu; merkezi yönetime bağlı sosyal hizmet kuruluşları için ayrılan ödeneklerin genel olarak yeterli olduğu, yerel yönetimlerde sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar için daha fazla mali kaynak ihtiyacının olduğu; vatandaşlar tarafından sosyal hizmetler ve sosyal yardımlara yönelik yapılan aynı ve nakdi yardımların artırılmasına ihtiyaç duyulduğu; özel sosyal hizmet kuruluşlarına ilk yıllarında mali teşvik/destek sağlanması halinde, özel sektörün sosyal hizmetler içindeki payının artacağı belirtilmiştir.

4.1.2.5. Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardım Hizmetlerinde Denetim

Araştırma kapsamındaki merkezi ve özel sektördeki sosyal hizmet kuruluşları ile yerel yönetimlere ait sosyal hizmetler ve sosyal yardım birimlerinin çoğunluğunun (yaklaşık 4/5) düzenli olarak denetlendiği görülmektedir. Bu denetimlerde, sosyal hizmetler birimlerinin/kuruluşlarının yarısına yakınında (%44) rehberlik hizmetlerinin verildiği, yaklaşık 1/3'ünde kısmen yer verildiği, yaklaşık 1/4'ünde ise yer verilmediği anlaşılmaktadır.

Araştırmaya merkezi, yerel yönetim ve özel sektörden katılanlara göre, kamuoyu denetimi açısından en çok vatandaşlar tarafından denetlendikleri görülmektedir. Araştırmaya sivil toplum örgütlerinden katılanlara göre, yaklaşık 1/4'ü sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar alanında

denetim işlevlerini yerine getirdiğini, 3/4'ü ise ya kısmen yerine getirdiğini ya da hiç yerine getirmediğini düşünmektedir.

Sonuç olarak sosyal hizmetler ve sosyal yardımlarla ilgili kuruluşların/birimlerin denetimlerinde daha fazla rehberlik hizmetlerine ihtiyaç duyulduğu; vatandaşların kamuoyu denetimi açısından önemli bir işlev gördükleri, sivil toplum örgütlerinin ise kamuoyu denetimi açısından işlevlerinin geliştirilmesine ihtiyaç duyulduğu anlaşılmaktadır.

4.1.3. Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımların Yeniden Yapılanması İle İlgili Sonuçlar

4.1.3.1. Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımların Yeniden Yapılanmasında Hizmet Sunumu, Koordinasyon, İnsan Kaynakları/Personel ve Denetim

Araştırmaya katılanların tamamına yakını (%93,5) sosyal hizmetlerden; 3/4'ü ise sosyal yardımlardan esas olarak merkezi yönetimin (ASPB) sorumlu olması gerektiğini düşünmektedir. İl düzeyinde sosyal hizmetlerin koordinasyonundan araştırmaya katılanların 4/5'inden fazlası, sosyal yardımların koordinasyonundan yaklaşık 2/3'ü merkezi yönetimin esas olarak sorumlu olması gerektiği görüşündedir. Araştırmaya katılanların tamamına yakını (%89,7) özel sosyal hizmet kuruluşlarının denetiminin merkezi yönetim tarafından yapılması görüşünü taşımaktadır. Diğer taraftan araştırmaya katılanların yaklaşık 2/3'ü merkezi ve yerel yönetimlerde sosyal hizmetler ve sosyal yardım hizmetlerinde meslek elemanlarının “memur” statüsünde (657-4/a), %21,3'ü “sözleşmeli” statüde (657-4/b), %13,9'u da kadro karşılığı sözleşmeli olarak çalıştırılması; yardımcı personelin ise %33,3'ü özel hizmet alımı, %30,6'sı “memur” statüsünde (657-4/a), %27,8'i “sözleşmeli personel” statüsünde (657-4/b) çalıştırılması gerektiğini belirtmiştir.

“Türkiye’de sosyal yardımlar hangi aktör ya da aktörler tarafından sunulmalıdır?” sorusuna verilen yanıtların yaklaşık dörtte birini merkezi yönetim, yaklaşık beşte bir oranlarıyla belediyeler ile sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları oluşturmaktadır. *“Türkiye’de sosyal hizmetler hangi aktör ya da aktörler tarafından sunulmalıdır?”* sorusuna verilen yanıtların yaklaşık dörtte birini merkezi yönetim; yaklaşık beşte bir oranlarıyla belediyeler, özel sektör ve sivil toplum örgütleri oluşturmaktadır.

Aşağıda ise hizmet gruplarına yönelik hizmetler “yatılı” ve “gündüzlü” açılardan ele alınarak sonuçlar verilmiştir.

“Yaşlılık alanında yatılı hizmetler (örneğin, huzurevi) hangi aktör ya da aktörler tarafından sunulmalıdır?” sorusuna verilen yanıtların yaklaşık üçte birini merkezi yönetim, yaklaşık dörtte birini belediyeler, yaklaşık beşte birini de özel sektör; “Yaşlılık alanında gündüzlü hizmetler (örneğin, yaşlı hizmet merkezleri) hangi aktör ya da aktörler tarafından sunulmalıdır?” sorusuna ise verilen yanıtların yaklaşık dörtte birini belediyeler, yaklaşık dörtte birini merkezi yönetim, yaklaşık beşte bir oranlarıyla özel sektör ve sivil toplum örgütleri oluşturmaktadır.

“Engellilik alanında yatılı hizmetler (örneğin, bakım ve rehabilitasyon merkezleri) hangi aktör ya da aktörler tarafından sunulmalıdır?” sorusuna verilen yanıtların yaklaşık üçte birini merkezi yönetim, yaklaşık beşte bir oranlarıyla özel sektör ve belediyeler; “Engellilik alanında gündüzlü hizmetler hangi aktör ya da aktörler tarafından sunulmalıdır?” sorusuna verilen yanıtların yaklaşık üçte birini merkezi yönetim, yaklaşık dörtte birini belediyeler ve yaklaşık beşte birini özel sektör oluşturmaktadır. “Bakıma muhtaç engellilere yönelik evde bakım hizmeti hangi aktör ya da aktörler tarafından sunulmalıdır?” sorusuna verilen yanıtların yaklaşık beşte ikisini merkezi yönetim, yaklaşık dörtte birini belediyeler oluşturmaktadır.

“Koruyucu, önleyici, değiştirici ve geliştirici işlevleri olan hizmetler (örneğin, toplum merkezleri) hangi aktör ya da aktörler tarafından sunulmalıdır?” sorusuna verilen yanıtların yaklaşık üçte birini merkezi yönetim; yaklaşık üçte birini de belediyeler oluşturmaktadır.

“Kadınlara yönelik yatılı kuruluş hizmeti (örneğin, kadın konuk evleri) hangi aktör ya da aktörler tarafından sunulmalıdır?” sorusuna verilen yanıtların yaklaşık beşte ikisini merkezi yönetim; yaklaşık dörtte birini belediyeler oluşturmaktadır.

“Ailelere yönelik gündüzlü hizmetler (örneğin, aile danışma merkezleri) hangi aktör ya da aktörler tarafından sunulmalıdır?” sorusuna verilen yanıtların yaklaşık üçte birini merkezi yönetim; yaklaşık dörtte birini belediyeler oluşturmaktadır.

“Korunmaya muhtaç çocuklara yönelik yatılı kuruluş hizmeti (örneğin, yuva, yurt) hangi aktör ya da aktörler tarafından sunulmalıdır?” sorusuna verilen yanıtların yaklaşık yarısını (%47,7) merkezi yönetim; yaklaşık beşte birini (%19,5) belediyeler; “Çocuklara yönelik gündüzlü (kreş ve gündüz bakımevleri) kuruluş hizmeti hangi aktör ya da aktörler tarafından sunulmalıdır?” sorusuna verilen yanıtların yaklaşık dörtte birini (%24) özel sektör, yaklaşık beşte bir oranlarla merkezi yönetim (%22,6) ve belediyeler (%21,3) oluşturmaktadır.

Sonuç olarak araştırmaya katılanların çoğunluğu, Türkiye’de sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar ile il düzeyinde sosyal hizmetler ve sosyal yardımların koordinasyonundan esas olarak merkezi yönetimin sorumlu olması gerektiğini düşünmektedir. Ayrıca, özel sosyal hizmet kuruluşlarının denetiminin merkezi yönetim tarafından yapılması gerektiği görüşü bildirilmiştir. Merkezi ve yerel yönetimlerdeki sosyal hizmetler ve sosyal yardım alanında meslek elemanlarının daha çok “memur”, “kadro karşılığı sözleşmeli” gibi güvencesi ve sürekliliği yüksek statüde istihdam edilmesi, buna karşın yardımcı personelin ise daha çok “sözleşmeli” statüde istihdam edilmesi düşünülmektedir. Hizmetlerin ise müracaatçı gruplarının özelliklerine göre hizmet sunucularının (aktörlerin) ağırlıklarının değiştiği karma bir yapıda sunulması görüşü ortaya çıkmıştır.

4.1.3.2. Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımların Yeniden Yapılanmasında Yerelleşme

Merkezi yönetime bağlı (ASPB) sosyal hizmet kuruluşları yerel yönetimlere (belediyeler ve/veya il özel idareleri) devredildiği takdirde;

Genel olarak araştırmaya katılanların yaklaşık 2/3’ü sosyal hizmetlerin daha etkin planlanacağı görüşüne katılmamaktadır. Hizmetlerin planlanmasına aktörlerin ve paydaşların katılımının artacağı görüşüne ise katılmayanların oranı (%50,5), katılanların oranından (%41,1) yüksek bulunmuştur. Sosyal hizmetlerin daha etkin planlanacağı görüşüne, merkezi yönetim (%69,2), sivil toplum örgütleri (%68,8) ve özel sektörün (%69,4) katılmama oranları (yaklaşık 2/3), yerel yönetimin katılmama oranından (1/2) yüksektir. Hizmetlerin planlanmasına aktörlerin ve paydaşların katılımının artacağı görüşüne hizmet sunucularından sadece yerel yönetimin yaklaşık 2/3’ünün katıldığı; merkezi yönetim (%60), sivil toplum örgütleri (%56,3) ve özel sektörün (%51) yarısından fazlasının ise katılmadığı görülmüştür.

Genel olarak araştırmaya katılanların, yerel yönetimlerin sunacağı hizmetlerde uygulama birliğinin azalacağı görüşüne yaklaşık 2/3’ü katılırken; hizmet sunumunda aktörlerarası koordinasyonun daha iyi sağlanacağına yaklaşık 3/5’i ve hizmet sunumunda aktörlerarası ortak çalışma ve işbirliğinin artacağı görüşüne yarıya yakını (%48,6) katılmamaktadır. Yerel yönetimlerin sunacağı hizmetlerde uygulama birliğinin azalacağı görüşüne merkezi yönetim (%53,8), yerel yönetim (%62,5), sivil toplum örgütleri (%62,5) ve özel sektörün (%73,5) katıldığı; hizmet sunumunda aktörlerarası koordinasyonun daha iyi sağlanacağı görüşüne yerel yönetimin (%56,2) katıldığı, merkezi yönetim (%65,4), sivil toplum örgütleri (%60) ve özel sektörün (%61,2) katılmadığı; hizmet sunumunda aktörlerarası ortak çalışma ve işbirliğinin

artacağı görüşüne, yerel yönetim (%68,7) ve sivil toplum örgütlerinin (%56,3) yarısından fazlasının katıldığı, merkezi yönetim (%57,7) ve özel sektörün (%51) yarısından fazlasının ise katılmadığı görülmüştür.

Genel olarak araştırmaya katılanların, insan kaynağının kullanılmasında verimlilik ve etkinliğin azalacağı görüşüne %45,8'i katılmakta, %39,3'ü katılmamaktadır. Gönüllü çalışanların artacağı görüşüne ise %43'ü katılırken, %34,6'sı katılmamaktadır. İnsan kaynağının kullanılmasında verimlilik ve etkinliğin azalacağı görüşüne, hizmet sunucularından özel sektörün (%55,1) yarısından fazlasının katıldığı, yerel yönetimin yarısından fazlasının(%56,2) ise katılmadığı; gönüllü çalışanların artacağı görüşüne, yerel yönetim (%60) ve sivil toplum örgütlerinin (%56,3) yarısından fazlasının katıldığı, merkezi yönetimin yarısının ise katılmadığı görülmüştür.

Genel olarak araştırmaya katılanların, mali kaynaklar ve bütçe imkanlarının azalacağı görüşüne %44,9'u katılmakta, %29,9'u katılmamaktadır. Mali kaynakların kullanılmasında verimlilik ve etkinliğin artacağı görüşüne %38,3'ü katılmakta, %44,9'u katılmamaktadır. Halkın yaptığı ayni ve nakdi bağışların artacağı görüşüne %39'3'ü katılmakta, %43'ü katılmamaktadır. Mali kaynaklar ve bütçe imkanlarının azalacağı görüşüne, hizmet sunucularından yerel yönetimin katılma oranının (%56,2), merkezi yönetimden (%46,2) yüksek olduğu; mali kaynakların kullanılmasında verimlilik ve etkinliğin artacağı görüşüne, yerel yönetimin yarısının katıldığı; halkın yaptığı ayni ve nakdi bağışların artacağı görüşüne, yerel yönetimin yaklaşık 2/3'ünün katıldığı, sivil toplum örgütlerinin ise 3/5'inin ise katılmadığı görülmüştür.

Genel olarak araştırmaya katılanlar, hizmetlerin talep edenlere ulaşmasının kolaylaşacağı (%57,9) ile talep edenlerin hizmetlere ulaşmasının kolaylaşacağı (%57,9) ve hizmetlerin yurt düzeyinde eşit biçimde sunumunun zorlaşacağı görüşlerine (%71) katılmaktadır. Hizmetlerin sunumunda verimliliğin artacağı görüşüne %36,4 katılmakta, %48,6 ise katılmamaktadır. Hizmetlerin sunumunda verimliliğin artacağı görüşüne hizmet sunucularından yerel yönetimin yaklaşık 2/3'ünün katıldığı, merkezi yönetim (%61,5) ve sivil toplum örgütlerinin 3/5'inin katılmadığı; hizmetlerin talep edenlere ulaşmasının kolaylaşacağı ile talep edenlerin hizmetlere ulaşmasının kolaylaşacağı görüşlerine, sadece merkezi yönetimin katılma oranı yarının altında iken, diğer hizmet sunucularının ise yarısından yüksek oranlarda katıldığı; hizmetlerin yurt düzeyinde eşit biçimde sunumunun zorlaşacağı görüşüne, hizmet sunucularının tamamının yaklaşık 2/3 oranlarda katıldığı görülmüştür.

Genel olarak araştırmaya katılanların, merkezi yönetimin, belediye ve il özel idarelerinin sunacağı hizmetleri etkin denetleyemeyeceği görüşüne yaklaşık 2/3'ü katılmaktadır. Sivil toplum örgütleri ve vatandaşların sosyal hizmetler ve sosyal yardımları daha iyi denetleyeceği görüşlerine yaklaşık yarısı katılmamaktadır. Merkezi yönetimin, belediye ve il özel idarelerinin sunacağı hizmetleri etkin denetleyemeyeceği görüşüne, hizmet sunucularının tamamının en az yarısından fazlasının katıldığı; sivil toplum örgütlerinin, sosyal hizmetler ve sosyal yardımları daha iyi denetleyeceği görüşüne, yerel yönetimin yaklaşık yarısının (%56,2) katıldığı, diğer hizmet sunucularının tamamının yarıdan fazlasının ise katılmadığı; vatandaşın, sosyal hizmetler ve sosyal yardımları daha iyi denetleyeceği görüşüne, yerel yönetimin yaklaşık 4/5'inin katıldığı; özel sektör (%59,2), sivil toplum örgütleri (%50) ve merkezi yönetimin (%50) katılmadığı görülmüştür.

4.2. ÖNERİLER

4.2.1. Araştırmaya Katılanların Sosyo-Demografik Özellikleri

1. Merkezi ve yerel yönetimlerdeki sosyal hizmetler ve sosyal yardım birimlerinde/kuruluşlarında daha fazla kadın yöneticinin görev alması için önlemler geliştirilmelidir.

2. Yerel yönetimlerdeki sosyal hizmetler ve sosyal yardım birimlerinin yöneticilerinin alan ile ilgili ihtisas sahibi personelden oluşması için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

4.2.2. Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımların Mevcut Durumunun Değerlendirilmesi

1. Merkezi ve yerel yönetimlerde sosyal hizmetler ve sosyal yardımların planlanmasında diğer hizmet sunucularının (aktörlerin) katılımı ile hizmet sunucular arasındaki koordinasyon ve işbirliğini artırıcı yapılar oluşturulmalıdır. Sivil toplum örgütlerinin proje geliştirme kapasitelerinin artırılması amacıyla gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

2. Sosyal hizmetler ve sosyal yardımların sunumunda, ihtiyaç duyulan personelin istihdamı sağlanmalıdır. Personelin nicel yeterliliği kadar, nitel yeterliliği de çok önemlidir. Personelin sevk ve idaresi ile motivasyonunu olumsuz etkileyecek, personel istihdamı yoluna gidilmemelidir. Sosyal hizmetler ve sosyal yardım hizmetlerinde gönüllü çalışanları teşvik edici

yaklaşımlar geliştirilmeli ve uygulamalarda stajyer öğrencilerin daha fazla yer alması sağlanmalıdır.

3.Yeni kamu mali yönetimine yönelik hizmet içi eğitim etkinlikleri, gerek mevzuat değişimi gerekse idari kadrolardaki personelin değişimi göz önünde bulundurularak, belli zaman aralıkları ile tekrarlanmalı ve yenilenmelidir.

4. Müracaatçı gruplarının özellikleri göz önünde bulundurularak, özel sosyal hizmet kuruluşlarına, özellikle ilk yıllarında belli teşvik ve desteklerin sağlanması araştırılmalıdır.

5. Merkezi, yerel yönetim ve özel sosyal hizmet kuruluşlarının/birimlerinin denetimlerinde rehberlik hizmetleri artırılmalı ve geliştirilmelidir.

4.2.3. Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımların Yeniden Yapılanması

1. Sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar esas itibariyle kamusal hizmetlerdir. Bu hizmetler hak temelli olarak ele alınmalı ve sunulmalıdır.

2. Merkezi yönetim, sosyal hizmetler ve sosyal yardımların planlanması, koordinasyonu ve denetimi yanında, hizmetlerin sunumunda sorumluluğunu ve öncü rolünü korumalı, diğer hizmet sunucuları için hizmetlerde model oluşturma ve örnek teşkil etme işlevine devam etmelidir.

3. Sosyal hizmetler ve yardımlar alanında çok önemli hizmetler sunan sivil toplum örgütlerine yönelik koordinasyon ve işbirliği artırılmalı, rehberlik hizmetleri ise geliştirilmelidir.

4. “*Sosyal Yardımlar Temel Kanunu*” çıkarılmalıdır. Avrupa Birliğine aday bir ülke olarak Türkiye’de de sosyal yardımlar alanında, Avrupa ülkelerinde yaygınlaşan asgari gelir desteği uygulaması hayata geçirilmelidir. Bununla birlikte merkezi yönetim tarafından yapılacak düzenlemeler çerçevesinde sosyal yardımlar alanında yerel yönetimler güçlendirilmelidir. Bu bağlamda sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının uygulamalarına son verilmelidir. İl düzeyinde sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar, idari bütünlük içinde merkezi yönetimin sorumluluğunda sunulmalıdır. Böylece, ASPB merkez teşkilatında sosyal hizmetler ve sosyal yardım hizmetlerinde sağlanan idari bütünlük, bu yapıya paralel olarak, il düzeyinde de gerçekleştirilmiş olacaktır.

5. Bakanlığın adı “*Sosyal Hizmetler ve Yardımlar Bakanlığı*” veya “*Sosyal Refah Bakanlığı*” olmalıdır.

6. Gençlik ve Spor Bakanlığı bünyesinde yürütülen gençlik hizmetlerinin, ASPB bünyesinde yürütülmesi değerlendirilmelidir.

7. Türkiye’de sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar alanında merkezi yönetim, yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri ve özel sektör temsilcilerinin yer alacağı, ASPB merkez teşkilatında “*Sosyal Hizmetler ve Yardımlar Danışma Kurulu*” illerde ise “*İl Sosyal Hizmetler ve Yardımlar Danışma Kurulu*” oluşturulmalıdır. Ayrıca, gerek merkezi gerekse il düzeyinde ilgili hizmet sunucuların (aktörler) katılımıyla “*Koordinasyon ve İzleme Kurulları*” oluşturulmalıdır.

8. Sosyal hizmetler ve sosyal yardım hizmetlerine yönelik insan gücü planlaması ve personel politikalarının geliştirilmesi için gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

9. Sosyal hizmetler süreklilik arz eden hizmet özelliği taşımaktadır. Bu özellik, müracaatçılara sunulan hizmetlerin niteliğinin belirlenmesinde önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle, bu sürekliliğin sağlanması amacıyla, özellikle müracaatçılarla sosyal hizmet kuruluşlarında yüz yüze iletişim içinde çalışan personel (meslek elemanları, bakıcı anne vb.) güvencesi yüksek statülerde istihdam edilmelidir.

10. Merkezi yönetime bağlı sosyal hizmet kuruluşlarının yerel yönetimlere devrinde, hizmet gruplarının özellikleri ile yerel yönetimlerin kurumsal kapasitelerinin gelişmişlik düzeyleri göz önünde bulundurulmalıdır. Bu bağlamda, korunmaya muhtaç çocukların bakım, korunma ve yetiştirilmeleri ise merkezi yönetim tarafından sağlanmalıdır.

Merkezi yönetime (ASPB) bağlı sosyal hizmet kuruluşları yerel yönetimlere devredildiği takdirde ise:

11. Hizmetlerden yararlananların olumsuz etkilenmemesi amacıyla, yerel yönetim bütçeleri için sağlam ve süreklilik arz eden mali kaynaklar oluşturulmalıdır.

12. Sosyal hizmetler ve sosyal yardımların planlanması, koordinasyonu ve işbirliğinin sağlanması amacıyla güçlü mekanizmalar geliştirilmelidir.

13. Hizmetlerin yurt düzeyinde eşit biçimde sunulması ile hizmetlerde uygulama birliğinin sağlanması için yeni yapılar oluşturulmalıdır.

14. Sosyal hizmet ve sosyal yardımların örgütlenmesi, personel, mali kaynaklar, hizmetlerin sunumu, denetim vb. alanlarda minimum standartlar belirlenmelidir.

4.2.4. Akademik Öneriler

Yapılan bu araştırma ile sosyal hizmetler ve sosyal yardımların yeniden yapılanmasına yönelik uygulamalar için yeni bir boyut getirilmiştir. Sosyal hizmetler ve sosyal yardımların yeniden yapılanması, sosyal hizmetler ve sosyal yardım sunum sistemlerinin alt sistemleri olarak nitelendirilebilecek merkezi, yerel yönetim, sivil toplum örgütleri ve özel sektör ele alınarak bütüncül bir yaklaşım ile incelenmiştir. Bu bağlamda, araştırma sonuçları doğrultusunda şu akademik öneriler geliştirilebilir:

1. Sosyal hizmetler ve sosyal yardımların yeniden yapılanma süreci devam ettiği için, bu araştırmanın evreni genişletilerek, yeni değişkenlerle birlikte, sadece Ankara değil, Türkiye ölçeğinde uygulanmalıdır.

2. Merkezi yönetime bağlı sosyal hizmet kuruluşlarının yerel yönetimlere devrinde yaşanan tereddütlerin nedenlerinin ortaya çıkarılması amacıyla nitel araştırmalar yapılmalıdır.

3. Sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar alanında politikaların oluşturulmasında, sistem içinde yer alan siyaset, akademi, uygulayıcılar ile hizmetten yararlananların görüş ve önerileri bilimsel araştırmalarla ortaya çıkarılmalıdır. Bu bağlamda, sosyal hizmetler ve sosyal yardımların yeniden yapılandığı bugünlerde, özellikle yerel yönetimlerde seçilmiş olarak görev yapan belediye başkanları ile özel sektördeki girişimcilerin düşünce, görüş ve önerilerini ortaya çıkaracak araştırmalar yapılmalıdır.

4. Sosyal hizmetlerin süreklilik arz eden özelliği göz önüne alındığında, özel hizmet alımından çalıştırılan personelin, kadrolu personele göre değişme sıklığı ve bu sıklığın hizmet sunulan müracaatçılar üzerindeki etkileri araştırılmalıdır. Ayrıca, aynı unvandaki personelin farklı statülerde istihdam edilmesinin, hizmetlerin etkin ve verimli sunulmasına ve personelin motivasyonuna etkisi incelenmelidir.

KAYNAKLAR

- Acar, B. H. ve Acar, H. (2002). Sistem Kuramı-Ekolojik Sistem Kuramı ve Sosyal Hizmet: Temel Kavramlar ve Farklılıklar. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 13(1), 29-35.
- Acar, H. (2011). *Cumhuriyet'in Çocuk Refahı Politikasını Yapılandıran Bir Sivil Toplum Örgütü: Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu (1921-1981)* (2. bs.). Ankara: Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Yayınları, Yayın No:2.1.
- Adema, W. (2006). Social Assistance Policy Development and The Provision of a Decent Level of Income in Selected OECD Countries. OECD, DELSA/ELSA/WD/SEM (2006)7. Erişim: 25 Haziran 2013, <http://www.oecd.org/els/soc/37224078.pdf>
- Aile Araştırma Kurumu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. (1989). *T. C. Resmi Gazete*, 20387, 29 Aralık 1989.
- Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü. (2010). *Sosyal Yardım Algısı ve Yoksulluk Kültürü*. Ankara.
- Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun. (2004). *T. C. Resmi Gazete*, 25642, 13 Kasım 2004.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (t.y.). Erişim: 23 Aralık 2012, <http://www.aile.gov.tr/tr/haberler/s/165>
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2012). *Stratejik Plan 2013-2017*. Ankara.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (t.y.). *2012 Yılı Faaliyet Raporu*.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. (2011). *T. C. Resmi Gazete*, 27958 *Mükerrer*, 8 Haziran 2011.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname. (2011). *T. C. Resmi Gazete*, 28103 *Mükerrer*, 2 Kasım 2011.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı. Erişim: 01 Temmuz 2013,
<http://www.basbakanlik.gov.tr/Forms/pDraftOfBill.aspx>

Aktan, C. A. (1995). Klasik Liberalizm, Neo-Lberalizm ve Libertarianizm. *Amme İdaresi Dergisi*, 28(1), 3-32.

Aktaş, A. M. (1990). *Sosyal Hizmet İl Müdürlüklerinin Etkililiğinin Değerlendirilmesi*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Akyüz, F. (2008). Sosyal Yardımdan Sosyal Sigortaya: Bismarckyan ve İngiltere Sosyal Güvenlik Sistemlerinin Tarihsel Dönüşümü [Elektronik Sürüm]. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi (The Journal of International Social Research)*, 1(5), 58-70.

Alber, J. (1995). A Framework for the Comporative Study of Social Services [Elektronik Sürüm]. *Journal of European Social Policy*, 5(2), 131-149.

Alfredson, L. (2000). Social Services in Europe: Policy Issues and Current Debates [Elektronik Sürüm]. H. K. Anheier (Ed.). *Social Services in Europe. An Annotated Bibliography* (s. 296-305). Frankfurt.

65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun. (1976). *T. C. Resmi Gazete*, 15642, 10 Temmuz 1976.

Anayasa Mahkemesi. (t.y.). Erişim: 30 Aralık 2012,
<http://www.anayasa.gov.tr/index.php?I=gundem&id=403>

Anayasa Mahkemesi Kararı. Esas Sayısı: 1988/19, Karar Sayısı: 1988/33. *T. C. Resmi Gazete*, 20016, 11 Aralık 1988.

Anayasa Mahkemesi Kararı. Esas Sayısı: 2011/82, Karar Sayısı: 2012/150. *T. C. Resmi Gazete*, 28711, 18 Temmuz 2013.

Ankara Büyükşehir Belediyesi. (t.y.). Erişim: 05 Kasım 2013, <http://www.ankara-bel.gov.tr>

Ankara İl Özel İdaresi. (2010). Kurumsal Stratejik Planı 2010-2014. Erişim: 06 Mayıs 2013,
http://www.ankaraozelidare.gov.tr/userfiles/file/stratejik_%20plan_20102014.pdf

Ankara İl Özel İdaresi. (2011). Erişim: 06 Mayıs 2013,
http://www.ankaraozelidare.gov.tr/userfiles/file/2011_faaliyet.pdf

Ankara İl Özel İdaresi. (2012). Erişim: 06 Mayıs 2013,
http://www.ankaraozelidare.gov.tr/userfiles/file/2012_faaliyet.pdf

Ankara İl Özel İdaresi İle Sivil Toplum Kuruluşları Arasında Ortak Proje, Ayni ve Nakdi Yardım Yapılması Hakkında Yönerge. Erişim: 08 Ekim 2013,
http://www.ankaraozelidare.gov.tr/panel/yonet/sto_yonerge.doc

Artan, T. (2011). *Yeni Yerel Yönetim Yapılanmasında Sosyal Hizmetler; İstanbul Örneği*. Doktora tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Asker Ailelerinden Muhtaç Olanlara Yardım Hakkında Kanun. (1941). *T. C. Resmi Gazete*, 4887, 15 Ağustos 1941.

Aslan, O. E. (2005). *Kamu Personel Rejimi Statü Hukukundan Esnekliğe*. Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü.

Atalay, T. (2001). Belediye Yasaları Çerçevesinde Belediyelerin Sosyal Hizmet ve Yardım Görevlerine İlişkin Bir Değerlendirme. *Sosyal Hizmetler Dergisi*, 1(12), 1-8.

Avrupa Kentsel Şartı. Erişim: 06 Aralık 2013,
<http://www.migm.gov.tr/AvrupaKonseyi/KentselSart-1.pdf>

Avrupa Konseyi Yerel Yönetimler Özerklik Şartına İlişkin Bilgi Notu (2011). Erişim: 13 Temmuz 2013,
http://www.abgs.gov.tr/files/haberler/2011/yerel_yonetimler_ozerklik_sarti.pdf

Avrupa Sosyal Şartı. *T. C. Resmi Gazete*, 20312, 14 Ekim 1989.

Avrupa Sosyal Şartı. (Gözden Geçirilmiş). *T. C. Resmi Gazete*, 26488, 9 Nisan 2007.

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı. Erişim: 09 Temmuz 2013,
<http://www.migm.gov.tr/AvrupaKonseyi/OzerlikSarti.pdf>

Bahle, T. (2003). The Changing Institutionalization of Social Services in England And Wales, France and Germany: Is the Welfare State on the Retreat? [Elektronik Sürüm]. *Journal of European Social Policy*, 13(1), 5-20.

Bahle, T. (2008). The State And Social Services in Britian, France And Germany since the 1980s [Elektronik Sürüm]. *European Societies*, 10(1), 25-47.

Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında 174 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 13/12/1983 Gün ve 174 Sayılı Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Maddelerinin Kaldırılması ve Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında 202 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun. (1984). *T. C. Resmi Gazete, 18540*, 9 Ekim 1984.

Balcı, Ş. G. (2004). Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmetler Ekseninde Kamu Yönetimi Reformu. *Hukuk ve Adalet. Eleştirel Hukuk Dergisi*, 1(2), 115-126.

Balcı, Ş. G. (2007). *Tutunamayanlar ve Hukuk*. Ankara: Dost Kitabevi.

Baldock, J. (1989). United Kingdom – a Perpetual Crisis of Marginality. B. Munday (Ed.). *The Crisis in Welfare: An International Perspective on Social Services and Social Work*. (s. 23-50). Harvester Wheatsheaf.

Barker, L. R. (1999). *The Social Work Dictionary*. USA: NASW Press.

Belediye Kanunu. (1930). (Mülga). *T. C. Resmi Gazete, 1471*, 14 Nisan 1930.

Belediye Kanunu. (2005). *T. C. Resmi Gazete, 25874*, 13 Temmuz 2005.

- Bernard Brunches International ve Sosyal Güvenlik Kurumu (2011.). *Sosyal Güvenlik Kurumunun Kapasitesinin Artırılması İçin Teknik Destek Projesi*, Türkiye. Avrupa Birliği'nde Primsiz Ödemeler Raporu. Erişim: 12 Aralık 2013, http://www.avrupa.info.tr/fileadmin/Content/Files/Images/haber_arsivi/2012/Haritaland%C4%B1rma_%C3%87al%C4%B1%C5%9Fmas%C4%B1.pdf
- Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989). *T. C. Resmi Gazete, 18647*, 23 Temmuz 1984.
- Beter, Ö. (2010). *Türkiye ve İngiltere'de Çocuk Koruma Sistemleri*. Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- 1211 Sayılı Kanun ile 2547 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması ve Kadının Statüsü ve Sorunları Başkanlığının Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. *T. C. Resmi Gazete, 20498 Mükerrer*, 20 Nisan 1990.
- Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967). *T. C. Resmi Gazete, 11272*, 03 Aralık 1962.
- Bonoli, G. (1997) Classifying Welfare States: a Two-dimension Approach [Elektronik Sürüm]. *Journal of Social Policy*, 26(3), 351-372.
- Bozkurt, Ö., Ergun, T. ve Sezen, S. (Ed). (1998). *Kamu Yönetimi Sözlüğü*. Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü, Yayın No: 283.
- Buğra, A. (2005). *Yoksulluk ve Sosyal Haklar*. Sivil Toplum Geliştirme Merkezi Derneği için hazırlanan danışman raporu, Aralık 2005. Erişim: 13 Mayıs 2013, http://www.spf.boun.edu.tr/docs/STGP_Bugra.pdf
- Buğra, A. (2010). *Kapitalizm, Yoksulluk ve Türkiye'de Sosyal Politika* (4. bs.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Buğra, A. ve Keyder, Ç. (2003). *Yeni Yoksulluk ve Türkiye'nin Değişen Refah Rejimi*. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı İçin hazırlanan proje raporu. Erişim: 02 Nisan 2012, http://www.tr.undp.org/content/dam/turkey/docs/povreddoc/UNDP-TR-new_poverty.pdf

- Buğra, A. ve Keyder, Ç. (2007). *Bir Temel Hak Olarak Vatandaşlık Gelirine Doğru*. (İ. Çekem, Çev.). A. Buğra ve Ç. Keyder (Der.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Buğra, A. ve Keyder, Ç. (2010). *Sosyal Politika Yazıları*. (B. Y. Çakar ve U. B. Balaban, Çev.). A. Buğra ve Ç. Keyder (Der.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Buğra, A. ve Keyder, Ç. (t.y.). *Sosyal Yardım Uygulamaları ve Topluma Yararlı Faaliyet Karşılığında Asgari Gelir Desteği Uygulaması*. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı için hazırlanan rapor. Erişim: 12 Aralık 2013, http://www.spf.boun.edu.tr/docs/undp%202007_sonhali.pdf
- Buğra, B. ve Sınmazdemir, T. (2007). Yoksullukla Mücadelede İnsani ve Etkin Bir Yöntem: Nakit Gelir Desteği. (İ. Çekem, Çev.). A. Buğra ve Ç. Keyder (Der.). *Bir Temel Hak Olarak Vatandaşlık Gelirine Doğru* (s. 85-114). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bulut, N. (2009). *Sanayi Devriminden Küreselleşmeye Sosyal Haklar*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Büyükşehir Belediye Kanunu. (2004). *T. C. Resmi Gazete*, 25531, 23 Temmuz 2004.
- Büyükşehir Belediyeleri Engelli Hizmet Birimleri Yönetmeliği. *T. C. Resmi Gazete*, 26261, 16 Ağustos 2006.
- Cılga, İ. (2004). Küreselleşme Sürecinde Devlet Sorunu ve Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılanması. *Hukuk ve Adalet. Eleştirel Hukuk Dergisi*, 1(2), 162-175.
- Coşkun, S., Güneş, S. ve Ortakaya, F. (2011). Asgari Gelir Desteği ve Türkiye’de Uygulanabilirliği: Bir Model Denemesi [Elektronik Sürüm]. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(3), 129-158.
- Çaha, Ö. (2000). *Aşkın Devletten Sivil Topluma*. İstanbul: Gendaş Kültür.
- Çaha, Ö., Çaylak, A. ve Tutar, H. (2013). TRA2 Bölgesi, Sivil Toplum Kuruluşları Profili. Ankara: SERKA Kalkınma Ajansı. Erişim: 12 Eylül 2013, <http://www.serka.gov.tr/store/file/common/55ba930f4b08681a4f8f5ad8b315b743.pdf>

- Çavuşoğlu, T. (2001). *Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu (Himaye-i Etfal Cemiyeti)*. İstanbul: Beyaz Gemi Yayınları.
- Çelik, A. (2004). AB Sürecinin En Uyumsuz Alanı: Sosyal Haklar [Elektronik Sürüm]. *Birikim Dergisi*, Sayı: 184-185, 72-82.
- Çengelci, E. (1993). Sosyal Refahın Gerçekleştirilmesinde Sosyal Yardımların Rol ve Önemi. *H.Ü. Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Dergisi*, 11(1-2-3), 9-34.
- Çengelci, E. (1996). *Cumhuriyet Türkiyesinde Sosyal Hizmetlerin Örgütlenmesi*. Ankara.
- Çengelci, E. (1998). *Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun Türk Sosyal Güvenlik ve Sosyal Hizmetler Yönetim Sistemi İçindeki Yeri*. Ankara: Aydın Matbaacılık.
- Çevik, H. H. (2010). *Kamu Yönetimi Kavramlar-Sorunlar-Tartışmalar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. *T. C. Resmi Gazete*, 22184, 27 Ocak 1995.
- Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun. (1994). *T. C. Resmi Gazete*, 22138, 11 Aralık 1994.
- Dernekler Dairesi Başkanlığı. (t.y.). Erişim: 01 Kasım 2013,
<http://dernekler.icisleri.gov.tr/AnasayfaLinkler-grafik-tablo.aspx>
- Dernekler Kanunu. (2004). *T. C. Resmi Gazete*, 25649, 23 Kasım 2004.
- Devlet Denetleme Kurulu. (2009). Sosyal Yardımlar ve Sosyal Hizmetler Alanındaki Yasal ve Kurumsal Yapının İncelenmesi” konulu, 2009/4 sayılı Araştırma ve İnceleme Raporu Özeti. Erişim:07 Aralık 2009,
<http://cankaya.gov.tr7sayfa/cumhurbaskanligi/ddk29.pdf>
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2001). *Sosyal Hizmetler ve Yardımlar Özel İhtisas Komisyonu Raporu*. (Yayın No: DPT: 2593-ÖİK: 65). Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.

- Devlet Planlama Teşkilatı. (2006). Kamu İdareleri İçin Stratejik Planlama Klavuzu, 2. Sürüm.
Erişim: 15 Aralık 2013,
http://www.sp.gov.tr/upload/Sayfa/18/files/Kamu_Idareleri_Icin_Stratejik_Planlama_Klavuzu_2._Surum.pdf
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2007). *Sosyal Güvenlik Özel İhtisas Komisyonu Raporu*. (Yayın No: DPT: 2729-ÖİK: 681). Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.
- Dilik, S. (1980a). Sosyal Yardımlar -İki Anlamlı Bir Terim- [Elektronik Sürüm]. *A.Ü. Siyasal Bilgiler Dergisi*, 35(1), 55-72.
- Dilik, S. (1980b). Sosyal Güvenlik ve Sosyal Hizmetler Arasındaki İlişkiler [Elektronik Sürüm]. *A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 35(1), 73-84.
- Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983). *T. C. Resmi Gazete*, 16478 Mükerrer, 12 Aralık 1978.
- Duyan, V., Sayar, Ö. Ö. ve Özbulut, M. (2008). *Sosyal Hizmeti Tanımak ve Anlamak*. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği.
- Duyan, V. (2010). *Sosyal Hizmet Temelleri Yaklaşımlar Müdahale Yöntemleri*. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi, Yayın No: 016.
- Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun. (2003). *T. C. Resmi Gazete*, 25142, 18 Haziran 2003.
- 58 nci Hükümet Programı. *T. C. Resmi Gazete*, 24951, 29 Kasım 2002.
- Elmacı, D. (2007). *Çocuk Yuvaları ve Yetiştirme Yurtlarının Yerinden Yönetim Birimlerine Devrine İlişkin Çalışanların Görüşleri*. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Erdem, I. (t.y.). Avrupa'da Asgari Gelir Uygulamaları. Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Politika Forumu. İstanbul. Erişim: 02 Eylül 2013,
http://www.spf.boun.edu.tr/content_files/discussionpaper2.pdf

- Ergun, T. (2004). *Kamu Yönetimi Kuram/Siyasa/Uygulama*. Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü.
- Ersöz, H. Y. (2003). Doğuştan Günümüze Sosyal Politika Anlayışı ve Sosyal Politika Kurumlarının Değişen Rolü [Elektronik Sürüm]. *İ.Ü. İktisat Mecmuası*, 53(2), 119-144.
- Ersöz, H. Y. (2011). *Sosyal Politikada Yerelleşme*. İstanbul Ticaret Odası. Yayın No: 2010-99. İstanbul: Altınoluk Yayın.
- Eryılmaz, B. (2002). *Bürokrasi ve Siyaset Bürokratik Devletten Etkin Yönetime*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Eryılmaz, B. (2011). *Kamu Yönetimi Düşünceler/Yapılar/Fonksiyonlar/Politikalar* (4. bs.). Ankara: Okutman Yayıncılık.
- Esping-Andersen, G. (1990). *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. New Jersey: Princeton University Press.
- Esping-Andersen, G. (2010). Toplumsal Riskler ve Refah Devletleri. (B. Y. Çakar ve U. B. Balaban, Çev.). A. Buğra ve Ç. Keyder (Der.). *Sosyal Politika Yazıları* (s. 33-54). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Fer, M. (1945). Beveridge İçtimai Emniyet Planı [Elektronik Sürüm]. *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 1(3), 560-581.
- Fer, M. (1962). *II nci Milli Sosyal Hizmetler Konferansı: 5-8 Mayıs 1962, Ankara: (s. I-XVIII)*. Ankara: SSYB Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü Yayınları, Sayı: 23.
- Ferrera, M. (2010). Sosyal Avrupa'da "Güney Avrupa Refah Modeli". (B. Y. Çakar ve U. B. Balaban, Çev.). A. Buğra ve Ç. Keyder (Der.). *Sosyal Politika Yazıları* (s. 195-229). İstanbul: İletişim Yayınları.

- Fişek, G. (2007). “Sosyal Hizmet ve Sosyal Yardımların Sosyal Politika Araçları İçerisindeki Yeri (“Genel’i” “Yerel’e” İndirmek”). B. C. Ataman, (Haz.), *Cahit Talas Anısına: Güncel Sosyal Politika Tartışmaları*, Yayın No: 595, Sosyal Politika Araştırma ve Uygulama Merkezi, Ankara, s. 333-350.
- Fuchs, K. (1993). Avrupa Sosyal Şartı: Günümüzdeki Durum ve Perspektifler. M. Gülmez (Çev). M. Gülmez (Haz.). *Avrupa Sosyal Şartı ve Türkiye Kollokyumu. Bildiriler ve Tartışmalar* (s. 25-41). Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları No: 250.
- Frahm, K. A. ve Martin, L. L. (2009). From Government to Governance: Implications for Social Work Administration [Elektronik Sürüm]. *Administration in Social Work*. 33(4), 407-422.
- Gençlik ve Spor Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. (2011). *T. C. Resmi Gazete, 27958 Mükerrer*, 08 Haziran 2011.
- Genel Sağlık Sigortası Kapsamında Gelir Tespiti, Tescil ve İzleme Sürecine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik. (2011). *T. C. Resmi Gazete, 28156*, 28 Aralık 2011.
- Geray, C. (1969). Sosyal Hizmetler Alanında Halk Katılışlarının Sağlanması ve Gönüllü Dernekler [Elektronik Sürüm]. *Amme İdaresi Dergisi*, 2(4), 21-33.
- Gerçek Kişiler ve Özel Hukuk Tüzel Kişileri İle Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca Açılacak Aile Danışma Merkezleri Yönetmeliği. *T. C. Resmi Gazete, 28401*, 04 Eylül 2012.
- Gough, I. (2010). Güney Avrupa’da Sosyal Yardım. (B. Y. Çakar ve U. B. Balaban, Çev.). A. Buğra ve Ç. Keyder (Der.). *Sosyal Politika Yazıları* (s. 231-260). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Gözübüyük, Ş. (2006). *Türkiye’nin Yönetim Yapısı* (9. bs.). Ankara: Turhan Kitabevi.
- Gül, S. S. (2004). *Sosyal Devlet Bitti, Yaşasın Piyasa! Yeni Liberalizm ve Muhafazakarlık Kısacasında Refah Devleti*. İstanbul: Etik Yayınları.

- Gül, S. S. (2013). Sosyal Devlet ya da Refah Devleti Nedir? İ. Kamalak ve H. Gül (Derleyenler). *Yerel Yönetimlerde Sosyal Demokrasi, Toplumcu Belediyecilik, Teorik Yaklaşımlar ve Türkiye Uygulamaları* (s. 65 - 97). İstanbul: Kalkedon Yayıncılık.
- Gül, H. ve Gül, S. S. (2007). Sosyal Devletten Çalışma Refahına Geçişte Sosyal Haklar ve Yoksullar [Elektronik Sürüm]. *Amme İdaresi Dergisi*, 40(3), 1-30.
- Güler, B. A. (2005). *Devlette Reform Yazıları*. Ankara: Paragraf – YAYED Yayınevi.
- Güler, B. A. (2009). *Türkiye'nin Yönetimi-Yapı*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Gülmez, M. (2009). İnsan Hakları Olarak Sosyal Haklar ve Sosyal Haksızlıklar [Elektronik Sürüm]. *I. Uluslararası Sosyal Haklar Sempozyumu: Akdeniz Üniversitesi Antalya: Bildiriler* (s. 3-17). Antalya: Belediye-İş Yayınları.
- Günel, P. (2010). *Avrupa Birliğinin Sosyal Politikası Çerçevesinde Güney Avrupa Modeli ve Türkiye*. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Güngör, F. ve Özügürlü, M. (1997). İngiliz Yoksul Yasaları: Paternalizm, Piyasa ya da Sosyal Devlet [Elektronik Sürüm]. *A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Tartışma Metinleri*, no. 3, Ankara.
- Güngör, S. (2009). Bakıma Muhtaç Çocuklar: Türkiye ve Norveç Kurumsal Yapılarının Karşılaştırılması [Elektronik Sürüm]. *Türk İdare Dergisi*, 225-241.
- Güzelsarı, S. (2004). Kamu Yönetimi Disiplininde Yeni Kamu İşletmeciliği ve Yönetişim Yaklaşımları [Elektronik Sürüm]. *A.Ü. SBF-GETA Tartışma Metinleri*, No. 66, Mart 2004.
- Hacımahmutoğlu, H. (2009). *Türkiye'deki Sosyal Yardım Sisteminin Değerlendirilmesi*. DPT Uzmanlık Tezi. Ankara: DPT Yayınları. Yayın No: 2803.
- Huber, E. R. (1970). Modern Endüstri Toplumunda Hukuk Devleti ve Sosyal Devlet [Elektronik Sürüm]. T. Ansay (Çev.). *AÜHFD*, C. XXVII, 27-51.

Işıkkhan, V. (1998). *Sosyal Hizmet ve Sağlık Alanında Görev Yapan Yöneticileri Etkileyen İş Stres Faktörleri*. Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

İçişleri Bakanlığı. (2005). *Yerel Yönetimler Sosyal Hizmet Rehberi*. Ankara: Strateji Merkezi Yayın No: 6.

2014 Yılı Programı. *T.C. Resmi Gazete*, 28809, 02 Kasım 2013.

2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu, 3298 Sayılı Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile 179 ve 181 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname. *T.C. Resmi Gazete*, 20096 Mükerrer, 2 Mart 1989.

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972). *T. C. Resmi Gazete*, 12679, 21 Ağustos 1967.

İktisat Terimleri Sözlüğü. (t.y.). Erişim: 09 Eylül 2013,

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.52b6a6d79007d9.05773078.

İl İdaresi Kanunu. (1949). *T. C. Resmi Gazete*, 7236, 18 Haziran 1949.

İl Özel İdaresi Kanunu. (2005). *T. C. Resmi Gazete*, 25745, 04 Mart 2005.

İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeliği. *T. C. Resmi Gazete*, 25961, 9 Ekim.2005.

İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlükleri Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği. *T. C. Resmi Gazete*, 19871, 13 Temmuz 1988.

İlköğretim ve Ortaöğretimde Parasız Yatılı veya Burslu Öğrenci Okutma ve Bunlara Yapılacak Sosyal Yardımlara İlişkin Kanun. (1982). *T. C. Resmi Gazete*, 17729, 19 Haziran 1982.

İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumlarında Parasız Yatılılık, Burs ve Sosyal Yardımlar Yönetmeliği. *T. C. Resmi Gazete*, 26932, 10 Temmuz 2008.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi. *T. C. Resmi Gazete*, 7217, 27 Mayıs 1949.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi. (t.y). Erişim: 21 Aralık 2013,

<http://www.ibb.gov.tr/tr-TR/kurumsal/Pages/YonetimSemasi.aspx>

İzmir Büyükşehir Belediyesi. (t.y.). Erişim: 21.12.2013, <http://izmir.bel.tr/orgsema.asp>.

Johnson, N. (2000). United Kingdom [Elektronik Sürüm]. H. K. Anheier (Ed.). *Social Services in Europe. An Annotated Bibliography* (s. 267-295). Frankfurt.

Jones, D. N. (2009). Challenges Risk For The Organisation and Management of The Social Work Profession. (N. Uysal, Çev.) *Sosyal Hizmet*, (Haziran 2008-Ocak 2009), 3-7.

Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. (1993). *T. C. Resmi Gazete*, 21697, 13 Eylül 1993.

Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. (1994). *T. C. Resmi Gazete*, 21954 *Mükerrer*, 8 Haziran 1994.

Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğünün Kurulması ile 14/1/1970 Tarihli ve 1211 Sayılı ve 4/11/1981 Tarihli ve 2547 Sayılı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında 422 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanun. (1990). *T. C. Resmi Gazete*, 20679, 28 Ekim 1990.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun. (2004). *T. C. Resmi Gazete*, 25635, 6 Kasım 2004.

Kamu Hizmetlerinin Düzenli, Etkin ve Verimli Bir Şekilde Yürütülmesini Sağlamak Üzere Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Teşkilat, Görev ve Yetkileri İle Kamu Görevlerine İlişkin Konularda Yetki Kanunu. (2011). *T. C. Resmi Gazete*, 27923, 03 Mayıs 2011.

Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu. (2003). *T. C. Resmi Gazete*, 25326, 24 Aralık 2003.

Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi. Kavramlar-İlkeler-Teknikler* (19. bs.). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Karasu, K. (2009). İngiltere’de Kamu Yönetimi. K. Karasu (Haz.). *Kamu Yönetimi Ülke İncelemeleri* (s. 169-312). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Karataş, K. (1994). Sosyal Devlet ve Sosyal Hizmetler. K. Karataş (Ed.). *2000’li Yıllara Doğru Sosyal Devletin Gerçekleştirilmesinde Sosyal Hizmetlerin Yeri ve Önemi, 4. Ulusal Sosyal Hizmetler Konferansı, Ankara: Bildiriler* (s. 349-352). Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi Yayın No: 3.
- Karataş, K. (2001). Belediyelerin Sosyal Görevleri: Belediyeler ve Sosyal Hizmet. K. Karataş ve Ç. Arıkan (Ed.). *İnsani Gelişme ve Sosyal Hizmet: Prof. Dr. Nesrin Koşar’a Armağan.* (s. 214-226). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayın No: 009.
- Karataş, K. (2001). Sosyal Devlet Tartışmaları. *Sosyal Hizmet Sempozyumu: Toplumsal Gelişme ve Değişme Sürecinde Sosyal Hizmet, 16-18 Ekim 1996-Ankara: Bildiriler* (s. 274-280). Ankara: T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Yayınları, Sayı. 38; H.Ü. Sosyal Hizmetler Yüksekokulu, Yayın No: 002.
- Karataş, K. (2002). İnsan Hakları ve Sosyal Hizmet. K. Karataş (Ed.). *5. Ulusal Sosyal Hizmetler Konferansı: 21, 22, 23 Mayıs 1999-Ankara: Bildiriler* (s. 150-156). Ankara: Sosyal Hizmete Uzmanları Derneği Genel Merkezi Yayın No: 006.
- Karatay, A. (2007). *Cumhuriyet Dönemi Korunmaya Muhtaç Çocuklara İlişkin Politikanın Oluşumu*. Doktora tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Kars, Ö. (2013). Sivil Toplum Örgütlerinde Sosyal Hizmet. H. Acar, N. Negiz ve E. Akman (Ed). *Sosyal Politika ve Kamu Bileşenleriyle Sosyal Hizmet Temelleri ve Uygulama Alanları* (s. 347-364). Ankara: Maya Akademi Yayın Dağıtım Eğitim Danışmanlık.
- Keleş, R. (1995). Hizmette Halka Yakınlık (Subsidiarity) İlkesi ve Yerel Yönetimler. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 4(1), 3-14.
- Keleş, R. (2009). *Yerinden Yönetim ve Siyaset*. İstanbul: Cem Yayınevi.

- Kleinman, M. (2010). Kriz mi? Ne Krizi? Avrupa Refah Devletlerinde Süreklilik ve Değişim. (B. Y. Çakar ve U. B. Balaban, Çev.). A. Buğra ve Ç. Keyder (Der). *Sosyal Politika Yazıları* (s. 159-193). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Koçyıldırım, Ş. (1991). Sosyal Refah Dernekleri. R. Keleş, J. Nowak ve İ. Tomanbay (Ed.). *Türkiye’de ve Almanya’da Sosyal Hizmetler-Ansiklopedik Sözlük* (s. 171-174). Selvi Yayınları, Ankara
- Koçyıldırım, Ş. (1998). [Konuşma]. *Yerel Yönetimler ve Sosyal Hizmetler* (s. 43-49). Ankara: Türk Belediyecilik Derneği ve Konrad Adenauer Vakfı.
- Kongar, E. (1978). *İnsanı Yönlendirme ve Sosyal Hizmetler (Sosyal Çalışmaya Giriş)* (2. bs.). Ankara: H. Ü. Yayınları A-25.
- Koray, M. (2008). *Sosyal Politika* (3. bs.). Ankara: İmge Kitabevi.
- Korunmaya muhtaç çocuklar hakkında Kanun. (1949). *T. C. Resmi Gazete*, 7217, 27 Mayıs 1949.
- Korunmaya muhtaç çocuklar hakkında Kanun. (1957). *T. C. Resmi Gazete*, 9615, 24 Mayıs 1957.
- Koşar, N. G. (1996). *Sosyal Hizmetlerde Yaşlı Refahı Alanı*. Ankara: Şafak Matbaacılık.
- Koşar, N. G. (2000). *Sosyal Hizmetlerde Sosyal Yardım Alanı (Yoksulluk ve Sosyal Hizmet)*. Ankara: Şafak Matbaacılık.
- Kovancı, O. (2003). *Kapitalizm, Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadelede Tarihsel Bir Deneyim: İngiliz Yoksul Yasaları*. Ankara: Mülkiyeliler Vakfı Yayınları No: 30.
- Köy Kanunu. (1924). *T. C. Resmi Gazete*, 68, 07 Nisan 1924.
- Kut, S. (1988). *Sosyal Hizmet Mesleği Nitelikleri Temel Unsurları Müdahale Yöntemleri*. Ankara.

- Küçükkaraca, N. (1999). [Konuşma]. *Yerel Yönetimler ve Sosyal Hizmetler II* (s. 92-97). Ankara: Türk Belediyecilik Derneği ve Konrad Adenauer Vakfı Yayını.
- Küçükkaraca, N. (2004). Küreselleşme Sosyal Adalet ve Sosyal Hizmetler [Konferans]. Acar, H., Acar, Y. B., Buz, S., Çay, E., Çay, F., Çınar, S. ve diğerleri (Haz.). *6. Sosyal Hizmetler Konferansı: Küreselleşme Sosyal Adalet ve Sosyal Hizmetler 20-22 Mayıs 2004 Ankara* (s. 13-23). Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi. Yayın No: 9.
- Küçükkaraca, N. (2010). Küreselleşen Dünyada Sosyal Hizmet [Konferans]. N. Küçükkaraca, K. Aydın, H. Uğuroğlu, Ş. Doğan ve E. E. Demir (Haz.). *Küreselleşen Dünyada Sosyal Hizmetler Sorunlarımız ve Çözümlerimiz Sempozyumu: 20-21 Aralık 2008* (s. 36-46). Ankara: Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası Yayını.
- Lundström, T. (2000). Sweden [Elektronik Sürüm]. H. K. Anheier (Ed.). *Social Services in Europe. An Annotated Bibliography* (s. 261-266). Frankfurt.
- Marshall, T. H. (2010). Yurttaşlık ve Sosyal Sınıf (B. Y. Çakar ve U. B. Balaban, Çev.). A. Buğra ve Ç. Keyder (Der.). *Sosyal Politika Yazıları* (s. 19-32). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (t.y.). Erişim: 02 Kasım 2013, <http://www.ookgm.meb.gov.tr/ozel-egitim-ve-rehabilitasyon-merkezi/icerik/183>
- Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Kurumları Yönetmeliği. *T.C. Resmi Gazete*, 28296, 18 Mayıs 2012.
- Milli Güvenlik Konseyi Kararı. (1981). Karar No: 51. *T. C. Resmi Gazete*, 17331, 5 Mayıs 1981.
- Munday, B. (t.y.). European social services: A Map of Characteristics and Trends. Erişim: 01 Kasım 2011, <http://www.coe.int/dg3/socialpolicies/socialrights/so...>
- Munday, B. (1989). Introduction. B. Munday (Ed.). *The Crisis In Welfare: An International Perspective on Social Services and Social Work*, (s. 1-22). Harvester Wheatsheaf.

- Okur, N. (2008). *Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye 'de Sosyal Devletin Geleceği*. Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. (2012). *T. C. Resmi Gazete*, 28489, 06 Aralık 2012.
- Ödeme Gücü Olmayan Vatandaşların Tedavi Giderlerinin Yeşil Kart Verilerek Devlet Tarafından Karşılanması Hakkında Kanun. (1992). *T. C. Resmi Gazete*, 21273, 3 Temmuz 1992.
- Öktem, T., Akan, Y., Aktaş, D., Avanoğlu, G., Başer, S., Demirel, S., Kumtepe, H., Yıldırım, A. ve Yüksel, İ. (1995). Ankara'nın Dünü Bugünü Yarımında Sosyal Hizmetler. K. Karataş (Haz.). *2000'li Yıllara Doğru Sosyal Devletin Gerçekleştirilmesinde Sosyal Hizmetlerin Yeri ve Önemi, 4. Ulusal Sosyal Hizmetler Konferansı: 26-28 Mayıs 1994 – Ankara: Bildiriler* (s. 300-319). Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi Yayın No:3.
- Övgün, B. (2013). *Türkiye 'de Kamu Yönetiminin Dönüşümü*. Ankara: Nika Yayınevi.
- Özbudun, E. (1998). *Türk Anayasa Hukuku* (5. bs.). Ankara: Yetkin Yayınları.
- Özdemir, S. (2005). Sosyal Gelişim Düzeyleri Farklı Refah Devletlerinin Sınıflandırılması Üzerine Bir Deneme [Elektronik Sürüm]. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 49(1); Prof. Dr. Turan Yazgan'a Armağan Özel Sayısı, 231-266.
- Özdemir, S. (2006). Refah Devletinin Gelişme ve Bunalım Dönemlerinde İş Piyasaları [Elektronik Sürüm]. *İ.Ü. İktisat Mecmuası*, Prof. Dr. Toker Dereli'ye Armağan, 55(1), 695-733.
- Özdemir, S. (2007). *Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti* (2. bs). İstanbul: İstanbul Ticaret Odası, Yayın No: 2007-57.
- Özel Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım Merkezleri Yönetmeliği. *T.C. Resmi Gazete*, 26960, 7 Ağustos 2008.

- Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ve Özel Çocuk Kulüpleri Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik. *T. C. Resmi Gazete*, 22781, 08 Ekim 1996.
- Özüğürlü, M. (2003). Sosyal Politikanın Dönüşümü ya da Sıfatın Suretten Kopuşu [Elektronik Sürüm]. *Mülkiye Dergisi*, 239(27), 59-74.
- Özürlüler İdaresi Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. (1997). *T. C. Resmi Gazete*, 23004 Mükerrer, 30 Mayıs 1997.
- Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun. (2005). *T. C. Resmi Gazete*, 25868, 7 Temmuz 2005.
- Peat, B. ve Costley, D. L. (2000). Privatization of Social Services: Correlates of Contract Performance [Elektronik Sürüm]. *Administration in Social Work*. 24(1), 21-38.
- Polanyi, K. (2011). *Büyük Dönüşüm Çağımızın Siyasal ve Ekonomik Kökenleri* (10. bs.). (A. Buğra, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Polatoğlu, A. (2003). *Kamu Yönetimi Genel İlkeler ve Türkiye Uygulaması* (2. bs.). Ankara: ODTÜ Yayıncılık.
- Poloma, M. M. (2011). *Çağdaş Sosyoloji Kuramları* (4. bs.). (H. Erbaş, Çev.). Ankara: Palme Yayıncılık.
- Rosanvallon, P. (2004). *Refah Devletinin Krizi* (B. Şahinli, Çev.). Ş. G. Balcı ve B. A. Ünal (Haz.). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Kuruluş ve Memurları Kanununda ve 4862 sayılı kanuna bağlı (1) ve (2) sayılı cetvellerde değişiklikler yapılmasına dair Kanun. *T. C. Resmi Gazete*, 11394, 30 Nisan 1963.
- Seyyar, A. (t.y.). Yoksullukla Mücadelede Vatandaşlık Geliri Modeli Türk Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmet Sistemini Nasıl Etkiler? Erişim: 1 Mayıs 2013, <http://www.sosyalsiyaset.net/documents/16102010.asp>

Seyyar, A. (t.y.). *AB'de Sosyal Hizmetler Kapsamında Tıbbi Rehabilitasyon Uygulamaları*,
Erişim: 19 Mayıs 2013,
http://www.sosyalsiyaset.net/documents/rehabilitasyon_uygulamalari.htm

Social Services in Europe. An Annotated Bibliography [Elektronik Sürüm]. (2010). H. K. Anheier (Ed.). Frankfurt.

Sosyal Devlet Kavramı. (t.y.). Erişim: 07 Mayıs 2013,
<http://www.canaktan.org/politika/refah-devleti/kavram.htm>

Sosyal Hizmet Merkezleri Yönetmeliği. *T. C. Resmi Gazete*, 28554, 02 Şubat 2013.

Sosyal Hizmet Merkezleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik. *T. C. Resmi Gazete*, 28725, 01 Ağustos 2013.

Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği. (1995). *2000'li Yıllara Doğru Sosyal Devletin Gerçekleştirilmesinde Sosyal Hizmetlerin Yeri ve Önemi*. 4. Ulusal Sosyal Hizmetler Konferansı. Ankara: SHU Derneği Genel Merkezi Yayın No: 1.

Sosyal Hizmetler Kanunu. (1983). *T. C. Resmi Gazete*, 18059, 27 Mayıs 1983.

Sosyal Hizmetler Hakkında Kanun Tasarısı. Erişim: 07 Aralık 2009,
<http://www.shcek.gov.tr/Kurumsal/Bilgi/Mevzuat/default.asp>

SHÇEK. (2009). *Stratejik Plan 2010-2014*.

SHÇEK. (2004). Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde Sosyal Hizmetlerin Yapılandırılması Ön Komisyon Raporu. *Birinci Sosyal Hizmetler Şurası*, Ankara.

SHÇEK Ankara İl Müdürlüğü 2010 Yılı Faaliyet Raporu. (t.y.). Erişim: 27 Mart 2012,
http://www.ankarashcek.gov.tr/images/stories/shcek_formlar/dosya/faaliyet%202010.pdf

Sosyal hizmetler Enstitüsü Kurulmasına dair Kanun. (1959). *T. C. Resmi Gazete*, 10233, 22 Haziran 1959.

- SSYB. (1968). *Türkiye’de Sosyal Değişme ve Sosyal Hizmetler. III. Milli Sosyal Hizmetler Konferansı Raporu*. Ankara: SSYB Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü Yayını, Yayın No: 54.
- Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu. (1986). *T. C. Resmi Gazete, 19134*, 14 Haziran 1986.
- Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, 2010 Yılı Faaliyet Raporu.
- Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun. (2004). *T. C. Resmi Gazete, 25665*, 9 Aralık 2004.
- Standing, G. (2007). Temel Gelir: Küreselleşen Dünyada Yoksullukla Bir Mücadele Yöntemi. (İ. Çekem, Çev.). A. Buğra ve Ç. Keyder (Der). *Bir Temel Hak Olarak Vatandaşlık Gelirine Doğru* (s. 17-36). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Şahin, F. (2000). *Sosyal Hizmet Uzmanlarının Sosyal Refah Politikası Süreçlerine Katılımı*. Ankara: Aydınlar Matbaası.
- Şaylan, G. (1998). *Demokrasi ve Demokrasi Düşüncesinin Gelişmesi*. TODAİE-İnsan Hakları Araştırma ve Derleme Merkezi. Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü.
- Şaylan, G. (2003). *Değişim, Küreselleşme ve Devletin Yeni İşlevi* (2. bs.). Ankara: İmge Kitabevi.
- Şaylan, G. (2009). *Postmodernizm* (4. bs.). Ankara: İmge Kitabevi.
- Taşgın, N. Ş. (2010). *Refah Devleti ve İnsan Hakları Açısından Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma*. Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Tecer, M. (2005). *Türkiye Ekonomisi* (2. bs.). Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü.
- Tekeli, İ. (1996). Yönetim Kavramı Yanısıra Yönetişim Kavramının Gelişmesinin Nedenleri Üzerine. *Sosyal Demokrat Değişim*, 3, 45-54.

- TODAİE. (1966). *Merkezi Hükümet Teşkilatı Araştırma Projesi Raporu (MEHTAP)*, (2. bs). Ankara.
- TODAİE. (1991). *Kamu Yönetimi Araştırması. Genel Rapor*. Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, No: 238.
- T. C. Başbakanlık. (2003). *Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma 1: Değişimin Yönetimi İçin Yönetimde Değişim*. Ankara.
- T. C. Resmi Gazete. 27.05.1949, 7217.
- T. C. Resmi Gazete. 24.06.1991, 20911.
- T. C. Resmi Gazete. 27.11.2002, 24949.
- T. C. Resmi Gazete. 29.03.2003, 25063.
- Tomanbay, İ. (1991). Kentlileşme, Belediyelerde Sosyal ve Kültürel Çalışmalar ve Toplum Merkezleri. *Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Dergisi*, 9(1-2-3), 41-53.
- Tomanbay, İ. (1999). *Sosyal Çalışma Sözlüğü*. Ankara: Selvi Yayınevi.
- Tomanbay, İ. (2002). Türkiye'nin Sosyal Politikası İçinde Sosyal Hizmetlerin Durumu. İ. Tomanbay (Haz.). *Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye'de Sosyal Hizmet Politikaları, Sosyal Hizmet Sempozyumu (Uluslararası Katılımlı): 25-26 Ocak 2001 - Ankara: Bildiriler* (s. 26-35). Ankara: H.Ü. Sosyal Hizmetler Yüksekokulu, Yayın No: 011.
- Tortop, N., İsbir, E. G., Yayman, H. ve Özer, A. (2007). *Yönetim Bilimi* (7. bs.). Ankara: Nobel Yayın.
- Tufan, B., Sayar, Ö. Ö. ve Koçyıldırım, G. (2009). Sosyal Bir Hak Olarak Sosyal Hizmet [Elektronik Sürüm]. *I. Uluslararası Sosyal Haklar Sempozyumu: Akdeniz Üniversitesi, Antalya: Bildiriler* (s. 76-86). Antalya: Belediye İş Yayınları.
- Tutum, C. (1994). *Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma*. Ankara: TESEV Yayınları, No: 3.

Türk Dil Kurumu. (1988). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları 549.

Türk Medeni Kanunu. (2001). *T. C. Resmi Gazete*, 24607, 08 Aralık 2001.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. (1982). *T. C. Resmi Gazete*, 17863 *Mükerrer*, 9 Kasım 1982.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun. (2010). *T. C. Resmi Gazete*, 27580, 13 Mayıs 2010.

Türkiye 2011 Yılı İlerleme Raporu. Erişim: 09 Mayıs 2013,

http://abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/2011_ilerleme_raporu_tr.pdf

Türkiye 2012 Yılı İlerleme Raporu. Erişim: 09 Mayıs 2013,

http://abgs.gov.tr/files/strateji/2012_ilerleme_raporu.pdf

Türkiye İstatistik Kurumu. (t.y.). Erişim: 09 Kasım 2013, [ttp://tuik.gov.tr](http://tuik.gov.tr)

Uygun, O. (2003). Küreselleşme ve Değişen Egemenlik Anlayışının Sosyal Haklara Etkisi [Elektronik Sürüm]. *Anayasa Yargısı Dergisi*, 20, 250-284.

Ünlü, E. (1999). [Konuşma]. *Yerel Yönetimler ve Sosyal Hizmetler II* (s. 87-89). Ankara: Türk Belediyecilik Derneği ve Konrad Adenauer Vakfı.

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977). *T. C. Resmi Gazete*, 14374, 27 Kasım 1972.

Vakıflar Genel Müdürlüğü. (t.y.). Erişim: 01 Kasım 2013,

<http://vgm.gov.tr/db/webicerik202.pdf>

Vakıflar Kanunu. (2008). *T. C. Resmi Gazete*, 26800, 27 Şubat 2008.

Vakıflar Yönetmeliği. *T. C. Resmi Gazete*, 27010, 27 Eylül 2008.

Vakıflar Genel Müdürlüğü Merkez ve Taşra Teşkilatı Görev, Çalışma, Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik. Erişim: 06 Temmuz 2013.

<http://www.vgm.gov.tr/db/dosyalar/webicerik109.pdf>

Van der Laan, G. (2002). [Panel Konuşması]. Proactive Strategies For Social Work In a Changing Europe. (A. Doğan, Çev.). İ. Tomanbay (Ed.). *Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye’de Sosyal Hizmet Politikaları Sosyal Hizmet Sempozyumu: 2000 - Ankara: Bildiriler* (s. 129-148). Ankara: H.Ü. SHYO Yayın No: 011.

Yaşlı Hizmet Merkezlerinde Sunulacak Gündüzlü Bakım İle Evde Bakım Hizmetleri Hakkında Yönetmelik. *T. C. Resmi Gazete*, 26960, 7 Ağustos 2008.

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000). *T. C. Resmi Gazete*, 22354 Mükerrer, 25 Temmuz 1995.

Yener, Z. (1998). [Konuşma]. *Yerel Yönetimler ve Sosyal Hizmetler* (s. 21-27). Ankara: Türk Belediyecilik Derneği ve Konrad Adenauer Vakfı.

Yılmaz, E. (1996). *Hukuk Sözlüğü* (5. bs.). Ankara: Yetkin Yayınları.

Yılmaz, O. (2001). *Kamu Yönetimi Reformu: Genel Eğilimler ve Ülke Deneyimleri*. Devlet Planlama Teşkilatı.

Yolcuoğlu, G. (2012). Türkiye’de Sosyal Politika ve Sosyal Hizmetlerin Geliştirilmesi [Elektronik Sürüm]. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 23(2), 145-158.

Yüksek Öğrenim Öğrencilerine Burs Kredi Verilmesine İlişkin Kanun. (2004). *T. C. Resmi Gazete*, 25394, 6 Mart 2004.

Yüksel, M. (2000). Yönetişim (Governance) Kavramı Üzerine [Elektronik Sürüm]. *Ankara Barosu Dergisi*, 58(3), 145-159.

EK 1. SOSYAL HİZMET KURULUŞLARININ TANIMLARI

1. "**Çocuk Yuvaları**"; 0 - 12 yaş arası korunmaya muhtaç çocuklarla gerektiğinde 12 yaşını dolduran kız çocuklarının, bedensel, eğitsel, psiko sosyal gelişimlerini, sağlıklı bir kişilik veya iyi alışkanlıklar kazanmalarını sağlamakla görevli ve yükümlü yatılı sosyal hizmet kuruluşlarını,

2. "**Yetiştirme Yurtları**"; 13 - 18 yaş arası korunmaya muhtaç çocukları korumak, bakmak ve bir iş veya meslek sahibi edilmeleri ve topluma yararlı kişiler olarak yetişmelerini sağlamakla görevli ve yükümlü olan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarını,

3. "**Kreş ve Gündüz Bakımevleri**"; 0 - 6 yaş grubundaki çocukların bakımlarını gerçekleştirmek, bedensel ve ruhsal sağlıklarını korumak ve geliştirmek ve bu çocuklara temel değer ve alışkanlıkları kazandırmak amacıyla kurulan (...) ⁽⁴⁾ ve yatılı olmayan sosyal hizmet kuruluşlarını,

4. "**Huzurevleri**"; muhtaç yaşlı kişileri huzurlu bir ortamda korumak ve bakmak, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarını,

5. "**Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri**"; bedensel, zihinsel ve ruhsal engellilikleri nedeniyle normal yaşamın gereklerine uymama durumunda olan kişilerin, fonksiyon kayıplarını gidermek ve toplum içinde kendi kendilerine yeterli olmasını sağlayan beceriler kazandırmak veya bu becerileri kazanamayanlara devamlı bakmak üzere kurulan sosyal hizmet kuruluşlarını,

6. "**Çocuk ve Gençlik Merkezleri**", eşler arası anlaşmazlık, ihmal, hastalık, kötü alışkanlık, yoksulluk, terk ve benzeri nedenlerle sokağa düşerek sosyal tehlike ile karşı karşıya kalan veya sokakta çalışan çocuk ve gençlerin geçici süre ile rehabilitasyonlarını ve topluma yeniden kazandırılmalarını sağlamak amacıyla kurulan yatılı ve gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlarını,

7. "**Kadın veya Erkek Konukevleri**", fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik istismara uğrayan kadın veya erkeklerin psiko-sosyal ve ekonomik problemlerinin çözümlenmesi sırasında varsa çocukları ile birlikte ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla geçici bir süre kalabilecekleri yatılı sosyal hizmet kuruluşlarını,

8. "**Toplum veya Aile Danışma Merkezleri**", toplumun ve ailenin gelişmesi için; bireyin katılımcı, üretken ve kendine yeterli hale gelmesi amacıyla koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici işlevlerini, gerekirse diğer kuruluşlar ve gönüllülerle işbirliği içerisinde sunmakla görevli bulunan gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlarını,

9. "**Aile Danışma ve Rehabilitasyon Merkezleri**", engelli çocukları kendi kendine yeterli düzeye getirmek, okul eğitimine hazırlamak ve aile içi uyumu sağlamak amacıyla engelli çocuklara ve ailelerine hizmet sunan gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlarını, ⁽¹⁾

10. **“Çok Amaçlı Sosyal Hizmet Kuruluşları”**; aynı yerleşkede ve/veya binada, birden çok sosyal hizmet kuruluşunun tek yönetim ve denetim altında kurulmasına ve çalışmasına imkan tanıyan sosyal hizmet kuruluşlarını,

11. **"Çocuk evleri"**; 0-18 yaşlar arasındaki korunmaya muhtaç çocukların kaldığı ev birimlerini,

12. **"Yaşlı Hizmet Merkezi"**; Yaşlı bireylerin yaşam kalitesinin artırılması amacıyla gündüzlü bakım ve evde bakım hizmeti sunmak üzere açılan ve faaliyet gösteren yaşlı hizmet merkezini,

13. **"Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi"**; Suça yöneldikleri tespit edilen çocukların davranış bozukluklarını gidermek amacıyla rehabilitasyon süreci tamamlanıncaya kadar geçici süre bakım ve korunmalarının sağlandığı bu süre içerisinde aile, yakın çevre ve toplum ile ilişkilerinin düzenlenmesine yönelik çalışmaların yürütüldüğü, 7-18 yaş kız ve erkek çocuklara yönelik ayrı ayrı yapılandırılan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarını,

14. **"Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezi"**; Duygusal, cinsel ve/veya fiziksel istismara uğramış çocukların olumsuz yaşam deneyimlerinden kaynaklanan travma ve/veya davranış bozukluklarını giderme amacıyla rehabilitasyon süreci tamamlanıncaya kadar geçici süre bakım ve korunmalarının sağlandığı bu süre içerisinde aile, yakın çevre ve toplum ile ilişkilerinin düzenlenmesine yönelik çalışmaların yürütüldüğü kız ve erkek çocuklara yönelik ayrı ayrı yapılandırılacak yatılı sosyal hizmet kuruluşlarını,

15. **"Sosyal Hizmet Merkezi"**; İhtiyaç sahiplerinin tespit edilerek sosyal hizmet müdahalesinin ve takibinin gerçekleştirilmesi, çocuk, genç, kadın, erkek, engelli, yaşlı bireylere ve ailelerine koruyucu, önleyici, destekleyici, geliştirici hizmetler ile rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin bir arada ve en kolay ulaşılabilir biçimde, gerektiğinde kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve gönüllüler ile işbirliği içinde sunulmasından ve bu hizmetlerin koordinasyonundan sorumlu gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlarını,

16. **"Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi"**; Çocuk evlerinin illerde planlanması, açılış ve işleyişine ilişkin her türlü işlemler ile harcamaların yapılması, takibi, denetlenmesi ve çocuk evleri arasındaki koordinasyonun sağlanması amacıyla oluşturulan merkezleri,

ifade eder.

EK 2. MEVCUT DURUM ANALİZ ANKET FORMU (MERKEZİ YÖNETİM)

Bu anket, sosyal hizmetler ve sosyal yardımların **mevcut durumu** ve **yeniden yapılanması** ile ilgili düşünce, görüş ve önerilerin ortaya çıkarılması amacıyla doktora tezi kapsamında geliştirilmiştir.

Anket, hem ortak soruları hem de ayrı soruları içerecek biçimde hazırlanarak; Ankara Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğüne bağlı sosyal hizmet kuruluşlarının müdürleri, ilçe belediyelerdeki sosyal hizmetler ve sosyal yardımlardan sorumlu müdürleri, özel sosyal hizmet kuruluşlarının müdürleri ile sivil toplum örgütlerinin başkanlarına uygulanmaktadır.

Anket sorularına vereceğiniz cevaplar gizli tutulacak ve sadece bilimsel amaçlı kullanılacaktır.

Bu ankette yer alan **HİZMET SUNUCU (AKTÖR)** ifadesiyle, sosyal hizmetler ve sosyal yardım hizmeti sunan merkezi yönetim, yerel yönetimler- belediyeler ve il özel idareleri-, sivil toplum örgütleri ile özel sektör kastedilmektedir.

Değerli zamanınızı ayırarak, araştırmaya verdiğiniz katkı için teşekkür ederim.

Hüsamettin ÇETİN

İletişim: 0533 7493230

Kuruluşun Türü:

☐ Çocuk Yuvası	☐ Huzurevi
☐ Yetiştirme Yurdu	☐ Yaşlı Hizmet Merkezi
☐ Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi	☐ Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi
☐ Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezi	☐ Toplum Merkezi
☐ Çocuk ve Gençlik Merkezi	☐ Kadın Konukevi
☐ Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi	☐ Aile Danışma Merkezi
☐ Başka:.....	

Sosyo-demografik Özelliklere İlişkin Sorular

1. Cinsiyetiniz 1. Kadın 2. Erkek
2. Yaşınız:.....
3. En son bitirdiğiniz okul nedir?
  1. İlköğretim 2. Ortaöğretim 3. Ön lisans 4. Lisans
  5. Yüksek lisans (master) 6. Doktora
4. Mesleğiniz/Eğitim alanınız nedir?
  1. Sosyal hizmet uzmanı/Sosyal çalışmacı 2. Öğretmen 3. Doktor
  4. Mühendis 5. Kamu yönetimi 6. Hukuk 7. İktisat/İşletme
  8. Başka (Lütfen belirtiniz).....

Planlama İle İlgili Sorular

5. Kurumunuzun/Bakanlığınızın stratejik planının hazırlanma sürecinde kuruluşunuzun görüşleri alınıyor mu?
  1. Her zaman alınıyor 2. Bazen alınıyor 3. Alınmıyor

6. Sosyal hizmetler ve/veya sosyal yardımlarla ilgili olarak, aşağıdaki aktörlerden hangi ya da hangilerinin stratejik planlama sürecinde paydaş olarak yer aldınız?

(Birden çok şık işaretlenebilir)

	Aktörler	
1.	Belediyeler	( )
2.	İl özel idareleri	( )
3.	Özrümlüler İdaresi Başkanlığı	( )
4.	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	( )
5.	Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü	( )
6.	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü	( )
7.	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü	( )
8.	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	( )
9.	Başka (Lütfen belirtiniz)	( )
10.	Hiç biri	( )

Koordinasyon ve İşbirliği İle İlgili Sorular

7. Aşağıdaki aktörlerden hangi ya da hangileri ile sosyal hizmetler ve/veya sosyal yardımlar alanında **koordinasyon** ve **işbirliği** içinde çalışıyorsunuz? (Birden çok şık işaretlenebilir)

	Aktörler	
1.	Merkezi yönetimin taşra teşkilatı (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı)	( )
2.	İl özel idareleri	( )
3.	Belediyeler	( )
4.	Sivil toplum örgütleri	( )
5.	Özel sektör	( )
6.	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları	( )
7.	Başka (Belirtiniz)	( )
8.	Hiç biri	( )

8. İlinizdeki sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar alanındaki diğer aktörler ile aranızdaki **koordinasyon** ve **işbirliği** yeterli mi?

1. ( ) Evet yeterli 2. ( ) Kısmen yeterli 3. ( ) Hayır yeterli değil

9. Aşağıdaki aktörlerden hangi ya da hangileri ile birlikte sosyal hizmetler alanında ortak proje yürüttünüz veya ortak projede yer aldınız? (Birden çok şık işaretlenebilir)

	Aktörler	
1.	Merkezi yönetimin taşra teşkilatı (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı)	( )
2.	İl özel idareleri	( )
3.	Belediyeler	( )
4.	Sivil toplum örgütleri	( )
5.	Özel sektör	( )
6.	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları	( )
7.	Başka (Belirtiniz)	( )
8.	Hiç biri	( )

İnsan Kaynakları/Personel İle İlgili Sorular

10. Kuruluşunuzda aşağıdaki personel statülerinden hangi ya da hangilerinde personel çalışmaktadır? **(Birden çok şık işaretlenebilir)**

	Personelin Statüsü	
1.	Kadrolu personel (657/4-a)	( )
2.	Kadro karşılığı sözleşmeli personel	( )
3.	Sözleşmeli personel (657/4-b)	( )
4.	Geçici personel (657/4-c)	( )
5.	İşçi (657/4-d)	( )
6.	Özel hizmet alımı (şirket)	( )
7.	Ek ders karşılığı	( )
8.	Başka (Lütfen belirtiniz).....	( )

11. Personelin statüsündeki çeşitliliğin çok olması, personelin sevk ve idaresini nasıl etkiler?

1. ( ) Olumlu etkiler   2. ( ) Olumsuz etkiler   3. ( ) Olumlu ya da olumsuz etkilemez
4. ( ) Hem olumlu hem olumsuz etkiler

12. Kuruluşunuzda il özel idaresi tarafından ücreti ödenerek özel hizmet alımından (şirket) çalıştırılan personel var mı?

1. ( ) Evet   2. ( ) Hayır **(14. soruya geçiniz)**

13. Kuruluşunuzda, il özel idaresi tarafından ücreti ödenerek, aşağıdaki personel grubundan hangi ya da hangileri, özel hizmet alımından (şirket) çalışmaktadır? **(Birden çok şık işaretlenebilir)**

	Personel Grubu	
1	Meslek elemanı (sosyal hizmet uzmanı, psikolog, çocuk gelişimci, öğretmen, doktor vb.)	( )
2	Yardımcı hizmetli (bakım elemanı, temizlik elmanı vb.)	( )
3	Başka (Lütfen belirtiniz):.....	( )

14. Aynı unvandaki personelin farklı statülerde istihdamı, personelin sevk ve idaresini nasıl etkiler?

1. ( ) Olumlu etkiler   2. ( ) Olumsuz etkiler   3. ( ) Olumlu ya da olumsuz etkilemez
4. ( ) Hem olumlu hem olumsuz etkiler

15. Kuruluşunuzda gönüllü olarak çalışan var mı?

1. ( ) Evet   2. ( ) Hayır

16. Kuruluşunuzda gönüllü çalışana ihtiyacınız var mı?

1. ( ) Evet   2. ( ) Hayır

17. Kuruluşunuzda personel ihtiyacı var mı?

1. ( ) Evet   2. ( ) Hayır **(19. soruya geçiniz)**

18. Kuruluşunuzda **en çok** ihtiyaç duyduğunuz personel grubu aşağıdakilerden hangisidir? **(Lütfen bir şık işaretleyiniz)**

	Personel Grubu	
1.	Yönetici (müdür yardımcısı)	( )
2.	Meslek elemanı (sosyal hizmet uzmanı, psikolog, çocuk gelişimci, öğretmen, doktor vb.)	( )
3.	Yardımcı hizmetli (bakım elemanı, temizlik elemanı vb.)	( )
4.	Başka (Belirtiniz)	( )

Finansman ve Bütçe İle İlgili Sorular

19. Kuruluşunuz için gönderilen ödenekler yeterli mi?

1. ( ) Evet yeterli   2. ( ) Kısmen yeterli   3. ( ) Hayır yetersiz

20. Yeni kamu mali yönetimi mevzuatı ile ilgili olarak hizmet içi eğitim aldınız mı?

1. ( ) Evet aldım   2. ( ) Hayır almadım **(22. soruya geçiniz)**

21. Yeni kamu mali yönetimi mevzuatı ile ilgili aldığınız hizmet içi eğitim yeterli mi?

1. ( ) Evet yeterli   2. ( ) Kısmen yeterli   3. ( ) Hayır yetersiz

22. Kuruluşunuza vatandaşlar tarafından ayni ve nakdi yardımlar yapılıyor mu?

1. ( ) Evet yapılıyor   2. ( ) Hayır yapılmıyor **(24. soruya geçiniz)**

23. Size göre, kuruluşunuza vatandaşlar tarafından yapılan ayni ve nakdi yardımlar yeterli mi?

1. ( ) Evet yeterli   2. ( ) Kısmen yeterli   3. ( ) Hayır yetersiz

Denetim İle İlgili Sorular

24. Hizmetlerinizin üst kademeler tarafından denetlenme durumu nedir?

1. ( ) Düzenli denetleniyor   2. ( ) Düzenli olarak denetlenmiyor   3. ( ) Denetlenmiyor

25. Denetlemelerde rehberlik hizmetlerine yer veriliyor mu?

1. ( ) Evet veriliyor   2. ( ) Kısmen veriliyor   3. ( ) Hayır verilmiyor

26. Kamuoyu denetimi açısından aşağıdakilerden hangi ya da hangileri tarafından denetleniyorsunuz? **(Birden çok şık işaretlenebilir)**

1.	Vatandaş	( )
2.	Sivil toplum örgütleri	( )
3.	Yazılı ve görsel medya	( )
4.	Başka (Belirtiniz)	( )
5.	Hiç biri	( )

EK 3. MEVCUT DURUM ANALİZ ANKET FORMU (YEREL YÖNETİM)

İlçenin Adı:

Sosyal Hizmetler/Yardımlardan Sorumlu Birimin Adı:

Sosyo-demografik Özelliklere İlişkin Sorular

1. Cinsiyetiniz   1. ( ) Kadın   2. ( ) Erkek
2. Yaşınız:.....
3. En son bitirdiğiniz okul nedir?
  1. ( ) İlköğretim   2. ( ) Ortaöğretim   3. ( ) Ön lisans   4. ( ) Lisans
  5. ( ) Yüksek lisans (master)   6. ( ) Doktora
4. Mesleğiniz/Eğitim alanınız nedir?
  1. ( ) Sosyal hizmet uzmanı/Sosyal çalışmacı   2. ( ) Öğretmen   3. ( ) Doktor
  4. ( ) Mühendis   5. ( ) Kamu yönetimi   6. ( ) Hukuk   7. ( ) İktisat/İşletme
  8. ( ) Başka (Lütfen belirtiniz).....

Hizmetler İle İlgili Sorular

5. Belediyeniz tarafından çocuklara/gençlere yönelik aşağıdaki kuruluş hizmetlerinden hangi ya da hangileri sunulmaktadır?

	Kuruluş Adı	Kuruluş Sayısı	Gündüzlü	Yatılı (24 saat)
1.	Kreş ve Gündüz Bakımevi		( )	( )
2.	Çocuk (Koruma) Evleri		( )	( )
3.	Sokak Çocuklarına Yönelik Kuruluş Hizmeti (ÇOGEM)		( )	( )
4.	Gençlik Evi		( )	( )
5.	Başka (Lütfen belirtiniz).....		( )	( )

6. Kreş ve gündüz bakımevi hizmetlerinden kimlerin çocukları yararlanmaktadır?

1. ( ) Belediye personelinin çocukları yararlanmaktadır.
2. ( ) Belde halkının çocukları yararlanmaktadır.
3. ( ) Hem belediye personelinin hem de belde halkının çocukları yararlanmaktadır.

7. Belediyeniz tarafından çocuk/gençlere yönelik başka hizmetler sunuluyorsa bilgi verir misiniz?

.....

8. Belediyeniz tarafından yaşlılara yönelik aşağıdaki kuruluş hizmetlerinden hangi ya da hangileri sunulmaktadır?

	Kuruluş Adı	Kuruluş Sayısı	Gündüzlü	Yatılı (24 saat)
1.	Huzurevi		( )	( )
2.	Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi		( )	( )
3.	Yaşlı Hizmet Merkezleri		( )	( )
4.	Başka (Lütfen belirtiniz).....		( )	( )

9. Belediyeniz tarafından yaşlılara yönelik başka hizmetler sunuluyorsa bilgi verir misiniz?

.....

10. Belediyeniz tarafından özürülere yönelik aşağıdaki kuruluş hizmetlerinden hangi ya da hangileri sunulmaktadır?

	Kuruluş Adı	Kuruluş Sayısı	Gündüzlü	Yatılı (24 saat)
1.	Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi		( )	( )
2.	Aile Danışma ve Rehabilitasyon Merkezi		( )	( )
3.	Başka (Lütfen belirtiniz).....		( )	( )

11. Belediyeniz tarafından özürülere yönelik başka hizmetler sunuluyorsa bilgi verir misiniz?

.....

12. Belediyeniz tarafından aile, kadın ve topluma yönelik aşağıdaki kuruluş hizmetlerinden hangi ya da hangileri sunulmaktadır?

	Kuruluş Adı	Kuruluş Sayısı	Gündüzlü	Yatılı (24 saat)
1.	Kadın Konukevi		( )	( )
2.	Aile Danışma Merkezi		( )	( )
3.	Toplum Merkezi		( )	( )
4.	Başka (Belirtiniz).....		( )	( )

13. Belediyeniz tarafından aile, kadın ve topluma yönelik başka hizmetler sunuluyorsa bilgi verir misiniz? .....

14. Belediyeniz tarafından başka sunulan sosyal hizmetler varsa neler olduğunu kısaca belirtir misiniz?.....

15. Belediyeniz tarafından kişi ve ailelere yönelik aynı ve nakdi yardım yapılma durumu nedir? (Lütfen bir şık işaretleyiniz)

1. ( ) Belediyemiz tarafından sadece nakdi (para) yardımlar yapılmaktadır.
2. ( ) Belediyemiz tarafından sadece aynı (kömür, giysi, yiyecek vb.) yardımlar yapılmaktadır.
3. ( ) Belediyemiz tarafından hem aynı hem de nakdi yardımlar yapılmaktadır.
4. ( ) Belediyemiz tarafından hem aynı hem de nakdi yardımlar yapılmamaktadır.

Planlama İle İlgili Sorular

16. Belediyenizde stratejik plan hazırlanıyor mu?

1. ( ) Evet hazırlanıyor
2. ( ) Hayır hazırlanmıyor (18. soruya geçiniz)

17. Belediyenizin stratejik planının hazırlanma sürecinde biriminizin görüşleri alınıyor mu?

1. ( ) Her zaman alınıyor
2. ( ) Bazen alınıyor
3. ( ) Alınmıyor

18. Sosyal hizmetler ve/veya yardımlarla ilgili olarak, aşağıdaki aktörlerin hangi ya da hangilerinin stratejik planlama sürecinde paydaş olarak yer aldınız?

(Birden çok şık işaretlenebilir)

	Aktörler	
1.	Belediyeler (Diğer)	( )
2.	İl özel idareleri	( )
3.	Özrürlüler İdaresi Başkanlığı	( )
4.	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	( )
5.	Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü	( )
6.	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü	( )
7.	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü	( )
8.	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	( )
9.	Başka (Lütfen belirtiniz)	( )
10.	Hiç biri	( )

Koordinasyon ve İşbirliği İle İlgili Sorular

19. Aşağıdaki aktörlerden hangi ya da hangileri ile sosyal hizmetler ve/veya sosyal yardımlar alanında **koordinasyon** ve **işbirliği** içinde çalışıyorsunuz? **(Birden çok şık işaretlenebilir)**

	Aktörler	
1.	Merkezi yönetimin taşra teşkilatı (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı)	( )
2.	İl özel idareleri	( )
3.	Belediyeler	( )
4.	Sivil toplum örgütleri	( )
5.	Özel sektör	( )
6.	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları	( )
7.	Başka (Belirtiniz)	( )
8.	Hiç biri	( )

20. İlinizdeki sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar alanındaki diğer aktörler ile aranızdaki **koordinasyon** ve **işbirliği** yeterli mi?

1. ( ) Evet yeterli 2. ( ) Kısmen yeterli 3. ( ) Hayır yeterli değil

21. Aşağıdaki aktörlerden hangi ya da hangileri ile birlikte sosyal hizmetler alanında ortak proje yürüttünüz veya ortak projede yer aldınız? **(Birden çok şık işaretlenebilir)**

	Aktörler	
1.	Merkezi yönetimin taşra teşkilatı (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı)	( )
2.	İl özel idareleri	( )
3.	Belediyeler	( )
4.	Sivil toplum örgütleri	( )
5.	Özel sektör	( )
6.	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları	( )
7.	Başka (Belirtiniz)	( )
8.	Hiç biri	( )

İnsan Kaynakları/Personel İle İlgili Sorular

22. Belediyenizde sosyal hizmetler ve sosyal yardım hizmetlerinde aşağıdaki personel statülerinden hangi ya da hangilerinde personel çalışmaktadır? **(Birden çok şık işaretlenebilir)**

	Personelin Statüsü	
1.	Kadrolu personel (657/4-a)	( )
2.	Kadro karşılığı sözleşmeli personel	( )
3.	Sözleşmeli personel (657/4-b)	( )
4.	Geçici personel (657/4-c)	( )
5.	İşçi (657/4-d)	( )
6.	Özel hizmet alımı (şirket)	( )
7.	Ek ders karşılığı	( )
8.	Başka (Lütfen belirtiniz).....	( )

23. Personelin statüsündeki çeşitliliğin çok olması, personelin sevk ve idaresini nasıl etkiler?

1. ( ) Olumlu etkiler   2. ( ) Olumsuz etkiler   3. ( ) Olumlu ya da olumsuz etkilemez
4. ( ) Hem olumlu hem olumsuz etkiler

24. Aynı unvandaki personelin farklı statülerde istihdamı, personelin sevk ve idaresini nasıl etkiler?

1. ( ) Olumlu etkiler   2. ( ) Olumsuz etkiler   3. ( ) Olumlu ya da olumsuz etkilemez
4. ( ) Hem olumlu hem olumsuz etkiler

25. Belediyenizde sosyal hizmetler ve/veya sosyal yardımlarla ilgili gönüllü çalışan var mı?

1. ( ) Evet   2. ( ) Hayır

26. Belediyenizde sosyal hizmetler ve/veya sosyal yardımlarla ilgili gönüllü çalışana ihtiyacınız var mı?

1. ( ) Evet   2. ( ) Hayır

27. Belediyenizde sosyal hizmetler ve/veya sosyal yardımlarla ilgili personel ihtiyacı var mı?

1. ( ) Evet   2. ( ) Hayır **(29. soruya geçiniz)**

28. Belediyenizde sosyal hizmetler ve/veya sosyal yardımlarla ilgili **en çok** ihtiyaç duyduğunuz çalışma grubu aşağıdakilerden hangisidir? **(Lütfen bir şık işaretleyiniz)**

	Çalışan Grubu	
1.	Yönetici (müdür yardımcısı)	( )
2.	Meslek elemanları (sosyal hizmet uzmanı, psikolog, çocuk gelişimci, öğretmen, doktor vb.)	( )
3.	Yardımcı hizmetli (bakım elemanı, temizlik elemanı vb.)	( )
4.	Başka (Lütfen belirtiniz).....	( )

Finansman ve Bütçe İle İlgili Sorular

29. Belediyenizde sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar için ayrılan mali kaynaklar yeterli mi?

		Sosyal hizmetler	Sosyal yardımlar
1.	Evet yeterli	( )	( )
2.	Kısmen yeterli	( )	( )
3.	Hayır yetersiz	( )	( )

30. Yeni kamu mali yönetimi mevzuatı ile ilgili olarak hizmet içi eğitim aldınız mı?

1. ( ) Evet aldım   2. ( ) Hayır almadım **(32. soruya geçiniz)**

31. Yeni kamu mali yönetimi mevzuatı ile ilgili aldığınız hizmet içi eğitim yeterli mi?
 1. ( ) Evet yeterli   2. ( ) Kısmen yeterli   3. ( ) Hayır yetersiz
32. Belediyenize sosyal hizmetler ve sosyal yardımlarla ilgili olarak vatandaşlar tarafından aynı ve nakdi yardımlar yapılıyor mu?
 1. ( ) Evet yapılıyor   2. ( ) Hayır yapılmıyor **(34. soruya geçiniz)**
33. Size göre, belediyenize sosyal hizmetler ve sosyal yardımlarla ilgili olarak vatandaşlar tarafından yapılan aynı ve nakdi yardımlar yeterli mi?
 1. ( ) Evet yeterli   2. ( ) Kısmen yeterli   3. ( ) Hayır yetersiz

Denetim İle İlgili Sorular

34. Hizmetlerinizin üst kademeler tarafından denetlenme durumu nedir?
 1. ( ) Düzenli denetleniyor   2. ( ) Düzenli olarak denetlenmiyor   3. ( ) Denetlenmiyor
35. Denetlemelerde rehberlik hizmetlerine yer veriliyor mu?
 1. ( ) Evet veriliyor   2. ( ) Kısmen veriliyor   3. ( ) Hayır verilmiyor
36. Kamuoyu denetimi açısından sosyal hizmetler ve sosyal yardımlarla ilgili olarak aşağıdakilerden hangi ya da hangileri tarafından denetleniyorsunuz?

(Birden çok şık işaretlenebilir)

1.	Vatandaş	( )
2.	Sivil toplum örgütleri	( )
3.	Yazılı ve görsel medya	( )
4.	Başka (Lütfen belirtiniz)	( )
5.	Hiç biri	( )

EK 4. MEVCUT DURUM ANALİZ ANKET FORMU (SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİ)

Sivil Toplum Örgütü Türü:

( ) Dernek ( ) Vakıf

Sosyo-demografik Özelliklere İlişkin Sorular

1. Cinsiyetiniz 1. ( ) Kadın 2. ( ) Erkek
2. Yaşınız:.....
3. En son bitirdiğiniz okul nedir?
  1. ( ) İlköğretim 2. ( ) Ortaöğretim 3. ( ) Ön lisans 4. ( ) Lisans
  5. ( ) Yüksek lisans (master) 6. ( ) Doktora
4. Mesleğiniz/Eğitim alanınız nedir?
  1. ( ) Sosyal hizmet uzmanı/Sosyal çalışmacı 2. ( ) Öğretmen 3. ( ) Doktor
  4. ( ) Mühendis 5. ( ) Kamu yönetimi 6. ( ) Hukuk 7. ( ) İktisat/İşletme
  8. ( ) Başka (Lütfen belirtiniz).....

Planlama İle İlgili Sorular

5. Sosyal hizmetler ve sosyal yardımlarla ilgili olarak, aşağıdaki aktörlerin hangi ya da hangilerinin stratejik planlama sürecinde paydaş olarak yer aldınız? **(Birden çok şık işaretlenebilir)**

	Aktörler	
1.	Belediyeler	( )
2.	İl özel idareleri	( )
3.	Özürülüler İdaresi Başkanlığı	( )
4.	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	( )
5.	Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü	( )
6.	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü	( )
7.	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü	( )
8.	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	( )
9.	Başka (Lütfen belirtiniz)	( )
10.	Hiç biri	( )

Koordinasyon ve İşbirliği İle İlgili Sorular

6. Aşağıdaki aktörlerden hangi ya da hangileri ile sosyal hizmetler ve/veya sosyal yardımlar alanında **koordinasyon** ve **işbirliği** içinde çalışıyorsunuz? **(Birden çok şık işaretlenebilir)**

	Aktörler	
1.	Merkezi yönetimin taşra teşkilatı (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı)	( )
2.	İl özel idareleri	( )
3.	Belediyeler	( )
4.	Sivil toplum örgütleri	( )
5.	Özel sektör	( )
6.	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları	( )
7.	Başka (Belirtiniz)	( )
8.	Hiç biri	( )

7. İlinizdeki sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar alanındaki diğer aktörler ile aranızdaki **koordinasyon ve işbirliği** yeterli mi?

1. ( ) Evet yeterli 2. ( ) Kısmen yeterli 3. ( ) Hayır yeterli değil

8. Aşağıdaki aktörlerden hangi ya da hangileri ile birlikte sosyal hizmetler alanında ortak proje yürüttünüz veya ortak projede yer aldınız? (**Birden çok şık işaretlenebilir**)

	Aktörler	
1.	Merkezi yönetimin taşra teşkilatı (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı)	( )
2.	İl özel idareleri	( )
3.	Belediyeler	( )
4.	Sivil toplum örgütleri	( )
5.	Özel sektör	( )
6.	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları	( )
7.	Başka (Belirtiniz)	( )
8.	Hiç biri	( )

9. Kamu kurum ve kuruluşlarının, sahip oldukları proje kaynaklarının kullanımı konusundaki sivil toplum örgütlerine yönelik rehberlik ve bilgilendirme çalışmalarını yeterli görüyor musunuz?

1. ( ) Evet yeterli görüyoruz 2. ( ) Kısmen yeterli görüyoruz 3. ( ) Hayır yeterli görmüyoruz

İnsan Kaynakları/Personel İle İlgili Sorular

10. Derneğinizde/vakfınızda ücret karşılığı çalışan var mı?

1. ( ) Evet 2. ( ) Hayır

11. Derneğinizde/vakfınızda stajyer öğrenci olarak çalışan var mı?

1. ( ) Evet 2. ( ) Hayır

12. Derneğinizde/vakfınızda stajyer öğrencilerin çalışmasına ihtiyacınız var mı?

1. ( ) Evet 2. ( ) Hayır

Finansman ve Bütçe İle İlgili Sorular

13. Bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşlarının bütçelerinden yardım veya ayni ve nakdi destek alarak proje yürüttünüz mü?

1. ( ) Evet yürüttük 2. ( ) Hayır yürütmedik (**15. soruya geçiniz**)

14. Bütçe yardımı veya ayni ve nakdi destek alarak yürüttüğünüz projeler derneğinizin/vakfınızın mali yapısına olumlu katkı sağlamakta mıdır?

1. ( ) Evet sağlamaktadır 2. ( ) Kısmen sağlamaktadır
3. ( ) Hayır sağlamamaktadır

Denetim İle İlgili Sorular

15. Sivil toplum örgütü olarak, kamusal sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar alanında denetim işlevinizi yerine getirdiğinizi düşünüyor musunuz?

1. ( ) Evet düşünüyoruz 2. ( ) Kısmen düşünüyoruz 3. ( ) Hayır düşünmüyoruz

EK 5. MEVCUT DURUM ANALİZ ANKET FORMU (ÖZEL SEKTÖR)

Kuruluş Türü:

- ( ) Özel Kreş ve Gündüz Bakımevi ( ) Özel Yaşlı Hizmet Merkezi
 ( ) Özel Huzurevi ( ) Özel Aile Danışma Merkezi
 ( ) Başka:.....

Sosyo-demografik Özelliklere İlişkin Sorular

1. Cinsiyetiniz 1. ( ) Kadın 2. ( ) Erkek
 2. Yaşınız:.....
 3. En son bitirdiğiniz okul nedir?
 1. ( ) İlköğretim 2. ( ) Ortaöğretim 3. ( ) Ön lisans 4. ( ) Lisans
 5. ( ) Yüksek lisans (master) 6. ( ) Doktora
 4. Mesleğiniz/Eğitim alanınız nedir?
 1. ( ) Sosyal hizmet uzmanı/Sosyal çalışmacı 2. ( ) Öğretmen 3. ( ) Doktor
 4. ( ) Mühendis 5. ( ) Kamu yönetimi 6. ( ) Hukuk 7. ( ) İktisat/İşletme
 8. ( ) Başka (Lütfen belirtiniz).....

Planlama İle İlgili Sorular

5. Sosyal hizmetler ve/veya sosyal yardımlarla ilgili olarak, aşağıdaki aktörlerin hangi ya da hangilerinin stratejik planlama sürecinde paydaş olarak yer aldınız? **(Birden çok şık işaretlenebilir)**

	Aktörler	
1.	Belediyeler	( )
2.	İl özel idareleri	( )
3.	Özürümler İdaresi Başkanlığı	( )
4.	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	( )
5.	Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü	( )
6.	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü	( )
7.	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü	( )
8.	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	( )
9.	Başka (Lütfen belirtiniz)	( )
10.	Hiç biri	( )

Koordinasyon ve İşbirliği İle İlgili Sorular

6. Aşağıdaki aktörlerden hangi ya da hangileri ile sosyal hizmetler ve/veya sosyal yardımlar alanında **koordinasyon** ve **işbirliği** içinde çalışıyorsunuz? **(Birden çok şık işaretlenebilir)**

	Aktörler	
1.	Merkezi yönetimin taşra teşkilatı (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı)	( )
2.	İl özel idareleri	( )
3.	Belediyeler	( )
4.	Sivil toplum örgütleri	( )
5.	Özel sektör	( )
6.	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları	( )
7.	Başka (Belirtiniz)	( )
8.	Hiç biri	( )

7. İlinizdeki sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar alanındaki diğer aktörler ile aranızdaki **koordinasyon ve işbirliği** yeterli mi?

1. ( ) Evet yeterli 2. ( ) Kısmen yeterli 3. ( ) Hayır yeterli değil

8. Aşağıdaki aktörlerden hangi ya da hangileri ile birlikte sosyal hizmetler alanında ortak proje yürüttünüz veya ortak projede yer aldınız? (**Birden çok şık işaretlenebilir**)

	Aktörler	
1.	Merkezi yönetimin taşra teşkilatı (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı)	( )
2.	İl özel idareleri	( )
3.	Belediyeler	( )
4.	Sivil toplum örgütleri	( )
5.	Özel sektör	( )
6.	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları	( )
7.	Başka (Belirtiniz)	( )
8.	Hiç biri	( )

İnsan Kaynakları/Personel İle İlgili Sorular

9. Kuruluşunuzda personel ihtiyacı var mı?

1. ( ) Evet 2. ( ) Hayır (**11. soruya geçiniz**)

10. Kuruluşunuzda **en çok** ihtiyaç duyduğunuz personel grubu aşağıdakilerden hangisidir?

(**Lütfen bir şık işaretleyiniz**)

	Personel Grubu	
1.	Yönetici (müdür yardımcısı)	( )
2.	Meslek elemanları (sosyal hizmet uzmanı, psikolog, çocuk gelişimci, öğretmen, doktor vb.)	( )
3.	Yardımcı hizmetler (bakım elemanı, temizlik elemanı vb.)	( )
4.	Başka (Lütfen belirtiniz)	( )

Finansman ve Bütçe İle İlgili Sorular

11. Özel sosyal hizmet kuruluşlarına hizmet sunmaya başladıkları ilk yıllarında, Devlet tarafından mali destek/teşvik sağlanmalı mıdır?

1. ( ) Evet sağlanmalıdır 2. ( ) Hayır sağlanmamalıdır (**13. soruya geçiniz**)

12. Özel sosyal hizmet kuruluşlarına, hizmet sunmaya başladıkları ilk yıllarında Devlet tarafından yapılacak mali destek/teşvik, özel sektörün sosyal hizmetler içindeki payını artırır mı?

1. ( ) Evet artırır 2. ( ) Kısmen artırır 3. ( ) Hayır arttırmaz

13. Hizmetleriniz karşılığı olarak ilgili komisyonlarca tespit edilen aylık ücretler (örn. huzurevleri için yaşlı, kreşler için çocuk vb. gibi) yeterli midir?

1. ( ) Evet yeterlidir 2. ( ) Kısmen yeterlidir 3. ( ) Hayır yeterli değil

Denetim İle İlgili Sorular

14. Hizmetlerinizin SHÇEK/ASPB İl Müdürlüğü tarafından denetlenme durumu nedir?

1. ( ) Düzenli denetleniyor 2. ( ) Düzenli olarak denetlenmiyor
3. ( ) Denetlenmiyor

15. Denetlemelerde rehberlik hizmetlerine yer veriliyor mu?

1. ( ) Evet veriliyor 2. ( ) Kısmen veriliyor 3. ( ) Hayır verilmiyor

16. Kamuoyu denetimi açısından aşağıdakilerden hangi ya da hangileri tarafından denetleniyorsunuz? (Birden çok şık işaretlenebilir)

1.	Vatandaş	( )
2.	Sivil toplum örgütleri	( )
3.	Yazılı ve görsel medya	( )
4.	Başka (Lütfen belirtiniz)	( )
5.	Hiç biri	( )

EK 6. YENİDEN YAPILANMA ANALİZ ANKET FORMU

1. Size göre, **Türkiye’de sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar** aşağıda belirtilen hangi aktör ya da aktörler tarafından sunulmalıdır? **(Her sütunda birden çok şık işaretlenebilir)**
(Lütfen **sosyal hizmetler** ve **sosyal yardımları** ayrı ayrı değerlendirin ve işaretleyin)

	Aktörler	Sosyal Hizmetler	Sosyal Yardımlar
1.	Merkezi yönetim (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı)	( )	( )
2.	İl özel idareleri	( )	( )
3.	Belediyeler	( )	( )
4.	Sivil toplum örgütleri	( )	( )
5.	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları	( )	( )
6.	Özel sektör	( )	( )
7.	Başka (Lütfen belirtiniz)	( )	( )

2. Size göre, **Türkiye’de sosyal hizmetler ve sosyal yardımlardan esas olarak** sorumlu olması gereken aktör aşağıdakilerden hangisi olmalıdır? **(Lütfen her sütunda bir şık işaretleyiniz)**
(Lütfen **sosyal hizmetler** ve **sosyal yardımları** ayrı ayrı değerlendirin ve işaretleyin)

	Aktörler	Sosyal Hizmetler	Sosyal Yardımlar
1.	Merkezi yönetim (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı)	( )	( )
2.	İl özel idareleri	( )	( )
3.	Belediyeler	( )	( )
4.	Sivil toplum örgütleri	( )	( )
5.	Özel sektör	( )	( )
6.	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları	( )	( )
7.	Başka (Lütfen belirtiniz)	( )	( )

3. Size göre, **il düzeyinde sosyal hizmetler ve sosyal yardımların** koordinasyonundan **esas olarak** aşağıdaki aktörlerden hangisi sorumlu olmalıdır? **(Lütfen her sütunda bir şık işaretleyiniz)**
(Lütfen **sosyal hizmetler** ve **sosyal yardımları** ayrı ayrı değerlendirin ve işaretleyin)

	Aktörler	Sosyal Hizmetler	Sosyal Yardımlar
1.	Merkezi yönetim (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı)	( )	( )
2.	İl özel idareleri	( )	( )
3.	Belediyeler	( )	( )
4.	Sivil toplum örgütleri	( )	( )
5.	Özel sektör	( )	( )
6.	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları	( )	( )
7.	Başka (Lütfen belirtiniz)	( )	( )

4. Size göre, yaşlılık alanında **yatılı** ve **gündüzlü** hizmetler aşağıda belirtilen hangi aktör ya da aktörler tarafından sunulmalıdır? (Her sütunda birden çok şık işaretlenebilir)

	Aktörler	Yatılı Kuruluş Hizmeti (24 saat) (örn. huzurevleri)	Gündüzlü Hizmetler (örn. yaşlı hizmet merkezleri)
1.	Merkezi yönetimin taşra teşkilatı (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı)	( )	( )
2.	İl özel idareleri	( )	( )
3.	Belediyeler	( )	( )
4.	Sivil toplum örgütleri	( )	( )
5.	Özel sektör	( )	( )
6.	Başka (Lütfen belirtiniz)	( )	( )

5. Size göre, özürllük alanında **yatılı** ve **gündüzlü** hizmetler aşağıda belirtilen hangi aktör ya da aktörler tarafından sunulmalıdır? (Her sütunda birden çok şık işaretlenebilir)

	Aktörler	Yatılı Kuruluş Hizmeti (24 saat) (örn. bakım ve rehabilitasyon merkezleri)	Gündüzlü Hizmetler
1.	Merkezi yönetimin taşra teşkilatı (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı)	( )	( )
2.	İl özel idareleri	( )	( )
3.	Belediyeler	( )	( )
4.	Sivil toplum örgütleri	( )	( )
5.	Özel sektör	( )	( )
6.	Başka (Lütfen belirtiniz)	( )	( )

6. Size göre, **bakıma muhtaç özürllü**lere yönelik **evde bakım hizmeti** aşağıda belirtilen hangi aktör ya da aktörler tarafından sunulmalıdır? (Birden çok şık işaretlenebilir)

	Aktörler	
1.	Merkezi yönetimin taşra teşkilatı (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı)	( )
2.	İl özel idareleri	( )
3.	Belediyeler	( )
4.	Sivil toplum örgütleri	( )
5.	Özel sektör	( )
6.	Başka (Lütfen belirtiniz)	( )

7. Size göre, **koruyucu, önleyici, değıştirici ve geliştirici işlevleri olan hizmetler** (örn. toplum merkezleri) aşağıda belirtilen hangi aktör ya da aktörler tarafından sunulmalıdır? (Birden çok şık işaretlenebilir)

	Aktörler	
1.	Merkezi yönetimin taşra teşkilatı (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı)	( )
2.	İl özel idareleri	( )
3.	Belediyeler	( )
4.	Sivil toplum örgütleri	( )
5.	Özel sektör	( )
6.	Başka (Lütfen belirtiniz)	( )

8. Size göre, kadınlara yönelik **yatılı** kuruluş hizmeti ile ailelere yönelik **gündüzlü** hizmetler aşağıda belirtilen hangi aktör ya da aktörler tarafından sunulmalıdır?

(Her sütunda birden çok şık işaretlenebilir)

	Aktörler	Yatılı Kuruluş Hizmeti (24 saat) (örn. kadın konukevleri)	Gündüzlü Hizmetler (örn. aile danışma merkezleri)
1.	Merkezi yönetimin taşra teşkilatı (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı)	( )	( )
2.	İl özel idareleri	( )	( )
3.	Belediyeler	( )	( )
4.	Sivil toplum örgütleri	( )	( )
5.	Özel sektör	( )	( )
6.	Başka (Lütfen belirtiniz)	( )	( )

9. Size göre, çocuklara/gençlere yönelik **yatılı** ve **gündüzlü** hizmetler aşağıda belirtilen hangi aktör ya da aktörler tarafından sunulmalıdır? (Her sütunda birden çok şık işaretlenebilir)

	Aktörler	Korunmaya Muhtaç Çocuklara Yatılı Kuruluş Hizmeti (24 saat) (örn. yuva, yurt vb.)	Gündüzlü Hizmetler (örn. kreş ve gündüz bakımevleri)
1.	Merkezi yönetimin taşra teşkilatı (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı)	( )	( )
2.	İl özel idareleri	( )	( )
3.	Belediyeler	( )	( )
4.	Sivil toplum örgütleri	( )	( )
5.	Özel sektör	( )	( )
6.	Kamu kurum ve kuruluşları	( )	( )
7.	Başka (Lütfen belirtiniz)	( )	( )

10. Size göre, **kamusal** (merkezi yönetim ve yerel yönetimler) sosyal hizmetler ve sosyal yardımlarda görevli personel **esas olarak** hangi statüde çalıştırılmalıdır?

(Lütfen her sütunda bir şık işaretleyiniz)

	Personelin Statüsü	Meslek Elemanları (sosyal hizmet uzmanı, psikolog, çocuk gelişimci, öğretmen, doktor vb.)	Yardımcı Personel (bakım elemanı, temizlik elemanı vb.)
1.	Memur (657-4/a)	( )	( )
2.	Sözleşmeli personel (657-4/b)	( )	( )
3.	Geçici personel (657-4/c)	( )	( )
4.	Kadro karşılığı sözleşmeli	( )	( )
5.	Özel hizmet alımı (Şirket)	( )	( )
6.	Başka (Lütfen belirtiniz)	( )	( )

11. Size göre, **özel** sosyal hizmet kuruluşlarının denetimi aşağıda belirtilen hangi aktör tarafından yapılmalıdır? (Lütfen bir şık işaretleyiniz)

	Aktörler	
1.	Merkezi yönetim (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı)	( )
2.	İl özel idareleri	( )
3.	Belediyeler	( )
4.	Özel sektör	( )
5.	Başka (Lütfen belirtiniz)	( )

YERELLEŞMEYE İLİŞKİN SORULAR

Türkiye’de merkezi yönetime (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı) bağlı sosyal hizmet kuruluşları yerel yönetimlere (belediyeler ve/veya il özel idarelerine) devredildiği takdirde ...

Planlamaya İlişkin Sorular

12. Planlama hakkında ne düşünüyorsunuz? Evet Hayır Fikrim Yok
 Sosyal hizmetler daha etkin planlanır. ( ) ( ) ( )
 Hizmetlerin planlanmasına aktörlerin ve paydaşların katılımı artar. ( ) ( ) ( )

Koordinasyon ve İşbirliğine İlişkin Sorular

13. Koordinasyon ve işbirliği hakkında ne düşünüyorsunuz? Evet Hayır Fikrim Yok
 Hizmetlerin sunumunda aktörlerarası koordinasyon daha iyi sağlanır. ( ) ( ) ( )
 Hizmetlerin sunumunda aktörlerarası ortak çalışma ve işbirliği artar. ( ) ( ) ( )
 Yerel yönetimlerin sunacağı hizmetlerde uygulama birliği azalır. ( ) ( ) ( )

İnsan Kaynağına/Personele İlişkin Sorular

14. İnsan Kaynağı/Personel hakkında ne düşünüyorsunuz? Evet Hayır Fikrim Yok
 İnsan kaynağının kullanılmasında verimlilik ve etkinlik azalır. ( ) ( ) ( )
 Gönüllü çalışanlar artar. ( ) ( ) ( )

Mali Kaynaklar ve Bütçe İlişkin Sorular

15. Mali kaynaklar ve bütçe hakkında ne düşünüyorsunuz? Evet Hayır Fikrim Yok
 Mali kaynaklar ve bütçe imkanları azalır. ( ) ( ) ( )
 Mali kaynakların kullanılmasında verimlilik ve etkinlik artar. ( ) ( ) ( )
 Halkın yaptığı aynı ve nakdi bağışlar artar. ( ) ( ) ( )

Hizmetlere İlişkin Sorular

16. Hizmetler hakkında ne düşünüyorsunuz? Evet Hayır Fikrim Yok
 Hizmetlerin sunumunda verimlilik artar. ( ) ( ) ( )
 Hizmetlerin talep edenlere ulaşması kolaylaşır. ( ) ( ) ( )
 Talep edenlerin hizmetlere ulaşması kolaylaşır. ( ) ( ) ( )
 Hizmetlerin yurt düzeyinde eşit biçimde sunumu zorlaşır. ( ) ( ) ( )

Denetime İlişkin Sorular

17. Denetim hakkında ne düşünüyorsunuz? Evet Hayır Fikrim Yok
 Merkezi yönetim, belediye ve/veya il özel idarelerinin sunacağı hizmetleri etkin denetleyemez. ( ) ( ) ( )
 Sivil toplum örgütleri, sosyal hizmetler ve sosyal yardımları daha iyi denetler. ( ) ( ) ( )
 Vatandaş, sosyal hizmetler ve sosyal yardımları daha iyi denetler. ( ) ( ) ( )

EK 7. ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Hüsamettin Çetin
Doğum Yeri ve Tarihi : Çanakkale, 02.01.1963

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu
Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi İktisat Bölümü

Yüksek Lisans Öğrenimi : Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü,
Kamu Yönetimi

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

Bilimsel Faaliyetleri : 1. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel
Müdürlüğünün Gelir Kaynakları ve Harcamaları. Sosyal
Hizmetler Dergisi (2000), Cilt:1, Sayı: 11, s. 9-15.

2. 2000’li Yılların Başında Sosyal Hizmet Politikalarının
Bütçelere Yansımaları: SHÇEK Örneği. Sosyal Hizmet
Sempozyumu 2010: Sosyal Kalkınma ve Sosyal Hizmet, 9-11
Aralık 2010/Ankara (Konferans).

3. 2000’li Yılların Başında Sosyal Hizmetlerde Yatırım
Politikaları: SHÇEK Örneği, 7. Sosyal Hizmetler Kongresi:
“Sosyal Hizmetler Nereye?”, 15-16 Nisan 2011/Ankara (Sözel
bildiri).

4. Çocuk Hakları Açısından Kurum Bakımında Mekansal
Dönüşüm, Türkiye Çocuk Hakları Kongresi, 25-27 Şubat
2011/İstanbul (Poster bildiri).

5. Sosyal Hizmet Disiplininin Gelişmesinde Araştırma-
Geliştirme (AR-GE) Faaliyetlerinin Önemi. Sosyal Bilimler ve
Sosyal Hizmet Üzerine Düşünceler, (Derleyen: Cılga, İ. ve
Hatipoğlu, B.) SABEV Yayınları 34. Ankara.

6. Mudanya Ahmet Rüştü Çocuk Yurdu (1936). Sosyal Hizmet Sempozyumu: “Farklılıkları Anlamak”. 7-8 Kasım 2012/Konya (Sözel bildiri). (Turgay ÇAVUŞOĞLU ile birlikte)

7. Trakya Azat Obaları (1936). Sosyal Hizmet Sempozyumu 2013: Türkiye’de Çocuğun Refahı ve Korunması “Kapsayıcı Bir Yaklaşım Arayışı” -Uluslararası Katılımlı-. 28-30 Kasım 2013/Kocaeli (Sözel bildiri). (Turgay Çavuşoğlu ve Tamer Tahmazoğlu ile birlikte)

İş Deneyimi

Projeler

: Yeniden Yapılanma ve Norm Kadro Araştırma Projesi. Norm Kadro Araştırma (NOKA) Üyeliği, 2002.

Çalıştığı Kurumlar

:Sosyal Hizmet Uzmanı, İstanbul Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü Küçükyaşlı Çocuk Yuvası (1988-1993)
Sosyal Hizmet Uzmanı, APK Uzmanı, SHÇEK Genel Müdürlüğü (1994-2011)
Sosyal Hizmet Uzmanı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2011-.....)

Verilen Dersler: Hacettepe Üniversitesi İİBF Sosyal Hizmet Bölümü

Ders Kodu	Dersin Adı	T	P	K	Verilen Yıllar
SHO330	Yaşlılarla Sosyal Hizmet	2	0	2	2012-2013 Bahar
SHO418	Sosyal Hizmet Uygulaması II	1	30	16	2012-2013 Bahar

İletişim

E-Posta Adresi

: hctin@aile.gov.tr

Tarih

: 23 Ocak 2014